

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
Yayın No: 143

ARŞİV BELGELERİNE GÖRE
KÛTÛ'L-AMÂRE
ZAFERİ

İSTANBUL 2016

T.C.
BAŞBAKANLIK
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Proje Yöneticisi
Doç. Dr. Uğur ÜNAL
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

Proje Sorumluları
Sebahattin BAYRAM
Genel Müdür Yardımcısı

Önder BAYIR
Daire Başkanı

Koordinatör
Mümin YILDIZTAŞ

Yayına Hazırlayanlar
Resul KÖSE
Muzaffer ALBAYRAK
Yılmaz KARACA
Dr. Ersin KIRCA
Selim ÜMİT
Kemal GURULKAN

Fransızca Çeviri
Şevket KACIR

Fotoğraf
Osman Furkan KESKİN
Tuğba TONTU

Grafik Tasarım
Esra AKBURAK DERİN

Baskı
SEÇİL OFSET
100. Yıl Matbaacılar Sitesi 4. Cad No:77 Bağcılar-İSTANBUL
Tel: 0212 629 06 15
www.seciloffset.com

ISBN: 978-975-19-6519-6

*Vatanımız, milletimiz ve değerlerimiz uğruna fedâ-yı can eyleyen
şehitlerimizin ve Kut kahramanlarımızın aziz hatırasına...*

SUNUŞ

Birinci Dünya Savaşı, büyük güçler arasındaki anlaşmazlıkların doruğa ulaştığı ve çatışmaların küresel bir savaşa dönüştüğü, insanlık tarihinin en önemli kırılma noktalarından biridir. Bu büyük savaş, Kurtuluş Savaşı ile birlikte aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'nun varoluş mücadelesini ve Türkiye Cumhuriyeti'nin doğuşunu simgeler.

Savaş sırasında ve sonrasında yapılan gizli ve açık anlaşmaların, paylaşma planlarının hedefi hiç şüphesiz başta İstanbul olmak üzere; Erzurum, Van, Adana, Diyarbakır, Musul, Bağdat, Şam, Kudüs gibi Osmanlı İmparatorluğu'nun Anadolu ve Ortadoğu vilayetleri olmuştur. Bu varoluş mücadelesinde nasıl Çanakkale'de bütün Osmanlı vatandaşları Türk, Arap, Kürt, Ermeni, Çerkez, Boşnak, Arnavut, Gürcü demeden omuz omuza İstanbul'u savunmuşlarsa, bir yıl sonra da Kûtü'l-Amâre'de Bağdat için toprağa düşmüşlerdir. Buralarda savaşı ve şehit olan Osmanlı vatandaşlarının dilleri, ırkları, dinleri ve mezhepleri farklı olsa da, hedefleri ve ülkeleri birdi.

1915 yılı boyunca yaptıkları çeşitli deniz ve kara taarruzlarından sonra, Çanakkale'nin geçilemeyeceğini anlayan İngiliz devlet adamları, Osmanlı İmparatorluğu'nu Ortadoğu cephesinden vurarak; hem askeri olarak zaafa uğratmak hem de sömürgelerindeki Müslümanlar nezdinde bozulan prestijlerini düzeltmek hedefiyle, Suriye ve Irak cephelerinde ileri harekate girişmişti. Kasım 1915'te Bağdat'a doğru taarruza geçen General Townshend komutasındaki İngiliz tümeni, Bağdat'ın hemen güneyindeki Selmanpak'ta mağlup olarak geri çekilirken Kûtü'l-Amâre bölgesinde kuşatılmıştır. Yaklaşık beş ay süren ve Basra'dan gelen bütün kurtarma teşebbüslerine rağmen kırılmayan kuşatma sonunda, büyük çoğunluğunu İngiliz sömürge idaresindeki Hindistan'dan gelen askerlerin oluşturduğu 13 bin kişilik ordu komuta kademesiyle birlikte 29 Nisan 1916'da teslim olmuştur.

Bu büyük zafer için, Osmanlı coğrafyasının her tarafından gelen, her ırktan, dinden ve mezhepten müteşekkil askerlerden oluşan Osmanlı 6. Ordusu canla başla mücadele ederken, Irak'taki Arap aşiretlerinden oluşturulan yaklaşık on bin kişilik bir aşiret kuvveti de Osmanlı ordusuyla birlikte savaşmıştır. O dönemde Necef ve Kerbela'da yaşayan Büyük Ayetullahlar da Şii mezhebine mensup bütün Müslümanların Osmanlı Ordusuyla birlikte savaşması için fetvalar yayınlamışlardır.

Bu büyük zaferden iki hafta sonra, uzun pazarlıklar neticesi imzalanan, Ortadoğu'nun sınırlarını suni bir biçimde tayin eden, siyasi hâkimiyet ve nüfuz alanları oluşturan, asırlarca barış içinde birlikte yaşamış halkları birbirinden koparmaya çalışan Sykes-Picot Antlaşması gibi dış müdahaleler, bütün Ortadoğu halklarının emperyalizme karşı Kûtü'l-Amâre'de sergilenen ortak şuur ve mücadele anlayışı ile ancak etkisizleştirilebilir. Önümüzdeki yıllarda bütün safhalarıyla 100. yılını idrak edeceğimiz Kurtuluş Savaşımız bunun en büyük misalidir. Yüz yıl sonra bugün de Ortadoğu tarihsel bir kırılma noktasındadır. Bölgemizin karşılaştığı sorunları çözmek için gerekli olan, öncelikle Kûtü'l-Amâre ruhu ve şuurudur.

Kûtü'l-Amâre zaferinin 100. yılı vesilesiyle, Irak Ordusu Komutanı Mirliya Halil (Kut) Paşa'nın şahsında, gerek Kûtü'l-Amâre'de gerekse bütün Irak cephesinde canla başla mücadele eden kahraman askerlerin aziz hatıralarını hürmetle yâd ediyorum. Kûtü'l-Amâre ruhunu şahsında en güzel şekilde tecessüm ettiren, Birinci Dünya Savaşı boyunca Irak'ta ve Kurtuluş Savaşımız sırasında Urfa'da mücadele eden Uceymî Sadun Paşa'yı da şükranla anıyorum. Gerek Kûtü'l-Amâre'de ve Irak Cephesi'nde, gerekse Sarıkamış ve Çanakkale başta olmak üzere Birinci Dünya Savaşı'nın bütün cephelerinde mücadele eden gazilerimize ve şehitlerimize rahmet diliyorum.

100. yılında Kut kahramanlarına ve tüm şehitlerimize ithafen Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğümüz tarafından hazırlanan bu değerli kitabın hayırlara vesile olmasını temenni ediyor, emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Ahmet DAVUTOĞLU
Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı

ÖNSÖZ

Birinci Dünya Savaşı insanlık tarihinin görmüş olduğu en kapsamlı savaşlardan biridir. Savaşın acı ve sıkıntıları da aynı oranda büyük ve derin olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti olarak bakıyyesini devraldığımız Osmanlı Devleti, bu savaşın aktörlerinden biri olarak aynı zamanda harbin sonuçlarından da en fazla etkilenen ülkelerin başında gelmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın doğrudan veya dolaylı etkileri 100. yılında bile hâlâ hissedilmektedir. Savaş boyunca birçok cephede aynı anda mücadele vermek durumunda kalan Osmanlı Devleti, kimi zaman zorlu mücadeleler sonunda acı mağlubiyetleri özünde yaşamış, kimi zaman da her türlü yokluğa ve donanım eksikliğine rağmen 5 yıla yakın devam eden savaş sürecinde tarihe destansı zaferler yazdırmıştır. Çanakkale ve Kûtü'l-Amâre bu zaferlerin başlıcalarıdır.

Geçtiğimiz yıl Çanakkale Zaferi'nin 100. yılını idrak ettik. Bu yıl da Kûtü'l-Amâre zaferinin 100. yılını yâd edeceğiz. Kısa adıyla "Kut Zaferi" olarak da tarih kitaplarında yer alan bu zafer, Çanakkale'nin aksine uzun bir süre arka planda kalmış ve kahramanları unutulmaya terkedilmiştir. Oysa zaferin başkahramanı Halil Paşa zafer sonrası askerlerine yaptığı tebrik konuşmasında tarihimizin bu büyük zaferinin her yıl anılmasını bu vesileyle şehitlerimizin Yasinler, Tebarekeler ve Fatihalarla yâd edilmesini istemiştir.

Gerek Kûtü'l-Amâre kuşatmasında ve gerekse kuşatmadakileri kurtarmaya gelen ordular karşısında Osmanlı ordusu 350 subay ve 10.000'e yakın nefer şehit vermiştir. Buna karşılık zaferle birlikte teslim alınan 5 İngiliz general, 551 subay ve 13.300 erin yanı sıra, bu süreçte yaşanan muharebelerde İngiliz kuvvetlerinin kaybı 30.000'i bulmuştur. Bu kayıpların büyük ekseriyeti kuşatmayı kırmak için hariçten yapılan taarruzlar esnasında gerçekleşmiştir.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü olarak hazırlamış olduğumuz "Arşiv Belgelerine Göre Kûtü'l-Amâre Zaferi" adlı bu eser, kutlu zaferin 100. yılında Kut Zaferi kahramanlarına ve tüm şehitlerimize ithaf edilmiştir. Kitap Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivlerimizden derlediğimiz toplam 131 belgeden oluşmaktadır. Belgeler savaşın genel akışını yansıtacak şekilde seçilmiş, çeviri yazıları hazırlanarak özetlenmiştir. Ayrıca Kut Zaferi kahramanlarına ait veya savaş esnasında alınmış olan bazı fotoğraflar da eserde kullanılarak çalışma zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Tasarım esnasında, çevirisi yapılan belgenin ilk sayfası konulmuş, diğer sayfaları kitabın sonuna ilave edilen DVD ile birlikte verilmiştir.

"Arşiv Belgelerine Göre Kûtü'l-Amâre Zaferi" adlı bu çalışmamızın hazırlanmasında emeği geçen tüm personelime teşekkür eder, ilgililere ve araştırmacılara faydalı olmasını temenni ederim.

Doç. Dr. Uğur ÜNAL
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

İÇİNDEKİLER

BELGE NO	SAYFA NO
KISALTMALAR.....	11
1 Osmanlı Devleti'nin tarafsızlık ilanı.....	12
2 İngilizlerin Şattularap bölgesinde Osmanlı karasularını ihlali	14
3 Şattularap'a girecek yabancı gemilere ateşle mukabele edileceği	18
4 Şattularap'taki İngiliz gemileri hususunda İngiliz Hükümeti'nin uyarılması.....	20
5 İngilizlerin Bahreyn'e asker çıkarmaları.....	22
6 Fav Boğazı'ndaki İngiliz nakliye gemisi ve ganbotları	24
7 İngilizlerin Basra Körfezi sahillerine asker çıkarmaya devam etmeleri.....	26
8 Abadan'daki bazı gaz depolarının alev alması.....	28
9 İngilizlerin Fav'a çıkarma yapması.....	30
10 Osmanlı Devleti'nin resmî savaş ilanı	32
11 Karadeniz'de ve Şattularap'ta şiddetli çarpışmalar	36
12 Şuaybe Muharebesi'nde aşiret birlikleri	38
13 Şattularap'ın başladığı yer olan Kurna'nın elden çıkması.....	41
14 Süleyman Askerî Bey'in Irak ve Havalisi Kumandanlığı'na tayini	42
15 Kûtü'l-Amâre'de şiddetli çatışmalar	44
16 Süleyman Askerî Bey'in yaralanması ve Bağdat Valisi Nazif Bey'in ordu kumandanlığının kendisine verilmesi talebi.....	48
17 Irak cephesinde esir düşen Osmanlı askerlerinin Burma'ya nakli	52
18 Osmanlı ordusunun Şuaybe mağlubiyeti ve Süleyman Askerî Bey'in intiharı.....	54
19 Irak ve Havalisi Komutanlığı'na Miralay Nureddin Bey'in tayini.....	56
20 Şuaybe mağlubiyetine dair Bükreş Elçisi Safa Bey'in Bükreş İngiliz Elçiliği'nden edindiği bilgiler.....	58
21 Miralay Nureddin Bey'in Basra Valisi olarak tayini.....	60
22 Şuaybe Muharebesi'nde İngiliz askerlerinin miktarı ve kayıpları	62
23 Aşiretlerin fedakarlıkları ve Müntefik Aşiretleri Reisi Uceymî Bey'in İngilizlere karşı verdiği mücadele.....	66
24 Amâre'nin düştüğü ve Bağdat'ın düşmesinin olabildiğince geciktirilmeye çalışılacağı	68
25 Van ve Amâre'nin düşmesinin ardından el-Cezire bölgesinde yaşanan asayiş problemleri.....	70

26	Miralay Nureddin Bey'in Bağdat Valiliği'ne tayini.....	72
27	Amâre'nin düşmesi üzerine Basra vilayet merkezinin Kûtü'l-Amâre'ye nakli	74
28	Irak cephesindeki başarıların İsveç kamuoyuna yansıması	78
29	Miralay Halil Bey'in Bağdat Valiliği'ne tayini.....	80
30	General Townshend kumandasındaki İngiliz birliklerinin Kûtü'l-Amâre'de muhasara edilmesi	82
31	Irak'taki İngiliz birliklerinin başarısızlıklarına dair bazı yorumlar	86
32	İngilizlerin Kûtü'l-Amâre'deki zor günleri	88
33	Kûtü'l-Amâre'yi muhasara eden Türk askerlerine karşı İngiliz operasyonlarının başarısız kaldığı	92
34	İngilizlerin muhasara altındaki askerlerine yardım teşebbüsleri	96
35	İngilizlerin, Arap aşiret süvarilerinden korkuları	98
36	Muhasara altındaki Townshend ve İngiliz askerlerine dair	102
37	VI. Ordu komutanlığına tayin olunan Alman Goltz Paşa'nın padişah tarafından kabulü	104
38	Irak İngiliz ordusunda yaşanan tıbbî sıkıntılar	106
39	Irak cephesinde yaralanan İngiliz askerlerinin kötü durumu.....	110
40	Irak cephesinde sivil esir değişimi.....	114
41	Felahiye ve Kûtü'l-Amâre civarını gösteren kroki	118
42	Goltz Paşa'nın vefatı	120
43	Irak cephesi haberlerinin İngilizler için iç açıcı olmadığı	122
44	Halil Paşa'ya altın liyakat madalyası	124
45	Mirliva Halil Paşa'nın VI. Ordu Komutanlığı'na tayini.....	126
46	Muhasara altındaki Townshend ordusunun teslim olması.....	128
47	Kûtü'l-Amâre zaferinin müjdesi	130
48	Kûtü'l-Amâre zaferi'nin Başkumandan Vekili Enver Paşa tarafından Sadaret'e duyurulması ve Sadaretin tebrik telgrafı	132
49	Kûtü'l-Amâre hususunda Avusturya'dan gelen tebrik.....	136
50	Alman İmparatorunun Kûtü'l-Amâre zaferi tebriği	138
51	Esir İngiliz askerlerinin bir kısmının Çorum, Yozgat ve Kırşehir'de iskanı	140
52	Esir İngiliz askerlerinin bir kısmının Eskişehir ve Çankırı'da iskanı	142
53	Esir İngiliz askerlerinin bir kısmının Konya ve Aksaray'da iskanı.....	144
54	Kûtü'l-Amâre'nin düşmesi sebebiyle Bulgar matbuatında yer alan değerlendirmeler	146

55	Townshend'in teklif ettiği 1 milyon altın	150
56	Kûtü'l-Amâre Zaferi'nin Almanlar nezdindeki yansıması	152
57	Saksonya Kralı'nın tebriki	154
58	Esir İngiliz askerlerinin sevkleri	158
59	Esir İngiliz subaylarının emniyetli evlerde iskanı	160
60	Esir dört İngiliz generalinin iskanı	162
61	Avusturya Hükümeti'nin tebriki	164
62	Bulgar askerî münekkit Angelof'un Kûtü'l-Amâre'ye dair değerlendirmeleri	166
63	Zafer hakkında İtalyan basınının değerlendirmeleri	170
64	General Townshend'in Heybelida'da ikameti	174
65	Kûtü'l-Amâre esirlerine Lahey mukavelesi çerçevesinde karşılıklılık ilkesine göre muamele edileceği	176
66	Kûtü'l-Amâre başarısından dolayı Viyana şehrinin bayraklarla donatılması	180
67	Hollanda basınında çıkan haber ve yorumlar	182
68	İngiliz Times Gazetesi'nin mağlubiyet sebebiyle Hükümeti suçlayan başmakalesi	186
69	Kût mağlubiyeti sebebiyle bazı İngiliz ve Fransız gazetelerinin yorumları	190
70	Bursa'da Esir İngiliz generalleri için hazırlanan hane	196
71	General Townshend'in Musul'a götürülmesi	198
72	İngilizler'in Kûtü'l-Amâre mağlubiyetine dair Hollanda basınında çıkan bazı değerlendirmeler	200
73	İngiliz Avam Kamarası'nda Irak seferi hakkında yapılan oturum	204
74	Alman Frankfurter Zeitung Gazetesi'ndeki değerlendirmeler	208
75	Halil Paşa'ya Avusturya İmparatoru tarafından "Couronne de Fer" nişanı verilmesi ..	214
76	İngiliz matbuatının Kûtü'l-Amâre yenilgisine sorumlu araması	216
77	Times Gazetesi'nin Kûtü'l-Amâre ve Selmanpak savaşında yaralanan İngiliz askerlerine yeterli sağlık hizmeti verilmediği iddiaları	220
78	İngiliz yaralılarının gemilerle nakline izin veren Türklerden İsveç gazetesinin övgü ile bahsettiği	224
79	Kûtü'l Amâre Esirlerinden Olup Yol işlerinde gönüllü olarak çalışmak istemeyen Müslüman Hintli esirlerin iaşesi kolay yerlere sevkleri	226
80	İngilizlerin Kûtü'l-Amâre yenilgisi hakkında Alman basınında çıkan değerlendirmeler	228
81	İngiltere Hükümeti'nin Irak seferiyle ilgili kamuoyuna çok az bilgi verdiği iddiaları	232

82	Türklerin esirlere karşı son derece insanî davrandığının İngilizler tarafından ifade edildiği	236
83	General Townshend'in gayrimeşru ilişkisine izin verilmemesi	238
84	General Townshend'in Türklerin kendisine ve askerlerine iyi muamelede bulunduklarına dair ifadelerinin İskandinav basınına yansması	240
85	General Townshend'in kendisine tahsis edilen paranın artırılması talebi	242
86	Türk ve İngilizlerin esirlere yönelik muamele kıyası	244
87	Bağdat Amerika Konsolosu'nun İngiliz esirlerini ziyaret talebi	248
88	Irak'taki başarısızlığı hakkında İngilizlerin sorumlu arayışları	252
89	Kûtü'l-Amâre'de esir alınan İngiliz askerlerin sayısı	256
90	Kûtü'l-Amâre'de esir edilen Hintli Müslüman subayların hareket serbestisi	258
91	İngiltere Hükümeti tarafından İngiliz ve Hint esirlere gönderilecek yardımlar	260
92	Kûtü'l-Amâre esirlerinden General Mellis'in cebinden yaptığı harcamaların kendisine ödenmesi talebi	264
93	Kûtü'l-Amâre'de esir alınan İngiliz askerlerinin sevki	266
94	Kûtü'l-Amâre esirlerinden Yüzbaşı Migel Maitland Wilson'un sağlık durumu	268
95	Prusyalı Paul İwan'ın bestelediği Kûtü'l-Amâre Zafer Marşı'nın memnuniyetle karşılandığının kendisine bildirilmesi	272
96	Kûtü'l-Amâre esirlerinin naklinde alınan tedbirler	276
97	Konya'daki İngiliz esirlerinin Bursa'ya nakledilmesi talebi	280
98	Bağdat'ta tedavi edilen esir İngiliz askerlerine gönderilecek yardım	284
99	Kûtü'l-Amâre esiri bazı Hintli subayların İstanbul'da bulundukları sırada Amerikan Sefareti'nden para almaları	286
100	Irak Cephesi'nde esir alınan ve Hint ve Çin Hindi'ne gönderilen Osmanlı memurlarının ihtiyaçlarının karşılanması talebi	292
101	Kûtü'l-Amâre'de esir alınan papazların ve doktorların iade edilemeyeceği	294
102	Kûtü'l-Amâre'de gösterdiği üstün başarılarından dolayı 142. Piyade Alayı'na madalya verilmesi	298
103	Savaş esirlerine yapılacak yardımların Kızılây ya da umumî karargâh izniyle yapılması	300
104	Kûtü'l-Amâre esirlerine yönelik olumsuz tutum sergilendiği iddialarının haksız ve asılsız olduğu	302
105	İngiliz esirlerinden Mülâzım V. Lozer'in vefatı	310
106	Esir İngiliz askeri Archibald Earley hakkında bilgi talebi	312
107	Esir İngiliz subayı Hugh Southern hakkında bilgi talebi	314

108	Esir İngiliz subayı James Howard Stables hakkında bilgi talebi.....	316
109	Esir İngiliz General Mellis'in sağlık durumunun takibi	318
110	Vefat eden İngiliz esirleri hakkında İngiltere'nin ölüm nedenlerine dair ayrıntı talebi.....	320
111	Esir İngiliz Crayy'ın ailesinin Bursa'ya gelmesi.....	324
112	Kûtü'l-Amâre esiri İngiliz Piyade Çavuş Matu Polamsenk ve Anafartalar esiri İngiliz Kıdemli Yüzbaşı Dones Arthur Edmin'in lekeli hummâdan ölümü.....	328
113	Esir rahipler hakkında bilgi talebi	332
114	General Townshend ve maiyeti haricindeki esir zabitlerin İstanbul'da daha fazla kalmalarının uygun olmayacağı.....	334
115	Esir İngiliz askerlerinden uçak mekanisyeni St. John hakkında bilgi talebi	336
116	Esirlere maaş ödenmesi	340
117	Esir İngiliz General Sir Charles Melliss'in sağlık sebebiyle Mudanya'ya nakli.....	342
118	General Townshend'in ailesinin İstanbul'a gelmesi	344
119	Esir İngiliz General A.W. Evans'ın hasta karısını ziyaret için İngiltere'ye gitme talebi	348
120	İngiltere Hükümeti tarafından Kûtü'l-Amâre esirleri hakkında Avam Kamarası'nın bilgilendirilmesi.....	350
121	Papa'nın esir mübadelesi talebi.....	354
122	Kûtü'l-Amâre esiri İngiliz Subay E. O. Mousley'in tedavisine İngiltere'de devam edilmesi.....	356
123	Osmanlı Devleti'nin İtilaf Devletlerine sunmuş olduğu barış teklifine esir İngiliz Generali Townshend'in de katılması	360
124	Nusaybin'den Halep'e nakledilen Hint savaş esirleri.....	362
125	Kûtü'l-Amâre'de esir alınan İngiliz subaylarının kılıçları	364
126	Dört Müslüman esirin Osmanlı tabiiyetine kabulü.....	368
127	Hint esir Şeyh Abdulgaffar bin Şeyh Sadullah'ın Osmanlı tabiiyetine kabulü.....	370
128	Esir Safiyullah oğlu Ziyaeddin'in Osmanlı tabiiyetine kabulü	374
129	Bursa'da Hindîler Dergâhı'nda misafir olarak bulunan İngiliz esiri Abdurrahman oğlu Abdulkerim'in nüfus işlemleri	378
130	Uceymi Paşa'ya Urfa Vilayeti dahilinde arazi tahsisi	382
131	Kûtü'l-Amâre'deki Türk şehitliği	386
	DİZİN	390

KISALTMALAR

Hicrî Ayların Rumuzları

Muharrem	M.
Safer	S.
Rebiülevvel	Ra.
Rebiülâhir	R.
Cemâziyelevvel	Ca.
Cemâziyelâhir	C.
Receb	B.
Şaban	S.
Ramazan	N.
Şevvâl	L.
Zilka'de	Za.
Zilhicce	Z.

Arşiv Fon Kodları

BEO	Bâb-ı Âlî Evrak Odası Evrakı
DH. EUM. 4. Şb.	Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Dördüncü Şube Evrakı
DH. EUM. 5. Şb.	Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Beşinci Şube Evrakı
DH. EUM. 7. Şb.	Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Yedinci Şube Evrakı
DH. KMS	Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus Evrakı
DH. ŞFR	Dahiliye Nezareti Şifre Kalemi Evrakı
HR. MTV	Hariciye Nezareti Mütenevvi'a Evrakı
HR. SFR	Hariciye Nezareti Şifre Evrakı
HR. SYS	Hariciye Nezareti Siyasî Evrakı
İ. DUİT	İrade Dosya Usulü Evrakı
İ. HB	İrade Harbiye Evrakı
İ. MMS	İrade Meclis-i Mahsus Evrakı
272.11	Cumhuriyet Arşivi Toprak İskan Genel Müdürlüğü Evrakı (Muhacirîn Fonu)
30.10	Cumhuriyet Arşivi Başbakanlık Muamelât Genel Müdürlüğü Evrakı
30.18	Başvekalet, Kanunlar Ve Kararlar Genel Müdürlüğü, Kararlar Daire Başkanlığı Evrakı
30.13	Başvekalet, Kanunlar Ve Kararlar Genel Müdürlüğü, Kararlar Daire Başkanlığı Evrakı

حکومت عثمانیہ
کتابخانہ
کتابخانہ

سیفہ

ایرانی ولایت	دیار بکر ولایت	ادرنہ ولایت
اورفہ	لاذیک	ارضروم
ایزمیت	سوریہ	استودره
جغازی	سیواس	آطنه
بولی	طرابلس	انقرہ
جانیق	طربزون	آبدین
چتالجه	قسطمونی	یتایس
زور	معموره	بصرہ
عسیر	قونیہ	بغداد
قره سی	معموره العزیز	بیروت
قدس شریف	منستر	بنایر
قلۃ المطانیہ	موصل	حجاز
مدینہ منورہ	وان	حلب
مستطرفہ	یالطہ	خداوندکار
تند		
قہر		

اور وبا حرب حاضرہ حکومت عثمانیہ تمام محفظہ بی طرفیہ قرار دینا و برسرہ بنابرہ ہرانی
طرفہ نہ و عینہ علی تظہر اندہ اجتناب ایس لازم ملو حرب صورتہ جہانی حقہ
بواجب طوعی و قطع معلومہ استحصای قبل اولہ قطعہ بارہ اناس او تو مانند تفاضلی
بعد از قطعہ و طوعیہ ادارہ سنج کوربدار جلدیدہ جلدہ شایہ اعتقاد عد اولیہ
اندہ ماعدہ شریبہ و استعانت صورتہ قطعہ اعتبار ایس ناظرانہ

OSMANLI DEVLETİ'NİN TARAFSIZLIK İLANI

Avrupa'da başlayan savaş karşısında Osmanlı Devleti'nin tarafsız kalmaya karar verdiğinin bütün vilayetlere tebliği ve bu konuda Osmanlı Ajansı kaynaklı haberlerin dışındaki bilgilere itibar edilmemesi

17 Ağustos 1914

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Muhâberât-ı Umumiye Dairesi

İkinci Şube

Edirne, Erzurum, Adana, Ankara, Aydın, Bitlis, Basra, Bağdad, Beyrut, Hicaz (Medine'den), Haleb, Hüdavendigar, Diyarbakır, Suriye, Sivas, Trabzon, Kastamonu, Konya, Mamuretülaziz, Musul, Van, Yemen (Beyrut'dan) vilâyet[ler]ine

Urfa, İzmit, Bolu, Canik, Çatalca, Zor, Asir, Karesi, Kudüs-i Şerif, Kal'a-yı Sultaniye, Men-teşe, Teke, Kayseri mutasarrıflık[lar]ına,

Medîne-i Münevvere Muhâfızlığı'na

Avrupa harb-i hâzırında Hükûmet-i Osmaniye tamamen muhafaza-i bî-tarafîye karar vermiştir. Binâberîn her iki tarafın leh ve aleyhinde alenî tezâhürâtından ictinâb edilmesi lâzım gelir. Harbin suret-i cereyânı hakkında buraca da doğru ve kat'î ma'lûmât istihsâli kâbil olamamakla beraber Ajans Ottoman'ın telgrafnâmeleri ba'demâ Nezâretce ve Matbûât İda-resince görülerek çekdirileceğinden şâyân-ı itimad addolunmalıdır. Ondan mâadâ neşriyât ve işâ'âta suret-i kat'îyyede itibar edilmemesi.

Fî 4 Ağustos [1]330.

Nâzır namına

[İmza]

DH. ŞFR, 44/29

اقشام
د س
صبح
د س
کشیده سی
قلعه و رودی

بصره و مدینه کلمه شریفه

منجمله

خاندان
شرفه قلمی

ع. ۱۰. در این تاریخ شرفه محمد ده کی انقلد عرب کیس فروانور او بیوب اودیه آکندہ بخا بوطہ مذکور کی ایله
لوانس غا بوطی ایکی ایون صباھی فاوا وکندہ بلانرکله کچه کده صکره یوم مذکور قش محمدیه واصل
او طدری اکلا نجه بالخاصه بویکی و نغز شرافت مجوز اولده اودیه کیسک زده ده بولمیش و عدت
مغنیه ده فضل عثمانی صورنده قاطن و نغز شرافت اشغال انجاسی حقه ده انقلده قونلوسه واقع
اولده مراجعت اوزرینه سفینه تک بولمیش محال اودمیش جنته حکومته حقیقه ایلیش و سوارینه بویا
طرف حکومته نیلغان اجا ایلیش درمیان انجس اوزرینه انقلد غا بوطک بولمیش بری اکلا و سوارینه
بی طرف بر دولت صورنده بولمیش اکلا نجه اوزرینه خود و نجه اودیه غا بوطه مونور بوطه برنج ده
بوز باشی کوندیریم رک اودیه غا بوطه کونالزیه نام عثمانی فزه غولخانه سی بیجا هنده خط اوزرینه
دیرلی اولده ده تصادف ایله نغز بغان مرعیه توقفا سفیه سوارینه و برینه و بره رک کما یغنی عجم حاج
بولمیش بر دولت صورنده اولمیش و نغز شرافت اشغال انجاسی نازکانه بیان ایلمی اوزرینه کی سوارینه
طدریه بویا بوجا طیه حکومته فرقتده اولمیش امر اوزرینه کلکینی و نغز شرافت اشغال انجاسی حقه
سوز و بره ده حکم فاده اولمیش بوز باشی مونور بر مراسع موضوعه ایله کیده جیفاره ده عودت انجاسی و اولمیش
را یورجیه خود و نجه توقیف ایلمیش اودیه غا بوطی عثمانی صورنده سکا نه درت سقا فاقنده
صکره ده در این تاریخ اقمی بولمیش بر ده بر فایح یوزمند اوزافده بولمیش وینه عثمانی صورنده
معدود اولده محمدیه پنجه و لوانس غا بوطی ایله خط دافنده آبارانه بیجا هنده فاطمه سفیه
مذکور ده ۱۰. ایلمیش و ارا و زده آکندہ بر فایح ده ها علاوه اولمیش ده در این تاریخ
نغز فاقه عاجری نغز در میان ایلمیش و جمل اولمیش کی فواید بیه المله و نغز بر جیدر
نصیحا بیخ ایلمیش و در این تاریخ امر نغز فایح توقفا دافنده فواید و نغز و نغز و نغز
نغز فاقه عاجری بیه کوندیریم بر جوب و بیکه بر امر و نغز فایح انجاسی جنته صبا سفیه نغز
عکرافاس ایلمیش و نغز فایح بر نغز اجا فاقه ده بولمیش

والی
محمد

İNGİLİZLERİN ŞATTÜLARAP BÖLGESİNDE OSMANLI KARASULARINI İHLALİ

İngiliz ganbotları ve harp gemilerinin anlaşmalara aykırı olarak Şattülarap ve
Fav önlerinde Osmanlı karasularını ihlal etmeleri

25 Eylül 1914

Müsta'celdir

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezareti

Şifre Kalemi

Basra Vilâyeti'nden gelen şifre

C. 10 Eylül sene [1]330 şifre. Muhammere'deki İngiliz harb gemisi kuruvazör olmayıp Odin isminde bir ganbotdur. Mezkûr gemi ile Lavrance ganbotu iki Eylül sabahı Fav önünden bilâ-tehlike geçdikden sonra yevm-i mezkûr akşamı Muhammere'ye vasıl olmadıkları anlaşılınca bilhassa büyüğü ve telsiz telgrafla mücehhez olan Odin gemisinin nerede bulunduğu ve müddet-i muayyeneden fazla Osmanlı sularında kalmaması ve telsiz telgrafını isti'mâl etmemesi hakkında İngiltere konsolosuna vâki olan müracaat üzerine sefinenin bulunduğu mahalli [belli] olmadığı cihetle hükûmetçe tahkik edilmesini ve süvarisine bu bâbda taraf-ı hükûmetden tebligât icra edilmesini dermiyân etmesi üzerine İngiliz ganbotunun bulunduğu yeri anlamak ve süvarisine bî-taraf bir devlet sularında bulunduğunu anlatmak üzere Komodorlukça Odin ganbotuna motorbotla bir bahriye yüzbaşısı gönderilerek Odin ganbotuna Kûtü'z-zeyn nam Osmanlı karakolhanesi pîşgâhında Şatt üzerinde demirli olarak tesadûf ile teşrifat-ı mer'ıyyeye tevfikân sefine süvarisine vizite vererek kemâ yenbeğî gayr-ı muharib bulunan bir devlet sularında olduğu ve telsiz telgrafi isti'mâl etmemesi nazikâne beyân eylemesi üzerine gemi süvarisi tarafından cevaben bu havaliye hükûmeti tarafından aldığı emir üzerine geldiğini ve telsiz telgrafi isti'mâl etmeyeceği hakkında söz veremeyeceği ifade olunmuş yüzbaşı-yı mûmâileyh merasim-i mahsusa ile gemiden çıkarak avdet etmiş ve ol bâbdaki rapor Bahriye Komodorluğu'na tevdi' eylemiştir. Odin ganbotu Osmanlı sularında seksen dört saat kaldıktan sonra 5 Eylül sene [1]330 akşamı bulunduğu yerden birkaç yüz metre uzakda bulunan ve yine Osmanlı sularından ma'dûd olan Muhammere'ye gitmiş ve Lavrance ganbotu ise Şatt dahilinde Abadan pîşgâhında kalmıştır. Sefâin-i mezkûreye 10 Eylül'de Dalhousie isminde bir ganbot daha ilâve olunmuştur. 3 Eylül şifreli telgrafnâme-i acizî nihayetinde dermiyân edildiği vechile ol bâbdaki kavâ'id-i beyne'l-milele ve Nezâret-i

celîlelerinden ta'mîmen tebliğ edilen 24 Ağustos tarihli emr-i telgrafiye tevfikân dahiline kuvve-i müsellaha vaz'ı lâzımeden ise de telgrafnâme-i acizîye yedi günden beri bir cevap ve yeniden bir emir ve talimât alınmadığı cihetle harb sefinesine müsellah asker ikamesi için henüz hiçbir teşebbüs icra kılınmamış olduğu ma'rûzdur.

Fî 11 Eylûl sene [1]330

**Vali
Subhi**

DH. EUM. 7. Şb. 1/46_3

**Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Şifre Kalemi**

Basra Vilâyeti'nden alınan şifre

Abadan'da bulunan Dalhousie ganbotu da Muhammere pîşgâhına Odin ganbotu yanına gelmiştir. Her iki gemi zâhiren Muhammere önünde hakikat-i hâlde Şattü'l-Arab üzerinde ve Şatt'ı sed etmek üzere seferberlikden sonra tensîb edilen Osmanlı mevki'-i askerîsinden dört kilometre mesafededir. Malum-ı sâmilîridir ki ahîren tahdid olunup İngiltere delegesinin henüz imzası kurumayan tahdid-i hudud protokolünde ve ona merbût haritalarda Şattü'l-Arab kâmilîen hudud-ı Osmaniyye dahilinde kalmıştır. İran hududu Şatt'ın ortasından geçmeyip kıyıdan mürûr etmek üzere kabul edilmiştir. Buşîr konsolosunun yatı mesâbesinde olup mamefîh altı küçük top ile müsellah bulunan Lavrance ganbotu Aba[da]n'dan hareketle bugün gurûbdan evvel bila-tevakkuf Fav önünden mürûr ve mechûl bir maksadla denize açılmış olduğu ma'rûzdur.

Fî 12 Eylûl sene [1]330

**Vali Vekili
Subhi**

DH. EUM. 7. Şb. 1/46_5

Dicle kıyısında katırlarla nakliye

Dr. Ernst Biefener,

Adler, Doppelaar, und halbmond

Deutschland, Österreich-Ungarn, Bulgarien und Türkei, Hamburg, s. 210

Irak yolunda bir kolordu

Harb Mecmuası Sayı 4, Sayfa 58

ŞATTÜLARAP'A GİRECEK YABANCI GEMİLERE ATEŞLE MUKABELE EDİLECEĞİ

Sınır tespitiyle ilgili yapılan son anlaşma gereğince Şattülarap'ın Osmanlı Devleti'nin iç sularından kabul edildiğinden buraya girecek yabancı gemilere ateş açılacağına ve içeride kalmış yabancı gemilerin de silahlarından arındırılarak Osmanlı Devleti'nin tarafsızlık gereğinin yerine getirileceğine dair Basra Vilâyeti'nden Dahiliye Nezâreti'ne gönderilen yazı

5 Ekim 1914

Gayet müsta'celdir

Telgrafnâme

Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye Telgraf İdaresi

Mahreci: Aşar

Numara: 5939

Dahiliye Nezâreti'ne

Şatt'daki ganbotlar hakkında Dersaâdet'den talimât gelmedikçe bir şey yapılmaması hakkındaki iş'âr-ı âlîleri 21 Eylül sene [1]330 ve hulâsası "Şattü'l-Arab dahili sularından ma'dûddur. Sahilden altı mile kadar Osmanlı karasuları itibar olunur. Her nev' ecnebi sefâin-i harbiyyesi için karasularına ve dahili sulara duhûl memnû'dur. Bu memnû'iyeti dinlemeyen kimselere ateş edilip batırılacaktır." Olan emr-i kat'î-i telgrafleri kâim olmakla ve Fav'da zâten lehü'l-hamd bir batarya top konulduğundan ve işbu emirnâmeden bi'l-istifade bura İngiltere konsolosuna ve komodorluk tarafından dahi ganbotlara tebligât-ı lâzime-i icra ve 24 Eylül sene [1]330 akşamına kadar ganbotların çıkmaları hakkında müsaade i'tâ kabîlinden derhal İngiltere konsolosuna gelerek Londra'da Osmanlı sefirine Sir Edward Grayy'ın verdiği cevabdan bahs ve Bâb-ı Âlî ile İngiltere Sefâreti arasında müzâkerât cereyân etdiğini zikr etdi. Sir Edward Grayy kadîm Erzurum Muâhedeşi mücebince İran sefâin-i harbiyyesi Muhammère'ye kadar gelebileceğinden ve İngiltere ise İran'ı takiben her işe girişmede olduğu cihetle Bahr-i Faris'deki gemileri de Muhammère'ye kadar gelebilirlermiş. Sir cenâbları kendi devletinin muharib olduğu ve bizim bî-taraf olduğumuzu unutuyor. Mezkûr eski muâhede yerine el-yevm tahdîd-i hudud mukâvelenâmesi kâim olduğundan bî-haber gözükyor. Henüz icra kılınan son tahdîd-i hudud bütün Şattü'l-Arab'ı Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye'ye bırakmış ve İran hududu Şatt'ın sahil kenarından geçmekte bulunmuşdur. Binâenaleyh artık yapılacak bir şey kalmamış olduğundan bu Çarşamba akşamından itibaren bi-inâyeti'llâhi Teâlâ Şatt'a dahil olmak isteyen harb gemilerine ateş icra kılınacağı ve ol vakte kadar dahilde ganbot kalmış ise onlar hakkında dahi silahları çıkarılmak suretiyle bî-taraflığa riâyete mecbur edilecekleri.

Fî 22 Eylül sene [1]330

Basra Vali Vekili ve Kumandanı

Subhi

ŞATTÜLARAP'TAKİ İNGİLİZ GEMİLERİ HUSUSUNDA İNGİLİZ HÜKÜMETİ'NİN UYARILMASI

Şattülarap'ta bulunan İngiliz gemilerinin bir an evvel uzaklaşması aksi takdirde uluslararası kanunlardan doğan hakların ve tedbirlerin uygulamaya geçirileceğine dair İngiliz hükümetinin uyarılması / Muharip devletlerin gemilerine karşı Osmanlı Devleti'nin liman ve karasularında alacağı önlemlerle ilgili hususun ilgili devletlerin elçiliklerine bildirilmesi

6 Ekim 1914

Bâb-ı Âlî

Daire-i Sadâret

Umûr-ı Mühimme Kalemi

Umumî: 323460

Hususî: 1016

3238

[Hulâsa:] Şattü'l-Arab dahiline giren sefâin hakkında

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

6/8/13/18 Eylül [1]330 tarihli ve 1100 ve mükerrer 1100 ve 1130 ve 1154 numaralı tezâkir-i aliyyelerine cevabdır.

Şattü'l-Arab dahiline giren İngiliz gemileri hakkında Londra Sefir-i Kebîri Tevfîk Paşa hazretlerine yazılan telgrafnâmede ihtilâfât-ı hâzırada bî-taraf olmaklığımız hasebiyle İngiliz bayrağını hâmil sefâin-i harbiyyenin Osmanlı karasularında bulunmalarına müsâmaha edemeyeceğimizden Şattü'l-Arab'da bulunan İngiliz gemilerinin bir an evvel oralardan tebâüd etmeleri için emir i'tâsı rica olunduğunun ve aksi takdirde kavâ'id-i beyne'l-milelin vaz'eylediği tedâbîrin mezkûr İngiliz gemileri hakkında ittihâzına mecburiyet hâsıl olacağının İngiltere Hükûmeti'ne tebliği lüzumu bildirilmiş olduğu ve alınacak cevabın izbâr kılınacağı lede'l-muhabere Hariciye Nezâret-i celîlesinden cevaben iş'âr olunmuş ve muharib devletler sefainine karşı Osmanlı liman ve karasularında ittihâzı muktezî kavâ'id ve ahkâmı mübeyyin olarak tanzim ve mûndericâtı tensîb edilen müzekkire-i umumîyye düvel-i mezkûre sefâretlerine tebliğ olunduğu gibi bir sureti de Nezâret-i celîlelerine gönderildiği nezâret-i müşârunileyhâdan izbâr kılınmağla mûndericatına tevfikân iktizâ edenlere ifa-yı tebligât ve vesâyâ buyurulması menûr-ı himem-i aliyyeleri bulunmuşdur, efendim.

13 Zilkade [1]332 – 20 Eylül [1]330

Sadrazam namına

Müsteşar

[İmza]

DH. EUM. 7. Şb. 2/28

İNGİLİZLERİN BAHREYN'E ASKER ÇIKARMALARI

Beş bin Hint askerinin Bahreyn'e geldikleri ve Osmanlı Devleti bunlara saldırma-yacağından dolayı İngiltere'nin bu kuvveti Necid sahiliyle Basra'ya sevk edeceği hususunun Basra Valiliği'nden bildirildiği

31 Ekim 1914

Mahrem, müsta'cel

Dahiliye Nezâreti

Emniyet-i Umumîye Müdüriyeti

Tarih-i tebyîz: 18 Teşrîn-i Evvel sene [1]330

6576-417

Ordu-yı Hümayûn Başkumandanlığı Vekâlet-i Celîlesi'ne

16 Teşrîn-i Evvel sene [1]330 tarihli tezkire-i acizîye zeyldir.

Beş bin Hind askerinin Bahreyn'e geldikleri ve Bahreyn'e Devlet-i Aliyye'nin taarruz etmeyeceğine binâen İngiltere'nin bu kuvveti Necid sahiline veyahud Kuveyt ile Basra'ya sevk edeceğini ve sair bazı ifadâtı hâvî Basra Vilâyeti'nden bu kere de alınan 16 Teşrîn-i Evvel sene [1]330 tarihli şifre telgrafnâmenin sureti leffen savb-ı âlîlerine irsâl kılınmağla ol bâbda.

DH. EUM. 4. Şb. 1/24

۶۷۲

داخلیہ نظارتی امنیت عمومیہ مدیریتی

ایوانی عمومی نومروسی	مسودی	میشی	بطلانك قلمه وزودی تاریخی
قلم نومروسی	تاریخ تسوید	تاریخ تیض	مقابلہ ایدتار
۱۰	۱۰	۱۰	

ف و بوغاری عمده و بولناہ اورہ غنولہ
بہ غنولہ بر نقد کسند لھا انتی تہ ایتہ
صقہ

اردوی کھوہوہ سبہ قومانہ انتی و کزیمیکہ
محم و منجد

ف و بوغاری خارجہ اوزہ دہر و طوہ مقدمہ اولادہ انتہہ نہ اوہہ غنولہ
انتہہ ایتہ بہ غنولہ بر نقد کسند صقہ بجمہ ولایت و کانتہ وارداوہ
۱۹۱۰ قلمہ تاریخی شجرہ شفاان صوفی فکھوہ سیری بویہ
اوزہ لقا نقیر قندی

۶۷۲

مستطابہ عثمانیہ

FAV BOĞAZI'NDAKİ İNGİLİZ NAKLİYE GEMİSİ VE GANBOTLARI

Fav Boğazı dışında İngilizlere ait altı ganbot ve bir nakliye gemisi bulunduğu
Basra Valiliği'nden bildirildiği

2 Kasım 1914

Mahrem ve müsta'celdir

Dahiliye Nezâreti

Emniyet-i Umumîye Müdüriyeti

Tarih-i tebyîz: 20 Teşrîn-i Evvel sene [1]330

6606-423

*[Hulâsa:] Fav Boğazı haricinde bulunan Odin
ganbotuna beş ganbotla bir nakliye gemisinin
daha iltihak eylediği hakkında*

Ordu-yı Hümayûn Başkumandanlığı Vekâlet-i Celîlesi'ne

Fav Boğazı haricinde öteden beri durmakda olan İngiltere'nin Odin ganbotuna iltihak eden beş ganbotla bir nakliye gemisi hakkında Basra Vilâyeti Vekâleti'nden vârid olan fî 19 Teşrîn-i Evvel sene [1]330 tarihli şifre telgraf sureti manzûr-ı sâmilere buyurulmak üzere leffen takdim kılındı.

DH. EUM. 7. Şb. 2/8

بسم الله الرحمن الرحيم

خارجیه نظارتی

امور مستأمنین و مستأمنات

مجلس

عقد

طهران ۱۳۰۷ هـ ق ۱۳۰۷ ق
روز دوشنبه ۱۳۰۷ ق ۱۳۰۷ ق

بسم الله الرحمن الرحيم
انکیزد که بحکم این مرجع ربوت حقیقاً در وقت و بجهت
و در این مصلحت و در این بدیهه و در این

اصولاً و غیره

مجلس

صدرتدوین

ایمانی

ایمانی

۱۳۰۷ ق ۱۳۰۷ ق

مجلس

İNGİLİZLERİN BASRA KÖRFEZİ SAHİLLERİNE ASKER ÇIKARMAYA DEVAM ETMELERİ

İngilizlerin denizden önemli miktarda bir askerî kuvvet çıkardıkları ve bu durumdan Basra Valiliği'ne de bilgi verildiğine dair Bender-i Buşir Şehbenderliği'nden Tahran Sefareti'ne gelen yazı

2 Kasım 1914

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Mühimme Kalemi

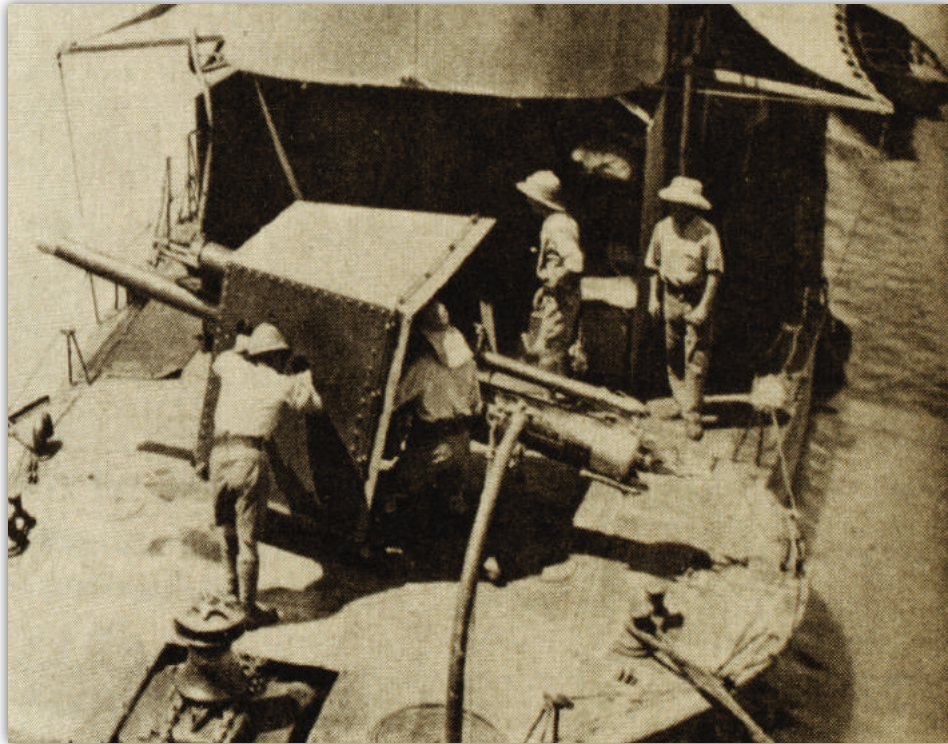
*Tahran Sefâret-i Seniyyesi'nden alınan 2 Teşrîn-i
Sânî sene [1]914 tarihli ve 477 numaralı
telgrafnâmenin suretidir*

Bender-i Buşir şehbender vekili İngilizlerin bahren yine mühimce bir kuvvet çıkardıkları ve Basra Vilâyeti'ne malumât verdiğini bildiriyor.

Aslına mutabıkdır

[İmza]

DH. EUM. 7. Şb. 2/18

Dicle Nehrinde İngilizler tarafından kullanılan ganbotlardan biri

*Charles V. F. Townshend, Mezopotamya Seferim, Kurna, Kütülamare ve Selmanipâk Muharebeleri
(Çeviren: Gürol Koca), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2012, s.299*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 مَشْرُوعَاتِ عَجَبِ مَرِّی اِسْطِیْدِ عَجَبِ جَلْدِه

شعبه
 ۲
 نومرو
 ۵۰۱۹

۸

۱- قفقاسیه حدود ۱۰۰۰ کیلومتره برقیه یوقه-
 ۲- خط کوردیه ای ترصد کوردیه اوله موتور بولجونه آبارانده برانکیز غانبولنه
 بقاضه اید طرفینده آتیه تقاضای اید برانکیز غانبولنه اوزرنده استقال
 وقوه ککسه موتور بولجونه آتیه ورسیدیه بعضیدی آبارانده برانکیز
 فازده یولری اصابنده مذکور فازده یولرنده بانقیزه اقیاج ایلته-
 موتور بولجونه بولعاضه بهره عورت ایلته- فاز دیولری بانقیزه-

عجیبی ایلانه داندیه
 حلقه داندیه

دوبله خفله ایلانه
 ۱۱

ABADAN'DAKİ BAZI GAZ DEPOLARININ ALEV ALMASI

Şattülarap'taki Osmanlı motorbotunun Abadan'da bir İngiliz ganbotuna rastlamasıyla karşılıklı ateş açıldığı, bazı gaz depolarının alev aldığı hakkında gazetelelere gönderilen tebliğ

6 Kasım 1914**Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu****Başkumandanlığı Vekâleti****2. Şube****Numara. 2519***Matbûât-ı Umumîye Müdüriyeti vasıtasıyla umum cerâide*

1- Kafkasya hududuyla Akabe'de yeniden bir vak'a yoktur.

2- Şattü'l-Arab'da berây-ı tarassud gezmekde olan motorbotumuz, Abadan'da bir İngiliz ganbotuna tesadüf ile tarafeynden ateş teâtî edilerek İngiliz ganbotunun üzerinde işti'âl vuku'a gelmiş ve motorbottan atılan mermilerden bazıları Abadan'daki İngiliz gaz depolarına isabetle mezkûr gaz depolarında yangın îkâ' eylemiştir.

Motorbot bilâ-ârıza Basra'ya avdet etmiştir. Gaz depoları yanmaktadır.

[Mühür]**HR. MTV, 768/1_10**

دفعه نادر طبعه يك دفعه مقرر

۸ - ۸ - ۹۰

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي جعلنا من خلقه

شعبه

نومرو

۴

موسم و فصل

- و قوامت هفتده [۸] سره اوله ده آلمان معلومت خلاصه رومانی عرصه اوله :
- ۱- روم مقدی بیل و کسده کلیم قفلات و شترور . اسرانه فاده نظر ۱۵۴ ، ۱۵۶ ، ۱۵۵
 - ۱۵۶ ، ۸۰ بنی اندیز [یخ قول اردو] ، ۶ : ۵ بطبر . بقا : اسوای فرقی اید ایکی سوای بطبر اولین
 - اکلوشته . ۷۸ کیوی و شنگ بقول اردونک هله کافه سید بسوای فرقی اولین و جیهکی و حوفا ای جیه
 - صاف ص قای اید مسو . یوکسک ندره مستور . مطامع کوی کوبینه شکار اید اید .
 - بازید ، دایره اشغال اید کسه اوج یلک مقدانده و اکثریسی حیه دور . و اینک شرقده قزل دیزه قریبده هنج
 - ایستد [۷۷ ده] بازید ده اوتوز قفلش برنیزه برقیستد .
 - ۲- انگیزلر فاده ۴ : ۲ یلک کیشیک بقوه عیقاوستد . آبادان نقد طایریم عکسوم ایدولر
 - دوره ده ۵۰ کیلومتر مسافده کی سوجه قد . [بوی اوج کی یا طیریمه قیاسی رشت .] انگیز خان طلدی
 - کشد . بوجویم بر انگیز خانچا اید بنیم ایکی غول موتوریز می . ایشتر هر کیسی م غره و شته . انگیز کی مایانه
 - نظر فاده عیقاوست قفله برهذه مفرده کی اید بربره لوی کیه .
 - ۳- جرسفیه بوقاری خاچنده و شنگ بر قزو زور ، بطوبید و درکت لوی ، تکه رونی آجیده ده دیگر بطوبیدکی
 - کوردشته . امروز هفتده کیدلر بار مهوری ، ایکی انگیز در برنا وطنی بر انگیز قزو زوری ایکی فرانسه قزو زوری
 - طوقر طوبیدو ، اوج کت لکورد .
 - ۴- مدلی آلمانه سکزیلک کیشیک ریم جدرینک حافره بولنیق اورادیه کلندیدر بیه . [۸] سره اوله شخه ده
 - قوی متفرق ده مدلی کافزده ۴۰ : ۲۰ یلک فرانسه سکزیلک لوی اولده حافره بولنیق بیدرشتی .
 - ۵- ایلیا جردنده نقد قزو زور ، شخ سنوی حافره بولنیق مفر او زینه یوردونکی بیدریدو .

استخبارات شیمی مدیر

اسکادره بیکش

خاتمه

İNGİLİZLERİN FAV'A ASKER ÇIKARMASI

İngilizlerin Fav'a üç dört bin kişilik bir askerî kuvvet ile çıkarma yaptığına, Abadan'a nakliye gemileriyle asker sevk ettiğine, İngiliz ganbotlarının Basra'nın yirmi beş kilometre yakınına kadar geldiğine ve karşı karşıya gelen bir İngiliz ganbotu ile Osmanlı ganbotunun battığına dair Dahiliye Nâzırı'na İstihbârât Şubesi'nden yazılan rapor

10 Kasım 1914*Mahrem ve mahsusdur*

28-8-[1]330

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Numara: 4

Dahiliye Nâzırı Talat Beyefendi hazretlerine

1-...]

2- İngilizler Fav'a 3-4 bin kişilik bir kuvvet çıkarmışlardır. Abadan'a nakliye gemileriyle asker sevk ediyorlar. Basra'dan 25 kilometre mesafedeki sed mahalline kadar -burası üç gemi batırılarak kapatılmıştır- İngiliz ganbotları gelmiştir. Bu civarda bir İngiliz ganbotu ile bizim iki numaralı motorumuz muharebe etmişler. Her ikisi de gark olmuştur. İngiliz resmî beyânâtına nazaran Fav'a çıkarılan kuvvet bir Hind müfrezesi ile bir bahriye livâsı imiş.

3-...]

İstihbârât Şubesi Müdürü
Erkân-ı Harbiyye Binbaşısı
[İmza]

DH. EUM. VRK. 25/2

عبدالله بن محمد
مجلسي

شهر حالک اوله تقی خجسته کوفه و دوشاخاها بونک ریشم قره و کزده مانوا اجرا ایتمک ایسته قره و کز بونغازیه طریله و کولک و طلیفه سیله حرکت ایتمک ایستاده و کولک
رویه و دوشاخاها بونک اجرا ایتمک اولرین مانور ایستاد و متعاقبا اعتدال خاصیه بونغازیه طوغه حرکت ایتمک کزده و دوشاخاها
طوغه عقبه ایستایده برساتا یوسف حاد حقیقه رویه و دوشاخاها بونک حقیقه ایستاد و متعاقبا اعتدال خاصیه بونغازیه طوغه حرکت ایتمک کزده و دوشاخاها
مخاطبه ایتمک حالک رویه و دوشاخاها بونک حقیقه ایستاد و متعاقبا اعتدال خاصیه بونغازیه طوغه حرکت ایتمک کزده و دوشاخاها
و بومره ده فران و انگله و ولته و دوشاخاها بونک حقیقه ایستاد و متعاقبا اعتدال خاصیه بونغازیه طوغه حرکت ایتمک کزده و دوشاخاها
موتیله بالفعل خاصیه ایستاد و بومره ده فران و انگله و ولته و دوشاخاها بونک حقیقه ایستاد و متعاقبا اعتدال خاصیه بونغازیه طوغه حرکت ایتمک کزده و دوشاخاها
ایم و دوشاخاها حاکم حقیقه ایستاد و بومره ده فران و انگله و ولته و دوشاخاها بونک حقیقه ایستاد و متعاقبا اعتدال خاصیه بونغازیه طوغه حرکت ایتمک کزده و دوشاخاها
و دوشاخاها حاکم حقیقه ایستاد و بومره ده فران و انگله و ولته و دوشاخاها بونک حقیقه ایستاد و متعاقبا اعتدال خاصیه بونغازیه طوغه حرکت ایتمک کزده و دوشاخاها

داخیه ناطری و مایه ناطری و کیه
طری

تجارت و زراعت مائے
میں

OSMANLI DEVLETİ'NİN RESMÎ SAVAŞ İLANI

Osmanlı Donanması'na mahsus bir gurup savaş gemisinin Karadeniz'de tatbikat icra ederken, Karadeniz Boğazı'na torpil dökmek vazifesi ile hareket ettiği anlaşılan Rusya savaş gemilerine mukabele olunduğu, bilahare tarafsızlığın devamının arzu edildiği bildirilerek olay hakkında Rusya'ya tahkikât önerildiği, ancak Rusyanın büyükelçisini geri çağırarak Osmanlı sınırlarına tecavüze başladığı, Fransa ve İngiltere devletlerinin de aynı yolu izleyerek Çanakkale ve Akabe bölgelerinde saldırıya geçtikleri, resmen savaş ilan ettikleri, sözkonusu gelişmeler üzerine Osmanlı Devleti'nin adı geçen üç devlete savaş ilanına karar verdiğine dair padişah iradesi

11 Kasım 1914

Bâb-ı Âlî

Meclis-i Mahsus

2014

Şehr-i hâlin on altıncı pençşenbe günü Donanma-yı Hümâyûnun bir kısmı Karadeniz'de manevra icra etmekde iken Karadeniz Boğazı'na torpil dökmek vazifesiyle hareket ettiği bilâhare anlaşılan Rusya donanmasından bir takımı Donanma-yı Hümâyûn'un icra etmekde olduğu manevraları ihlâl ve müteâkiben ilân-ı muhâsama ile Boğazlara doğru hareket ettiklerinden Donanma-yı Hümâyûn tarafından mukabele edilmiş idi. Bu şâyân-ı teessüf hâdis hakkında Rusya devletine müracaat ile tahkikât icrası ve vak'a esbâbının zahire ihracı teklif ve bu suret ile bî-tarafığımızı muhafazaya ihtimâm ettiğimiz hâlde Rusya devleti müracaat-ı vâkı'aya cevab itâ etmeksizin sefirini geri celb eylediği gibi kuvâ-yı askeriyesi de Erzurum hududunu nikât-ı muhtelifeden tecavüz etmesine ve bu sırada Fransa ve İngiltere devletleri dahi sefirlerini geri çağırdıktan başka İngiliz ve Fransız donanmaları müştereken Çanakkale'ye ve İngiliz kruvazörleri Akabe'ye top atmak suretiyle bi'l-fi'il muhâsamata ibtidâr ve ahîren de Düvel-i mezbûre Devlet-i Osmaniye ile hâl-i harbde bulunduklarını ilân eylediklerine binâen Hükûmet-i Seniyyece de müsteniden bi-tevfikâti'llâhi Teâlâ mezkûr üç devlet ile hâl-i harb ilânı hususuna meclis-i bendegânemizce karar verilerek bu bâbda tanzim olunan irâde-i seniyye layihası arz ve takdim kılınmış olmağla kâtibe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Fî 21 Zilhicce 1332 fî 28 Teşrîn-i Evvel [1]330

[Heyet-i Vükelâ'nın imzaları]

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Amedî-i Divan-ı Hümâyûn
2104

Îrâde-i Seniyye

Şehr-i hâlin on altıncı günü Donanma-yı Hümâyûn'un bir kısmı tarafından Karadeniz'de manevra icra edilmekde olduğu sırada Karadeniz Boğazı'na torpil dökmek vazifesiyle hareket ettiği bilâhare anlaşılan Rusya donanmasından bir takımı mezkûr manevraları ihlâl ve müteâkiben izhâr-ı muhâsama ile Boğaza doğru hareket etmeleriyle Donanma-yı Hümâyûn tarafından mukabele olunmakla beraber şâyân-ı teessûf olan şu hâdisse hakkında Hükûmet-i Seniyye'ce Rusya devletine müracaat ile tahkikât icrası ve vak'a esbâbının zahire ihracı teklif ve bu suretle bî-terâflığı muhafazaya ihtimâm edilmiş olduğu hâlde Rusya Devleti müracaat-ı vâkı'aya cevab itâ etmeksizin sefirini geri celb eylediği gibi kuvâ-yı askeriyesi de Erzurum hududunu nikât-ı muhtelifeden tecavüz etmesine ve bu sırada Fransa ve İngiltere devletleri dahi sefirlerini geri çağırdıktan başka İngiliz ve Fransız donanmaları müştereken Çanakka-le'ye ve İngiliz kruvazörleri Akabe'ye top atmak suretiyle bi'l-fi'il muhâsamata ibtidâr ve ahîren de düvel-i mezbûre Devlet-i Osmaniye ile hâl-i harbde bulunduklarını ilân eylediklerine binâen Hükûmet-i Osmaniye'cede müsteniden bi-tevfikâti'llâhi Teâlâ mezkûr üç devlet ile hâl-i harb ilânını irâde eyledim.

Bu irâde-i seniyyenin icrasına Heyet-i Vükelâ memurdur.

Fî 22 Zilhicce 1332 fî 29 Teşrîn-i Evvel [1]330

Mehmed Reşad

Dahiliye Nâzırı Ve Maliye Nâzır Vekili Talat	Harbiye Nâzırı Enver	Şeyhülislâm ve Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı Hayri	Sadrazam ve Hariciye Nâzırı Mehmed Said	
Ticaret ve Ziraat Nâzırı Ahmed Nesimî	Maârif Nâzırı ve Posta ve Telgraf ve Telefon Nâzır Vekili Şükrü	Nâfia Nâzırı Abbas Paşa bulunamadı.	Bahriye Nâzırı Ahmed Cemal	Adliye Nâzırı ve Şûrâ-yı Devlet Reis-i Vekili İbrahim

İ. MMS, 191/2_1, 2

Başkumandan Vekili Enver Paşa

عَمَلِ تَلْغَرَفِ اِثْلَشِ

AGENCE TÉLÉGRAPHIQUE OTTOMANE

PÉRA-CONSTANTINOPLE

آیاتی ورقه

۸۲ نرئیدائی ۲۲

قراگاه عجمیده تبلیغ ایتشد
 صمدیه قوازه‌ری دوله یوقی ایله نوروسکی اده سنده کی «توایسه»
 موقعه یولنده روسی غاز ده یولریله تلر تلغراف استاسیوتی یومبارمانه
 ایله قزیه ایتشد
 خط العربیه اه نرزه نائیده انقلیرلرایله غایت سندنای بر محارب و قی طوطه و طغوز
 ساعت دوام ایتشد - دشمنک تلفاتی کھلیتاید
 انقلیر باسه قوتانلنک ده مجروحیه میانده یولنیفتی الفاه اسرا بیلدیر سور
 مرمرلی غاسنوطوزده آتیلده مرمرلر بر انقلیر غاسنوطه اصابتله اشتغال حصول
 کترشد - نصیرانه کتوز نقصانده
 عثمانلی

Ces dépêches sont exclusivement destinées aux abonnés.—Toute reproduction et distribution, sans autorisation de la Direction, en est interdite, et sera poursuivie

KARADENİZ'DE VE ŞATTÜLARAP'TA ŞİDDETLİ ÇARPIŞMALAR

Hamidiye Kruvazörü'nün Poti ile Novrosiski arasındaki Rus gaz depolarını tahrip ettiği / Şattülarap'ta İngilizlerle şiddetli çarpışmalar olduğu hakkında resmi tebliğ

21 Kasım 1914

Osmanlı Telgraf Ajansı
Agence Télégraphique Ottomane
Pera-Constantinople

Fî 8 Teşrîn-i sâni [1]330

İkinci Varaka

Karargâh-ı Umumi'den tebliğ olunmuştur.

Hamidiye Kruvazörü dün Poti ile Novrosiski (Novorossiysk) arasındaki "Tuapse" mevkiinde bulunan Rus gaz depolarıyla telsiz-telgraf istasyonunu bombardıman ile tahrib etmiştir.

Şattü'l-Arab'da 5 Teşrîn-i Sâni'de İngilizler ile gayet şiddetli bir muharebe vukû' olmuş ve dokuz saat devam etmiştir. Düşmanın telefâtı külliyetlidir.

İngiliz başkumandanının da mecrûhîn miyânında bulunduğunu alınan üserâ bildiriyor. Marmaris ganbotumuzdan atılan mermiler bir İngiliz ganbotuna isabetle işti'âl husûle getirmiş, tafsîlât henüz noksandır.

Osmanlı

HR. SYS, 2108/6_20

[illegible][illegible]

ŞUAYBE MUHAREBESİNDE AŞİRET ASKERLERİ

Basra yakınlarındaki Şuaybe'de 7 Aralık 1914 tarihinde düşmanla yapılan muharebede Amâre Aşireti'nden istifade edilemediği gibi bazı zararlarının da görüldüğü bu sebeple aşiret askerlerine fazlaca güvenilemeyeceğinden Musul ve İstanbul'dan asker gelene kadar müdafaanın bir müddet daha uzatılacağına dair Bağdad Valiliği'nden gelen telgraf

8 Aralık 1914*Müsta'celdir.***Telgrafnâme****Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye Telgraf İdaresi****Mahreci: Bağdad****Numara: 41438****Tarih: 25 Teşrîn-i Sâni sene [1]330***Dahiliye Nezâreti'ne*

Evrak Numarası: 520

Numara: 1. Cavid Paşa'dan şimdi alınan telgrafnâmede dünkü muharebede Amâre Aşireti'nin seyirci kaldığı ve ric'atde askerinin silah ve cephânelerini almak ve soymak gibi cinayetlerde bulundukları Şuaybe'den* ric'at eden müfrezeden bin kişi kadar toplanarak Üzeyr'in cenûbunda bir mevki tutulduğu aşâirin cebânetinden dolayı Musul'dan iki taburla İstanbul'dan asker vürûduna kadar müdafaanın bir müddet daha temdîdi me'mûl olduğu vaziyetin tehlikeli bulunduğu bildirilmiş olmakla evvelce de arz edildiği vechile mahzâ isbat-ı vücûd etmiş olmak için harbe giden aşâire güvenilmeyerek bu tehlikeli vaziyete karşı seri ve müessir tedbir ittihâzı.

25 Teşrîn-i Sâni sene [1]330

Bağdad Vali Vekili**Reşid****DH. ŞFR, 452/99_1, 2**

<?> Metinde sehven Süveybe'den yazılmıştır.

ŞATTÜLARAP'IN BAŞLADIĞI YER OLAN KURNA'NIN ELDEN ÇIKMASI

Şattülarap'ın başladığı yer olan Kurna'nın düştüğüne burayı savunan Miralay Subhi Bey'in 400 askeri ile birlikte İngilizler tarafından esir edildiğine, geri kalan 4000 askerden ancak yarısının Nasırıye'ye ulaşabildiği ve diğerlerinin yollarda firar ettiğine, Sûk ve Nasırıye'de 2000'den fazla mücahidin hazır halde bulunduğu, Umum Kumandanlık'tan gönderildiği bildirilen erzakın henüz ulaşmadığına dair Müntefik Mutasarrıfı Hamza'nın Nasırıye'den gönderdiği telgraf

22 Aralık 1914

Devlet-i Osmaniyye

Telgraf ve Posta ve Telefon Nezâreti

Mahrec: Nasırıye

Numara: 8176

Tarih: 9 Kânûn-ı Evvel sene [1]330

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Birinci numara: Buraya vürûdumda Kurna sukût etmiş ve Miralay Subhi Bey dört yüz mevcudla esir düşmüş ve dört bin mevcudlu olduğu hâlde Nasırıye'ye ancak iki bin nefer gelebilmiş, mütebâkîsi yollarda silahını hatta her şeyini terk ile firar etmiş, bu iki bin mevcuddan günde birkaç nefer firar ettiği hâlde men'-i firarları hakkında hiçbir tedbir ittihâz olunmamıştır. İçlerinden üç yüz Türk neferâtının muktedir zâbitân, iki sahra topu Kerbelâ tarîkıyla Bağdad'a alınmış ve bunun aşâyir ve ahali üzerinde fena tesir gösterdiği bizzat müşahede olunmuştur. Muvâsalat-ı çâkerânemle beraber Uceymî Bey'in Müntefik aşâyiri arasındaki adâvetleri ref' olmuş esaslı teşkilat yapıdırmağa teşebbüs olunmuştur. Derhal Umum Kumandanlık'dan altmış bin kıyye pirinç ve sair erzak ve altı bin lira istenilmiş yola çıkarıldığı cevaben bildirilmiş ise de henüz gelmemiştir. Sûk'da ve burada iki bini mütecâviz mücahid hâzır, aşâyir ise paranın vürûduyla noksanlarını ikmal ederek mühim bir kuvvetle Zübeyr'den Basra üzerine hareket olunacağı şimdilik livânın vaziyeti bundan ibaret bulunduğu ma'rûzdur.

Fî 9 Kânûn-ı Evvel [1] 330

Müntefik Mutasarrıfı

Hamza

DH. ŞFR, 454/151

دائرة صدارت امور مهمه قلمی			
اوراق نومروسی	مودی	میضی	قلم نومروسی
۷۶۰۵	۷۶		۷۶۰۵
قلم ورودی تاریخی	تاریخ تسوید	تاریخ تبیض	
۱۰	۱۰	۱۰	
<p>جریه نفرت و کماله جیدینه</p> <p>۷ کالنه قلم ۷۶۰۵ تاریخ ۷۶۰۵ نومروسی ۷۶۰۵ عاده و جویسی</p> <p>قلم ورودی ۷۶۰۵ قلم ورودی ۷۶۰۵ عاده و جویسی</p> <p>۱۰ کالنه قلم ۷۶۰۵ تاریخ ۷۶۰۵ نومروسی ۷۶۰۵ عاده و جویسی</p>			

SÜLEYMAN ASKERÎ BEY'İN IRAK VE HAVALİSİ KUMANDANLIĞI'NA TAYİNİ

Irak ve Havalisi Kumandanlığı'na Basra Fırka Kumandanı Süleyman Askerî Bey'in
tayin edildiğine dair Sadrazamlık makamından Harbiye Nezareti'ne yazılan yazı

23 Aralık 1914

Daire-i Sadâret

Umûr-ı Mühimme Kalemi

Evrak numarası: 2405

Kalem numarası: 2043

Tarih-i tebyîz: 5 Safer sene [1]333 – 10 Kânûn-ı Evvel sene [1]330

Harbiye Nezâreti Vekâlet-i Celîlesi'ne

7 Kânûn-ı Evvel [1]330 tarihli ve 768 numaralı tezkire-i aliyyelerine cevabdır.

Irak ve Havalisi Kumandanlığı'na Basra Fırkası Kumandanı Süleyman Askerî Bey'in
tayini hususuna bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî şeref-müte'allık buyurularak
suret-i musaddakası leffen taraf-ı âlîlerine irsâl kılınmıştır, efendim.

10 Kânûn-ı Evvel sene [1]330 tarihli irâde-i seniyye üzerine

BEO, 4327/324506

Süleyman Askerî Bey

Harp Mecmuası Sayı 9, Sayfa 130

بنام علی مرتضیٰ ، بر خصوص عهد و منتهی ترتیب آید و تقاضای
 صیانت و ایضا اجماع . . یعنی ایجا بند و سودگی شئی میرسد . . سرکاه
 نظر و قه آله یعنی بکام مقصد ؛ آملایانک نگرانیه قد . . بنام آید و بلید . .
 بر نفقت من و ضروری ، بنام که لودخ و د . . لودخ و د . .
 مجلسه و یا و این یکی نقطه تمامه ملاحظه . .

و نامه و فخرتک ما کار و تمام نایب خوانند :

— کوت العماره و محاسبی —

امانور اولی نایب خندبری کوت العماره و لافند و عرب و کالی شند و دلم
 ایچ . . توید و دایره و ده اواز آید که می فخر بانی تمام انکله
 عاز و سفند و اواز آید که می فخر بانی تمام انکله
 نوز قطعاتک شقی آید تقابل آید انکله و دلف و دلف
 شیا فخر و شقی آید بر جبهه عرب مقصد آناه خبر یک فخر و دلف
 برابر به بر قدر و فخر آید بلید .

به ملت کلنده اولوب جنوب شرقی و جنوب غربی منقردی
 و دلف و دایا مقصد و دلف . . کوت العماره و دلف ، بر دلف و دلف
 اولند . . ایچ و بوی فخر و دلف و دلف و دلف ، انکله
 بیفات . . سیه نک مجتبی یکی یکی بنام . .
 انکله عرب جبهه نک و دلف شمالی ، ساملک بر جبهه

KÛTÜ'L-AMÂRE'DE ŞİDDETLİ ÇATIŞMALAR

1 Aralık'tan beri Kûtü'l-Amâre etrafındaki savaşın şiddetli bir şekilde devam ettiğine, bu savaşta Türklerin, Medâyin'de kazandığı başarılarını tamamlamak istediklerine, İngilizlerin de Irak seferinde elde ettikleri menfaatlerini korumaya çalıştıklarına dair Temps gazetesinin 15 Ocak 1915 tarihli nüshasında çıkan yazı

15 Ocak 1915

[s.4]

Temps gazetesinin 15 Kânûn-ı Sâni sene [1]915 tarihli nüshasından:

-Kûtü'l-Amâre Muharebesi-

1 Kânûn-ı Evvel tarihinden beri Kûtü'l-Amâre etrafında harb, kemâl-i şiddetle devam ediyor. Türkler, Medâyin'de ihrâz ettikleri muzafferiyâtı itmâm, İngilizler Irak seferinde ihrâz ettikleri menâfi'î muhafaza emeliyle çalışıp duruyorlar.

Türk kıta'âtının şiddeti ile tekâbül eden İngiliz ve Hind askerinin şecâ'atine sahne teşkil eden bu cebhe-i harb hakkında alınan haberler pek muhtasar olmakla beraber yine bir fikr-i mahsus edinilebilir.

Bir müselles şeklinde olup cenûb-ı şarkî ve cenûb-ı garbî dıl'ları Dicle'ye dayanmakda olan Kûtü'l-Amâre mevkiî, bir kale hâline ifrâğ olunmuştur. İşte bu iki dıl' üzerinde bulunan İngiliz kıta'âtı, İngiltere tebligât-ı resmiyesinin bahs ettiği iki cenahdır.

İngiliz harb cebhesinin cihet-i şimâliyyesi, sahilin bir cihetinden

[s.5]

diğer cihetine geçen bir "tabya bastiyon" hattı etrafında temdîd olunan siperlerle teşkil olunmuştur. Dicle'nin sol sahilindeki hatt-ı müdafaayı istikmâl eylemek maksadıyla Kût'un tam karşısında ve nehrin sağ sahilinde bulunan İmammuhammed* karyesi iki sahil arasında münâkaleyi te'min eylemek üzere bir tombaz köprüsünün inşasını te'min etmek için tahkîm edilmiştir.

Yalnız bu noktada sağ sahil, ta bataklıklara kadar uzanan bir çölden ibaretdir. İngiltere Karargâh-ı Umumîsi Fırat ve Dicle nehirlerinin mahall-i iltisakında kâin Kurna mevkiinde bulunmaktadır.

Bu noktadan ve Kûtü'l-Amâre ile münâkaleyi te'min eden yegâne tarîk-i müstakîm Dicle nehridir. Bu mevkide yol yoktur. Ancak bazı küçük patikalar mevcut olup onlar da bataklıklar arasında gâib olmakda ve kervanların keyif ve arzusuna tebean tebeddül etmekde ve ekseriya yağmurların tesiriyle bataklıkların aldığı şekle nazaran ta'dîl olunmaktadır.

* Metinde sehven İmam Mahmud yazılmıştır. Bakınız HR. MTV, 13/2_2

Türklerin evvelâ bütün gayreti, İngiliz-Hind kıta‘âtının mütehaşşid bulunduğu nehre masrûf bulunuyordu. Ancak tefevvuk-ı adedîlerine rağmen Türklerin bütün bu teşebbüsleri, bî-sûd kaldı. İngiliz kumandanı Türk kuvvetlerini dört fırka tahmin etmektedir ki lâ-ekal 60.000 kişi olsa gerekdir.

Bunun üzerine Nureddin Paşa Kûtü'l-Amâre'nin uzak bir noktasından nehrin sol sahilyle çorak olan sağ sahiline geçerek

[s.6]

bir çevirme hareketine teşebbüs etdi. Ve evvelce kayd ettiğimiz vechile Nureddin Paşa bu teşebbüsünde muvaffak oldu.

Bu suretle Şeyhsa‘d mevkii işgal olunarak Kûtü'l-Amâre ile Kurna arasında müesses bulunan münâkale ve muhabere kat‘ olundu. Türkler Kûtü'l-Amâre'yi hücum-ı cebri ile işgal edemeyince mevki‘-i müstahkemi açıktan ıskâta karar verdiler.

Türk tebligâtına nazaran Kûtü'l-Amâre'de mütehaşşid bulunan İngiliz askeri on bini mütecâviz değildir. Yalnız bu aded altmış bin Türk'ün savlet ve hücumuna mâni olan İngiliz-Hind kıta‘âtının kahramanlığını izhâra kâfidir.

Kûtü'l-Amâre'nin levâzım ve mühimmât almağa muvaffak olmaksızın müdafaası gayr-ı kâbil olduğundan İngiliz Ordusu için Şeyhsa‘d'ı istirdâd ederek Kûtü'l-Amâre ile münâkalâtı te'sis eylemek ehemm ve zarurî bir hareket teşkil ediyordu. Ancak bu hareket müşkil ve fevkalâde mûcib-i meşâk idi ve General Aylmer ve Champbell mevkilerine hâkim bulunuyorlardı.

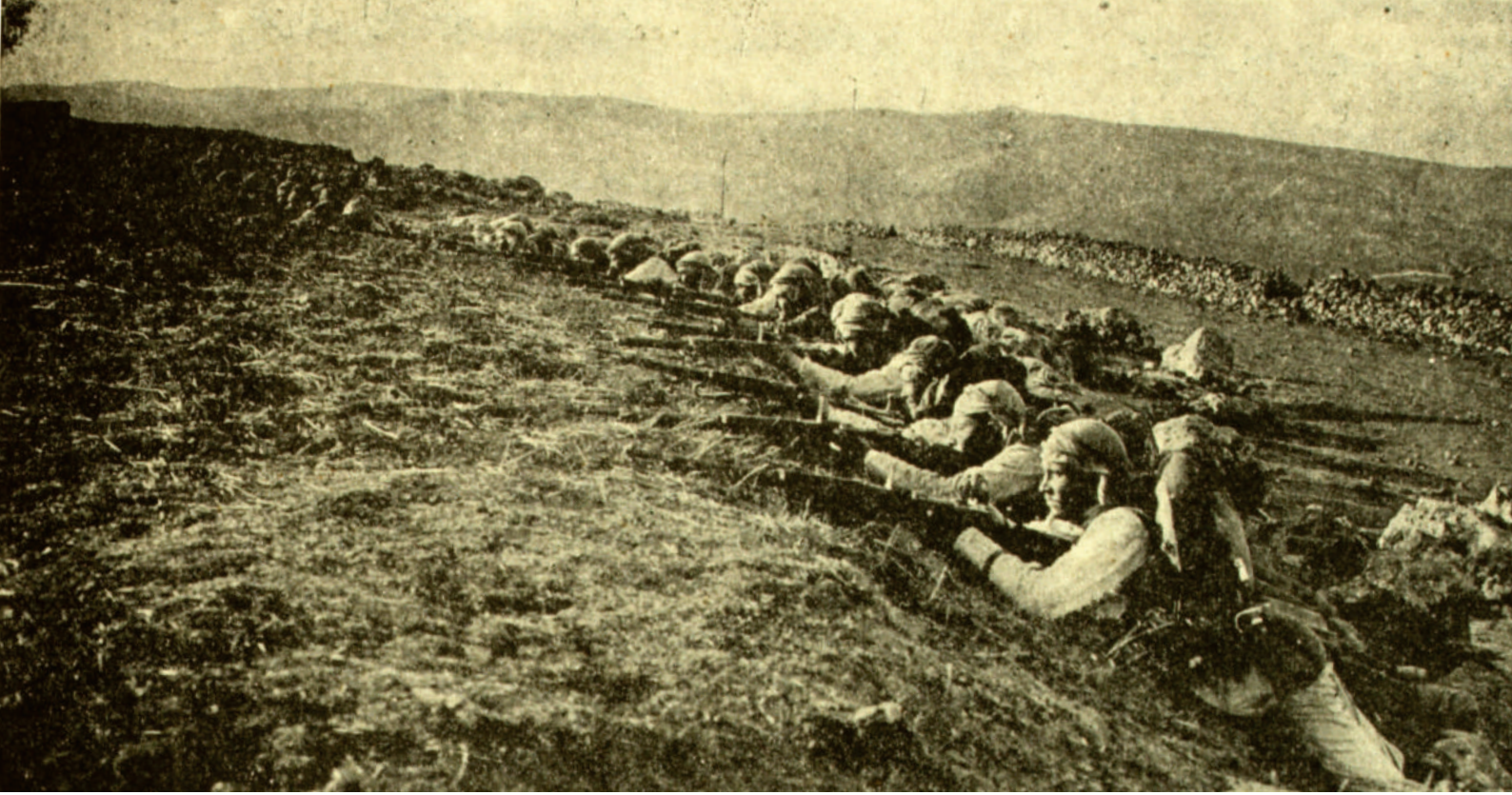
Ancak kuvâ-yı mezkûre taht-ı muhasarada bulunan ordu ile kesb-i iltisak etmedikçe netice nâ-tamam kalmış olacaktır. Kûtü'l-Amâre'nin muhafazası İran'ın cenûbunu ihâta eylemekde olması itibarıyla elzem ve zarurîdir.

Ve Kûtü'l-Amâre'nin Türkler tarafından işgali, İngiliz kıta‘âtının Amâre ve Kurna üzerine atılmalarını ve İngilizlerin kahramanâne bir sefer neticesinde

[s.7]

ihrâz eyledikleri menâfi‘inin bir kısmını gâib etmelerine bâdî olacaktır.

HR. MTV, 768/3_4, 5, 6, 7

Irak Cephesi'ndeki mücahitler
Harp Mecmuası Sayı 5, Sayfa 75

[illegible]

**ÇARPIŞMALARDA YARALANAN IRAK ORDUSU KUMANDANI
SÜLEYMAN ASKERÎ BEY'İN YERİNE BAĞDAT VALİSİ
NAZİF BEY'İN ORDU KUMANDANLIĞINI TALEBİ**

İngilizlerin Basra'dan ilerledikleri ve Bağdat'ın da tehlike altında olduğundan ilk çarpışmada yaralanan Irak Kumandanı Süleyman Askerî Bey iyileşinceye kadar ordu kumandasının kendisine verilmesini talep eden Bağdat Valisi Nazif Bey'in telgrafı

14 Şubat 1915

Mahremdir, bizzat hallolunacaktır.

Müsta'celdir. Şifredir.

**Devlet-i Osmaniyye
Posta ve Telgraf ve Telefon Nezâreti
Mahrec: Bağdad
Numara: 53619
Tarih: 1 Şubat sene [1]330**

Dahiliye Nâzırı Talat Beyefendi'ye

Dünkü telgrafnâmeye zeyldir. Hiçbir teşebbüs ve hareketin neticesini tâlî'-i tesadüfe terk etmeksizin İngilizlerin gayet dakîk ve emin suretde Basra'dan ilerlemekde oldukları tahakkuk ediyor. Irak'ın sû'-i bahtı eseri olarak fedakar kumandanı Süleyman Askeri Bey'in ilk müsâdemede mecrûh olması ve etibbânın beyânât-ı mahremanesine nazaran lâ-ekal bir ay daha hareket edemeyecek hâlde bulunması vaziyeti aleyhimize tahvîl ettiği gibi bu havaliyi varta-i istiğrâba yuvarlamakdadır. Mevsûkan işittiğime göre bugün Karargâh-ı Umumî'de bulunan Basra'daki kuvâ-yı umumîyemizin harekât ve mukadderâtını idare eden Mümtaz Binbaşî Âdil Bey Cavid Paşa refakatinde erkân-ı harbiye vazifesini ifa edip bu âlat ve vesâitle İngilizlere karşı harb etmenin mahz cinnet ve cinayet olduğunu iddia edenlerden imiş. Âdil Bey'i asla tanımam fakat bu hâlet-i rûhiyyede öyle bir mâzî-i karîbde taht-ı tesirinde bulunan bir kumandan ile nasıl te'min-i muvaffakiyet edilebileceğini de aklım bir türlü almıyor. Önümüzde mevsim-i şitâ gibi bir mevsim-i müsaid mevcud iken ümidvâr ve nîkbîn olabilir idik nasıl ki cüz'î bir himmetle birçok hata tamir edildi. Lâkin Ceziretü'l-Arab'ın daima bî-emân olan güneşi bilhassa Mart evâhirinden sonra cidden tahammül-güdâzdır. Barınacak ne bir ağaç ne bir gölge bulunmayan bir mıntıka-i mühlikede en ibtidâ levâzımın bile birçoğundan mahrum asker ve aşâyirle düşmana galebe değil hatta muharebe imkânı bile bulunmadığını meşhûdâtımla te'min ederim. Daire-i memuriyetinde ve İngiltere Kralı'ndan ziyade nüfuz ve itibara sahip bulunan Hind Hidivi'nin bizzat nezâret ve idare ettiği her türlü teşkilat ve levâzımı mükemmel bir ordu karşısında kumandanlarının mecrûhiyeti üzerine aralarındaki irtibata da inkitâ' ve halel târî olmuş olan küçük

rûtbeli zâbitân ile aşâyir rüesâsının hareket-i perişânîsi beyhûde ve bî-fâidedir. Husu-
suyla bu zâbitân ne mevkii bilir ne de mevki'an ma'rûfdurlar. Süleyman Askerî Bey'in
yaralanmaması için elimde olsa idi hayatımı bilâ-tereddüd arz eder idim. Fakat felâket-
den sonra bu bir telehhûf ve temenniden ibaret kalır. Felâket-i vâkı'anın daha umumî bir
şekil almaması maksadını te'mine kâfi tedâbîrin vücûb-ı ittihâzı huzurunda telehhûf ve
temenni ile izâ'a-i vakt etmek onu teşdîd eylemekdir. Yarını dünden daha emin görmüyo-
rum. İbnü's-Suud'un tahakkuk eden hıyaneti aradan daha ziyade zaman geçer ve ne'ûzü
bi'llâh bizim tarafda küçük bir muvaffakiyetsizlik olursa derhal kabâil-i saireye de teşmîl
[ve] sirayet eder. Oradaki kıta'ât ve harekâtı arasında bir muvâzane-i sâlime te'sis etmek
ihtiyac-ı âcil ve kat'î vardır. Irak'ın halkı insanların meziyyât-ı şahsiyyesinden ziyade
mevki'-i ictimâ'îsine hürmet ve itaat eder. Bu akşam Bağdad'a vürûduna intizâr olunan
Dağıstanlı Mehmed Fazıl Paşa'yı takrîben dört ay evvel Musul'dan geçerken görmüş
idim. Zâten sâde-dil doğmuş olan bu zâtı yetmiş senelik nîm bedevî hayatı bir kat daha
ateh-i mağşuşiyete dûçâr etmiş olduğundan bu işe memur edilirse memlekete faide yerine
zarar tevlîd eder. Binâenaleyh müşârun-ileyhin vaktiyle uzaklardan gelen aksi bizim de
kulaklarımızda ihtizâzât-ı latife husûle getirmiş olan şöhretine aldanmamak vâcibdir. Me-
safenin uzaklığıyla zamanın kısalığı ittihâz olunacak kararın bir an evvel tatbik olunması-
nı suret-i kat'iyede icab ediyor. Çâkerleri mevki'-i ictimâ'î, hayat-ı siyasî itibarıyla vasıl
olabileceğim merâtibin min-gayrı istihâl nihayetini ihrâz etmiş bir âcizim. Bundan sonra
ne hayat-ı fânîye belâ arayacağım. Bir hüsn-i intihâ, bir akıbet-i hasenedir. Zâten mü-
tekâbil bir mu'ârefe ile tanışmakda olduğumuz Basra'ya Süleyman Askerî Bey bi-men-
nihî'l-kerîm ifâkat-yâb olarak hareketi bizzat idare edebileceği zamana kadar bendenizi
memur etdirmenizi bilhassa rica ederim. Bu havalide en büyük memur-ı resmî bulunmak
sıfatıyla bu teklif hem vazifem hem hakkımdır. Yine mahallinden intihâb olunacak bir-i-
ki mütefennin zâbitle harbin cihet-i fenniyyesini idarede dûçâr-ı müşkilât olamayacağı-
mı ümid ederim. Şunu da kemâl-i tevâzu'la arz edeyim ki Allah o günü Müslümanlara
göstermesin. Düşman Bağdad'ın kasabasına değil vilâyetinin hududuna takarrub ederse
karşısına çıkma[k]dan beni yalnız bir şey men' edebilir ki o da ölümdür. Osmanlı Padi-
şahı'ndan fermân ile tesellüm etdiğim bir vilâyetimi yine Osmanlı Padişahı'nın fermânı-
yla gelecek olan bir adamdan başkasına teslim edemem. Aksi takdirde İngilizler Bağdad
Vilâyeti'ne dest-i tegallübü uzatmadan Melekü'l-mevt benim canıma vaz'-ı yed eder. Hâl
ve mahal tasavvur edilemeyecek derecede vahimdir. Emr-i devletlerine mütehâlikâne arz
[ve] intizâr ediyorum. Fermân.

Fî 31 Kânûn-ı Sânî [1]330

Vali
Nazif

DH. ŞFR, 461/46_1a,b,c,d,e,f,g,h

Ateş hattında iki bacağından yaralanan Süleyman Askerî Bey çadırda sedyesinde
Harp Mecmuası Sayı 9, Sayfa 130

کتابخانه
کتابخانه

کتابخانه
کتابخانه

امور سیاسی مدیریت عمومی

۷

عمومی	خصوصی	قارطون	قدوموسی	مسود	تمیز	امور سیاسی شعبی مدیری	مدیر عمومی	ملفوظات
تاریخ	خلاصه	اسرای عثمانیه مخصوص طایفه تائیس ایدیه توقیف محلی	۶۴۵۹	۱۲۸	صورت پارچه	۴	بقیه	
<p>صورت نظارت جدید</p> <p>انفونده کی آمریکا قدوسی طیفه جهاجیه</p> <p>محققه آمریکا خواجه نظارت مصلح بر قطعه رابره</p> <p>موجبه طایفه تائیس (بورما) اسرای عثمانیه مخصوص</p> <p>بر توقیف محلی تائیس ایدیه و بصره کورفی و</p> <p>زات جرندگی سزائنده مجموع ۱۲۷۰ کتبه</p> <p>(۷۴) خط خطه (۲۷۷) کی تورک و (۹۱۹) کی عرب مجموع ۱۲۷۰ کتبه بر کتبه اوله و بصره تائیس</p> <p>افراد و عبارت اوله اوزره خطه ایدیه اسرای</p> <p>ایست خاندن ۱۲ کانونه تائی ۹۰ کتبه</p> <p>انفونده واصل اوله یفی آمریکا خاندن</p> <p>مجموع بر قطعه تقدیر و برای حفاظت اسرار طیفه و افش</p>								

۲۹۶۷-۲۵۶
سایه ۱۷

مقابله اندی
سایه ۱۷

IRAK CEPHESİNDE ESİR DÜŞEN OSMANLI ASKERLERİNİN BURMA'YA NAKLİ

Basra Körfezi ve Fırat çevresindeki savaşlarda İngilizlere esir düşen 74'ü subay, 377'si Türk ve 919'u Arap efratdan oluşan toplam 1370 kişilik ilk Osmanlı esir kafile-sinin Burma'nın Thayetmyo kentinde hazırlanan esir kampına götürüldükleri

13 Nisan 1915

Hulâsa: Üserâ-yı Osmaniyyeye mahsus Thayetm-yo'da te'sis edilen tevkif mahalli

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Kayd numarası: 6359-138

Tarih: 31 Mart sene [1]331

Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne

Rangon'daki Amerika konsolosu tarafından Amerika Hariciye Nezâreti'ne mürsel rapordan anlaşıldığına göre Thayetmyo['da] (Burma) üserâ-yı Osmaniyye'ye mahsus bir tevkif mahalli te'sis edilmiş ve Basra Körfezi ve Fırat cihetindeki sefer esnasında 74'ü zâbitden 377'si Türk ve 919'u Arab efrâddan ibaret olmak üzere mecmû'u 1370 kişiden mürekkebe olan ilk kafile-i üserâ 12 Kânûn-ı Sânî sene [1]915'te Rangon'a vasıl olduğu Amerika Sefâreti'nden iş'âr kılınmaktadır, efendim.

HR. SYS, 2193/25

تلفز افنامه

دولت علیہ عثمانیہ تلغراف اداره سی

ADMINISTRATION DES TELEGRAPHES DE L'EMPIRE OTTOMAN

L'état n'accepte aucune responsabilité à raison du service de la télégraphie

هولت تفراف معاملاتندن دولایى مسؤلیت قبول ایچمز
[نونه ۱۰۸]

Retransmission ou Expédition		تکرار کشیده و یا سوق		RECEPTION		اخذ	
سوق نومرو No d'expédit.	کشیده ارلنان مرکز transmis à	Date	مأمور اضافی Signature de l'employé	مأمور اضافی Signature de l'employé	Date	واسطه مرکزی Reçu de	ضربه نومرو No d'ordre
۱۵۶		دقیقه H. M.			دقیقه H. M.		

De _____ Pour _____ موردي
N° _____ Date _____ H. ۱۱ ساعت
M. _____ دقیقه تاریخ ۷۵
Voie _____ Indic. Eventuelles اشارت محتمله ۱۲۶

نوعی نام به کلمات ۱۸۴۳
نومرو ۷۵ غروب طریق ۱۲۶

تجدید -
افراد و راجع

[illegible]

مفت مفت ۵۰۰ DHFR, 467/117

OSMANLI ORDUSUNUN ŞUAYBE MAĞLUBİYETİ VE SÜLEYMAN ASKERÎ BEY'İN İNTİHARI

Ordunun Şuaybe adlı mahalde düşmanla yaptığı çarpışmada geri çekildiğine, bundan dolayı Kumandan Süleyman Askerî Bey'in intihâr ettiğine, Binbaşı Vedat ve Ali Rıza beylerin şehit olduklarına ve bu ordu komutanlığına çalışkanlığı herkesçe bilinen Halil Bey'in tayiniyle meselenin önünün alınması gerektiğine dair Müntefik Mutasarrıfı Hamza Bey'in Dahiliye Nezâreti'ne gönderdiği telgraf

17 Nisan 1915

Müsta'celdir

Telgrafnâme

Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye Telgraf İdaresi

Mahreci: Nasırıye

Numara: 1983

Tarih: 4 Nisan [1]331

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Birinci numaradan. Asker ve mücahidîn Mart'ın otuzuncu gününde Basra'ya iki saat mesafede Şuaybe namındaki müstahkem bir mevkie tahassun eden düşmana vâki olan taarruz ve hücumları otuz altı saat gayet şiddetli devam etmiş ve henüz lâıyıkıyla anlaşılamayan esbâbının ilcaâtıyla ordu maa't-teessüf geri çekilmiş ve Irak Havalisi Umum Kumandanı Süleyman Askerî Bey bu hâlden müteessir olarak intihâr etmiş ve Binbaşı Vedat ve Ali Rıza Beyler şehid olmuşlardır. Erkân-ı Harbiye hey'etiyle asker ve mücahidîn dün akşam Amâre'ye karadan sekiz, nehren altı saatlik mesafede kâin Hamisiye Nahiyesi'ne avdet etdiklerini bu orduya faâl ve gayreti her yerde mücerreb olan ve bugünlerde Musul havalisinden Azerbaycan'a gönderilen Halil Bey'in kumandanlığa tayini ile bu ehemmiyetli meselenin önünün alınmasını kemâl-i ehemmiyetle istirhâm eylerim.

Fî 4 Nisan sene [1]331

Müntefik Mutasarrıfı

Hamza

DH. ŞFR, 467/117

مکتبہ امیر خسرو

مکتبہ امیر خسرو

۷۷۰

۵
ارامینہ

عزاد و مولیٰ قوما نہ انفع قهار و قوما نہ انفع صوفی و قوما نہ انفع اوزر و دردی و قوما نہ انفع برادر نور کدیہ بل بقیہ قند

بہو ارامینہ نہ اجاس صریہ نظر سر بندر اسامہ در کدو اسامہ

کدو

مدر غظم

بہو قوما نہ و کدو
صریہ نظر
الک

**IRAK VE HAVALİSİ KUMANDANLIĞINA MİRALAY
NUREDDİN BEY'İN TAYİNİ**

Irak ve Havalisi Kumandanı kolordu komutanlığı yetkileriyle donatılmış olarak
Dördüncü Fırka Komutanı Miralay Nureddin Bey'in tayin olunduğuna dair irade.

20 Nisan 1915

**Harbiye Nezâreti
Tahrirât Dairesi
Tahrirât Kalemi
230**

İrade-i Seniyye

Irak ve Havalisi Kumandanlığı'na kolordu kumandanlığı salâhiyetini haiz olmak üzere
Dördüncü Fırka Kumandanı Miralay Nureddin Bey tayin kılınmıştır.

İşbu irâde-i seniyyenin icrasına Harbiye Nâzırı memurdur.

Fî 5 Cumâdelâhire sene 1333 - Fî 7 Nisan sene 1331

MEHMED REŞAD

**Başkumandan Vekili ve Harbiye Nâzırı
Enver**

**Sadrazam
Mehmed Said**

İ. HB 168/16

Irak Cephesi günlerinde Miralay Nureddin Bey
Harp Mecmuası Sayı 8, Sayfa 116

٢٩
١٩١٥

SUBLIME PORTE

Ministère des Affaires Etrangères

BUREAU DE LA CORRESPONDANCE CHIFFRÉE

Télégramme

de S. R. Sefi bey

à S. A. Said Halim Pacha

Bucarest Le 24 avril 1915

N. —

MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES
DIRECTION DES CHIFFRES
LE 25 avril 1915
N° 997

Légation britannique ici communique :

Défaite Turcs à Shaiba a été encore plus complète qu'on ne pensait; d'après rapport plus récent ils ont abandonné plusieurs automobiles et des wagons chargés munitions; leur retraite a dégénéré en déroute. Pendant cette retraite ils ont été harcelés par les tribus arabes qui se tourment contre eux. Bruit persiste courir que Suleiman Askeri commandant chef forces turques s'est suicidé. Pertes ennemies sont évaluées 6000 hommes depuis 12 jusqu'au 15 avril. De cette région Turcs sont actuellement nord de Chemsieh à plus de 135 kilomètres de Bassorah.

**ŞUAYBE MAĞLUBİYETİ'NE DAİR BÜKREŞ ELÇİSİ SAFA BEY'İN
BÜKREŞ İNGİLİZ ELÇİLİĞİ'NDEN EDİNDİĞİ BİLGİLER**

Basra'da bulunan Nuhayla'nın İngilizler tarafından işgal edildiği ve İngilizlerin
Basra civarındaki Şuaybe'de Türkleri bozguna uğrattıkları

25 Nisan 1915

**Harb-i Umumî
Harekât-ı harbiye
Bâb-ı Âlî Hariciye Nezâreti Şifre Tahrirât Kalemi
Telegramme.
Hariciye Nezâreti
Şifre Müdüriyeti
25 Nisan 1915 No: 997**

(Bükreş Elçisi) (Abdüllatif) Safa Bey'den

(Hariciye Nâzırı) Said Halim Paşa'ya

Bükreş 24 Nisan 1915

Bura (Bükreş) İngiliz Elçiliği'nin naklettiği malumât:

Türklerin Şuaybe'de bozguna uğratılmaları, daha önce düşünülmediği şekliyle eksiksiz tamamlandı. Son gelen raporlara göre Türkler geriye bir çok otomobil, cephâne yüklü vagonlar bırakarak geriye çekildiler. Çekilme esnasında yollarını şaşırdılar. Bu esnada kendilerine karşı olan Arap kabileleri tarafından hırpalandılar. Israrla dolaşan şayiaya göre Türk birlikleri kumandanı Süleyman Askeri intihâr etti. Düşmanın asker kaybı 12-15 Nisan tarihleri arasında 6000 kişiye ulaştı. Türklerin [çekildiği] bölge mevcut durumda Basra'ya 135 kilometreden fazla bir mesafede Şemsiye'nin kuzeyidir.

HR. SYS, 2110/2_6

**MİRALAY NUREDDİN BEY'İN
BASRA VALİLİĞİNE TAYİNİ**

Irak ve Havalisi Kumandanı Miralay Nureddin Bey'in Basra Valisi olarak tayini

28 Nisan 1915

Daire-i Sadâret [Umûr-ı] Mühimme Kalemi

Evrak numarası: 68

Tarih-i mübeyyez: 13 Cemâziyelâhir sene [1]333 – 15 Nisan sene [1]331

Dahiliye ve Harbiye Nezâret-i Celîlelerine

Nisan [1]331 tarihli ve 146 hususî numaralı tezkire-i aliyyelerine cevabdır.

Basra Vilâyeti Valiliği'ne Irak ve Havalisi Kumandanı Miralay Nureddin Bey'in tayini hususuna (1) Meclis-i Vükelâ kararıyla bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i cenâb-i Padişahî şeref-müte'allik buyurularak suret-i musaddakası leffen taraf-ı devletlerine isrâ ve Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne tebligât icra kılınmıştır, efendim.

(1) Harbiye'ye:

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nin iş'ârı üzerine

13 Nisan [1]331 tarihli irâde-i seniyye üzerine

BEO, 4351/326325

TELEGRAMME **تلفرافنامه**

دولت علیہ عثمانیہ تلفراف اداره سی

ADMINISTRATION DES TELEGRAPHES DE L'EMPIRE

L'Etat n'accepte aucune responsabilité à raison du service de la télégraphie

مستولیت قبول ایتز

Retransmission ou Expédition		تکرار کشیده و یا سوق		RECEPTION			
No d'expédition.	کشیده اولتان مرکز	Date	تاریخ	مأمور امضای	مأمور امضای	تاریخ	مأمور امضای
	transmis à			Signature de l'employé	Signature de l'employé		Signature de l'employé
۴۷۱	۴۷۱	۱۳۰۷	۱۳۰۷	۴۷۱	۴۷۱	۴۷۱	۴۷۱
		دقیقه ۷	دقیقه ۷				
		H. ۷	H. ۷				

De: _____ Pour: _____ موردي _____

N°: _____ Mots: _____ Date: _____ H. ۷ _____ ساعت ۷ _____ تاریخ _____

Voie: _____ Indic. Eventuelles: _____ اشارت مشتمله _____

عمری ۴۷۱

نومردی ۴۷۱

طریق ۴۷۱

عدد ۴۷۱

۱۶

۲۰

۲۱

۲۲

۲۳

۲۴

۲۵

۲۶

۲۷

۲۸

۲۹

۳۰

۳۱

۳۲

۳۳

۳۴

۳۵

۳۶

۳۷

۳۸

۳۹

۴۰

۴۱

۴۲

۴۳

۴۴

۴۵

۴۶

۴۷

۴۸

۴۹

۵۰

۵۱

۵۲

۵۳

۵۴

۵۵

۵۶

۵۷

۵۸

۵۹

۶۰

۶۱

۶۲

۶۳

۶۴

۶۵

۶۶

۶۷

۶۸

۶۹

۷۰

۷۱

۷۲

۷۳

۷۴

۷۵

۷۶

۷۷

۷۸

۷۹

۸۰

۸۱

۸۲

۸۳

۸۴

۸۵

۸۶

۸۷

۸۸

۸۹

۹۰

۹۱

۹۲

۹۳

۹۴

۹۵

۹۶

۹۷

۹۸

۹۹

۱۰۰

۱۰۱

۱۰۲

۱۰۳

۱۰۴

۱۰۵

۱۰۶

۱۰۷

۱۰۸

۱۰۹

۱۱۰

۱۱۱

۱۱۲

۱۱۳

۱۱۴

۱۱۵

۱۱۶

۱۱۷

۱۱۸

۱۱۹

۱۲۰

۱۲۱

۱۲۲

۱۲۳

۱۲۴

۱۲۵

۱۲۶

۱۲۷

۱۲۸

۱۲۹

۱۳۰

۱۳۱

۱۳۲

۱۳۳

۱۳۴

۱۳۵

۱۳۶

۱۳۷

۱۳۸

۱۳۹

۱۴۰

۱۴۱

۱۴۲

۱۴۳

۱۴۴

۱۴۵

۱۴۶

۱۴۷

۱۴۸

۱۴۹

۱۵۰

۱۵۱

۱۵۲

۱۵۳

۱۵۴

۱۵۵

۱۵۶

۱۵۷

۱۵۸

۱۵۹

۱۶۰

۱۶۱

۱۶۲

۱۶۳

۱۶۴

۱۶۵

۱۶۶

۱۶۷

۱۶۸

۱۶۹

۱۷۰

۱۷۱

۱۷۲

۱۷۳

۱۷۴

۱۷۵

۱۷۶

۱۷۷

۱۷۸

۱۷۹

۱۸۰

۱۸۱

۱۸۲

۱۸۳

۱۸۴

۱۸۵

۱۸۶

۱۸۷

۱۸۸

۱۸۹

۱۹۰

۱۹۱

۱۹۲

۱۹۳

۱۹۴

۱۹۵

۱۹۶

۱۹۷

۱۹۸

۱۹۹

۲۰۰

۲۰۱

۲۰۲

۲۰۳

۲۰۴

۲۰۵

۲۰۶

۲۰۷

۲۰۸

۲۰۹

۲۱۰

۲۱۱

۲۱۲

۲۱۳

۲۱۴

۲۱۵

۲۱۶

۲۱۷

۲۱۸

۲۱۹

۲۲۰

۲۲۱

۲۲۲

۲۲۳

۲۲۴

۲۲۵

۲۲۶

۲۲۷

۲۲۸

۲۲۹

۲۳۰

۲۳۱

۲۳۲

۲۳۳

۲۳۴

۲۳۵

۲۳۶

۲۳۷

۲۳۸

۲۳۹

۲۴۰

۲۴۱

۲۴۲

۲۴۳

۲۴۴

۲۴۵

۲۴۶

۲۴۷

۲۴۸

۲۴۹

۲۵۰

۲۵۱

۲۵۲

۲۵۳

۲۵۴

۲۵۵

۲۵۶

۲۵۷

۲۵۸

۲۵۹

۲۶۰

۲۶۱

۲۶۲

۲۶۳

۲۶۴

۲۶۵

۲۶۶

۲۶۷

۲۶۸

۲۶۹

۲۷۰

۲۷۱

۲۷۲

۲۷۳

۲۷۴

۲۷۵

۲۷۶

۲۷۷

۲۷۸

۲۷۹

۲۸۰

۲۸۱

۲۸۲

۲۸۳

۲۸۴

۲۸۵

۲۸۶

۲۸۷

۲۸۸

۲۸۹

۲۹۰

۲۹۱

۲۹۲

۲۹۳

۲۹۴

۲۹۵

۲۹۶

۲۹۷

۲۹۸

۲۹۹

۳۰۰

۳۰۱

۳۰۲

۳۰۳

۳۰۴

۳۰۵

۳۰۶

۳۰۷

۳۰۸

۳۰۹

۳۱۰

۳۱۱

۳۱۲

۳۱۳

۳۱۴

۳۱۵

۳۱۶

۳۱۷

۳۱۸

۳۱۹

۳۲۰

۳۲۱

۳۲۲

۳۲۳

۳۲۴

۳۲۵

۳۲۶

۳۲۷

۳۲۸

۳۲۹

۳۳۰

۳۳۱

۳۳۲

۳۳۳

۳۳۴

۳۳۵

۳۳۶

۳۳۷

۳۳۸

۳۳۹

۳۴۰

۳۴۱

۳۴۲

۳۴۳

۳۴۴

۳۴۵

۳۴۶

۳۴۷

۳۴۸

۳۴۹

۳۵۰

۳۵۱

۳۵۲

۳۵۳

۳۵۴

۳۵۵

۳۵۶

۳۵۷

۳۵۸

۳۵۹

۳۶۰

۳۶۱

۳۶۲

۳۶۳

۳۶۴

۳۶۵

۳۶۶

۳۶۷

۳۶۸

۳۶۹

۳۷۰

۳۷۱

۳۷۲

۳۷۳

۳۷۴

۳۷۵

۳۷۶

۳۷۷

۳۷۸

۳۷۹

۳۸۰

۳۸۱

۳۸۲

۳۸۳

۳۸۴

۳۸۵

۳۸۶

۳۸۷

۳۸۸

۳۸۹

۳۹۰

۳۹۱

۳۹۲

۳۹۳

۳۹۴

۳۹۵

۳۹۶

۳۹۷

۳۹۸

۳۹۹

۴۰۰

۴۰۱

۴۰۲

۴۰۳

۴۰۴

۴۰۵

۴۰۶

۴۰۷

۴۰۸

۴۰۹

۴۱۰

۴۱۱

۴۱۲

۴۱۳

۴۱۴

۴۱۵

۴۱۶

۴۱۷

۴۱۸

۴۱۹

۴۲۰

۴۲۱

۴۲۲

۴۲۳

۴۲۴

۴۲۵

۴۲۶

۴۲۷

۴۲۸

۴۲۹

۴۳۰

۴۳۱

۴۳۲

۴۳۳

۴۳۴

۴۳۵

۴۳۶

۴۳۷

۴۳۸

۴۳۹

۴۴۰

۴۴۱

۴۴۲

۴۴۳

۴۴۴

۴۴۵

۴۴۶

۴۴۷

۴۴۸

۴۴۹

۴۵۰

۴۵۱

۴۵۲

۴۵۳

۴۵۴

۴۵۵

۴۵۶

۴۵۷

۴۵۸

۴۵۹

۴۶۰

۴۶۱

۴۶۲

۴۶۳

۴۶۴

۴۶۵

۴۶۶

۴۶۷

۴۶۸

۴۶۹

۴۷۰

۴۷۱

۴۷۲

۴۷۳

۴۷۴

۴۷۵

۴۷۶

۴۷۷

۴۷۸

۴۷۹

۴۸۰

۴۸۱

۴۸۲

۴۸۳

۴۸۴

۴۸۵

۴۸۶

۴۸۷

۴۸۸

۴۸۹

۴۹۰

۴۹۱

۴۹۲

۴۹۳

۴۹۴

۴۹۵

۴۹۶

۴۹۷

۴۹۸

۴۹۹

۵۰۰

۵۰۱

۵۰۲

۵۰۳

۵۰۴

۵۰۵

۵۰۶

۵۰۷

۵۰۸

۵۰۹

۵۱۰

۵۱۱

۵۱۲

۵۱۳

۵۱۴

۵۱۵

۵۱۶

۵۱۷

۵۱۸

۵۱۹

۵۲۰

۵۲۱

۵۲۲

۵۲۳

۵۲۴

۵۲۵

۵۲۶

۵۲۷

۵۲۸

۵۲۹

۵۳۰

۵۳۱

۵۳۲

۵۳۳

۵۳۴

۵۳۵

۵۳۶

۵۳۷

۵۳۸

۵۳۹

۵۴۰

۵۴۱

۵۴۲

۵۴۳

۵۴۴

۵۴۵

۵۴۶

۵۴۷

۵۴۸

۵۴۹

۵۵۰

۵۵۱

۵۵۲

۵۵۳

۵۵۴

۵۵۵

۵۵۶

۵۵۷

۵۵۸

۵۵۹

۵۶۰

۵۶۱

۵۶۲

۵۶۳

۵۶۴

۵۶۵

۵۶۶

۵۶۷

۵۶۸

۵۶۹

۵۷۰

۵۷۱

۵۷۲

۵۷۳

۵۷۴

۵۷۵

۵۷۶

۵۷۷

۵۷۸

۵۷۹

۵۸۰

۵۸۱

۵۸۲

۵۸۳

۵۸۴

۵۸۵

۵۸۶

۵۸۷

۵۸۸

۵۸۹

۵۹۰

۵۹۱

۵۹۲

۵۹۳

۵۹۴

۵۹۵

۵۹۶

۵۹۷

۵۹۸

۵۹۹

۶۰۰

۶۰۱

۶۰۲

۶۰۳

۶۰۴

۶۰۵

۶۰۶

۶۰۷

۶۰۸

۶۰۹

۶۱۰

۶۱۱

۶۱۲

۶۱۳

۶۱۴

۶۱۵

۶۱۶

۶۱۷

۶۱۸

۶۱۹

۶۲۰

۶۲۱

۶۲۲

۶۲۳

۶۲۴

۶۲۵

۶۲۶

۶۲۷

۶۲۸

۶۲۹

۶۳۰

۶۳۱

۶۳۲

۶۳۳

۶۳۴

۶۳۵

۶۳۶

۶۳۷

۶۳۸

۶۳۹

۶۴۰

۶۴۱

۶۴۲

۶۴۳

۶۴۴

۶۴۵

۶۴۶

۶۴۷

۶۴۸

۶۴۹

۶۵۰

۶۵۱

۶۵۲

۶۵۳

۶۵۴

۶۵۵

۶۵۶

۶۵۷

۶۵۸

۶۵۹

۶۶۰

۶۶۱

۶۶۲

۶۶۳

ŞUAYBE MUHAREBESİNDE İNGİLİZ ASKERLERİNİN MİKTARI VE KAYIPLARI

Üç gün üç gece devam eden Şuaybe Muharebesi'nde İngiliz askerlerinden dört bin yaralı ve sekiz bin civarında ölü olduğu, İngilizlerin bölgede toplam yirmi bin askeri bulunduğu, bunlardan on bin kişilik bir birliği Muhammere üzerinden Huveyze'deki Mehmed Fazıl Paşa'nın kumandasındaki Osmanlı birliklerinin üzerine gönderdikleri, İngilizlerin işgali altında bulunan Basra ve Aşar'da idarî ve adlî memurluklara yeni atamalar yapıldığı, İngilizlere hizmet ettikleri anlaşılan idarî memurlardan Amâre'ye gelenlerin Divan-ı Harb'e sevk edildiği ve haklarında gerekli yasal işlemlerin başlatıldığına dair Amâre'ye taşınmış olan Basra Valiliği'nden gönderilen telgraf.

7 Mayıs 1915

Telgrafnâme

Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye Telgraf İdaresi

Mahreci: Amâre

Numara: 3685

Tarih: 24 Nisan [1]331

Dahiliye Nezâreti'ne

Aded: 279/14

C. 20 Nisan [1]331 numara beş. İngilizler Basra'yı otuz beş bin askerle istila etdiler. İstilayı müteâkib vaktiyle verilen va'd üzerine Talib Bey Basra vali-i umumîliğine tayinini talep eylemiş. İngiliz Hükûmeti bu talebi is'âf edemeyerek iki mahdumuyla Hindistan'a göndermiş, pasaport alınmıştır. Üç gün üç gece devam eden Şuaybe Muharebesi'nde İngilizler dört bin mecrûh ve iki misli nisbetinde maktûl vermişlerdir. Osmanlı askerinden alınan üserâ miyânında Zehirzade Osman Bey dahi mevcut olup bu muharebeyi müteâkib ahalinin hâsıl olan heyecanının teskini için meb'ûs Hacı İsa Efendi Talib Bey'in Kuveyt'deki pederi Receb Efendi'yi Basra'ya getirmiş olmakla ikisi birlikde çalışmaktadırlar. Şuaybe'de mütebâki kuvvet ve mühimmât-ı harbiyenin bir kısmını Zübeyr kazasıyla Basra arasındaki iki cami, kısm-ı ahîrini kaza-i mezbûrun cenûbunda vâki Deriyye Hüzeylâ(?) mevkiine nakl ve kısm-ı azamını Basra'nın karşı yakasında bulunan Yahya mukataasının da haricine nakl ve tahşîd eylediği ve el-yevm mecmû'-ı kuvveti yirmi bin râddesinde olup, bundan on binini Muhammere üzerinden Huveyze'ye Mehmed Fazıl Paşa'nın Kumandasındaki kuvvâ-yı askeriyece karşı gönderildiği haber veriyor. Merhum Askerî Bey'deki vilâyet şifresinin ahzı Müntefik Mutasarrıflığı'na yazılmış ise de cihet-i askeriyece icra edilmekte olan muhaberâtı vilâyet şifresiyle olmasına ve henüz cevap alınamamasına nazaran mezkûr şifrenin kumandan vekili

nezdinde olduğu anlaşılmaktadır. Mebûs Hacı İsa Efendi ve Belediye Reisi Sâlih Bey Basra ve Aşar hâkim müsteşarlıklarına Ahmed Sânî' Paşa ve Mehmed Paşa ve Muhammere Hâkimi Haz'al'ın mu'temedi Hacı Mustafa Hâkim-i Hassa müsteşarlığına, İdare-i Hususîye Müdürü Abbas Fazlı Efendi Tapu Müdüriyeti'ne tayin olunduğu ve tüccardan Mehmed Şuaybî, mol-lagândan Aşar Hazine Vekili Müterahim Bağdad'daki Lugatü'l-Arab [nâm] risâle-i mevkute sahibi Kâzım er-Düceylî İngiliz hizmetine alındığı Ebu'l-Hasîb Belediye Reisi Ahmed Çelebi ora hâkimliğine tayin edildiği ve memurından birçoğunun el-yevm İngilizlere hizmet etdikleri anlaşılarak bunlardan buraya gelenler Divan-ı Harb-i Örfî'ye tevdî' ve takibât-ı kanuniyyeye tâbi tutulmaktadır. Ziraat Müdürü Mihail Efendi Yunan tebaasından olduğunu iddia ile harcırah ve maaşâtı İngilizler tarafından tesviye olunarak Bombay tarîkıyla Dersâdet'e gitdiği ifade olunmaktadır. Ahmed Sânî' Paşa [ve] Hacı Taha[ya] yüzer İngiliz lirası verdikleri ve Basra'da birkaç senelik tekalifin istîfâsına başlandığı. Fî 22 Nisan [1]331

**Basra Valisi namına
İsmail**

DH. ŞFR, 470/13

Irak Cephesi'nde süvari mücahitlerden bir müfreze
Harp Mecmuası Sayı 4, Sayfa 64

[illegible]

**BÖLGE AŞİRETLERİNİN FEDAKARLIKLARI VE MÜNTEFİK
AŞİRETLERİ REİSİ UCEYMÎ BEY'İN İNGİLİZLERE KARŞI
VERDİĞİ MÜCADELE**

Bölgedeki aşiretlerin cansiperane ve fedakârca Osmanlı Hükûmeti'nin lehinde tavır aldıkları, Uceymî Bey'in süvari birlikleriyle İngiliz mevkilerine kadar giderek baskınlar düzenlediği ve düşmanın manevi kuvvetini kırmaya çalıştığı, Nureddin Paşa komutasında bölgeye daha büyük bir ordunun sevk edilmesiyle kesin başarının kazanılacağı ve sancakta endişe edilecek başkaca bir durumun olmadığına dair Müntefik Mutasarrıfı Hamza'nın telgrafı.

22 Mayıs 1915

Telgrafnâme

Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye Telgraf İdaresi

Mahreci: Hamisiye

Numara: 971

Tarih: 9 Mayıs [1]331

Dahiliye Nezâreti'ne

Birinci numara. Düşmana kurbiyetleri hasebiyle temasları tabii olan aşâirin ahvâl-i hâzırılarını anlamak için Uceymî Bey ile müttefikan merkez-i livâdan hareketle Fırat Nehri'nin boğazları olan Ukayl, Sinn, Mazlak, Ümmü Nuhayla mevkilerine kadar giderek Hamisiye Nahiyesi'ne avdet olundu. Uceymî Bey Şamiye Çölü'nde aşâir ile görüşdü. Gerek buranın ve gerek ise Mazlak, Ukayl süddesine mücâvir bi'l-umum aşâirin ahvâl-i ruhiyeleri lehü'l-hamd can-siperâne ve fedakârâne bir suretde hükûmet lehinde olduğunu nazar-ı şükran ile gördüm. Uceymî Bey beş yüz kişiden ziyade süvari kuvvetiyle karîben düşman mevkilerine kadar gidip şiddetli ve daimî bir suretde baskın icrasıyla düşmanı taciz ve kuvâ-yı maneviyesini kırmak için muktezî tedâbîr ittihâz olundu. Umum Kumandan Nureddin Bey'in buraya muvasâlatlarında inşallah evvelkisinden daha büyük bir ordunun ihzârıyla muvaffakiyet-i kat'iyenin husûlü tevfiât-ı rabbaniyyeden kaviyyen me'mûl. Livânın ahvâl-i Umumîyyesinde mûcib-i endişe bir hâl olmadığını da ilâveten arz eylerim.

Fî 4/8 Mayıs sene [1]331

Mutasarrıf Hamza

DH. ŞFR, 471/74

24

AMÂRE'NİN DÜŞTÜĞÜ VE BAĞDAT'IN DÜŞMESİNİN OLABİLDİĞİNCE GECİKTİRİLMEMEYE ÇALIŞILACAĞI

Amâre'nin düştüğü, düşmanın mükemmel silahlarla donatılmış bir nehir filosuyla Dicle Nehri'nde ilerledikleri, Bağdad'ın muhafazasına veya mümkün olduğu kadar düşmesinin geciktirilmesine çalışılacağına, Nureddin Paşa ile birlikte gerekli tedbirleri almakla meşgul olduklarına dair Bağdad Valisi Nazif'in Dahiliye Nezâreti'ne gönderdiği telgraf

4 Haziran 1915

Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye
Posta ve Telgraf ve Telefon Nezâreti
Mahrec: Bağdad
Numara: 14176
Tarih: 23 Mayıs sene [1]331

Müsta'cel, mahrem, şifre

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Numara dört. Amâre sukût etdi. Düşman vücuda getirdiği mükemmel ve her nev' esliha-i cedîde ile mücehhez bir nehir filosu ile Dicle'den ilerliyor. Şuaybe hezimetinin tar[u]mar ettiği kuvâ-yı muntazama ve muâvinemizin kudret-i müdafaası fevkalâde muhtell olmakla beraber zimmet-i memuriyet ve hamiiyete terettüb eden her vazife ifa olunacak ve Bağdad'ın muhafazasına veya mümkün olduğu kadar te'ehhur-ı sukûtuna çalışılacaktır. Kumandan Nureddin Beyefendi ile birlikde tedâbîr-i lâzımenin ittihâzıyla iştigâl olunuyor. Fermân.

Fî 22 minh.

**Bağdad Valisi
Nazif**

DH. ŞFR, 473/131

[illegible][illegible]

VAN VE AMÂRE'NİN DÜŞMESİNİN ARDINDAN EL-CEZİRE BÖLGESİNDE YAŞANAN ASAYİŞ PROBLEMLERİ

Van ve Amâre'nin düştüğünü ve düşmanın Bağdat'a doğru geldiğini işiten aşiretlerin kasabaları yağmalamasının muhtemel olduğu, Re'sulayn'da jandarmanın halkı Hristiyanlar aleyhine tahrik ettiği, aşiretlerin normal ziraat işlerini bırakıp tenhalarda buluştuklarından bahisle mevcut süvari kuvvetinin bir kat arttırılması gerektiği hatta Irak'a gitmesi kararlaştırılan askerî birliklerden birisinin Re'sulayn'dan başlayarak El-Cezîre bölgesini gezip asker kaçaklarını aramasından sonra Zor'a gelip orada bir müddet kalmasının uygun olacağına dair Zor Mutasarrıfı tarafından yazılan telgraf

29 Haziran 1915

Telgrafnâme

Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye Telgraf İdaresi

Mahreci: Zor

Numara: 2845

Tarih: 16 Haziran sene [1]331

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Numara: Üç. Van ve Amâre'nin sukûtu, düşmanın Bağdad'a bomba atdığı beyne'l-ahali şâyi'dir. Bağdad müdafaa edilmek ile beraber düşmanın oralara geldiğini işiden aşâyir bir bahane ile kasabâtı yağma etmesi muhtemeldir. Jandarmamız kumandan-ı sâbıkın fenalığından ziyade, muzırdır. Geçenlerde Re'sulayn'da bir jandarma Hristiyanların katline fermân çıkmış diye ahaliden bazılarını tahrik ve şimendifer amelesinden [bir] kaçını soymuş idi. Asayiş hemen iade, mütecâsirlere derdest, jandarma merkez-i livâyâya celb, isticvâb olunuyor. Vak'a hadd-i zâtında şâyân-ı dikkatdir. Bu sırada livânın Şamar, Cebur, Bakara gibi aşâyiri sayfi ziraat-ı mu'tâdesini icra etmeyip kısmen tenhalara çekilerek birleşiyorlar. Şehir ahalisinden Mücâhidîn Teşkilâtı'na teşebbüs edildi ise de bunların silahı az olduğu için adeden elli bulmaz. Ahvâl ve vekâyi'-i ma'rûza itibarıyla mevcut olan iki yüz ester süvariye ilâveten bir misli dahasına lüzum-ı kat'î vardır. Hatta Irak'a sevki mukarrer kıta'âtdan birinin Re'sulayn'dan bed' ile livânın El-Cezîre kıt'asını devren firarî ve bakâyâ taharrisinden sonra Zor'a gelip bir müddet ikameti maksadı te'mine kâfi olduğundan is'âfını istirhâm eylerim.

Fî 16 Haziran sene [1]331

Zor Mutasarrıfı

[İmza]

DH. ŞFR, 477/112

مطبعة دار الحديث

**MİRALAY NUREDDİN BEY'İN
BAĞDAT VALİLİĞİ'NE TAYİNİ**

Azlolunan Bağdat Valisi Süleyman Nazif Bey'in yerine Basra Valisi ve Irak ve Havalisi Kumandanı Miralay Nureddin Bey'in tayini

29 Haziran 1915

Daire-i Sadâret Umûr-ı Mühimme Kalemî

Evrak numarası: 130

Kalem numarası: 828

Tarih-i tesvîd: 16 Şaban sene [1]333 – 16 Haziran sene [1]331

Dahiliye ve Harbiye Nezâret-i Celîlelerine

9 Haziran [1]331 tarihli ve 366 numaralı tezkire-i devletlerine cevabdır.

Bağdad Valisi Süleyman Nazif Bey'in azliyle yerine kumandanlık uhdesinde kalmak üzere Basra Valisi ve Irak ve Havalisi Kumandanı Miralay Nureddin Bey'in tayini hususuna (1) Meclis-i Vükelâ kararıyla bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî şeref-müte'allık buyurularak suret-i musaddakası leffen taraf-ı âlîlerine irsâl kılınmış ve Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne tebliğ-i keyfiyet edilmiştir, efendim.

(1) Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nin iş'ârı üzerine

BEO, 4362/327084

[illegible]

تاریخ و محل تاریخ: ۱۳۰۴ محل: تهران		شماره و موضوع شماره: ۱۳۰۴ موضوع: ...	
تاریخ و محل تاریخ: ۱۳۰۴ محل: تهران		تاریخ و محل تاریخ: ۱۳۰۴ محل: تهران	
تاریخ و محل تاریخ: ۱۳۰۴ محل: تهران		تاریخ و محل تاریخ: ۱۳۰۴ محل: تهران	

**AMÂRE'NİN DÜŞMESİ ÜZERİNE BASRA VİLAYET
MERKEZİNİN KÛTÜ'L-AMÂRE'YE NAKLİ**

Amâre'nin düşmesi üzerine Basra vilayet merkezinin Kûtü'l-Amâre'de teşekkül ettiği, Basra Vilayeti'nde Şatratü'l-Müntefik, Hayy ve Ali el-Garbî haricindeki kazaların elden çıktığı ve kalan bölgelerin savaş sahası içinde kaldığı göz önüne alınarak Basra Vilayeti'nin Bağdad'a nakl edilmesi gerektiğine dair Irak Kumandanı Nureddin Paşa'dan Dahiliye Nezâreti'ne gönderilen şifreli telgraf.

30 Temmuz 1915

Telgrafnâme

Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye

Posta ve Telgraf ve Telefon Nezâreti

Mahrec: Kût

Numara: 5892

Tarih: 18 Temmuz sene [1]331

Şifre

Dahiliye Nezâreti'ne

Basra Vilâyeti hakkında şimdiye kadar tebligât icra buyurulmadığından mezkûr vilâyet umûrunu dahi rû'yet etmekdeyim. Amâre'nin sükutu üzerine Basra memurîni karargâh etrafında toplandığından vilâyet merkezi tabiat-ı maslahatı ile Kûtü'l-Amâre'de teşekkül etdi. Ahîren maa't-teessüf Nasıriye'nin de sükutu üzerine Basra Vilâyeti'nin yalnız Şatratü'l-Müntefik, Hayy, Ali el-Garbî kazaları kaldı ki bunlar da dârülharb dahilindedir. İki suret düşünmekdeyim. Birinci; Basra Vilâyeti namını yaşatmak ve merkezini Bağdad'a nakl etmek. İkinci; Basra Vilâyeti'nde kalan üç kazayı netice-i musâlahaya kadar Bağdad Vilâyeti'ne rabt etmek. İki hâlde de evvelce arz eylediğim fazla memurîne beyhûde maaş vermeyerek ba'de't-tasfiye iyilerinin başka mahallerde istihdamı muvâfık olur mütâlaasındayım.

Fî 17 Temmuz sene [1]331

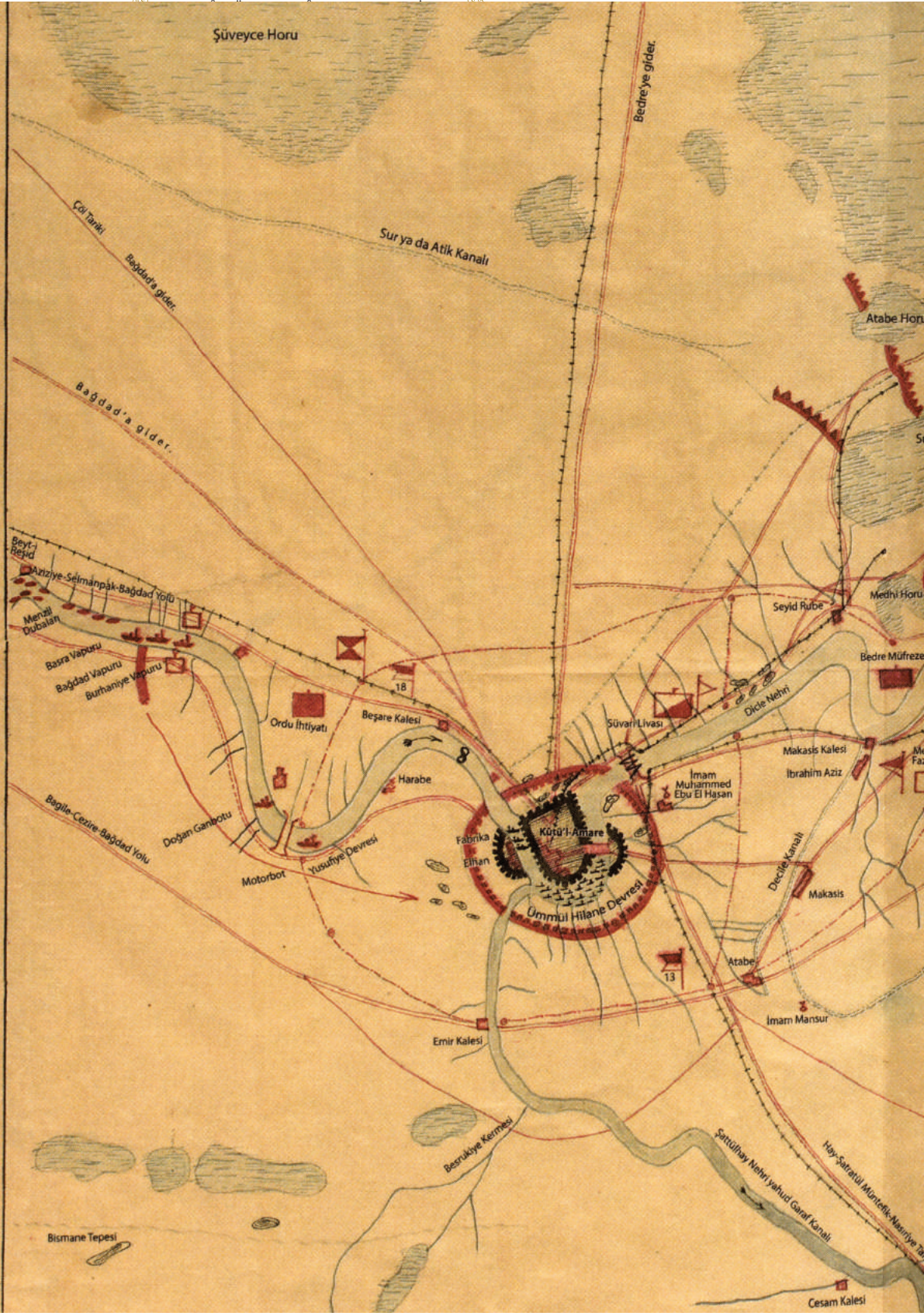
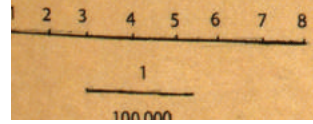
DH. ŞFR, 481/116

Irak Kumandanı

Nureddin

İşarat-ı Mahsusat:

- Osmanlı hatt-ı muhasarası:
- Mahsur İngilizlerin mevazı:
- Osmanlı Kışatı:
- Mücahidin-i İslamiyye:
- İngiliz Kışatı:
- Yıl/331 tarihine kadar İngilizleri tevkif etmiş Osmanlı mevazı (Sin ve Medhi) mevzileri:
- Elal mevzilerinin ihzar ve işgali esnasında karşı aynı zamanda vücuda getirilen Osmanlı mevzidir ki buna Nureddin Bey (Felahiyeye mevzi) namını vermiştir.
- İngiliz muhasarasını ref etmek maksadıyla yeni İngiliz ordusunu tevkif etmek için evvel 331 de vücuda getirilib muhasara tasarruf edilen kuvvetle işgal edilmiş Osmanlı mevazı (Vadi-i Kelal mevzi)
- Amare'nin eski köprüsü olup İngilizler tahrib etmişlerdir.
- İngilizlerin kurduğu yeni köprü olup muhasarayı müteakib yine İngilizler tahribe mecbur olmuşlardır.
- İngiliz süvar muhabere postaları ve hattı
- Osmanlı ordusu tarafından inşa veya istah edilmiş olan yollar
- Adi yol
- Çöl yolu
- Telgraf hattı
- Osmanlı mevazısına motor vasıtasıyla su isalesi için Ordunun yaptırdığı kanal
- Hor-göl veyahud bataklık
- Metruk eski kanalları:
- Muhasaranın ikmalini müteakib Osmanlı ordusunun kurduğu köprü
- Osmanlı ordusunun Dicle Nehri'nde yaptırmış olduğu berikad ve torpil hattı
- İngilizlerin esna-yi ricatlerinde Dicle Nehri'nde yaptıkları torpil hattı

IRAK CEPHESİNDEKİ BAŞARILARIN İSVEÇ KAMUOYUNA YANSIMASI

Osmanlı Ordusu'nun Irak cephesinde kazandığı zaferler ve sonuçlarına dair İsveç'te çıkan Aftonbladet gazetesinin haber ve yorumlarının İsveç kamuoyunda yarattığı tesir

23 Aralık 1915

Stockholm Sefâret-i Seniyyesi

Aded: 3503-222

Melfûf: 2

Hariciye Nâzırı devletli Halil Beyefendi hazretlerine

Devletli efendim hazretleri

Irak cebhe-i harbinde mücâhidîn-i Osmaniyye'nin ahîren ihrâz eylediği muvaffakiyâtı mübeşşir taraf-ı âlî-i serdar-ı ekremîden irsâl kılınıp ber-mu'tâd muntazaman İsveç Telgraf Ajansı vasıtasıyla gazetelere tevzî' etdirilen tebligât-ı resmiyyelerin İsveç efkâr-ı Umumîyyesinin Hükûmet-i Seniyye'ye hayrâh olan kısmı üzerinde hüsn-i tesir-i azîm ve kısm-ı diğeri üzerinde ise büht ü hayretle müterâfık bir tesir-i ma'kûs icra eylediği görülmektedir. Tebligât-ı mezkûrenin cebhe-i mebhûsede muhafaza-i rûchân ve gâlibiyet eylemekde olduklarına dair tebliğ kılınan İngiliz komonikelerinin bura gazetelerinde akîb-i intişârında binâenaleyh vakt ü zamanıyla vürûdu İngiliz menâbi'inden tereşşuh eden ahhârın şâyân-ı itimad olmadığını bir kere daha isbat eylediği ve İngilizleri dûçâr-ı hezimet olduklarını kerhen ikrara mecbur kıldığı gibi efkâr-ı Umumîyeyi de hâzır bularak vekâyî'-i mâziyyeye ircâ' gibi bir meşgale-i zihniyeden vâreste kıldı. Konservatuar gazetelerden olan *Aftonbladet*'in 5 Kânûn-ı Evvel tarihli nüshasında münderic uzun bir makalenin Irak cebhesindeki vekâyî'-i harbiyyeye ve muzafferiyât-ı Osmaniyye'nin o cihâtda tevlîd eyleyeceği netâyice mütedâir olup şâyân-ı mütâlâa görülen aksâmı tercüme etdirilerek gazete maktû'u ile beraber takdim-i hâk-i pâ-y-ı âlî-i nezâret-penâhîleri kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî 7 Kânûn-ı Evvel sene [1]915

Sefâret-i Seniyye Maslahatgüzârı

Manyasizâde Feridun

HR. SYS, 2416/9_1

MİRALAY HALİL BEY'İN BAĞDAT VALİLİĞİNE TAYİNİ

Irak ve Havalisi Kumandanı Miralay Halil Bey'in mülkî ve askerî açıdan görülen lüzum üzerine Basra Vilayeti vali vekilliği ile Bağdat Vilayeti valiliğine tayini

9 Ocak 1916

Bâb-ı Âlî**Meclis-i Mahsus**

285

Dahiliye Nezâreti'nin melfûfuyla meclis-i acizânemizde mütâlaa olunan 25 Kânûn-ı Evvel sene [1]331 tarihli ve 928 numaralı tezkiresinde dermiyân olduğu vechile Irak ve havalisi umum kumandanlığına Basra ve Bağdat valiliklerinin bir elde bulunması idare-i askeriye ve mülkiyece mûcib-i fevâid olacağı anlaşıldığından kumandanlık uhdesinde kalmak üzere Basra Vilâyeti vekâletiyle Bağdat Vilâyeti valiliğine havalî-i mezkûre kumandanı Miralay Halil Bey'in tayini bi't-tensîb bu bâbda tanzim kılınan irâde-i seniyye layihası leffen arz ve takdim kılınmakla kâtibe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Fî 3 Rebiülevvel sene [1]334 fî 27 Kânûn-ı Evvel sene [1]331

Hariciye Nâzırı Halil	Dahiliye Nâzırı ve Maliye Nâzırı Vekili Talat	Harbiye Nâzırı ve Bahriye Nâzırı Vekili Enver	Şeyhülislâm ve Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı Hayri	Sadrâzam Mehmed Said
Ticaretî ve Ziraat Nâzırı Ahmed Nesimî	Maârif Nâzırı ve Posta ve Telgraf ve Telefon Nâzır Vekili Ahmed Şükrü	Nafiâ Nâzırı Abbas	Adliye Nâzırı ve Şûrâ-yı Devlet Reisi vekili Halil	

İ. MMS, 201/13_2

= انکیزد اعلیٰ =

تاریخ ۱۰ طابوردی ۱۹۱۶
 کون مقرر و کون سرور قریب اجرائی قوس ایلیک حرکات
 جبرینک بر طرز مفعول و تنگت جریانه ایلیک مقصد معلومک اتحاد
 ایلیک تدبیر و قراره اولد افضا ده بولمقدیر
 بو حرکات عسکریه ایله اراده ایله قوماندانک بلیه مافوقانی سرور
 کی بر (نیک آئی) ایله بربری تعقیبا و کتیر لایکی و صمود نه
 لفظ کوسه لما غلبه قد کب امتداد و وسعتایده حرکات تنقله جبریه
 تنقله و سامایه اعتماد بر قوماندانک اراده نه توریو ایلیک مقصوده
 معلومک لغو بر تدبیر اتحاد ایلیک مع التاف مالهه ایلیک
 عالوکه معلومک عماره حرکات عسکریه دائر ویردکی مبهم
 معارفات سرور قریبه تضاد ایلیک مطلق یک آن توبه ایله
 بیلیکی کی بومستک الطایر رضی عفاک اموال ماسده مع الیه افضا
 عمودیه بی توبه و تقلط ایلمده بقدر برتیه خدمت ایلمده ر
 له ماله هرکس کب و قوف ایلیک بر حقیقت و الیه
 ارض جزل (ناود سده) ک اداره کی آتده بولنام عظیم بر انکیزد ماله
 قوه عسکریه سک بیه لفظه دیری و هله نهی او رتک (کون الصاره)
 و یا بوموقع قریب و تون عسکری طریقه تحت محرمه ایلمه اولی کتیب
 کون الصاره نهی بوجیه عجم کون قریبه تعقیبا (۱۹۱۶) ایل
 مام ده ر عفاقه حرکات عسکریه نهی تعقیبا تابع اولد بقیه

GENERAL TOWNSHEND KUMANDASINDAKİ İNGİLİZ BİRLİKLERİNİN KÛTÜ'L-AMÂRE'DE MUHASARA EDİLMESİ

Kûtü'l-Amâre'de muhasara edilen General Townshend ve kuvvetlerine henüz yardım kuvvetlerinin ulaşamamış olduğuna, saflarına geçen birçok Arap kabileleriyle Türklerin gittikçe askerî güçlerini arttırdıklarına, Irak'ta yapılan İngiliz askerî hareketinin ne amaçla yapıldığının artık hükûmetçe belirlenip kamuoyunun bilgilendirilmesi gerektiğine dair İngiltere'de yayınlanan Times gazetesinin 12 Ocak 1916 tarihli nüshasında çıkan yazı

12 Ocak 1916

-İngiliz Matbûâtı-

Times [gazetesinin] 12 Kânûn-ı Sânî 1916 tarihli nüshasında süratle gerek Mısır'da ve gerek Şark-ı Karîb'de icrasına tevessül eylediğimiz harekât-ı harbiyyenin bir tarz-ı ma'kûl ve muntazamada cereyân eylemesi hakkında hükûmetin ittihâz eyleyeceği tedbir ve karara el-ân intizârda bulunmakdayız.

Bu harekât-ı askeriyyeyi idare eden kumandanın sinematoğraf şeridleri gibi bir (tebedül aleti) ile birbirini takiben değiştirildiğini ve sahradan Hindikuş Dağlarına kadar kesb-i imtidâd ve vüs'at eden harekât-ı muhtelif-i harbiyyeyi mütehassıs ve şâyân-ı itimad bir kumandanın idaresine tevdi' eylemek hususunda hükûmetin henüz bir tedbir ittihâz eylemediğini maa't-teessüf müşahede eylemekdeyiz.

Halbuki hükûmetin Irak harekât-ı askeriyesine dair verdiği mübhem malumât, Şark-ı Karîb'de tesadüf eylediğimiz müşkilâtı pek az tenvir edebildiği gibi bu memleket ahalisini dahi hakâyık-ı ahvâle temasdan men ile efkâr-ı Umumîyeyi teşviş ve tağlît eylemekden başka bir şeye hidmet eylememektedir.

Her hâlde herkesin kesb-i vukûf eylediği bir hakikat var ise o dahi, General Townshend'in idaresi altında bulunan azîm bir İngiliz-Hindu kuvve-i askeriyesinin beş haftadan beri Dicle Nehri üzerinde Kûtü'l-Amâre veya bu mevki kurbünde ve Türk askeri tarafından taht-ı muhasaraya alınmış olması keyfiyetidir.

Kûtü'l-Amâre nehir boyunca, Acem Körfezi'nden takrîben 346 mil mesafededir. Irak'da harekât-ı askeriyyemiz nehir nakliyâtına tâbi olduğundan

[s.5]

buradaki mevâki'-i harbiyyenin nehirden olan uzaklığına göre tayini icab eyler.

Kûtü'l-Amâre Bağdad'ın kervan yoluyla 100, nehir tarafıyla 227 mil cenûbunda kâindir. Nehirde nakliyât hizmetini gören (motor) ve istimle müteharrik merâkib-i sağîrenin kuvvâ-yı askeriyyenin cesâmetiyle mütenâsib ve nakliyât vazifesini lüzumu vechile ifaya kâfi olmaması dahi ayrıca câlib-i nazar-ı dikkat ve câ-yı mülâhazadır.

İşte bunun içindir ki levâzım ve me'kûlâtın kısm-ı a'zamı nehrin serî' akındısına karşı kemâl-i müşkilât ile cer edilen yerli merâkib-i bahriyye ile askere yetiştirilmektedir.

İşte bu müşkilâta binâen General Townshend'e gönderilecek kuvâ-yı imdadiyye -hatta Türkler tarafından dūçâr-ı taarruz ve muhalefet olmamış olsa bile kasr-ı hâlde sür'at-i lâzime ile mahall-i maksuda muvâsalat etmeğe muvaffak olamayacaktır.

İşte mevki'-i coğrafisi itibarıyla buradaki harekât-ı askeriyyemiz 1885'deki Nil Nehri boyunca, Hartum'a karşı teşebbüs olunan harekât-ı askeriyyeye pek müşâbihdir.

General Townshend'in el-hâletü hâzihî bulunduğu mevki tebligât-ı resmiyye bir türlü tayin eylememekdedir. Kûtü'l-Amâre'deki Türk mevâki'-i müstahkemesine karşı kuvâ-yı askeriyyemiz tarafından 28 ve 29 Eylül'de yapılan parlak hücumlar, nehir boyunca 12 mil kadar imtidâd eden bir saha üzerinde

[s.6]

Ve kemâl-i muvaffakiyetle icra olunmuş idi.

Kûtü'l-Amâre Dicle Nehri'nin 250 yarda kadar bir vüs'at gösteren bir inhinâsında kâin olup arazi tamamıyla münhatt, çiğ fidanlar müstesna olduğu hâlde sathı ağaçdan tamamıyla mu'arrâdır. Arazi de taş ve kayalık değildir.

General Townshend 1895 senesinde Çitral Kalesi'nde muhasara edilen politika memuru Sir Robertson ile beraber bulunan kuvâ-yı askeriyyeye kumanda eylemiş olduğu cihetle böyle bir memleketde muhasaranın ne demek olduğunu pekâlâ bilir.

Destres olduğumuz malumât Medâyin müsademesinden sonra General Townsend'in kumandasına tevdi' olunan kuvâ-yı askeriyyeyi pek güzel idare etmiş olduğu anlaşılmaktadır.

General Townshend Türklerin Kûtü'l-Amâre'deki bütün hücumlarını def' etmeğe muvaffak olduğu gibi 10.000 kişi kadar olan kuvvetiyle de şimdiye kadar mevkiini muhafazaya muktedir olmuştur.

Türklerin maksadı daha büyük kuvvetlerle General Townshend'i arz-ı teslimiyete mecbur etmek ve ayn-ı zamanda gelecek kuvâ-yı imdadiyyenin mûmâileyh ile birleşmesine mâni olmaktır. Türkler bu teşebbüslerine kolaylıkla muvaffak olamayacaklar ise de her hâlde mevki'-i hâzır, bir müddet için vahim ve mûcib-i heyecan olmuşdu.

Kânûn-ı Evvel evâilinde bir Türk livâsı Dicle Nehri'nin sağ sahilinde

[s.7]

ve Kûtü'l-Amâre'nin cenûbunda bulunan Şeyhsa'd nam mevki muhasara etmiş ve İngiliz asâkirine kuvâ-yı imdadiyye vürûduna mâni olmak istemiş idi.

Şeyhsa'd karyesi nehir tarîkıyla Kûtü'l-Amâre'nin 42 ½ cenûbunda kâin bir karyedir. Kânûn-ı Sâni'nin beşinci Çarşamba günü Türkler burasını şiddetle bombardıman etmiş idi. Kuvâ-yı imdadiyye bu esnada Kûtü'l-Amâre'nin 72 ½ mil cenûbundaki Ali el-Garbî'ye vasil olmuş idi. Bu kuvve-i imdadiyye pek muktedir bir zâbit olan General Aylmer'in taht-ı kumandasında idi.

İşte bu General nehrin sol sahilinden ilerleyen General Younghusband'ın kuvâ-yı askeriyesiyle birleşmiş ve ayn-ı zamanda ise nehrin sağ yakasını takiben ilerleyen General Campbell'in müfrezesine mülâkî olmuştur.

İşte bütün bu İngiliz kuvâ-yı askeriyesiyle Türk asâkiri beyninde Şeyhsa'd civarında büyük bir müsâdeme vuku bulmuştur. General Campbell Türkleri bu müsâdemedede püskürterek 700 esir almış ve Şeyhsa'd civarında tedâfü'î bir vaziyetde kalmıştır.

Bu esnada nehrin mukabil yakasında bulunan General Aylmer üç fırkadan mürekkebi bir Türk kuvâ-yı askeriyesiyle müsademeye girişmeğe mecbur olmuş ve Türklerin tefevvuk-ı adedîsi karşısında ric'ate mecbur kalmış ve askerinin pek yorgun olmasından dolayı artık ilerleyemeyeceğini, İngiliz kuvâ-yı askeriyesi başkumandanına bildirmiştir.

Bu müsâdemede tarafımızdan külliyetli telefât verildiği ve havanın bozuk [olmasına]
[s.8]

binâen ilerlemek mümkün olamayacağını da tebligât-ı resmiye ile bildirilmiştir. İşte tebliğ-i resmî tarzında verilen bu hikâye burada nihayet bulmaktadır. Netice?

General Townshend'e hâlâ kuvâ-yı imdadiyye gönderilmemiş olduğu anlaşılıyor. Belki de Kûtü'l-Amâre'deki muhâsırın, kuvve-i imdadiyye gönderilerek kurtarılabilir ise de Irak'da şerâit-i hazırâ dahilinde icra edilen harekât-ı askeriyye, Umumîyeti itibarıyla bizlerce mûcib-i endişe olmaktadır.

Türkler gittikçe kuvâ-yı askeriyyelerini tezyîd etmekde ve bu kuvvete ilâveten birçok Arab kabâili kendilerine iltihak eylemekdedir.

Şu sırada tafsilat-ı lâzıme vermesi için hükûmeti tazyik eylemek zamanı değilse de Irak'da icra olunan harekât-ı askeriyyenin ne maksada ma'tûf olduğunu tayin ve tavzih eylemesi zannederiz –eğer kendilerince dahi malum ise- hükûmetin cümle-i vezâifinden biridir.

Geçen sene İngiliz kuvâ-yı askeriyesinin Kûtü'l-Amâre'ye kadar ilerlemesi bazı mülâhazât-ı askeriyyeye mübtenî idi. Hatta bu mülâhazât Kûtü'l-Amâre'nin Basra'ya vâki olacak bir hücumu teshîl eyleyen garb cihetindeki çöle hâkim bir noktada bulunmasıyla da tefsir olunabilir idi.

Eğer Bağdad'a doğru olan takarrub mahzâ icabât-ı siyasiyeden ise henüz bizlerce nâ-malum ve gayr-ı mer'î birçok netâyic-i vahime ve vukuât-ı elîme

[s.9]

tevlîd eden bu hareket-i serseriyaneden dolayı hükûmetin mes'ul kalacağı pek tabiidir.

Nukât-ı nazarımız misillü, Irak harbini idare eden kumandanlarımız da daima tağayyür ve tebeddül eylemekdedir. Bütün İngiliz kuvâ-yı askeriyesi kumandanlığı General Sir John Nixon'a tevdi' olunmuş idi.

Bu zât sair rûfekâ-yı sâl-hurdegîsi misillü hasta düşdüğünden mevkii Hindistan Erkân-ı Harbiye-i Askeriyyesi Reisi Sir Percy Lake'e tevdi' olunmuştur.

Bu tebeddülün icrası anında ve Süveyş Kanalı'nın müdhiş bir hücumla ma'rûz kaldığına intizâr eylediğimiz şu dakikalarda Mısır Kuvâ-yı Askeriyyesi Kumandanlığı'nın dahi inkısa- ma dûçar olduğu işidilmiştir.

İşte gerek Mısır ve gerek Şark-ı Karîb'deki harekât-ı askeriyyenin cihet-i ma'tûfiyetini tayin zımnında hükûmetin artık bir karar ittihâz etmesi lâzım geldiği gibi bu harekât-ı askeriyyeyi müteferrik ve muhtelif rüesâyâ değil başlıca umumî bir kumandanın idaresi altına tevdi' eylemek zamanının vürûd eylediğini dahi idrak etmeli ve lâzım gelen nokta-i nazarı takib ve icab eden erbâb-ı ehli istihdam eylemelidir.

HR. MTV, 768_19_4, 5, 6, 7, 8, 9

= فرائض طبعیاتی =

[illegible]

هذه تارة نظائري آتية من بعض اعداء الجور:

لوئیس، ۱۸۶۴ء۔

لوند ۴۸۰۰ —
هزاره قوای عسکریه با سه قوماندانی سپه و پرسی لوند و ده یکم یکی

هاتف قوی عبدی کی بہت سی باتیں
مذکورہ نامی تاریخ میں واپس آئے تھے۔
مذکورہ نامی تاریخ میں واپس آئے تھے۔

ما نودا نایده نورک موصوفه فی الجوامع السیاسیة بلدیة جویدر

مختلف موقوفہ تہ بودہ کونہ دولہ

مقامه پاك هوڏو ۽ ڪنڊن جي ڪري
 ڪنڊن ۽ ڪنڊن جي ڪري ڪنڊن ۽ ڪنڊن جي ڪري

فصلی در بیان صفات و احوال و عادات و اخلاق و سیرت و کرامات و معجزات و غیره از حضرت امام رضا علیه السلام

فقدال آئینه - دستک ایک - مذکورہ موضوعات پر

[illegible]

کتابخانه و موزه ملی ایران

نام و غرضت از کتاب و مؤلف و تاریخ نگارش

— مراقبه انگلیز قلمها تک و فنی —

لوند، ۱۵ ش. — انگلیز و عجم و قندهار و کابل، هر

موسم بہار، لاہور۔
 مولید کے مقامات علیحدہ ایک دوسرا۔ بھائیاں اسی، فلفلہ۔ وہ کے مقام
 مقامات میں۔ یہ جہاں سے۔ اس کے ماحولہ سببیت ویرہ مقامی ناموں۔ وہ کے مقام

IRAK'TAKİ İNGİLİZ BİRLİKLERİNİN BAŞARISIZLIKLARINA DAİR BAZI YORUMLAR

General Aylmer'in 21 Ocak'ta Türk mevzilerine hücum ettiğine, savaşın çok kanlı geçtiğine ve havanın elverişsiz olmasından ve Dicle Nehri'nin taşmasından dolayı yeni bir saldırının gerçekleşemediğine dair Irak'taki İngiliz Kuvvetleri Başkomutanı Sir Percy Lake'den gelen telgrafın içeriğiyle ilgili La Voix du Nord gazetesinde çıkan yazı / Irak'taki İngiliz askeri harekâtının başarısız olmasının sürekli yağın yağmurlardan kaynaklandığına dair Temps gazetesinin 23 Ocak 1916 tarihli nüshasında çıkan yazı

24 Ocak 1916

11

-Fransız Matbûâtı-

La Voix du Nord gazetesinin 24 Kânûn-ı Sâni sene [1]916 tarihli nüshasından:

Hindistan Nezâreti âtîde muharrer tebliği ilân ediyor:

Londra, 23 minhû-

Irak kuvâ-yı askeriyyesi başkumandanı Sir Percy Lake'den yirmi iki Kânûn-ı Sâni tarihiyle vârid olan telgrafnâmeler, General Aylmer'in yirmi bir Kânûn-ı Sâni'de Türk mevzilerine hücum eylediğini bildiriyorlar.

Muharebe pek hûn-rîzâne olmuş ve muhtelif muvaffakiyetlerle bütün gün devam etmiştir. Havanın daima gayr-ı müsaid olması harekât-ı askeriyyeyi işkâl ediyordu. Feyezanları müteâkib yirmi iki Kânûn-ı Sâni'de hücumu tecdîd etmek mümkün değildi.

General Aylmer düşmanın bin üç yüz metrelik siper mevâzi'ini zabt eyledi. Hava pek fena bir hâlde devam etmekde ve yağmur kesilmemekdedir. Tarafeynin pek külliyetli olacak olan zâyî'âtı hakkında hiçbir tafsilat gelmemiştir.

Temps gazetesinin 23 Kânûn-ı Sâni sene [1]916 tarihli nüshasından:

-Irak'da İngiliz kıta'âtının vaziyeti-

Londra, 23 minhû-

İngiliz matbûâtının Irak'daki vekili, bu havalideki harekât-ı askeriye'nin dâcâr-ı betâ'et olmasını Flandra'daki hali hatırlatacak derece çamurların husûlüne sebebiyet veren mütemâdî yağmurlara atf ediyor.

HR. MTV, 768/2_11

۱۸

= فرائز و جوائی =

پایه سوره جنتیانه و ناله و فتنه است اساطیر نامحلی نهندند:

— فزونی جبهه عربی —

جندال و طادند و ک و کون العماره و ده ایکی آیدنری
 در اسم ایده نیات معنای شعیب و قدیج بر وجه و مایه ضعیف باشد
 قزای قد کوره انک ابراز اندیک نیات قرمانانه به معادل بر جفا غله
 رجه و از نفیقا ایدر جبهه قزای معادله حرکتند و در اسم ایدر
 قزای معادله قزای جندال و آیدر و ک فارسی و مفرقه قزای
 قزای و ک قزای معادله افقی میگویند و در قیسه مونسک قزای معادله
 نیلیاتی ده بر شمس و ده

و از قده خورده و قزای جبهه قزای معادله بر شمس کونندند
 و به و کونند و قزای قزای معادله ک تا بقدره قدیج و قزای
 حواتند و بر شمس و ده و آنجه بکری ایکی مانده قزای انکافیه بلیفند و ده
 قزای قزای جبهه و ده

و قزای و کونند جندال و آیدر و ک قزای معادله قزای
 شکوت و کونند و کونند و کونند و کونند و کونند و کونند و کونند
 و کونند و کونند و کونند و کونند و کونند و کونند و کونند و کونند

بوندند بر شمس و کونند و کونند و کونند و کونند و کونند و کونند و کونند

İNGİLİZLERİN KÛTÜ'L-AMÂRE'DEKİ ZOR GÜNLERİ

General Townshend'in Kûtü'l-Amâre'yi iki aydan beri kararlılıkla savunduğu, General Aylmer'in yardım kuvvetlerini bölgeye ulaştırmak için çabalarına devam ettiği ve Kûtü'l-Amâre civarındaki savaşın her geçen gün daha da genişlemekte ve dolayısıyla Türklerin sayıca üstünlüklerini kaybettiklerine dair Paris'te yayınlanan Temps gazetesinin 1 Şubat 1916 tarihli nüshasında çıkan yazı

1 Şubat 1916

[s.13]

-Fransız Matbûâtı-

*Paris'de çıkan Temps gazetesinin 1 Şubat sene
[1]916 tarihli nüshasından:*

Irak cebhe-i harbi

General Townshend'in Kûtü'l-Amâre'de iki aydan beri devam eden sebat-ı mu'annidânesi şimdiye kadar hiçbir vechile dûcâr-ı za'af olmamıştır.

Kuvâ-yı mezkûrenin ibrâz ettiği sebat-ı kahramanâneye muâdil bir şecâ'atle Dicle sahilini takiben ilerleyen kuvâ-yı muâvine hareketlerinde devam ediyorlar. Kuvâ-yı Muâvine Kumandanı General Aylmer'in karşısında mütefevvik Türk kuvâsı değil aynı zamanda iktihâmı müşkil olan kış mevsiminin fevkalâde tecelliyâtı da bulunmaktadır.

Irak'da nehirlerin tuğyânı bu sene fevkalâde bir şiddet göstermiştir. Dicle ve Fırat nehirleri tevâlî-i tuğyân ederek ta Bağdad'a kadar her tarafı su altında bırakmaktadır. Ancak yirmi iki Kânûn-ı Sâni İngiliz tebliğinden sonra tuğyânlardan bahs olunmamaktadır.

Vuku'-ı hâle nazaran General Aylmer'in ordusu ma'rûz kaldığı müşkilât-ı adîde karşısında Kûtü'l-Amâre'yi muhasaradan kurtarmak üzere diğer bazı tedâbîre tevessül etmektedir.

Bundan bir müddet evvel Türkler şehrin cihet-i garbiyyesinde bulunan

[s.14]

bir İngiliz kolunun merkez ile olan râbitasını kat' etdiklerini iddia ediyorlardı.

Bu İngiliz kıt'a-i askeriyyesi ne oldu? Bu hususda her iki taraf ihtiyâr-ı sukût etdi. Ancak ahîren Türk menâbi'inden tereşşuh eden bazı haberler İngilizlerin yeniden bî-pervâ bir harekete tevessül etdiklerini imâ etmektedir.

Müntefik'in alt tarafında ve Kurna ile Kûtü'l-Amâre'nin garbında kâin Şattü'l-Hây Kanalı'nı geçmek isteyen bir İngiliz müfreze-i askeriyesi ile Türkler arasında bir müsâdeme vuku bulmuştur.

Türkler İngilizlerden bazı çadırlar ve develer zabt ettiklerini iddia ediyorlar. Şu hâlde Fırat Nehri vasıtasıyla Kurna ile münâkalesini te'min eden Nasıriye ile râbıtası bulunan İngiliz kolunun merkezle olan münâkalâtın kat' edilmemiş olduğu bedîhîdir. Ve bu kıt'a-i askeriye şehir-i mahsura doğru her hâlde şark cihetinden ilerleyen kuvâ-yı muâvineden daha az müşkilâta dâ'ir olarak hareket edebilecektir.

Tam Kûtü'l-Amâre'ye dönen dirsekde başlayan Şattü'l-Hây Kanalı Dicle'nin 190 kilometre sonra Fırat'a dökülen sularını almaktadır. Görüldüğü vech ile Kûtü'l-Amâre civarında vuku bulan muharebe her gün tevsî'-i daire etmektedir. Bu suretle Türkler bi'l-mecburiye cebhe-i harblerini tevsî' ederek tefevvuk-ı adedlerini gâib etmektedirler.

HR. MTV, 768/5_13, 14, 15, 16

Kûtü'l-Amâre'de muhasara altına alınan İngiliz General Townshend
The Illustrated London News, No. 4018, Vol.CXLVIII, 22 April 1916

= انگاره جنگی =

۱- تسلط نامحلی (موشخ پرست) غرضه ستم :

موشخ پرست غرضه ستم ضرب مخاری اولان دانگلین قوی عکری بیله برابر
عراقه بولان سفره ارموند قاندر : بصره دن کونده یه آنجه کی مکتوب
کونده :
بغوریر طور دی و دجله نهری ده سوبه لیجینه روشی .
صفوفه دیابت برصوتله دزان اولان ترکا- لرله عامور لر انجنادانی .
صفوفه کجه لری مخلفا برعاده ده . دجله یی تقیبا ایلرولایه قوی
عکری مزک های - مروهه قالد قری شت برودنه خفا - شایا
موشخ برودنه ده . بو قوی عکری . منزل تادنه ده :
قوی عکری نه باقلد کسه و کون العیاره ده (ه) میل برصافه ده
یا بلدیده . طبع جیه نه عکری های آذ هیوه اعتدال
یا ایتمه .
ترکا شیخ جهاد ده حیل قولنده کی سیرینی بر زاویه
قائم نسته کیدو آله قلنده ن جیه به هرکری عقیق برقتار و قوی
عکری مزه جیه دن هجوه به جیه باقتار .
کایون تافلت ده نده ترکا . سوکی : بلخافتن استقامت
جیه نه هرکری برجهیم اجلا ایتمه و برصوتله حیل جنا عدری
نقدیم موه اولمدر .

KÛTÜ'L-AMÂRE'Yİ MUHASARA EDEN TÜRK ASKERLERİNE KARŞI İNGİLİZ OPERASYONLARININ BAŞARISIZ KALDIĞI

Havaların normalleştiği, Dicle'yi takip ederek ilerleyen İngiliz yardım kuvvetlerinin General Townshend'in birliklerine yaklaşıp Kûtü'l-Amâre'nin 25 mil uzağında bulunduğu, Türkleri çevirme hareketinin başarısız olduğu, Şeyhsa'd'ta çok ustaca yapılan Türk siperlerinin son derece kullanışlı olduğu, arazinin savunmadaki güçlere çok fazla avantaj sağladığı, savaşın şimdilik karşılıklı top atışlarıyla sınırlı kaldığı ve Arap karargâhına saldıran İngiliz süvarilerinin çok sayıda hayvanı ganimet olarak aldığına dair bilgileri içeren İngiliz savaş muhabiri Mister Edmund Candler'in Basra'dan gönderdiği mektubun Morning Post gazetesinin 7 Şubat 1916 tarihli nüshasında yayınlandığı

7 Şubat 1916

[s.11]

-İngiltere Matbûâtı-

7 Şubat tarihli Morning Post gazetesinden:

Morning Post gazetesinin harb muhabiri olan ve İngiliz kuvâ-yı askeriyesiyle beraber Irak'da bulunan Mister Edmund Candler Basra'dan Londra'ya âfideki mektubu göndermiştir:

"Yağmurlar durdu ve Dicle Nehri de seviye-i tâbiyyesine düştü. Soğuk ve yâbis bir suretle vezân olan rüzgarlarla çamurlar incimâd etdi. Soğuk geceleri tahammül-fersâ bir halde dir. Dicle'yi takiben ilerleyen kuvâ-yı askeriyyemizin hali, -ma'rûz kaldıkları şiddet-i burûdeten rağmen- şâyân-ı memnuniyet bir derecededir. Bu kuvâ-yı askeriyye General Townshend'in kuvâ-yı askeriyesine yaklaşmış ve Kûtü'l-Amâre'den 25 mil bir mesafede yayılmışdır. Garb cebhesinde askerinin hali az çok itidâl peydâ eylemiştir.

Türkler Şeyhsa'd'da sol kollarındaki siperlerini bir zâviye-i kâime nisbetinde geri aldıklarından çevirme hareketimizi akîm bırakmışlar ve kuvâ-yı askeriyyemizi cebheden hücum mecbur bırakmışlardır.

Kânûn-ı Sâni'nin 21'inde Türkler Süveyce* bataklığı istikâmetinden cebhemize doğru bir hücum icra etmiş ve bu suretle sol cenahlarını takviyeye muvaffak olmuşlardır.

[s.12]

Şeyhsa'd'daki Türk siperleri cidden pek maharetle yapılmış ve muntazam bir halde dirler. Bu siperler dar ve fakat derin olup içindeki askerler haricden görülmeksizin süratle ve kolaylıkla ifa-yı vazife eylerler. Bu siperlerden bir kısmı başıbozuk askerler ile süvariler tarafından işgal olunduğu gibi diğer kısımları da geride bulunan ihtiyât taburları siperlerine merbûtdur.

* Metinde Süveyki şeklinde geçmektedir.

Türklerin bu mükemmel olan vesâit-i müdafaasından mâadâ ahvâl-i tâbiyyesi itibarıyla bu mevaki, müdâfî'lere üç büyük teshîlât, muhâcimlere ise bi'l-aks o nisbetde müşkilât göstermekdedir ki bunlardan biri: Evvelen: Dahilde suyun fıkdanı, Sânîyen: el-Hanna bataklığı gibi Dicle Nehri'nin her iki sahilinden bir ve bazı kere iki mil kadar imtidâd eden gayr-ı kâbil-i mürûr bataklıkların mevcut olması, Sâlisen: Gerek çevirme tarzıyla olsun ve gerek cebheden olsun vâki olacak hücumlarda muhâcimleri muhafaza edecek ne bir ağaç ve ne de bir taş parçası gibi avârız-ı tâbiyyenin mevcut olmayarak arazinin tamamıyla münhatt olmasıdır.

İşte askerimiz Türklerin Alman nezâreti altında tertib eyledikleri vesâit-i tedâfü'îyye-i mâhirâneye inzimâm eden müşkilât-ı tâbiyye-i arziyyeye rağmen can-siperâne ve kahramanâne bir suretle harb eylemekdedirler.

Askerlerimiz düşmanın yağmur gibi yağın kurşunları altında ilerlemek mecburiyetinde bulunuyorlar. Arazinin münhatt olması düşmana büyük büyük hizmetler görmekdedir. Düşman mevâki'inde ilk göze çarpan düşman askerinin

[s.13]

parlak süngüleridir.

Birdenbire yapılacak seri' bir hücum hareketi yerine askerlerimiz arazinin münhatt olmasından nâşi daha 2000 yardalık bir mesafeden yağmur gibi yağın düşman kurşunlarına ma'rûz kalmak suretiyle ilerlemişler ve siper mevcut olmamasından dolayı kendilerini ateşden muhafaza edememişlerdir. Bu iklimin ahvâl-i havaiyyesi 1912 senesinde Fransa'da görülen ahvâl-i havaiyyeden kat-ender-kat fenadır.

Birçok müsâdemelerde İngilizlerle Hindulardan mürekkebi olan kuvâ-yı askeriyyemiz, fena hâlde saçılmalarına rağmen kemâl-i şecâ'atle harbd e devam muvaffak olmuşlardır. Şu son zamanlarda ihtiyâr olunan tevakkuflardan nâşi buradaki ahvâl-i harbiyye Fransa'dakine müşâbih bir hâle gelmiştir ve harekât-ı harbiyye şimdilik top müsâdemesine münhasır kalmıştır.

Dün bir Arab karargâhına hücum eden süvarilerimiz, birçok koyun ve hayvanât-ı ehliyye iğtinâm eylemişlerdir."

HR. MTV, 768/6_11, 12, 13

Bozguna uğrayarak kaçan İngilizleri takip eden bir müfreze
Harp Mecmuası Sayı 4, Sayfa 63

شعبه
۵
ومرو

Σ. V.

ماده ششم - روزنامه «شماره ۱۸۸» - ۱۸/۸ - ده بهمن ۱۳۰۲ - در این روزنامه آمده است : درباره روزنامه «مجاهد» اینک :
عبدالمجید : «شماره ۱۸۸» - ۱۸/۸ - ده بهمن ۱۳۰۲ - در این روزنامه آمده است : درباره روزنامه «مجاهد» اینک :
اولین مرتبه آمده است :
عبدالمجید : «شماره ۱۸۸» - ۱۸/۸ - ده بهمن ۱۳۰۲ - در این روزنامه آمده است : درباره روزنامه «مجاهد» اینک :

تسبیله دو - ۹۸/۹۷/۹۶ - ۹۵/۹۴/۹۳ - ده برشته طیاره سیستیه و اوایل این چهارده ایلی برسیا ، برشته جبه سفیده تکه رودخانه
در تیره چای تیره ، آراز صخره خراب قند و سنگه برقیای مرصی آندی : برقیایه لردن لردن منقابه اولدی . ۹۸۰ ده ایلی طریود
جریه صایرین لردن برقیایه ایلی قروازور ایلی طیاره رسته تکه کیلیا ، بدودلده و سسی نیل جریه نیل برقیای مرصی آندی .
برشته طیاره من رسته طیاره لردن برقیایه ایلی . دیگر برقیایه برقیایه قروازور ده ایلی و تکه بوزنه (۹۹) مرصی آندی
ایروزه کیلی . برقیایه آوج تاشه (۸) مرصی آندی . برقیایه لای کوی غریزه که خرابه بدی مرصی آندی برقیایه
سندی اولدی . جیشیه برشته طیاره سی کیلیا چهارده بیایندلر و دوت برسیا دیگر برقیایه ده دکره نیمه برسیا آندی . ایروزه و
حکمه اطرلی آره من (۹) طیاره ده (۸) قروازور : ایروزه و کندی برقیایه و خدی که کوردلی .

۱۰۰/۹۸/۹۷ - قرصه الحامیه یمن - ۹۸/۹۷/۹۶ - برده طیاره سدره سدری آورده که کوریکه اوچ برپا آید . خبر یمن یمن -
۹۸/۹۷/۹۶ - برپا یمن قرصه کعبه الحرفیه یمن - برپا یمن قرصه کعبه الحرفیه یمن - برپا یمن قرصه کعبه الحرفیه یمن -
۹۸/۹۷/۹۶ - قرصه الحامیه یمن - ۹۸/۹۷/۹۶ - قرصه الحامیه یمن - ۹۸/۹۷/۹۶ - قرصه الحامیه یمن -
[قرصه الحامیه سدره سدری سدری] استقامت قرصه سدری اوچ یمن برپا آید . باخره . نقب سدری و
دار . قرصه الحامیه یمن - ۹۸/۹۷/۹۶ - قرصه الحامیه یمن - ۹۸/۹۷/۹۶ - قرصه الحامیه یمن -
(۹۸) قرصه الحامیه یمن - ۹۸/۹۷/۹۶ - قرصه الحامیه یمن - ۹۸/۹۷/۹۶ - قرصه الحامیه یمن -

عراق - اقامه اردو - ۱۳۸۴/۱۰ - ۱۳۸۵/۱۰ در ششمین جلسه شورای هماهنگی (سربو جردی) در اردو این عاقبت را بر
قد. ع. ک. ه. ق. ا. ب. : بیاور. آفرین. در اردو. ششمین جلسه هماهنگی کربلای ع. ک. ه. ق. ا. ب.
احمد صانع. کربلای ع. ک. ه. ق. ا. ب. در اردو.

[illegible]

İNGİLİZLERİN MUHASARA ALTINDAKİ ASKERLERİNE YARDIM TEŞEBBÜSLERİ

10/12/1331 tarihinde düşmanın Irak'ta Felahiye mevzisinin sol tarafına çıkarmak istediği bir tabur askerinin piyade ateşiyle püskürtüldüğüne dair Irak'taki Altıncı Ordu Karargâhı'ndan yapılan açıklama

12 Şubat 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 2
Numara: 407

Hulâsa-i istihbârât

11 ve 12/12/[1]331

[...]

Irak- Altıncı Ordu- 10-11/12/[13]31- 10/12'de düşman Felahiye mevzimizin sol cenahına Suveyce Horu'dan on iki kayıkla bir tabur kadar asker çıkarmağa teşebbüs etdi; piyade ateşimizle def' edildi. Düşman bugün Felahiye hattının gerilerine asker geçirebilmek için sağ sahilde köprücü malzemesi tedarikiyle ve tahkîmâtla meşgul oldu.

[...]

HR. MTV, 768/4

۸
- اقیقه مطوعان -

تاریخ قندهار سنه ۱۱۸۵ مطابق ۱۷۷۱ تا ۱۷۷۲
بصاکر عرب سوار باد

بالا بجه دوست - فقط مدله برده

علاقه قوای سحر سیم برابر بولنامه و اقیقه مطوعان، خاوری منته

ر قوند لر، عکس لر و قاضی عرب سیم سوار بدین احوال

و حرکت و بزرگه قاضی نه معین برده اوله قندهار باضا اوله

قندهار کوند - دیک مکتوبی بروجهائی قشایدیو -

اجاب ایست بیکه قاضی جانلانی برده فوشه برام عرب سوار بدین

بر سر قاضی ایست حرکتی شایم جوت اولوب بزرگه سیم قه - اتصال

کامیوبه آجه نجبه کوندی

نوک موافقه باغلا شام کف قوندان، اکثر یا سیاه بر حتم کوند

کوند لر . بو کوند لر عرب سوار بدین اولوب قاضی بزرگه بر بینه قاضی کون

اقعه او زنده آهیاوی قاضی ها چین و طرف بر حرکت قاضی احوال

جویر لر . بوندک جویر حرکتی غفلت ایرودن برانگیزه

بوندک او کون بر مرص دوشیم قاضی جلدی برانگیزه کون - دونهام اوله

در صحت میانه قاضی جبه قاضی بر صحت صده دیک بر جبه ده نمایه اوله

سراین حرکت جبه برانگیزه تا بانه کون . دستک جبه برانگیزه

İNGİLİZLERİN ARAP AŞİRET SÜVARİLERİNDEN KORKULARI

Türklerle birlikte hareket eden Arap süvarilerinin atılgan, zorlu, cesur ve bir o kadar da güvensiz ve yağmacı olduklarına dair İngiliz savaş muhabiri Mister Condler'in kanaatlerini paylaştığı Times gazetesinin 21 Şubat 1916 tarihli nüshasında çıkan yazısı

21 Şubat 1916

[s.8]

-İngiliz Matbûâtı-

Times gazetesinin 21 Şubat 1916 tarihli nüshasından:

Yağmager Arab süvarileri

Yalancı dost, fakat müdhiş bir düşman

Irak kuvâ-yı seferiyyesiyle beraber bulunan İngiliz matbû'at muhabiri Mister Condler, askerlerimize karşı harb eden Arab süvarilerinin etvâr ve hareketinden ve bizlere karşı ne mu'ciz bir düşman olduklarından bâhis olmak üzere gazetemize gönderdiği mektubu ber-vech-i âtî neşr ediyoruz:

İcab ederse beygirlerini çatlatırcasına koşduran Arab süvarilerinin bir sür'at-i berkiyye ile hareketleri şâyân-ı hayret olup bizlere şimdiye kadar emsali nâ-mesbûk acı tecrübe gösterdi.

Türk mevâkiine yaklaşan keşif kollarımız ekseriya siyah bir takım gölgeler görürler. Bu gölgeler Arab süvarileri olup lemha-i basarda bir yelpâze kolu gibi ufuk üzerinde açılıp hemen muhâcimînin etrafını bir sür'at-i hârikulâde ile çevirirler. Bunların çevirme hareketlerine akıl erdirmek biraz müşkildir.

Bunların önüne bir mermi düşse hemen cümlesi bir anda gözden nihân olur ve tarassudâta meydan kalmayacak kısa bir müddet sonra diğer bir cebhede nümâyân olurlar. Serabın harekât-ı cebheye olan tesirâtı pek büyüktür. Düşmanın ba'îd bir mesafede

[s.9]

bulunan kuvâ-yı askeriyesinin piyade veya süvari olup olmadığını görüp anlamak pek müşkil ve bunların adedini tahmin hemen gayr-ı mümkündür. Çamurla inşa olunmuş kuleler 25 ve 30 kadem irtifâ'ında kale duvarları gibi ufukda dolaşan eşekler veya develer adeta fil cesâmetinde cesîmü'l-cüsse birer şekil irâe eylerler.

Bir koyun sürüsünü bir piyade alayına benzetmek sık sık vâki olan gayr-ı kâbil-i içtinab hatalardan ve galat nazarlardandır. Ufukda dolaşan develerin bacakları toprağa gömülmüş gayet cesîm bir pergârın kollarına müşâbih bir manzara arz eder.

Çamur yığınları müstesna olduğu hâlde arazi avârız-ı tâbiiyyeden ârî olup bir masa gibi müstevidir. Bu çamur yığınları serab ile adeta bir şehrin duvarları imiş gibi insanı aldatır.

Pek tehlikeli birer hedef olan kum yığınlarından istifade mümkün olamaz, işte bunun içindir ki muhâcım daima düşman ateşine ma'rûz bir haldedir. Türklere yardım eden bu başıbozuk Arab süvarilerine karşı durabilmek için süvarilerimize olan ihtiyacımız pek büyüktür.

Bu Arablar ufak bir fırsattan veya en ehemmiyetsiz bir karışıklıktan bi'l-istifade yıldırım gibi her cebheden üzerlerimize düşerler ve esterlerimizi bir çakal gibi takib ederler. İşte size bir misal:

[s.10]

Cyborg Nakliye Alayı'na mensub bir nakliye arabasının beygirleri arabadan sökülmiş ve gezdirilmek üzere müfreze karargâhından uzaklaşmış idi. Bu mevkidен ancak birkaç yüz yolda uzaklaşan müfreze askeriyle avdetlerinde arabayı yerinde bulamamışlardır.

Arablar yağmagerlikde cidden kesb-i ihtisas eylemişlerdir. Bunlarca adam öldürmek edecekleri yağmanın bir mukaddimesi gibi telakki olunur, sade ve tabii bir hâldir. Bunlar avlarını öldürdükden sonra soyarlar.

Arablar her sahne-i harb üzerinde karakuş kümesi gibi günlerce birikip dururlar ve hatta mezarları bile açarak mevtâları son parça melbûsâtına varıncaya kadar soyarlar.

Bu Arablardan esir edilip de mecrûhîne su, gıda verilmek ve haklarında hüsn-i muamele edilmek lâzım geldiği hakkındaki temennileri işidenler bu habislerin adeta milel-i mütemeddine arasında büyümüş olduklarına hükmetmek zarureti hissederler. Bu canavarlar her tesadüf eyledikleri mecrûhu -meğer ki yanlarında bir şeyh veya bir Türk zâbiti bulunsun-bilâ-merhamet katl eylemek i'tiyâdındadırlar.

Türklerle beraber bizlere karşı harb eden bu Arablara itimad mümkün değildir. Ellerine bir fırsat düşünce en iyi dostlarını bile soyar ve hatta katl bile ederler.

[s.11]

İşte bunun içindir ki Türkler Arablara kat'iyen emniyet edememektedirler. Kûtü'l-Amâre müsâdemesinde elimize esir düşen Seyfullah bir gün bana şöyle demişti:

"Bir ittifak ile sokak süprüntücülerinden başka bir şeye benzemeyen şu Türkleri bir temizlesek ne iyi olurdu. Aramızdaki ihtilafâtı sonra halledebilir idik."

Arabların ne derece yağmager ve hırsız olduklarına şu misal kâfidir:

Ali eş-Şâribî'de köylüler miyânında alîl ve nâ-tüvân görülen birkaç ihtiyar ile bir ço-

cuğa ricaları üzerine su ve gıda verilmiş idi. Bunlar İngiliz askerlerinin köyden biraz uzaklaşmalarından bi'l-istifade müfrezeyi takiben giden kereste yüklü cesîm bir arabayı esna-yı râhda keresteleri birer birer çalmak suretiyle yağmaya tasaddî etmişlerdir.

Arabların gözleri yıldığı bir şey var ise o da süvarilerimizdir. Halbuki süvarilerimiz şimdiye kadar kat'ıyyen bunların aralarına bir türlü girmeye muvaffak olamamıştır. Zirâ hiç-bir zaman İngiliz süvarisi Arab larını yakalayamamış ve yakalayamayacaktır. Bunlar bizim süvariler gibi yiyecek ve içeceklerini battaniye ve sair levâzımı birlikde taşımadıklarından ve yanlarında yalnız biraz hurma ile beygirinin arpasından başka bir şey

[s.12]

bulunmadığından rüzgâr süratiyle kaçıp gitmekdedirler.

Arablar yanlarında bir mavzer veya martini veya Hanry tûfengiyle bir kılıç veya kama ve Müntefik Arablarında olduğu gibi müdhiş bir âlet-i câriha olan ucu geniş birer mızrak taşırlar. Bu süvariler daima atları üzerinden ateş ederler ve bu hususda gayet mâhirdirler. Bunları basdırmak mümkün olamaz.

Arablar daima ufak kuvvetler üzerine düşerler ve ilk yaptıkları şey süvarilerin evvelâ beygirlerini öldürerek bunları bir piyade baskınına kadar sevk etmektir. Bu düşmanı arkaya almak kadar tehlikeli bir şey olamaz. Zira bunlar daima baskınlar verir.

Her hâlde Arablar Türkler gibi ercesine harb etmezler.

HR. MTV, 768/8_8, 9, 10, 11, 12

MUHASARA ALTINDAKİ TOWNSHEND VE İNGİLİZ ASKERLERİNE DAİR

On beş aydır devam eden savaşın General Townshend komutasındaki İngiliz askerlerine boyun eğdiremediği, işlerin yolunda gittiği hatta generalin tohum ekmele meşgul olduğuna dair Times gazetesinin 26 Şubat 1916 tarihli nüshasında çıkan yazı

26 Şubat 1916

-İngiliz Matbûâtı-

Times gazetesinin 26 Şubat sene [1]916 tarihli nüshasında münderic Irak cebhesindeki muhabirinin verdiği malumâtdan muktesebdir

-General Townshend ve gayr-ı kâbil-i [teshîri]

-General Kûtü'l-Amâre'de tohum zer'i ile vakit geçirmekdedir-

Mâh-ı cârî geceleri ehemmiyetsiz karakol müsâdemeleri ve gündüzleri de topçu ateşleriyle geçirilmiştir. Siperlerimizi altı yüz yarda kadar ileriye sürebildik. Berrâk ve sâkin günlerde, Kûtü'l-Amâre'de atılan top seslerini işitmekdeyiz.

General Townshend'den meserret-bahş haberler alınmaktadır. General sebze tohumları zer' eylemekdedir. Vaktini hoş geçirebilmek için gramafon iğneleri taleb eylemiştir.

[s.5]

Generalin taleb eylediği bu gibi ufak tefek şeyler tayyarelerle mûmâileyhin karargâhına atılmaktadır. Generalden alınan bir raporda daha uzun bir müddet kifayet edecek mikdar da me'kûlât ve zehâireye mâlik bulunduğu beyân olunmaktadır.

On beş ay devam eden bir harb General Townshend fırkasının gayr-ı kâbil-i teshîr olduğunu meydana çıkarmıştır. Bu hakikate vâkıf olan Türkler kendilerine pahalıya mal olacak olan kat'î hücumlar icrasından tevakkî eylemekdedirler.

Generalin umûr-ı askeriyyedeki liyakat ve maharetine vâkıf ve kendisine karşı itimad-ı tâmmeyi haiz olan askerin kuvve-i maneviyyesi pek yerindedir. Yağmurları, açık havalar, sıcak günler ve serin geceler takib eylemekdedir. Çamurlar kurumuş ve İran hududunda bulunan "Peşt-kûh" tepelerindeki karlar erimeye başlamıştır.

Dicle Nehri'nin [seviyesi] düşmüş ise de karlar erimesiyle kâriben tuğyân edecek ve binâenaleyh bu tuğyân altında bir karargâh bulmak, gerek Türkler ve gerek İngilizler için hemen mümkün olamayacaktır.

Askerin ahvâl-i maneviyyesi pek yolundadır. Erzurum'un sukûtu haberi burada pek ziyade meserretle kabul olunmuş ve bu haber şerefine olmak üzere her bir top tarafından Türk tepelerine "selâm gülleleri" gönderilmiştir.

HR. MTV, 768/7_4, 5

محمد علی پاشا
وزیر اعظم

معالیات ذاتیه و بیرونی

امور عسکریه

۱۲۹۷

معروضه حکم کتبه فرمود که
اعضای طرف اشراف حضرت پادشاهیه البقی اردوی کما بوده قضا و نافذ تقیبه جویشده اولاده شیرخوار حضرت پادشاه الامان امیرالمومنین حضرت پادشاه
مرضی صفتیه نزد شاهان به قبول جویشده حضرت پادشاه اولاده ایزد نیک حضرت پادشاه بی مبلغ مایه کما بوده با کتبه عسکریه پادشاه اولاده
نیز که صورت کتبه مقام عسکریه ایزد نیک مساعد جویشده مسز محمد اولاده اردو نیک حضرت پادشاه اولاده که -
در این امر کتبه و امضا

حرمه لاری
نایب
محمد

۲

**VI. ORDU KOMUTANLIĞINA TAYİN OLUNAN ALMAN
GOLTZ PAŞA'NIN PADİŞAH TARAFINDAN KABULÜ**

Altıncı Ordu Kumandanlığı'na tayin olunan Müşir Goltz Paşa'nın Almanya İmparatoru'nun temsilcisi sıfatıyla padişah tarafından kabulü

29 Şubat 1916

**Harbiye Nezâreti
Muamelât-ı Zâtiyye Müdüriyeti
Umûr-ı Ecnebiyye Şubesi
1297**

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Ahîren taraf-ı eşref-i hazret-i Padişahîden Altıncı Ordu-yı Hümâyûn Kumandanlığı'na tayin buyurulmuş olan Müşir Goltz Paşa hazretlerinin Almanya İmparatoru hazretlerinin mu-rahhası sıfatıyla nezd-i şahaneye kabul buyurulmaları hakkında şeref-sâdır olan irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahîyi mübelliğ Mâbeyn-i Hümâyûn Başkitâbet-i Celîlesi'nden yazılan tezkire suretinin makam-ı acizîye irsâline müsaade buyurulması müsterhamdır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 25 Rebûlâhir sene [1]334 ve fî 16 Şubat sene [1]331

**Harbiye Nâzırı namına
[İmza]**

BEO, 4401/330072_2

IRAK İNGİLİZ ORDUSUNDA YAŞANAN TİBBÎ SIKINTILAR

Irak'ta bulunan İngiliz Ordusu'nda ciddi olarak tıbbi malzeme ve doktor eksikliği olduğu, Acem Körfezi'nden Bombay'a yaralı taşıyan gemilerin sağlık donanımlarının yetersiz, nehirlerde çalışan vapurların hıncahınç yaralılar ile dolu bulunduğu ve idarecilerin bu tedbirsiz ve idaresizliğinden kaynaklanan durumdan kamuoyunun yeterince bilgilendirilmediğine dair Times gazetesinin 14 Mart 1916 tarihli nüshasında çıkan başmakale

3 Nisan 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu

Başkumandanlığı Vekâleti

Şube: 2

Kısım: 4

Tarih-i tesvîdi: 18/1/[1]332

14 Mart [1]916 tarihli Times gazetesinin başmakalesi

Irak'da idaresizlik

Irak'da cereyân etmekde olan harekât-ı harbiyye idaresinin Hindistan Hükûmeti'nden İngiltere Harbiye Nezâreti'ne devr edilmesi, hiç şübhesizdir ki birçok mütâlaât sevku'l-ceyşiyeden mütevellid bir karar icabâtıdır; maa hâzâ bu kararın ittihâz olunuşu, el-yevm Delhi'den idare edilmekde olan tensikât ve idare hususlarını tebdil ve tahvîl etmemekdedir. Dicle ve Fırat nehirlerinde icra-yı harekât etmekde olan kuvvetlerden pek çok acı acı şikâyetler gelmekde ve bunlar nazar-ı dikkati câlib bir mahiyetde bulunmaktadır. Binâenaleyh ihtiyacâtın tatmin edilmesi hususu Hind zimâmdârân-ı umûrunun uhdesine mevdû'dur. Mehâfil-i mûte'addideden elde etmiş olduğumuz malumâta nazaran tertibât-ı sıhhiyenin pek berbad olduğu gözükmeğdedir. Söylenildiğine göre sahra hastahâneleri pek az, pek fena bir suretde tertib ve techiz edilmiş ve bunların erkânı da pek berbad ve nâ-kâfi bir tarzda teşkil kılınmıştır. Levâzım-ı sıhhiye, bazı zamanlarda hiç bulunmuyor ve doktorların azlığı vahim bir mesele teşkil ediyor. Vahim suretde yaralanmış zâbitân ile efrâdın müdâvât-ı evveliyeye mevkilerinde gördükleri ibtidâî tedâbîrden başka ciddî bir suretde tedavi olunmayarak günlerce alâ hâlihî bırakılmış olduklarına dair vesâik ve malumât-ı lâzime elde mevcuddur. Nehirde çalışan vapurlar güğerteleri yaralı efrâd ile hıncahınç dolu olduğu hâlde nehir aşağıya giderken bu zavallıları kış gecelerinin şiddetli soğuk ve ayazından muhafaza edecek bir tente ve örtü bile bulunmuyor. Acem Körfezi'nden Bombay'a yaralıları taşıyan büyük vapurlar dahi gerek hasta bakıcıları ve gerekse tertibât-ı saire cihetiyle nâ-kâfi bir derecede bulunmaktadır. Gazete muhabirlerinden birinin ifadesine nazaran bu vapurların güğertelerinde Bombay'a

gelen yaralılar cidden acınacak bir haldedirler. Diğer bir muhabirin ifadesine nazaran da bardaktan boşanırcasına yağın yağmur su altında kalan siper ve çadırlar, birçok yaraların kangren bir hâle gelmesine sebebiyet vermektedir. Birkaç haftadan beri mütevâliyyen vârid olan şikâyetlerin başlıcası doktorlar ile hasta bakıcılarının azlığı, levâzım-ı sıhhiyye ile esbâb-ı istirahatın mevcut olmayışı ve idaresizlik yüzünden birçok canların beyhûde yere mahv ve hebâ olması cihetlerinde temerküz etmektedir.

Bize kadar vasıl olan vekâyi'î burada ber-tafsil bildirmekten ictinâb ettiğimiz gibi mes'uliyetin kime raci olacağını da tesbit etmekden hazer ediyoruz. Hindistan'da bulunan Ordu Sıhhiye İdaresi'nin Fransa, Mısır, Gelibolu, Şarkî Afrika'dan vuku bulan talebler ile hayliden hayliye za'afa uğraması şüphesizdir. Fakat bu idare ki en büyük noksanlığın daima vakt-i hazârîye göre tertibâtta bulunuşu ve ihtiyacât-ı harbiyyeyi hiç düşünmeyiştir. Irak dâru'l-harekâtının safahât-ı ahîresinde birçok noktalarda fena bir surette devam olunduğuna, korkarak, kâni' bulunmakdayız. Tahlîs kollarının Kûtü'l-Amâre'ye doğru bir meşiyet-i askeriyye yaparcasına yürüyeceği fikri ibtidâları, hüküm-fermâ olmakda idi. Geçen senenin muvaffakiyet-i serî'a ile neticelenen harekâtını bu senenin fena hesab ve hissiyâtla yapılan harekât-ı nuhûsetkârânesi takib eyledi. Bu meşiyet-i askeriyyede pek az zâyî'âta uğrayacağımız zannolunduğu için dereler gibi akıp gelen yaralılara karşı tedâbîr ve muâvenet-i lâzime bittab' yapılamadı. Açık ve düz ovalarda bulunan Türk mevâki'-i müstahkemesine karşı lüzumu derecesinde topçu istihzârâtında bulunulmaksızın geçen Kânûn-ı Sâni'de hücum edildi ve bunun neticesi olarak da herkesin bildiği ahvâl-i vahime zuhura geldi. Bugün ise bir kuvve-i azîmenin ihtiyacâtını tatmin edebilecek bir mevki ve vaziyetde bulunmuyoruz. Gelibolu dâru'l-harekâtında icra edilmiş olan tedâbîr-i basîretkârâne ve lâ-yu'add ve lâ-yuh-sâ tertibâtından hiç biri, Dicle dâru'l-harekâtında gözükmemektedir. Kezâlik bombalar ile el humbaralarının tesirât-ı mahsusa îkâ' edebilecek bir kabiliyetde bulunmadığına ve hele Hindistan'da imal edilen mühimmât-ı harbiyyenin havâss-ı harbiyyece işe yaramadığına dair de müteaddid şikayetnâmeler almakdayız. Kanaat ve hissiyâtımız şu mertebededir ki Irak kuvve-i seferiyyesinin dūçâr olduğu idaresizlik hakkında efkâr-ı Umumîyyeye pek az malumât verilmektedir.

Matbûât-ı Umumîye Müdüriyeti'ne

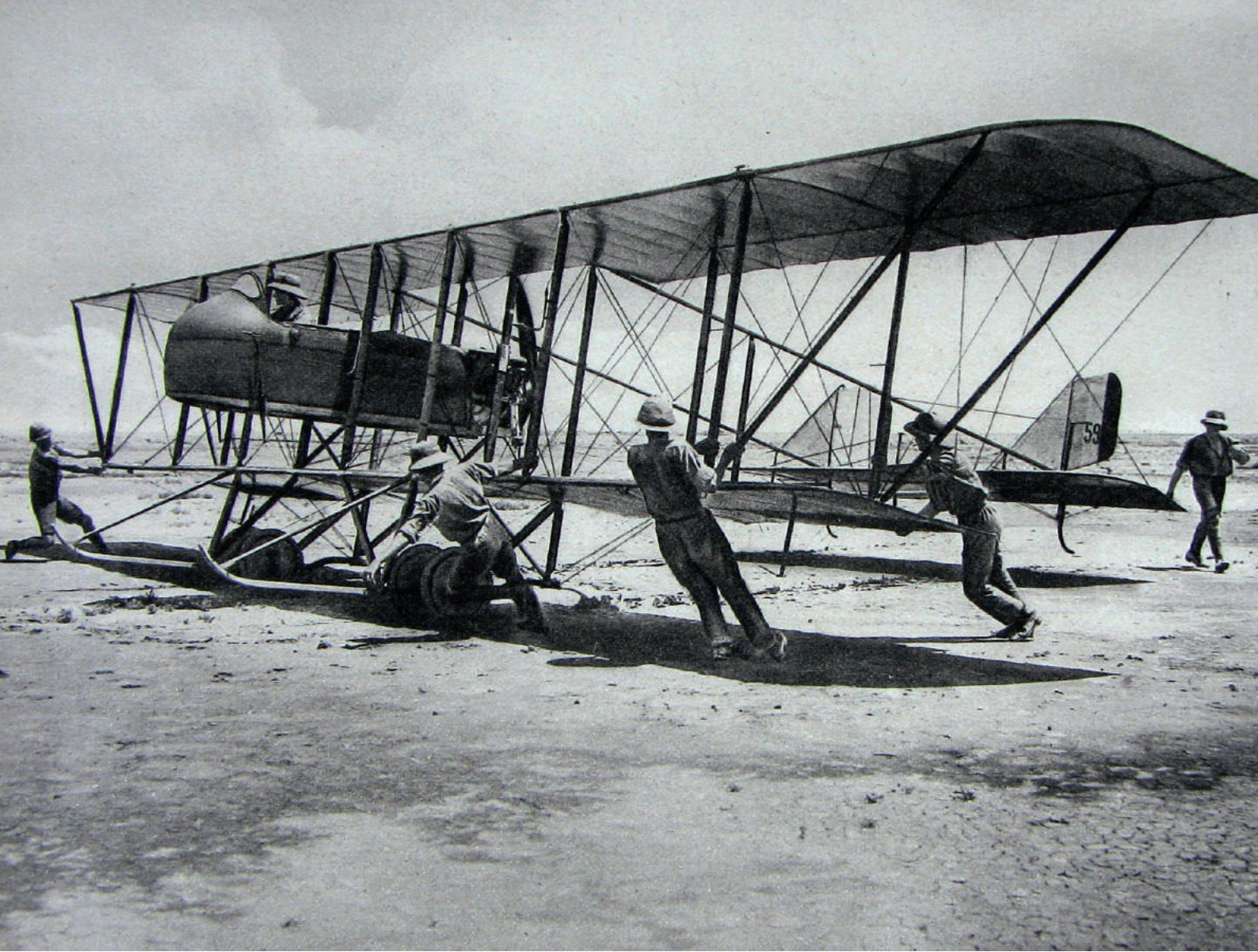
Konuşduğumuz vechile yarınki gazetelerin birisinde buna münasib bir zeyl ile neşrini rica ederim.

Bizim gazetelerle neşr olunacak.

Hulâsası Altıncı Ordu'ya telgrafla bildirilecek

Hulâsası gazeteye verilmiştir. Fî 21 Mart sene [1]332

HR. MTV, 768/9_1, 2, 3, 4

Kûtü'l-Amâre'de mahsur İngiliz ordusuna yiyecek ve tıbbî malzeme ulaştırmaya çalışan uçaklardan biri.
Muharebei Umumiye Resimleri Defteri 13. s.33

شعبه
۲
نومرو
۴۴۶۵۱

منقول در دو مدتی بطبعات واقعیه اولیست از مسدایه علوم قدسه لرله
نسی - جا اولو - ۹ جاری الاقم ۴۴۴
۴۴۴
تاریخ ۲۰
فراگام علمی انجمن استعفی
مدری

شعبه
۷
نومرو

٤٠ / ٤ / ٩١٦ تاريخ تاسيس مدرسة

عراقه سوارانه

اندر

مردودیت تا به نرعم احوال

[illegible]

نمبر (۵۷)

۱۲۲

91-24

IRAK CEPHESİNDE YARALANAN İNGİLİZ ASKERLERİNİN KÖTÜ DURUMU

Irak'ta yaralanan İngiliz askerlerinin içler acısı durumundan ve yetkililerin beceriksizliği ve kötü idaresinden bahseden Times gazetesinin 30 Mart 1916 tarihli nüshasında çıkan yazı

13 Nisan 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 2
Numara: 24651

Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne

Melfûf varaka mündericâtı matbûât-ı dahiliyyede evvelce neşr olunmamış ise umum gazetelerle neşri rica olunur.

Fî 9 Cemâziyelâhir sene [1]334 – Fî 30 Mart sene [1]332

Karargâh-ı Umumî İstihbârât Şubesi Müdürü
[İmza]

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 2

30/3/[1]916 tarihli Times gazetesinden:

Irak'da sû'-i idare
Mecrûhînin şâyân-ı terahhum ahvâli

Irak'da ifa-yı vazife etmekde olan bir İngiliz zâbiti ailesine yazdığı bir mektubda hey'et-i seferiyyedeki tertibât-ı sıhhiyenin ne kadar fena olduğunu sûtûr-ı âtiyye ile bildirmekdedir:

Ağır yaralı beş yüz mecrûhu yandan çarhlı küçük bir geminin sırt güğertesine koyunuz. Şiddetli bir yağmurun boşanmakda olduğunu ve bu yağmura karşı gemideki ince bir

tentenin ne derece vazife-i tahaffuzî ifa edeceğini tasavvur ediniz. Bu efrâd-ı mecrûhiyyenin hey'et-i mecmû'asına yalnız bir doktor veriniz. Bu doktora muâvinler tayin etmeyiniz. Erzâkın mefkûd, tertibât-ı sıhhiyenin ma'dûm olduğunu düşününüz ve bu şerâit altında zavallı efrâd-ı mecrûhayı sefîne-i mezkûrenin gayr-ı mahfûz güğertesinde on iki saat bırakınız. Bi'l-âhare bu mecrûhîne 12 saatlik bir mesafeyi karadan kat' etmek mecburiyeti karşısında bulundurunuz. Artık salîfü'z-zikr şerâit-i sıhhiyenin intâc edeceği netice-i mü'essifeyi takdir ediniz.

İşte bu tasvir; burada ahvâl-i sıhhiyenin şekl-i hakikîsidir.

Bittab' dûçâr-ı müşkilât olmamak kabil değildir. Fakat Irak'da bir senelik tecârib-i seferiyyenin muhassalası olmak üzere daha iyi şerâit-i sıhhiyenin tecellisini beklemek ve ümid etmek lüzumu pek âşikârdır.

Fî 31 Mart sene [1]332

HR. MTV, 768/11_1, 2

Kûtü'l-Amâre'yi muhasara eden askerlerin siperde ateşe hazır vaziyette çekilmiş bir fotoğrafı

Kale taarruzu hazırlık talimlerinden.
Keşif kolları sal üzerinde

Kûtü'l-Amâre'nin düşmesinden evvel Altıncı Ordu Kumandanı Halil Paşa gözlem mevkiinde (sağda) Kûtü'l-Amâre'nin bombardımanını gözlüyor.

Gizli kaşifler yalnız başına keleklerde sahilden sahile geçerken

Bağdat'a giden bir alayın Dicle'de şahtorlarla nakli

Kûtü'l-Amâre'nin muhasarası günlerinden birkaç manzara
Harb Mecmuası Sayı 8, Sayfa 118

IRAK CEPHESİ'NDE SİVİL ESİR DEĞİŞİMİ

Amâre'nin İngilizlerin eline geçmesiyle buradaki Osmanlı memur ve ailelerinin Bağdat'ta bulunan İngiliz aileleriyle değiştirilmesi için diplomatik girişimlere dair

17 Nisan 1916

Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye
Posta ve Telgraf ve Telefon Nezâreti
Mahrec: Kût
Numara: 2239
Tarih: 27 Mayıs sene [1]331

Dahiliye Nezâreti'ne

Aded 5

Amâre'nin sukûtuyla orada kalan vilâyet memurîn ve ailelerinin Bağdad'da Abdülkâdir Paşa hânesinde misafir bulunan İngiliz aileleriyle mübâdelesi Mister Cox tarafından teklif edildiği Amâre'de bulunan vilâyet mektubcusu ile Amâre mutasarrıfının iş'ârâtından anlaşılıyor. Muvâfık olan bu mübâdelenin vesâit-i diplomasiye ile te'min buyurulması.

Fî 26 minh.

Umum Kumandanı
Nureddin

DH. ŞFR, 474/105_1

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu

Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 2
Numara
13230
Umumî: 6171

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Fî 8 Temmuz [1]331 tarihli ve 1133- 68758 numaralı tezkire-i fahîmâneleri cevabıdır.

Amâre'deki Osmanlı memurîniyle Bağdat'ta alıkonulmuş olan İngiliz ailelerinin mü-

bâdelesini cihet-i askeriye şimdilik muvâfık görmemekdedir. Sir Edvard Grayy'ın "zâhir-i hâle göre Hükûmet-i Osmaniye'nin beyânâtına gelince; hukuk-ı düvel ve bütün kavâ'id ve teâmül-i umumî ve insaniyeye muhalif olarak her türlü müdafaadan mahrum açık şehirleri bombardıman, ma'âbid ve mukaddesât-ı diniye ve milliyeye taarruz ve tecavüzle beraber masum ve bî-günah çocukları katliamdan hazer ve hayâ etmeyen ve hatta taarruz ve tecavüzün masûniyeti beyne'l-milel mütekeffil olan Hilâl-i Ahmer hastahâneleriyle mecrûh nakline mahsus gemilere an-kasdin defaâtla ateş etmekden çekinmeyen İngiltere Hükûmeti'nin Devlet-i Aliyye-yi Osmaniye'yi teâmül-i umumî ahkâmına riâyete davet etmesi hadd-i zâtında büyük bir mantıksızlıktır. Binâenaleyh İngiltere Hükûmeti yalnız teâmül-i umumîyeye değil, bütün esasât-ı insaniyye ve kavâ'id-i mevzû'a-i medeniyeye mugâyir olan harekât ve icraatında devam ve temerrüd ettiği takdirde hükûmetçe alıkonulmuş ve fakat her türlü esbâb-ı istirahatleri te'mîn edilmiş olan İngiliz tebaası hakkında mukabele-i bi'l-mislin tatbik ve icrası mukarrer olduğunun Amerika Sefâreti vasıtasıyla cevaben tebliğ buyurulmasını arz ve istirhâm eylerim. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 14 Temmuz [1]331

Başkumandan Vekili

Enver

HR. SYS, 2239/3_18

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Emniyet-i Umumîye Müdüriyeti

Umumî 45456

Şube: 4

Şifre

Bağdad Vilâyeti'ne

Bazı İngiliz üserâsıyla mübâdele edilecek olan Amâre memurîninden yirmi beş kişinin esâmîsine dair 16 Mart'da keşide olunan telgrafnâme cevabının serî'an inbâsı te'kîd olunur.

Fî 4 Nisan sene [1]332

Nâzır

Talat

DH. ŞFR, 63/21

Muhasara günlerinde Kütü'l-Amâre
The Sphere, 19 Şubat 1916

**FELAHİYE VE KÛTÜ'L-AMÂRE CİVARINI
GÖSTEREN KROKİ**

Irak'ta Felahiye mevzii ve Kûtü'l-Amâre civarını gösteren krokinin isteyen gazete-
telere verileceği fakat Karargâh-ı Umumî'den verildiğinin bildirilmeyeceği

22 Nisan 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu

Başkumandanlığı Vekâleti

Şube: 2

Numara: 24976

Matbûât-ı Umumîye Müdüriyeti'ne

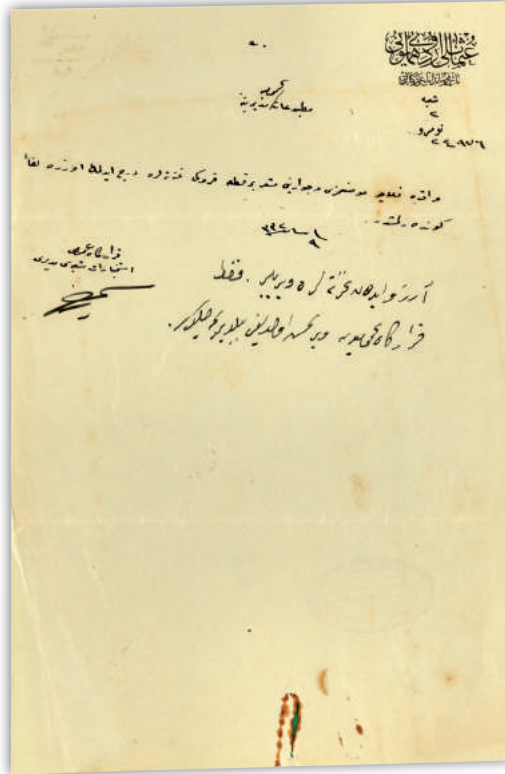
Irak'da Felahiye mevzimizi ve civarını müş'ir bir kıt'a kroki gazetelere derc edilmek
üzere leffen gönderilmiştir.

Fî 9 Nisan sene [1]332

Karargâh-ı Umumî
İstihbârât Şubesi Müdürü
[İmza]

Arzu eden gazetelere verilir. Fakat Karargâh-ı Umumî'den verilmiş olduğu bildirilme-
yecektir.

HR. MTV, 768/13_1

GOLTZ PAŞA'NIN VEFATI

Osmanlı Devleti'nin VI. Ordu komutanlığını yapan Müşir Goltz Paşa'nın vazifesi başında iken vefat ettiğine dair Başkumandanlık Vekâleti'nden orduya yayınlanan ve gazetelerde neşredilmesi emredilen tamim

22 Nisan 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti

*Suret**Ordu-yı Hümayûn'a*

Orduya hazîn ve mü'ellim bir haber vermekle müteessirim. Sevgili ve muhterem Müşir Goltz Paşa vazifesi başında düşman karşısında pek çok sevdiği vatan ve ordumuzu zaferden zafere îsâl ederken on bir günlük bir hastalıktan sonra irtihâl etdi. Müttefikimiz Alman Ordusuyla beraber bütün Osmanlı Ordusu harbde ve sulhda vazifesinin âşık ve sâdıkı olan bu büyük askerin mâtem-hânıdır. Sa'yiyle, iktidarıyla, hizmet ve sadakatiyle ordunun en yüksek mertebesine su'ûd eden Goltz Paşa aynı zamanda asrının büyük bir insan-ı kâmilî idi ve kıymetli hayatının en kuvvetli ve zinde senelerini vatanı kadar sevdiği vatanımıza, ordusu kadar merbût olduğu ordumuza vakf etdi. Gençliğinde ordumuz için besleyip zamanın her fikr-i teceddüdü her arzû-yı te'âlîyi mahkum-ı akâmet eden hükm-i kâhîri altında vasıl olamadığı yüksek kuvvet ve zafer hedefinin demir mânîlerini Meşrutiyet kırınca Goltz büyük bir aşk ile ordumuza teveccüh etdi. Ve vatanımızın istiklalini ordumuzun şân ve satvetini iade ve te'min eden harb-i hâzır açılınca artık ilerlemiş olan sinn ü sâline bakmayarak Altıncı Ordumuzun emir ve kumandasını deruhde etdi. Goltz Paşa'nın son nefesini bu ordunun başında ve Osmanlı silahlarının müselsel muzafferiyâtı ortasında teslim etmesi kendisi için de bizler için de bir tesellidir. Vatan ve ordu-yı Osmanî bugün ufûl eden müşirin muvaffakiyetler ile mütenevvic faaliyetine ebedî bir deyn-i şükran ile merbût kalacaktır.

Matbûât-ı Umumîye Müdüriyeti'ne:

Müşir Goltz Paşa'nın keyfiyet-i vefatına dair Başkumandan Vekâleti'nden orduya yayınlan ta'mim sureti yarın bütün gazetelere tahrîren böylece geçecek ve her gazete bundan evvel bu zâtın hakkında münasib lisanlarla yazılar yazacaktır.

Gazetelere verilmiştir. Fi 9 Nisan sene [1]332

HR. MTV, 768/14

IRAK CEPHESİ HABERLERİNİN İNGİLİZLER İÇİN İÇ AÇICI OLMADIĞI

Irak cephesinden gelen haberlerin hiç de iç açıcı olmadığı, yapılan saldırıların sonuçsuz kalmasının General Townshend'in pozisyonunu daha fazla zora soktuğu, Başbakan Mister Asquith'in tersini söylemesine rağmen General Lake ve muhabir Edmund Candler'in raporlarının bunu teyit ettiğine dair Daily Mail gazetesinin 24 Nisan 1916 tarihli nüshasında çıkan başmakale

24 Nisan 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu

Başkumandanlığı Vekâleti

Şube: 2

24 Nisan sene [1]916 tarihli Daily Mail gazetesinin başmakalesi:

-Irak'dan kara haberler-

Hıttâ-i Irakiyyeden vârid olan haberler hiç de hayra delâlet edebilecek bir mahiyetde değildir. Türklerin Senaiyat'daki mevki'-i müstahkemelerine karşı vuku bulan taarruzumuz akâmete uğramıştır. Bunu Sir Percy Lake da resmen ihbar ediyor. Düşman mevâzi'ine karşı iki gün mütemâdîyen icra edilen bombardımanı hücum-ı umumî takib eylemiştir. Fakat Dic-le'nin o bitip tükenmeyen tuğyânı bu sefer de Türklere yâr oldu. Ve bunun netice-i tâbiyyesi olarak da hücum, ancak bir livâ ile pek dar bir cebheden yapılmak mecburiyeti karşısında kaldı. Bir İngiliz muhtelit taburu göstermiş olduğu hârikulâde şecâ'at ve cesaret sayesinde düşmanın birinci ve ikinci siper hatlarını yarmağa muvaffak oldu ve hatta efrâddan bazılarına üçüncü siper hattına kadar ulaşmak müyesser oldu ise de buralarını tutacak kadar kuvvetli olmadıklarından ve ihtiyât taburları ise su altında kalmış olan araziden ve bataklıklardan bir türlü ilerleyip arkadaşlarını takviyeye imkân bulamadı. Son zamanda yapılan bu harekât-ı askeriyyenin bir muvaffakiyete iktirân edemeyişi, General Townshend'in mevkiini pek ziyadesiyle müşkillemişdir. Bu keyfiyet Irak hey'et-i seferiyyesine müte'allik matbûâtta görülen bir sürü efkâr-ı bed-bînâneye bir tâc-i şe'âmet mahiyetinde görünmekdedir. Bağdad üzerine yürümenin esbâb-ı mûcibesini geçen Teşrîn-i Sâni'de izah eden Mister Asquith'in şu sözlerini herkes der-hâtır eder. "Harb-ı hâzırın devam ettiği bu müddet zarfında Irak seferi kadar güzel düşünülerek tertib edilmiş, bu derece parlak idare olunmuş netice-i kat'iyeyi zaferle bu mertebe-i bâlâ-ter bir hâle sokmuş bir seferin daha mevcut olduğunu zannetmiyorum." Fakat hey'et-i seferiyyeye müte'allik olarak sahâif-i matbûâtta görünen neşriyât o derece nâdirâtdan idi ki herkes "nâdir ma'dûm gibidir" darb-ı meselini söyleyip duruyordu ve hatta kuvve-i tahlîsiyye ile beraber bulunan muhabir-i meşhur Edmund Candler'in gönderdiği rapor ve mektublar ol derecede muhtasar ve sade idi ki buna herkes bir nazar-ı ta'accüb ile bakıyordu ve bundan dolayı idi ki bu işin müşkilât-ı azîme ile muhât olduğunu takdir ve idrak eyliyordu. Ve'l-hâsıl General Lake'in raporlarını okuyanlar deruhde olunan işin tehlike-i kat'iyyesini anlayıp bunca zamandan beridir Kûtü'l-Amâre mevki'-i mahsurunu bu derece bir şecâ'at ve maharetle müdafaa eyleyen General Townshend hakkındaki takdirâtı tezyîd ve onun hissiyât-ı te'ellüm-kârânesine her hâlde samimiyet-i kalble iştirak edeceklerdir.

HR. MTV, 768/15_2

حکومت عثمانی
وزارت عدالت
مکتبہ اماریه
۱۳۰۶

ع
ارزومه

محرمات واقعہ کی کاپی خدمات سے دہلا کر لکھ کر دی گئی ہے اس کی توثیق اولیٰ القیٰ اردو قومانڈر کیس میں لیا جیل میں لایا اور وہ جیل میں رہی
اولیٰ بھرہ مورخہ کی قومانڈر کے شہر میں قیام تھا۔ اس کی توثیق لایا گیا ہے اس کی توثیق لایا گیا ہے
استوارہ کیس کے احاطہ میں لایا گیا ہے۔ اس کی توثیق لایا گیا ہے۔

۱۳۰۶

صدور
۱۳۰۶

صدور
۱۳۰۶

HALİL PAŞA'YA ALTIN LİYAKAT MADALYASI

Savaşlarda gösterdiği üstün başarılarından dolayı Altıncı Ordu Kumandanı Vekili Mirlivâ Halil Paşa ile Harbiye Dairesi müdürü olup seferde Çoruh Müfrezesi Komutanı Binbaşı Halid Efendi'ye "muharebe altın liyakat madalyası" verildiği

27 Nisan 1916

Harbiye Nezâreti
Muamelât-ı Zatiyye Müdüriyeti
424

İrade-i seniyye

Muharebât-ı vâkı'adaki mütevâlî hidemât-ı hasene ve fedakârânelerinden dolayı şâyân-ı taltif olan Altıncı Ordu Kumandan Vekili Mirlivâ Halil Paşa ile Daire-i Harbiye müdürü olup seferde Çoruh Müfrezesi Kumandanlığı'nda müstahdem Binbaşı Halid Efendi'ye "muharebe altın liyakat madalyası" i'tâ kılınmıştır.

İşbu irâde-i seniyyenin icrasına Harbiye nâzırı memurdur.

Fî 24 Cumâdelâhire sene 1334 – Fî 14 Nisan sene 1332

Mehmed Reşad

Harbiye Nâzırı Vekili
Talat
[İmza]

Sadrazam
Mehmed Said
[İmza]

İ. DÜİT. 150/60_1

حزین ظانی
میلاد ۱۲۸۴

ارامه

عنه قومانای برلوا ضعیف است آنچه اردو قومانایه و دستور اردو ارمانه حیدر علی برلوی فاطمه ده اوید کرخی قول اردو قومانایه
تعمیه قمانده

استوارده سینه ایله حیدر علی برلوی مأمور در . اصحاب برلوی ایستاده

حیدر

حیدر علی

حیدر علی وکیل
طبرستان

**MİRLİVA HALİL PAŞA'NIN VI. ORDU
KOMUTANLIĞINA TAYİNİ**

Irak Cephesi Komutanı Mirlivâ Halil Paşa'nın VI. Ordu Komutanlığı'na; aynı ordu-
nun Erkân-ı Harbiye Reisi Miralay Kazım Bey'in On Sekizinci Kolordu Komutanlı-
ğı'na tayinleri

27 Nisan 1916

**Harbiye Nezâreti
Muamelât-ı Zâtiye Müdüriyeti
423**

İrâde-i Seniyye

Irak kumandanı Mirlivâ Halil Paşa Altıncı Ordu Kumandanlığı'na ve mezkûr Ordu
Erkân-ı Harbiye Reisi Miralay Kâzım Bey On Sekizinci Kolordu Kumandanlığı'na tayin kı-
lınmıştır.

İşbu irâde-i seniyyenin icrasına harbiye nâzırı memurdur.

Fî 24 Cumâdelâhire sene 1334, fî 14 Nisan sene 1332

MEHMED REŞAD

**Harbiye Nâzırı Vekili
Talat**

**Sadrazam
Mehmed Said**

İ. DUİT, 150/44_1

دائرة صدارت امور مهمه قلمی			
اوراق نومروسی	مسودی	میضی	قلم و ورودی تاریخی
۲۹۵			تاریخ تسهیل
مقابله ایدنلر			تاریخ تبیض
۱۶	۱۶	۱۶	۱۶
<p>«سیراس» نامه قومانده عظمیه</p> <p>دوره اردو سنک اسیر عرب اولر قه نیم خججه نامه با سلاطین بستر غفرانه قضا</p> <p>باعث خرد و عظیم اولمه دار دو جهیزه ناک نماره موقوفیات و توانی نظریات ایضا</p> <p>صمدیه ده سند عی بوشه افشده با نقاب ایضا تبریکان و تهنیت ابتدا قضا افر</p>			

مطبوعه عامه

MUHASARA ALTINDAKİ TOWNSHEND ORDUSUNUN TESLİM OLMASI

General Townshend Ordusu'nun on üç bin üç yüz mevcuduyla savaş esiri olarak teslim alınmaya başlanıldığını müjdeleyen Başkumandanlık Karargâhı'nın telgra-
fına karşılık olarak Sadâret'ten çekilen memnuniyet ve tebrik telgrafı

29 Nisan 1916

Daire-i Sadâret Umûr-ı Mühimme Kalemi

Kalem numarası: 395

Tarih-i tebyîz: 26 Cemâziyelâhir sene [1]334 – 16 Nisan sene [1]332

Telegram

Sivas'da Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne

Townshend Ordusu'nun esir-i harb olarak teslim alınmağa başlanıldığını mübeşşir telgrafnâme-i devletleri bâ'is-i fahr ve mesârr-ı azîm olmuş ve Ordu-yı Hümâyûn'un temâdî-i muvaffakiyât ve tevâlî-i muzafferiyâtı eltâf-ı samedâniyyeden müsted'â bulunmuş olmakla bi'l-mukabele ifa-yı tebrîkât ve teşekkürâta ibtidâr kılındı, efendim.

BEO, 4410/330739_1

Telgrafnâme

Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye Telgraf İdaresi

Mahreci: Sivas Başkumandanlık Karargâhı

Numara: 50

Tarih: 16 Nisan sene [1]332

Dersâdet makam-ı sâmi-i Sadâret-i Uzmâ'ya

On üç bin üç yüz mevcudunda olan mahsur General Townshend Ordusu'nun esir-i harb olarak bu sabah teslim alınmağa başlanıldığı Altıncı Ordu Kumandanlığı'ndan şimdi alınan telgrafnâmede bildirilmiş olmakla işbu muvaffakiyetden dolayı zât-ı sâmi-i Sadâret-penâhî-lerine arz-ı tebşîrât ve tebrîkât eylerim.

Fî 16 Nisan sene [1]332

Başkumandan Vekili

Enver

BEO, 4410/330739_2

TELEGRAMME تگرافامه

دولت علیه عثمانیه تگراف اداره سی

ADMINISTRATION DES TELEGRAPHES DE L'EMPIRE OTTOMAN

L'Etat n'accepte aucune responsabilité à raison du service de la télégraphie

هوقت تگراف معاملاتدن دولای مسئولیت قبول ایتمز
[مکونه ۱۰۸]

Retransmission ou Expédition		تکرار کشیده و یا سوق		RECEPTION		اخذ	
سوق نومروسی N° d'expédit.	کشیده اولتان مرکز transmis à	Date تاریخ	مأمور امضای Signature de l'employé	مأمور امضای Signature de l'employé	Date تاریخ	واسطه مرکز Reçu de	مرکز نومروسی N° d'ordre
		دقیقه: _____ H. _____ M. _____			دقیقه: _____ H. _____ M. _____	مرکز	

De _____ Pour _____ موردی _____

N° _____ Mots _____ Date _____ H. _____ ساعت _____
M. _____ دقیقه _____ تاریخ _____

Voie _____ Indic. Eventuelles _____ اشارت محتمله _____

اخذ تگراف حبیبه

بسم الله الرحمن الرحيم
اولمور او زمره بسنه بوز ضابطه و اوده اوج بیک انکیز عذری اسیر الله بنفخه
محمد حبیب ایدم

انکیز عذری

بفید و البی و التخی اردو
خداوند و کیلی میرلوا
حبیب

KÛTÜ'L-AMÂRE ZAFERİNİN MÜJDESİ

Kûtü'l-Amâre'nin Osmanlı Ordusu tarafından ele geçirilerek buradaki 5'i General olmak üzere 500 subay ve 13.000 İngiliz askerinin esir alındığına dair Bağdad Valisi ve Altıncı Ordu Kumandan Vekili Mirlivâ Halil Paşa'nın müjdesi ve bu müjdenin vilayetlere tebliği

29 Nisan 1916**Telgrafnâme****Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye Telgraf İdaresi****Mahreci: Mudhi****Numara: 3069****Tarih: 16 Nisan sene [1]332***Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Bi-avni'llâhi teâlâ bugün Kûtü'l-Amâre mevki'-i müstahkemi zabt ve işgal edildi. Beşi general olmak üzere beş yüz zabıt ve on üç bin İngiliz askeri esir olunduğunu arz ve tebşîr eylerim.

Fî 16 Nisan sene [1]332

Bağdad Valisi ve Altıncı Ordu**Kumandan Vekili Mirlivâ****Halil****DH. KMS, 38/18_2**

Dahiliye Nezâreti**Kalem-i Mahsus Müdüriyeti****Tarih-i tebyûz: 16 Nisan sene [1]332***Telgraf**Umum vilayât ile elviye-i müstakilleye*

Kûtü'l-Amâre sukût etdi. Orada mahsur on üç bin üç yüz kişilik İngiliz kuvveti kâmilten esir edildi. Keyfiyetin mülhakâta da derhal ta'mim ve tebşîri.

DH. KMS, 38/18_1

TELEGRAMME

تلفرافنامه

دولت علیہ عثمانیہ تلفراف اداره سی

ADMINISTRATION DES TELEGRAPHES DE L'EMPIRE OTTOMAN

L'Etat n'accepte aucune responsabilité à raison du service de la télégraphie

دولت تلفراف معاملاتدن دولای مسئولیت قبول اینمز

[نمونه ۱۰۸]

Retransmission ou Expédition			RECEPTION				
تکرار کشیده و یا -وق			اخذ				
سوق نومروسی No d'expédit.	کشیده اولتان مرکز transmis à	Date تاریخ	مأمور امضای Signature de l'employé	مأمور امضای Signature de l'employé	Date تاریخ	واسطه مرکزی Reçu de	سره نومروسی No d'ordre
		ساعت دقیقه H. M.			ساعت دقیقه H. M.		

De _____ Pour _____ موردی بوسی قراگاه
 N° _____ Mots _____ Date _____ H. ۸ ساعت ۷
 Voie _____ Indic. Eventuelles _____ اشارت محتمله

صدای نظام

تقریباً پس از این روز فرستاده قطعات ترک تقبلی آتیه کون الاطراف ده محصور قلا انکلا روسی
 نجات از روسی همان بولاق قوه قاهره نه تسلیم سیف و سلاح ایمنه مجبور اولند عثمانی سرافرا
 پوشانی و بار باره صحیفه فخر آوی شو صورتها جوابه ایمنند. کون الاطراف روسی
 نادر و نظیره بیست و هشتاد و نه اولسوه موصوف منفقندند اولسوه احمد و بطوری
 کون الاطراف ده محصور قلا انکلا روسی احواله لایق و وقف اولو انکلا قابضی جمال
 طو و سرزند اردوش فوراً بعد از مجبورانه برآه اولسوه اولسوه هم ایمنی مداراً و مضراً غایب
 انکلا روسی امر ایسوی صول بتیفات رسیده کو بولاق و حضور قطعات ترک غم و بالاد
 قاتلونه انکلا روسی مذهب تنفان ایله رسیده انکلا روسی طو و سرزند
 قوایم مجبورانه ای نجات انکلا روسی قوه قاهره آتیه روسی و قریباً برآه دها آتیه
 عثمانی مقاومت قیده به حقدی عثمانی آتیه خصلتی آتیه حقدی اکلا روسی قوه قاهره
 آتیه انکلا روسی بوسه محصور قلوب انکلا روسی ایمنه قاتل اولو طایه ایله اوید اولو
 آتیه عثمانی سوجی بواصیدیه قیدی حرب طایه لری بو طایه لری بر سر سر قوایم
 بائید اولو مستعد و شمره بشق بر جاده بولاق و اولو لایم قراطنند بالو استفاده ذخیره صومعه
 نسبت آتیه ده طایه مستعد بولاق قراطنه قطعات ترک بوزارج مجبورانه ازاده بولاق و اولو دها

OSMANLI ARŞIVI

BEO

4411 | 330793 | 4

**KÛTÜ'L-AMÂRE ZAFERİ'NİN BAŞKUMANDAN VEKİLİ ENVER PAŞA
TARAFINDAN SADARETE DUYURULMASI VE
SADARETİN TEBRİK TELGRAFI**

Kûtü'l-Amâre'de yaklaşık 5 aydır Osmanlı kuşatması altında bulunan, Rus müttefiklerinden yardım alamayan ve İngilizlerin uçaklarla ve gemiyle göndermeye çalıştığı erzaklar Osmanlı birlikleri tarafından ele geçirildiği için hiçbir kurtuluş ümidi kalmayarak 29 Nisan 1916 tarihinde teslim olan İngiliz General Townshend'in ordusunda 5 general, 277 İngiliz subayı, 274 Hindli subay ve 13300 neferin esir alındığına dair Başkumandan Vekili Enver Paşa'nın yazısı üzerine Sadaret'ten çekilen tebrik telgrafı

30 Nisan 1916

Telgrafnâme

Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye Telgraf İdaresi

Mahrec: Sivas Karargâhı

Numara: 71

Tarih: 17 Nisan sene [1]332

Sadâret-i Uzmâ'ya

Takrîben beş aydan beri kahraman kıta'âtımızın tazyiki altında Kûtü'l-Amâre'de mahsur kalan İngiliz Ordusu nihayet Ordu-yı Hümâyûn'un kuvve-i kâhiresine teslim-i seyf ve silah etmeğe mecbur olmuştur. Osmanlı silahının bu şanlı ve parlak sahife-i fahr-âveri şu suretle cereyân etmiştir. Kûtü'l-Amâre ordusu zâd ü zahiresini bitirmiş milletdaşlarından olsun Moskof menfaatlerinden (müttefiklerinden) olsun imdad bekliyordu. Kûtü'l-Amâre'de mahsur kalan İngiliz Ordusu'nun ahvâline lâyıkiyle vâkıf olan İngiliz kabinesi General Townshend ordusunu kurtarmak için her ne bahaya olursa olsun hücum edilmesini mükerreren ve musırran Irak İngiliz Ordusu'na emr ediyordu. Son tebligât-ı resmîyede görülen ve cesur kıta'âtımızın azm ü besâletleri karşısında İngilizler için müdhiş telefât ile eriyen İngiliz hücumları hep Townshend'i kurtarmak için idi. Nihayet İngilizler Çanakkale'de aldıkları ders ve tecrübeyi bir kere daha aldılar. Osmanlı mukâvemetini kıramayacaklarını Osmanlıların elinden hançerini alamayacaklarını anladılar. Felahiye hücumları kesildi, İngilizler bu sefer mahsur kaleye erzak idhal etmeğe teşebbüs etdiler. Evvelâ tayyare ile un çuvalları atdılar. Osmanlı silahı bu ümidi de kırdı, harb tayyarelerimiz bu battal tayyarelerini birer birer sukût ettirmeğe başladılar. Müte'addid düşman başka bir çare buldu vapurla gece karanlığından bi'l-istifade zahire sokmağa teşebbüs etdi. Her zaman müteyakkız bulunan kahraman kıta'âtımız yüzlerce ton erzak yüklü bu vapuru derhal tevkif ve müsâdere etdiler. Artık General Townshend için hiçbir ümid-i necât kalmamıştı. 13 Nisan'da General Townshend Irak ordumuz kumandanlığına

müracaatla ordusuyla beraber serbestçe çıkmasına müsaade edilmek şartıyla Kûtü'l-Amâre'yi teslim etmeğe razı olduğunu bildirdi. Bilâ-kayd u şart teslim olmakdan [başka] çare olmadığı cevabı verildi. İngiliz kumandanı bu sefer yeni şerâit dermiyân etdi. Ordumuzun fâik, kakhâr vaziyetini bilmiyormuş gibi ve Osmanlı kumandanlarını para ile itmâ' ve iğfâl edebileceğini zannederek tekmi'l toplarını teslim etmeği ve nezdinde bulunan bir milyon lirayı takdim etmeği teklif etdi. Aynı cevap verildi. General Townshend İngiliz Irak başkumandanından istizân edeceğini bildirdi. Halbuki İngiliz başkumandanı kendisine yardım edebilmekden pek uzak idi. Nihayet her taraftan ümidi kesilen General Townshend bugün Kûtü'l-Amâre'de bulunan bütün İngiliz Ordusu'nu muzaffer Osmanlı kumandanına teslim etdi. Hatırlardadır ki Rus Ordusu kumandanı bundan bir ay evvel yakında Kûtü'l-Amâre'de elini sıkmağa geleceğini General Townshend'e yazmışdı. Şimdiye kadar ta'dâd edilen üserâ ber-vech-i âtîdir. 5 General, 277 İngiliz zâbiti, 274 Hindli zâbit ve 13.300 neferdir.

Fî 16 Nisan sene [1]332

Başkumandan Vekili

Enver

BEO, 4411/330793_4, 3

Daire-i Sadâret Umûr-ı Mühimme Kalemi

Kalem numarası: 409

Tarih-i tebyîz: 17 Nisan sene [1]332

Başkumandan Vekili Enver Paşa hazretlerine

Kahraman ordumuzun Kûtü'l-Amâre'de ihrâz ettiği şanlı muzafferîyetin tafsilatını mübeyyin telgrafnâme-i devletleri Meclis-i Vükelâ'da kemâl-i minn ü mesâr ile kırâet olundu. Osmanlı silah satvetinin dūş-ı sahâbet ve hamiyetine mevdû' olan hakk u hakikatin cesur ve fedakâr müdâfileri olan zâbitân ile efrâdın ve başda zât-ı âlîleri olduğu hâlde bunların muktedir ve şecî' kumandanlarının muvaffakiyât-ı azîmesi bir âverde-i lisan-ı şükran ve memleketde başdanbaşa büyük bir şevk ve sürûr hâsıl eden bu galibiyete mümâsil muvaffakiyât-ı celîlenin tevâlîsi temenniyâtı ref'-i bârgâh-ı cenâb-ı Mennân edildiği Meclis-i Vükelâ kararıyla tebliğ olunur.

BEO, 4411/330793_1

Kûtü'l-Amâre'de İngiliz askerlerinin teslim alınmasını tasvir eden bir çizim

فلم مخصوص

آوستا دو اخیترخ شکرند قارن یولاصه :

کوت العمارة ملک ضبطه مناسبتہ عرصہ تہذیبات ایدہ یور .

تہذیب

یا تہذیب

KÛTÜ'L-AMÂRE HUSUSUNDA AVUSTURYA'DAN GELEN TEBRİK

Kûtü'l-Amâre'nin Osmanlı Ordusu tarafından ele geçirilmesi münasebetiyle Karl Pollak'ın Avusturya'nın Reichenberg şehrinden Dahiliye Nâzırı Talat Bey'e gönderdiği tebrik kartı.

30 Nisan 1916

Kalem-i Mahsus

Avusturya'da Reichenberg şehrinde Carl Pollak:

Kûtü'l-Amâre'nin zabtı münasebetiyle arz-ı tebrikât ediyor.

Münasib cevab, fî 26-2

Yazılmışdır, fî 27-2

DH. KMS, 64/42_2

DH. KMS, 64/42_1a

ALMAN İMPARATORU'NUN KÛTÜ'L-AMÂRE ZAFERİ TEBRİĞİ

Kûtü'l-Amâre zaferinden dolayı Alman İmparatoru J.R. Wilhelm'in çektiği tebrik mesajı üzerine Sultan V. Mehmed'in teşekkürünü ve Alman Mareşali [Goltz]'nin ölümünden duyulan üzüntüsünü içeren cevabî mesajı

30 Nisan 1916

*Zât-ı şevket-simât-ı cenâb-ı tâcdârîye haşmetli
Almanya İmparatoru hazretleri tarafından keşide
olunan telgrafnâme tercümesidir*

Kûtü'l-Amâre'nin her türlü imdad teşebbüslerine göğüs geren ve fi'l-hâl sebat-ı meyyitânesinin mükafâtını iktitâf eden cesur muhâcimlerine teslim-i silah etdiği haber-i meserret-âverine şimdi muttali' oldum. Bu muvaffakiyet-i azîmeden dolayı zât-ı şahanelerine en samimî tebrikât-ı kalbiyyemi iblâğ eylerim. Kûtü'l-Amâre namı bundan böyle Gelibolu ismiyle müterâdifen Türk-Alman uhuvvet-i askeriyesi tarihinin yâd-ı şân-âverini teşkil edecektir. Zât-ı hümayûnlarını birkaç gün evvel tabutu etrafında ordularımızın teessür-yâb olduğu zâtı benimle birlikde hüznle der-hâtır buyuracaklar ve ordularımız müşârun-ileyhin yâd-ı namıyla yek-diğerine karşı daha kavî bir merbûtiyet hissedeceklerdir.

*Taraf-ı eşref-i hazret-i Padişahîden Almanya
İmparatoru hazretlerine keşide buyurulan
telgrafnâme-i cevabî tercümesidir*

Kûtü'l-Amâre'deki düşman kuvâ-yı mahsuresinin teslimi münasebetiyle vâki olan tebrikât-ı hükümdârîlerinden ve pek hâr bir muharebenin nişânesi olarak isti'mâl buyurulan elfâzdan dolayı beyân-ı şükran eylerim. Sahibü'l-adl ve'l-ihsân olan Cenâb-ı Yezdan şecî' askerlerimin mesâî-i kahramanânelerinin mükafâtını ibzâl ile bu defa dahi bizi müstağrik-ı eltâf buyurdu. Hemen daima bizi sahâbet-i ilâhiyyesine şâyân buyursun. Bu hâdis-e-i mesude-den mütevellid meserret, herkesin muhabbetini kazanmış olan müteveffâ mareşalin hâtırasını daha canlı bir surette hafızalarımızda yaşatmakda ve Osmanlı Ordusu müşârun-ileyhin gaybûbetini şübhesiz bir hüzn-i azîm ile hisseylemekdedir.

HR. SYS, 2419/128_5

۱۳۵۱

(شيفره)

انقره دلائينه

بسم الله الرحمن الرحيم

خداياري

امنيت عموميه مديريت

عمومي

خصوصي

عموميه عناية حقه كوت العمارة ده سيرايله انظر ضابطه و فرارنه مقفلي غارتنه و ندرت انقره نك
 برلانه جوروم بزرغار قير شهر و بوغارلانه موقعي رخنه رتيب و اعصاب و صبا كانه كليني تقرير
 ارشيد رنه خالي قالايد كوي و قضاير رنه استفارده ايلسي و ايجاب ايدرس ضابط كوي و قضاير رني ايلسي
 سنجي قولار و واقعه عذر رباستيه تريك ماعلي ايلسي و بوغوس ايجوره قارگاه عموميه مقرر اكونه
 بيباشي عرفانه بكم تسهيلات لازم اراي سي بهر قهرمانه و كاتنه بيباشي ايجاب ايجار و انبار
 ناظر

۸۸

**ESİR İNGİLİZ ASKERLERİNİN BİR KISMININ ÇORUM,
YOZGAT VE KIRŞEHİR'DE İSKANI**

Kûtü'l-Amâre'de esir edilen İngiliz askerlerinin Çorum, Yozgat, Kırşehir ve Boğazlıyan'da hazırlanacak garnizonlara yerleştirilmesi yeterli olmadığı takdirde Ermenilerden boşaltılmış köy ve kasabalardan faydalanılması hatta uygun görülen köy ve kasabaların boşaltılarak bunlara tahsisi hususunun Ankara Valiliği'ne yazıldığı

1 Mayıs 1916

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Emniyet-i Umumîye Müdüriyeti

Şifre

Ankara Vilâyeti'ne

Avn-i inâyet-i Hak'la Kûtü'l-Amâre'de esir edilen İngiliz zâbitân ve efrâdına muktezî garnizonların Ankara'nın kısm-ı şarkîsinde bulunan Çorum, Yozgat, Kırşehir ve Boğazlıyan mevakii dahilinde tertib ve ihzârı ve mebânî kâfi gelmediği takdirde bilhassa Ermenilerden hâlî kalan köy ve kasabalardan istifade edilmesi ve icab ederse münasib köy ve kasabaların tahliyesi zımında Beşinci Kolordu Ahz-ı Asker Riyâsetiyle teşrîk-i mesâî edilmesi ve bu husus için Karargâh-ı Umumî'den memuren gönderilen Binbaşı İrfan Bey'e teshîlât-ı lâzıme irâesi Başkumandanlık Vekâleti'nden bildirilmekle icabının icra ve inbâsı

Fî 18 Nisan sene [1]332

Nâzır

DH. ŞFR, 63/146_1

13011

4.

(شيفره)

فقوضه ولايتيه استيفه موقوفه

الحمد لله

خزانة نظاري

امنيت عموميه مديريتي

عمومي

خصوصي

معموده غنايت خفله كونه المعاره ده اميراييه انكليز ضابطانه وقراريه مقض غارنيه دندره بر قسنت
 كنفري منظمي راعنده ترتيب واحضاري وبيان كا 2 كلديكي تقديرده بالخاصه ارشيدره خان قالا
 وقصبر رده استغاده ايلي راجب ايدرس صاحب كوي وقصبرك نخدي ضحقه شنجي قولارده اقدعا
 ترتيب ماعلي ايلي دبوخصوي ايجوه قرار كا عمليه كوندريه بكيبي عوفانه بده تهريلاته لازم اراي بده
 قوه نذوقه دكاننده بيليريله ايجي بنه ابرو دابنر 18/11/1301
 ناظر

استيفه موقوفه

استيفه موقوفه

کتابخانه / 18/11/1301

63
147

ESİR İNGİLİZ ASKERLERİNİN BİR KISMININ ESKİŞEHİR VE ÇANKIRI'DA İSKANI

Kûtü'l-Amâre'de esir alınan İngiliz askerlerinden bir kısmının Eskişehir ve Çankırı'da hazırlanacak garnizonlara yerleştirilmesi, bunlar yeterli olmadığı takdirde Ermenilerden boşaltılmış köy ve kasabalardan faydalanılması hatta uygun görülen köy ve kasabaların boşaltılarak bunlara tahsisine dair Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti'nden Kastamonu Valiliği ile Eskişehir Mutasarrıflığı'na çekilen telgraf

1 Mayıs 1916

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti

Şifre

Kastamonu Vilâyetiyle

Eskişehir Mutasarrıflığı'na

Avn-i inâyet-i Hak'la Kûtü'l-Amâre'de esir edilen İngiliz zâbitân ve efrâdına muktezî garnizonlardan bir kısmının Kangırı mıntıkası dahilinde tertib ve ihzârı ve mebânî kâfi gelmediği takdirde bilhassa Ermenilerden hâlî kalan köy ve kasabalardan istifade edilmesi ve icab ederse münasib köy ve kasabaların tahliyesi zımında Beşinci Kolordu Ahz-ı Asker Riyâsetiyle teşrîk-i mesâî edilmesi ve bu husus için Karargâh-ı Umumî'den gönderilen Binbaşî İrfan Bey'e teshîlât-ı lâzıme irâesi Başkumandanlık Vekâleti'nden bildirilmekle icabının icra ve inbâsı

Fî 18 Nisan sene [1]332

Nâzır

DH. ŞFR, 63/147

۸۵۵۸۱

(شيفره)

قونیه ولايتی

الحاکم
خالد نظاری

امنیت عمومی مدیریت

عمومی

خصوصی

چ

عمومیه عنایت محکمہ کونستالہ ہمارہ رہا سیرا یہیہ انکیز ضابطہ داور اندرہ جسنم مقصود غارنیز دندرک ولایت
شرفی فوجیہ آفرای قصبہ یقین قونیه رہا اعضای و بالخاصہ ارشید رہا قلمسہ کوی و قصبہ کردہ استقامت
دریجابہ ایدرسہ مناسب کوی و قصبہ لک نخدیجی ختمہ و شنجی قول اردو اخذ عکس ریاستہ تشریک معامی
ایچوہ قرار گاہ عمومیہ مقررہ کوندر یہہ بیلکای عرفانہ کہہ تسہیلوت لازمہ ایسی بہتہ قومانہ نمونہ
ناظر
بیلکای ایجابت اجراء اینک ۱۸/۱۱/۴۴

ESİR İNGİLİZ ASKERLERİNİN BİR KISMININ KONYA VE AKSARAY'DA İSKANI

Kûtü'l-Amâre'de esir alınan İngiliz askerlerinden bir kısmının Konya, Şereflikoçhisar ve Aksaray'da hazırlanacak garnizonlara yerleştirilmeleri, bunlar yeterli olmadığı takdirde Ermenilerden boşalan köy ve kasabalardan faydalanılması hatta uygun görülen köy ve kasabaların boşaltılarak bunlara tahsisi hususunda Konya Valiliği'ne yazılan yazı

1 Mayıs 1916

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Emniyet-i Umumîye Müdüriyeti

Şube: 5

Şifre

Konya Vilâyeti'ne

Avn-i inâyet-i Hak'la Kûtü'l-Amâre'de esir edilen İngiliz zâbitân ve efrâdından bir kısmına muktezî garnizonların vilâyet-i mezbûredeki Şereflikoçhisar, Aksaray kasabalarıyla nefsi Konya'da ihzârı ve bilhassa Ermenilerden kalmış köy ve kasabalardan istifade edilmesi ve icab ederse münasib köy ve kasabaların tahliyesi zımında Beşinci Kolordu Ahz-ı Asker Riyâsetiyle teşrîk-i mesâî edilmesi ve bu husus için Karargâh-ı Umumî'den memuren gönderilen Binbaşı İrfan Bey'e teshîlât-ı lâzime irâesi Başkumandanlık Vekâleti'nden bildirilmekle icabının icra ve inbâsı

Fî 18 Nisan sene [1]332

Nâzır

DH. ŞFR, 63/149

Djelaledaline Bey
à

S. E. Halil Bey

Ministre des Aff. Etr.

N° 5801

N° 202

Sofie le 5 Mai 1876

Objet

كوتة الامارة في قديم ما سنبها بقا
قصة كذا في قديم ما سنبها بقا

P. 7-13

L

كوتة الامارة في قديم ما سنبها بقا
قصة كذا في قديم ما سنبها بقا
قصة كذا في قديم ما سنبها بقا
قصة كذا في قديم ما سنبها بقا
قصة كذا في قديم ما سنبها بقا
قصة كذا في قديم ما سنبها بقا

KÛTÜ'L-AMÂRE'NİN DÜŞMESİ SEBEBİYLE BULGAR MATBUATINDA YER ALAN DEĞERLENDİRMELER

Kûtü'l-Amârenin düşüşü ve İngilizlerin esir alınması Çanakkale galibiyetinden sonra kahraman Türk Ordusu'nun siciline parlak bir sayfa olarak geçtiğine, bu galibiyetin İngiltere üzerine indirilen önemli bir darbe olduğuna ve savaşın sonunda kazanan tarafın müttefikler olacağına olan inancı daha da kuvvetlendirdiğine dair Bulgaristan'da yayınlanan Voenni İzvestiya gazetesinin 3 Mayıs 1916 tarihli nüshasında çıkan yazı

Kûtü'l-Amâre'nin İngilizlerden teslim alınışının büyük bir sevinçle karşılandığına ve bu başarının İslam alemi üzerinde olumlu, Ruslar üzerinde ise soğuk düş etkisi yapacağına dair Novvek gazetesinin 2 Mayıs 1916 tarihli nüshasında çıkan yazı

Kûtü'l-Amârenin düşüşü haberinin başkentlerinde Türkler lehine çok olumlu yorumlara sebep olduğuna, savaşın Türklere pahalıya mal olsa da Osmanlı İmparatorluğu'nun geleceği için tercih edildiğine ve İngilizlerin el-Cezîre'de kesin bir yenilgiye uğramalarının yeni Türkiye'nin güçlenmesi için önemli bir dönüm noktası olacağına dair Balkanska Poshta gazetesinin 2 Mayıs 1916 tarihli nüshasında çıkan yazı

Kûtü'l-Amârenin düşüşüyle Türkler on üç bin İngiliz askerini esir edip yüklü miktarda ganimet alarak İngiltere'nin bütün Asya'daki egemenliğine büyük bir darbe indirdiğine dair aynı gazetenin 1 Mayıs 1916 tarihli nüshasında çıkan yazı

Kûtü'l-Amâre başarısından dolayı müttefikleri tebrik edip bu başarının Güney ve Orta Asya'da İngiliz boyunduruğunu sarsmak için önemli bir adım olacağına inançlarının arttığına dair yarı resmî Narodni Prava gazetesinin 3 Mayıs 1916 tarihli nüshasında çıkan başmakale

3 Mayıs 1916

Kûtü'l-Amâre'nin sukûtu münasebetiyle Bulgar gazetelerinin dermiyân etdikleri mütâlaât ve tefsirâtın tercümeleri melfûfen takdim kılınmış olup bu gazetelerin kâffesinin hükûmete mensub olduğu ve muhalif gazetelerin bu bâbda serd-i mütâlaadan imsâk eylemiş bulundukları ma'rûzdur. Ol bâbda.

Kûtü'l-Amâre'nin sukûtu münasebetiyle Bulgar gazetelerinin tefsirâtına dair.

HR. SFR. (04), 283/75, 1

*Kûtü'l-Amâre'nin sukûtu üzerine Bulgar
matbûâtının mütâlaât ve tefsirâtı*

"Voenni İzvestiya" gazetesinden: 3 Mayıs sene [1]916

"Kûtü'l-Amâre sukût etdi. Çanakale muzafferiyetinden sonra kahraman Türk Ordusu mütteliklerin sicill-i müşterek-i muzafferiyâtına parlak bir sahife-i güzîn daha ilâve eylemiştir. İngiltere üzerine indirilen bir darbenin ehemmiyeti, darbenin indirildiği zaman itibarıyla bir kat daha tezâyüd etmiş ve kesb-i sıklet eylemiştir. Hizmet-i mecburiyye-i askeriyenin kabul etdirilmesine dair sarf olunan mesânin akîm kalmasından ve İrlanda'da ihtilâl zuhur etmesinden sonra ki İngiltere'nin usul-ı meşrutiyetini tâ esasından dūçâr-ı tezelzül eylemiştir. Kûtü'l-Amâre'nin zabtı keyfiyeti İngiltere mehâfil-i hükûmetini yeni bir baş dönmesine dūçâr eylemiştir.

Bataklıkları çiğneyerek, dikenli tel parma[k]lıklarını aşarak ve İngilizlerin mükemmel toplarının cehennemî ateş altında yürüyerek ilerleyen cesur Türk neferinin süngüsü İslamiyetin ırz-ı mukaddesi olan Küçük Asya'nın nâ-kâbil-i teshîr mevki'-i müstahkemini hücum-ı cebrî ile zabtetmek suretiyle İngilizlerin Asya-yı Suğrâ'yı zabtetmek hususundaki planlarına tahribkâr bir cevap vermiştir. İngilizlerin siyasî ta'biyecilerine ve ta'biyeci politikacılarına Türk askeri gösterdi ki, kendisine öyle ticaret hesapları için kemâl-i sühûletle isti'mâl olunur âdî ve ehemmiyetsiz bir "kemiyet" değildir. General Townshend'in kendisi tahlîsini satın almak için muarızlarına teklif ettiği milyonlarca altını pür-gurûr bir nefretle red edildi. "Medeniyetden mahrum" Asya-yı Suğrâlılar bu hareket-i asîlâneleriyle kendilerinin "sahib-i medeniyet" düşmanlarına büyük bir şeref-i millî ve namus-ı askerî dersi vermiş oldular. Türk silahının kuvveti ve Türk neferinin pür-hulûs ve necâbet-i millî bizim şarklı mütteliklerimizin muvaffakiyetleri için en büyük zamândır. Bizde dava-yı müşterekin akıbet kazanılacağına dair olan iman ve itikadı Kûtü'l-Amâre muvaffakiyeti daha ziyade takviye eylemiştir."

*İstanbulistler Fırkası'nın Naftâ Nâzırı Petkof kolunun nâsir-i efkârı olan "Novvek"
gazetesinden: 2 Mayıs sene [1]916*

"Bu kalenin teslimine zâten intizâr olunuyordu. Kûtü'l-Amâre'nin teslimi haberi" bizce pek büyük meserretle telakki olunmuştur. Bâ-husus biz Bulgarlar Türkiye'de cereyân eden ahvâl ve hâdisâtı kemâl-i dikkatle takib etmekdeyiz. Biz bunu itilâfcılara karşı beyân ediyoruz. Zira itilâfcılar, Türkiye'de aylarca evvel cereyân etmiş olan hâdisâtı tayyareden attdıkları beyannâmeler ile Sofyalılara ihbar etmeğe (Erzurum'un sukûtu ve Kafkas cebhesindeki Rus muvaffakiyât-ı mefrûzası hakkında) lüzum görmüşler idi. General Townshend'in teslim olması keyfiyeti âlem-i İslam üzerinde tesir-i manevîsini gösterecektir. Zira Türklerin bu muvaffakiyeti o âlemde lâıyk olduğu derecede takdir olunacaktır.

Büyük Britanya'nın kendi kardeşleri olan İrlandalılar ile el-yevm bir devlet-i muazza-ma rolünü onlar sayesinde ifa etmekde olduğu o İrlandalılar ile hâl-i harbde bulunduğu bir anda bizim mütteliklerimizin ihrâz etmiş olduğu muvaffakiyet, o muvaffakiyet-i mühimme bizi şübhesiz memnun ve mesrûr edecektir.

Rusya'da dahi Rusları ahîren dūçâr oldukları hezimet haberiyle beraber bu haberin

Ruslar üzerinde bir soğuk duş tesirini icra edeceği şüpheden vârestedir. Nikola Nikolayaviç, kendisinin Basra Körfezi'ne vasıl olması için daha ne kadar mesafe kaldığını bir müddet daha hesap edecektir.

Kûtü'l-Amâre'nin sukûtu haberi, İngiltere'de bir mesele-i mühimme-i dahiliyye olarak İrlanda ihtilâlinin hall ü tesviyesi işinde İngiltere Hükûmeti'ne muâvenet etmiş olacaktır.

İngiltere'nin bütün milletlerin muhtaç olduğu sulhun teessüsüne ne kadar mâni olduğu ve bugünkü Avrupa harb-i umumîsinin en büyük mücrimlerinden bulunduğu müselle-i enâmıdır.

Güya ki silsile-i hâdisât bizzat mağruru'l-beyûnî General Townshend'in mevkiine mümâsil bir vatyye sevk ve dūcâr edecek ve milyonlarca mahv edilmiş olan mahlukat-ı beşeriyyenin kanlarını ve gözyaşlarını satın almak için öyle bir milyon liranın değil o mikdarın milyon katının dahi kâfi olmadığına onu dahi ikna edecek bir tarz-ı cereyân almıştır.

İhtimal ki bu kanlı dramdaki esrar-ı vukuâtın inkişâf ve tezâhürü dramın hitama ereceği farz edilen noktada başlayacaktır."

"Balkanska Poshta": 2 Mayıs sene [1]916

"Kûtü'l-Amâre'nin sukûtu haberi, paytahtımızda müttetiklerimiz Türklerin lehine olarak pek hararetle tefsirâta bâdî olmuştur. Harb-i hâzır Türklere pek pahaliya mal olmuştur. Fakat bu fedakârlıklar Osmanlı İmparatorluğu'nun istikbali için ihtiyâr edilmiştir. İngilizlerin el-Cezîre'de suret-i kat'îyyede mağlub olmaları, yeni Türkiye'nin takviyesi tarîk-i mesâîsinde en mühim menzillerden biridir."

Yine mezkûr gazetenin 1 Mayıs sene [1]916 tarihli nüshasından:

"Kûtü'l-Amâre'nin sukûtu ile Türkler, 13 bin İngiliz esir etmişler ve bî-had ve hesap ganimet almışlardır. Bu hâdis, İngiltere'nin bütün Asya'daki hâkimiyetine büyük bir darbe indirmiştir. Bu hâdis İngilizlerin hakkında Çanakkale hezimetinden daha mühim bir darbendir."

Nîm resmî "Narodni Prava" gazetesi 3 Mayıs sene [1]916 tarihli nüshasında:

"İrlanda ihtilâli ve Kûtü'l-Amâre" ser-levhasıyla yazdığı başmakalede diyor ki: "Kûtü'l-Amâre muzafferiyetinden dolayı müttetiklerimizi tebrik ederiz. Bu muzafferiyet vasıtasıyla cenûbî ve vüstâ Asya'da İngiliz boyunduruğunu sarsmak için ilim ve irfan ve medeniyet şehrâhının küşâd olunacağına amîk bir itikad ile iman etmekdeyiz.

İngilizlerin birçok milletler üzerindeki tahakkümünün temelleri İrlanda ihtilâliyle tahrib ediliyor. Kûtü'l-Amâre'de ise taht-ı tazyik ve esâretde bulunan milletler için irfan ve medeniyetin şa'ş'a-pâş-ı zuhûr olması hususunda yeni bir tarîk küşâd ediliyor."

HR. SFR. (04), 283/75_7a, 7b

مَالِیْطَرِیْ

فلم مخصوص

عَدَد

۲

خدا صه

بفاد واما دوقمانی مبلو یا ش حضرت

شرائط اول و سه حجت اولی بر مبلو به آئینده بری ظهور استمجد استمجد
مقدار بنک تفاضل استغنی - جا ایدم | بر مبلو
مالیظری
طلعت

دخلة قف در حبله سفده مدبرین علی بن

بالو صورت در جا اید به تفاضل قف رتبه کفیف سفده به مبلو کشفه سی اید
استمال بویس جا اولو افتم | اید
مالیظری فلم مخصوص مدبرین
مید
کفایت

یا رتبه - اید

63
186

TOWNSHEND'İN TEKLİF ETTİĞİ 1 MİLYON ALTIN

[Townshend'in, Halil Paşa'ya teklif ettiği] bir milyon altından, İngilizlerin teslim olmasından sonra bir şey zuhur edip etmediğinin Maliye Nezâreti tarafından Bağdat Vali ve Kumandanı Halil Paşa'dan sorulması

3 Mayıs 1916

Maliye Nezâreti

Kalem-i Mahsus

Aded: 3

Bağdad Vali ve Kumandanı Halil Paşa hazretlerine

Şerâit olarak bahsolunan bir milyon altından bir şey zuhur etmiş midir. Etmiş ise mikdarının telgrafla iş'ârını rica ederim.

Fî 20 Nisan sene [1]332

Maliye Nâzırı Vekili

Talat

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi Şifre Müdüriyet-i Aliyyesi'ne

Bâlâya sureti derc edilen telgrafnâme-i nezâret-penâhînin şifreye bi't-tahvîl keşîdesi esbâbının istikmâl buyurulması rica olunur, efendim.

Fî 20 minhû.

Maliye Nezâreti Kalem-i Mahsus Müdürü namına

Mümeyyiz

Haşim

DH. ŞFR, 63/186

قَائِدُ الْيَوْمِ الْكَاتِبِ

ماشُ كِتَابِي

٢٨

٢٤ نوروزی و ٢٩ محمداصفی تا یخ تیره فصلی صدر شهید جوانی - کوه انار به سلیمان الحایا
 فصل یزدی تا یزدی و وقوع کتیر دیکه هاتنه بجایه بلیه خدی کبری حق با حق در طرفه عصره
 بجزایات زردیویه موکام ده بد زیاده معب فطوحیت اول یزدی خدیست ایله بنفعه صحنه اردو
 جناب یارده بنفعه صحنه و بر باد به کا خایجه نفه ر جیکه دیکه لقا صوبه صدر شهید اعلاه
 و نسیمه صحنه انصاف و روضه خفت و در کرد - اجماعه لقا ایله ایله حق درای

KÛTÜ'L-AMÂRE ZAFERİ'NİN ALMANLAR NEZDİNDEKİ YANSIMASI

Almanya İmparatoru'nun Kûtü'l-Amâre zaferinden dolayı okulları bir gün tatil etmesi ve Osmanlı'nın Berlin Sefâreti vasıtasıyla padişaha gönderdiği tebrik meşajından dolayı duyulan memnuniyetin bildirilmesi

3 Mayıs 1916

Mâbeyn-i Hümayûn-ı Mülûkâne

Başkitâbeti

38

24 numaralı ve 29 Cumâdelâhire sene 1334 tarihli tezkire-i hususîye-i sadaret-penâhîleri cevabıdır. Kûtü'l-Amâre tesliminin Almanya'da hâsıl eylediği tesirat ve vukua getirdiği tezahürâtdan bahisle Berlin Sefir-i Kebîri Hakkı Paşa hazretleri tarafından arz olunan tebrikât nezd-i hümayûn-ı mülûkânede pek ziyade mahzûziyet olduğunun sefir-i müşârun-ileyhe tebliği hususuna irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî şeref-müte'allik buyurulmuş ve bu bâbdaki Hariciye Nezâret-i Celîlesi tezkiresi leffen savb-ı sâmi-i sadaret-penâhîlerine iade ve tesyîr kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 30 Cumâdelâhire sene 1334, fî 20 Nisan sene 1332

Serkâtib-i hazret-i şehriyârî

Ali Fuad

İ. DUİT, 12/58_1

Bâb-ı Âlî

Daire-i Hariciye

Kalem-i Mahsus

81587-72

Huzur-ı sâmi-i hazret-i Sadaret-penâhîye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Kûtü'l-Amâre'nin teslimi üzerine haşmetli Almanya imparatoru hazretlerinin mekâtibin bir gün tatilini emr etdikleri ve Berlin'in donatıldığı ve hüsn-i tesirin pek ziyade olup harbin bidâyetinden beri mühim bir İngiliz kuvve-i askeriyesinin topdan teslimi ilk defa bize vâki olduğu söylenerek mûcib-i sürûr olmakda idüğü ve bu münasebetle tebrikinin hâk-i pâ-yı meâli-ih tivâ-yı cenâb-ı tâcdârîye ve hükûmet-i seniyyeye arz ve tebliği Berlin Sefir-i Kebîri Hakkı Paşa hazretlerinden alınan telgrafnâmede izbâr ve niyaz edilmekle ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 29 Cumâdelâhire sene 1334, fî 19 Nisan sene 1332

Hariciye nâzırı namına

Müsteşar

[İmza]

İ. DUİT, 12/58_2

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 جَاهِشِ زُطَارِقُ

شَیْخِزَادَةُ وَتَبَاکُوتُ

۱۷۷۵

بولى صفاتى نى سندن ۵۰۸ سوره الىه مورد
 ۹۱۱ تا ۹۱۲ تفرع حديد

ساقونیا قرالى قندى بولیده که صفاتى مصلحتداران صفاتى نى به کوندره ران کوة الاماره و طفتن طودى تبرکات و
 عسکرها قنده که قدرى نى خاکيان معالى قنوى ياد تصدی عضا و راحت عذر به از ديو و شورو . کيفيت خاکيان معالى قنوى
 ياد تصدی عرض جبراه صليولى ساقونیا صفاتى لاجل التبليغ طرف عذر به اشعارى رجاء ايدم .

SAKSONYA KRALI'NIN TEBRİKİ

Saksonya Kralı'nın Kûtü'l-Amâre zaferi dolayısıyla Osmanlı Padişahı'nı Berlin Sefâreti vasıtasıyla tebrik etmesi ve bu tebrikten duyulan memnuniyetin Osmanlı'nın Berlin Sefâreti aracılığıyla ilgiliye bildirilmesi

4 Mayıs 1916

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Şifre Kalemi
1275

Berlin Sefâret-i Seniyyesi'nden 509 numara ile mev-rûd fî 1 Mayıs sene [1]916 tarihli telegram hallidir

Saksonya Kralı hazretleri Berlin'deki Sefâret maslahatgüzârını Sefâret-i Seniyye'ye göndererek Kûtü'l-Amâre muzafferiyetinden dolayı tebrikât ve asâkir-i şahane hakkındaki takdirâtının hâk-i pâ-yı me'âlî-ih tivâ-yı Padişahîye arza vesâtat-ı acizânemi arzu buyurmuşlardır. Keyfiyetin hâk-i pâ-yı me'âlî-ih tivâ-yı Padişahîye arzı, cevap-ı hümayûnun Saksonya Sefâreti'ne li-ecli't-tebliğ taraf-ı acizâneme iş'ârını rica ederim.

HR. SYS, 2420/31_2

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Kalem-i Mahsus
Hususî numara: 75
Umumî numara: 81630
Tarih: 20 Nisan sene [1]332 – 3 Mayıs sene [1]916

Tezkire

Sadâret'e

Saksonya Kralı hazretleri Berlin'deki sefâreti vâsıtasıyla Kûtü'l-Amâre muzafferiyetinden dolayı tebrikâtının atebe-i seniyye-i mülûkâneye arzını arzu etdiğini tebliğ eylediği Berlin Sefir-i Kebîri Hakkı Paşa hazretleri tarafından iş'âr olunmağla, ol bâbda.

HR. SYS, 2420/31_1

Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Mülûkâne**Başkitâbeti**

42

Haşmetli Saksonya Kralı hazretleri tarafından Kûtü'l-Amâre muzafferiyetinden dolayı atebe-i seniyye-i mülûkâneye arz-ı tebrikât olunduğunu mutazammın 29 numaralı ve 30 Cumâdelâhire sene [1]334 tarihli tezkire-i hususîye-i sadaret-penâhîleri lede'l-arz manzûr-ı âlî ve müstelzim-i mahzûziyet-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî olarak keyfiyetin Berlin Sefâret-i Seniyyesi vesâtatıyla müşârun-ileyh Kral hazretlerine iblâğı muktezâ-yı emr u fermân-ı hümâyûn hazret-i tâcdârîden bulunmuş ve Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nin bu bâbdaki tezkire-si leffen sayb-ı sâmi-i dâver-i a'zamîlerine tesyîr kılınmıştır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî gurre-i Receb sene 1334, fî 21 Nisan sene 1332

Serkâtib-i hazret-i şehriyârî**Ali Fuad****İ. DUİT, 12/60_1**

Bâb-ı Âlî**Daire-i Hariciye****Kalem-i Mahsus**

81631-75

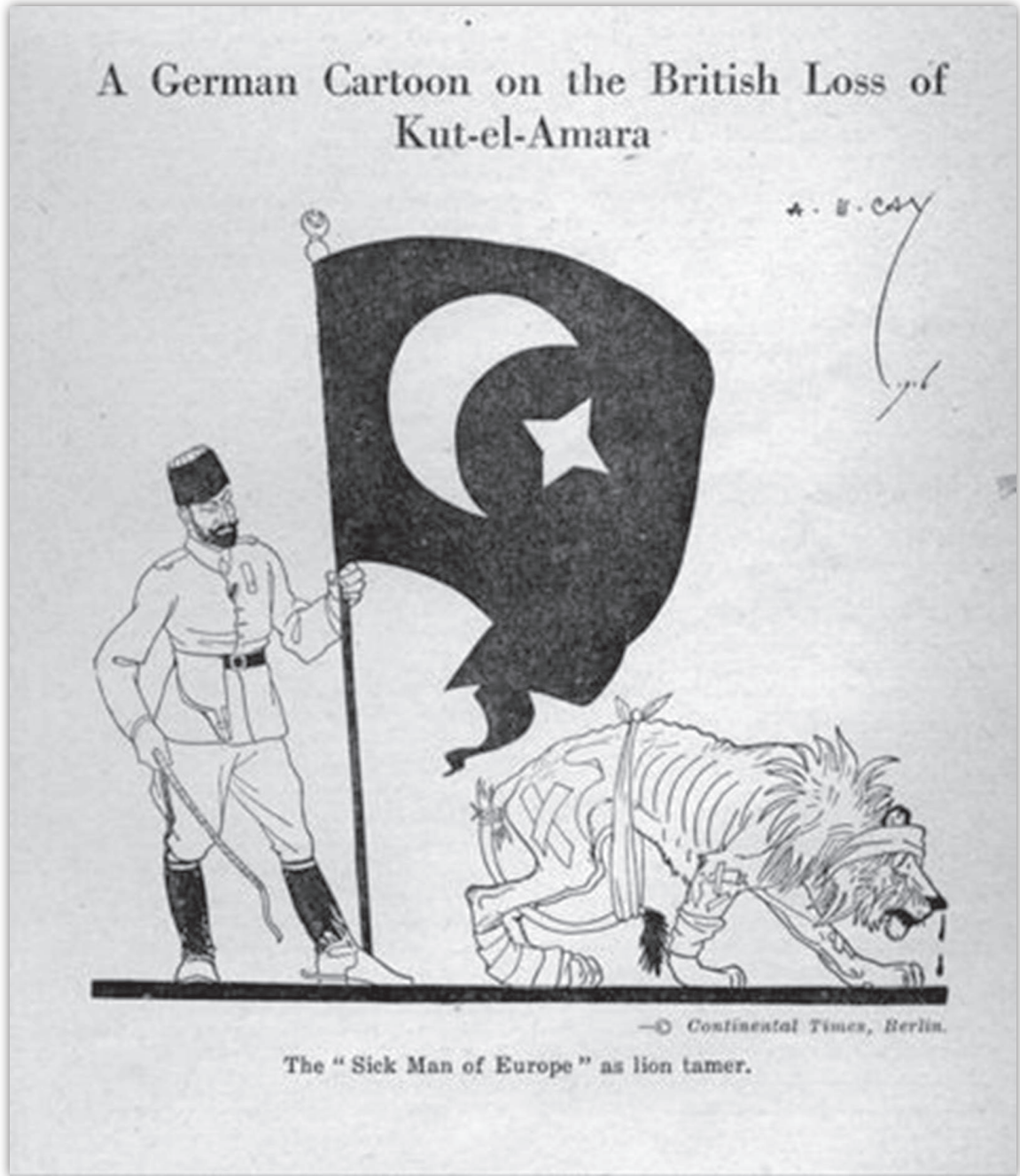
Huzur-ı sâmi-i hazret-i Sadaret-penâhiye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Saksonya Kralı hazretleri Berlin'deki sefâreti vasıtasıyla Kûtü'l-Amâre muzafferiyetinden dolayı tebrikâtının atebe-i seniyye-i mülûkâneye arzını arzu etdiğini tebliğ eylediği Berlin sefir-i kebîri Hakkı Paşa hazretleri tarafından iş'âr olunmakla emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 30 Cumâdelâhire sene 1334 ve fî 21 Nisan sene [1]332

Hariciye nâzırı namına**Müsteşar****[İmza]****İ. DUİT, 12/60_2**

İngilizlerin Kûtü'l-Amâre'yi kaybı sonrasında Almanya'da çizilen bir karikatür.

بسم الله الرحمن الرحيم

خالد نظاری

امینت عمومیہ مدیریتی

عمومی

خصوصی

خاص

(شيفره)

موصولاً از نامه طلب افه قویه ولایتید
استیضاح ذیلده مندرجہ

کود العمارة ده امیرایه بدو انظر ضابطان و فراری اور طریقہ سومه حفظ جقد ندره مأموریت
عند الإيجاب تسهيلات وسعادات لازم انظر

نظم

کینه ایست

ع

نظم

63
202

ESİR İNGİLİZ ASKERLERİNİN SEVKLERİ

Kûtü'l-Amârede esir edilen İngiliz askerlerinin sevkleri sırasında askerî memurlara gerekli kolaylığın gösterilmesine dair Emniyet-i Umumîye Müdüriyeti'nden Musul, Re'sûlayn, Halep, Adana ve Konya valilikleriyle Eskişehir ve Niğde mutasarrıflıklarına çekilen telgraf

5 Mayıs 1916

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Emniyet-i Umumîye Müdüriyeti

Kalem-i Hususî

Musul, Re'sûlayn, Halep, Adana, Konya vilâyetleriyle

Eskişehir ve Niğde mutasarrıflıklarına

Kûtü'l-Amâre'de esir edilen İngiliz zâbitânı ve efrâdı o tarikle sevk olunacaklarından memurîn-i askeriyeye inde'l-icab teshîlât ve muâvenât-ı lâzıme ifası

Fî 22 Nisan sene [1]332

Nâzır

DH. ŞFR, 63/202

بسم الله الرحمن الرحيم

خزانة زافری

امینت عمومیہ مدیریتی

عمومی

خصوصی

قیمت

(شيفره)

40

انقده قوبه فطون درلنديه

اسکندريه کوتاهه قفقه

کوة العامة ده اسب ايديده انقده ضابطات ادراوه اقامتي قسيب قفقه کبراري کفقه
توبه ارغوا درره مناسبه قدر محفوظ خانه ربرونه قفقه تحقيقات واندرک کفقه اسري کفقه قفقه
قفي سنک عاجلا انباري رزق بکف قفقه کفقه بکف کفقه در مطلوب معلوما کفقه کفقه اعطاس
ناظر

اعطاس

کفقه کفقه

عمر

63

204

ESİR İNGİLİZ SUBAYLARININ EMNİYETLİ EVLERDE İSKÂNI

Kûtü'l-Amâre'de esir edilen İngiliz subaylarının kiralari kendileri tarafından ödenmek şartıyla tesbit edilecek emniyetli evlere yerleştirilmelerine dair Ankara, Konya ve Kastamonu valilikleriyle Eskişehir ve Kütahya mutasarrıflıklarına yazı yazıldığı

5 Mayıs 1916

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumîye Müdüriyeti
Kalem-i Hususî

Ankara, Konya, Kastamonu vilâyetleriyle

Eskişehir, Kütahya mutasarrıflıklarına

Kûtü'l-Amâre'de esir edilen İngiliz zâbitânının orada ikametleri tensîb olunduğundan kiralari kendi taraflarından tesviye olunmak üzere münasib ne kadar mahfûz hâneler bulunduğu tahkiki ve onların şimdiden üserâ-yı mezkûreye tahsis ve neticesinin âcilen inbâsı lüzumu Başkumandanlık'dan bildirilmektedir. Matlûb malumâtın serî'an i'tâsı

Fî 22 Nisan sene [1]332

Nâzır

DH. ŞFR, 63/204

(شيفره)

۵۵۸۴۵۴

الحاکم

خانیقاری

امنیت عمومی مدیریت

عمومی

خصوصی

نم ۵۵۸۴۵۴

کوه النصاره ده اسیرایه یلده دره انقیز جذای یاددرید برکده برکده ده اخامت ایتدیریم جگدی جهند
 سیرای کنی طرفلنده توبه اونجه اوزره غایب نه قدر محفوظ خانه بولند نفق تحقیقی داندک توبه
 اسرای مذکوره به تخطی نتیجه سند عاجلا استعاری نزدی بجه فرماد انقیز به بیدرلکده در سیرایا معلومات اعطای
 نقل

نیمه اسیرایه

ع

۵۵۸۴۵۴

ESİR DÖRT İNGİLİZ GENERALİNİN İSKANI

Kûtü'l-Amâre'de esir edilen ve Bursa'da ikamet ettirilecek olan dört aded İngiliz generaliyle yaverleri için emniyetli ev tedarik edilmesi için Hüdavendigâr Vilâyeti'ne yazılan yazı.

5 Mayıs 1916*Şifre*

Bâb-ı Âlî
Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumîye Müdüriyeti
Kalem-i Hususî
Hususî: 26

Hüdavendigâr Vilâyeti'ne

Kûtü'l-Amâre'de esir edilen dört İngiliz Generali yaverleriyle birlikde Bursa'da ikamet etdirilecekleri cihetle kiralari kendi taraflarından tesviye olunmak üzere münasib ne kadar mahfûz hâne bulunduğunun tahkiki ve onların şimdiden üserâ-yı mezkûreye tahsisi ve neticesinin âcilen iş'ârı lüzumu Başkumandanlık'dan bildirilmektedir. Serî'an malumât i'tâsı

Fî 22 Nisan sene [1]332

Nâzır**DH. ŞFR, 63/207**

AVUSTURYA HÜKÜMETİ'NİN TEBRİKİ

Kûtü'l-Amâre zaferinden dolayı Avusturya Hükûmeti'nin Osmanlı Padişahı'nı tebrik etmesi üzerine duyulan memnuniyetin Osmanlı'nın Viyana Sefâreti aracılığıyla söz konusu hükûmete bildirilmesi

6 Mayıs 1916

Mâbeyn-i Hümayûn-ı Mülûkâne

Başkitâbeti

48

Kûtü'l-Amâre muzafferiyeti üzerine Viyana şehri bayraklarla donatıldığı gibi şehremi-ni Sefâret-i Seniyye'ye gelerek tebrikât-ı samimiyesinin atebe-i seniyye-i mülukaneye iblâ-ğını rica eylediği Viyana Sefiri Hüseyin Hilmi Paşa hazretleri tarafından iş'âr olunduğuna ve Avusturya sefiri de hükûmeti namına beyân-ı tebrikât eylediğine dair Hariciye Nezâret-i Celî-lesi'nin tezkiresi takdim kılındığını müş'ir 30 numaralı ve 7 Receb sene 1334 tarihli tezkire-i hususîye-i Sadaret-penâhîleri melfûfuyla manzûr-ı âlî buyurularak icab edenlere mahzûzi-yet-i seniyye-i hazret-i Padişahînin tebliğine irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülûkâne şeref-sâdır olmuş ve nezâret-i müşârun-ileyhânın tezkiresi leffen savb-ı sâmi-i dâver-i efhamîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 10 Receb sene 1334, fî 30 Nisan sene 1332

Serkâtib-i hazret-i şehriyârî

Ali Fuad

İ. DUİT, 12/61_1

Bâb-ı Âlî

Daire-i Hariciye

Kalem-i Mahsus

81777-79

Huzur-ı sâmi-i cenâb-ı Sadaret-penâhiye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Kûtü'l-Amâre muzafferiyeti üzerine Viyana şehrinin bayraklarla donatıldığı gibi şeh-remininin de Sefâret-i Seniyye'ye gelerek Avusturya paytahtının tebrikât-ı samimiyesinin atebe-i seniyyeye iblâğını rica eylediği Viyana sefiri Hilmi Paşa hazretleri tarafından bâ-telg-raf iş'âr olunmuş ve Avusturya sefirinin de hükûmeti namına beyân-ı tebrikât etmiş olduğu ma'rûzdur. Emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 3 Receb sene [1]334 ve fî 23 Nisan sene [1]332

Hariciye nâzırı namına

Müsteşar

[İmza]

İ. DUİT, 12/61_2

خاتمه نظر

طوبیٰ شریف

— ۱۷۷ —

عدد
— ۶۶ —

= بقاء - بقای =

صوفیه و عقیقه - قایمانا غنایک مایه نایلی نونده:

کوت العار و عقد و نقد عسری انکاف و در طاسانی = :
انکاف عاری غنایک تبایه عسری زمانه خصوصیات آتیه نظر اعتبار آتیه عسری:

۱ - : توبه عمومیت اعتباریه و موالیده ضیف اوله قدری کبی حیا و قلمه،
ازید استاجول بوعازنده و فقطایه جبرنده مقول بوند قدری

ایچوده عاری جبر نه انکاف تدفنه عارمتا ایدر بلیه جاک قوت کونده و زار

۲ - : نتیجه و ضیف اوله الجزیره ذک ضبط ایلی و زریه انکافه،
بعد کوز قریک ساند و تجارت و سود الجیه نقطه نظر نه حاز

اهیت برسی الحریه مالک اوله عسری کبی عارومات رزیه غنایک

**BULGAR ASKERÎ MÜNEKKİT ANGELOF'UN
KÛTÜ'L-AMÂRE'YE DAİR DEĞERLENDİRMELERİ**

İngilizlerin Irak seferinin ve Kûtü'l-Amâre zaferinin sebep ve sonuçlarına dair bir Bulgar askerî eleştirmenin Sofya'da yayınlanan Kampana gazetesinin 3 Mayıs 1916 tarihli nüshasında yer alan değerlendirmeleri

7 Mayıs 1916

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Matbûât-ı Umumîye Müdüriyeti

24 Nisan sene 1332

-Aded: 46-

Bulgar Matbûâtı

*Sofya'da çıkan Kampana gazetesinin 3 Mayıs
sene [1]916 tarihli nüshasından:*

-Kûtü'l-Amâre hakkında münekkid-i askerî Angelof'un mütâlaâtı-

İngilizler Irak seferine teşebbüs etdikleri zaman hususât-ı âtiyyeyi nazar-ı itibara almışlardır:

1- Türkler umumîyet itibarıyla o havalide zaîf oldukları gibi Çanakkale, İzmir, İstanbul Boğazı'nda ve Kafkasya cihetlerinde meşgul bulundukları için Irak cebhesine İngiliz taarruzuna mukâvemet edebilecek kuvvetler gönderemezlerdi.

2- Zengin ve münbit olan el-Cezîre'nin zabt edilmesi üzerine İngiltere, Basra Körfezi'nin şimâlinde ticaret ve sevku'l-ceyş nokta-i nazarından haiz-i ehemmiyet bir üssü'l-harekeye mâlik olacağı gibi hükûmât-ı merkeziyye grubunun bu kadar fedâkârlıklar ibrâziyla muhafaza etmeğe çalıştığı Hamburg-Bağdad tarîk-i azîmi de sed edilecek idi.

[s.2]

3- Bağdad ile Dicle Nehri'nin kısm-ı ulyâsına doğru vâki olacak muvaffakiyetli bir İngiliz taarruzu ile müterâfık olmak üzere Rusların Kafkasya'dan cenûba doğru icra edecekleri taarruzların muvaffakiyetle netice-pezîr olması sayesinde Rus Ordusu ile iltisak peydâ edilecek ve Rusya hesabına Hind Denizi'ne bir menfez, bir pencere küşâd olunacaktır. Hind Denizi'ne hâkim olan İngiltere için işbu pencere bir gûnâ tehlike teşkil eylemeyecektir.

4- Bağdad'a doğru vuku bulan İngiliz taarruzu bittab' Türklerin enzâr-ı dikkatini Süveyş Kanalı'ndan başka cihete imâle etdirecektir. Çünkü nâgehânî zuhur eden bu hâl, Türkler ile beraber müttefiklerini de havf ve telaşa ilkâ edecektir.

[s.3]

Irak seferi bidâyetde İngilizler için muvaffakiyetle icra edilmişti. Çünkü İngilizler Dicle Nehri'nde serbestâne seyr u hareket eden ve mükemmel topraklar ile mücehhez bulunan zırhlı vapurları sayesinde sühûletle mezkûr nehrin munsabına yerleşip oradan ale't-tedric Bağdad'a doğru ilerleyeceklerdi.

İngiliz hey'et-i seferiyyesi bu suretle hareket ederek Dicle Nehri'nde üç yüz kilometre ilerleyip Bağdad'a yüz kilometre bu'd mesafeye kadar vasıl oldu. İşte bu noktada İngiliz kuvvetleri Türk dalga ve sadmesine uğramak suretiyle vaziyet-i tedâfü'yyeye geçdiler.

O havalide vuku'a gelen harekât-ı askeriyye neticesi olarak Türkler İngilizleri mükemmel tazyik etdiler ve on üç bin asker ile Kûtü'l-Amâre'yi muhasara eylemeğe muvaffak oldular.

[s.4]

İngilizlerin zırhlı gemileri vasıtasıyla Kûtü'l-Amâre mahsurînine erzak yetiştirmek için sarf etdikleri her türlü fedâkârlıklar, Türklerin kuvvetli toplarıyla akîm bırakıldı.

Hâl-i hâzırda kale ile mahsurîn Türklerin elindedir. İngilizlerin fıkdan-ı erzakdan dolayı teslim-i silah eylemelerine bakılacak olur ise Türklerin mukabil taarruzları İngilizlerin me'mûl etmedikleri bir surette ve pek seri' olarak bu neticeyi hâsıl eylemiştir. Halbuki İngilizlerin mahsuriyet bidâyetine kadar Dicle Nehri gibi hatt-ı muhabere ve birçok vesâit-i nakliyyeleri mevcut olduğunu da zikr etmek lâzımdır.

Kûtü'l-Amâre'nin sukûtu İngilizler için öyle bir darbedir ki el-Cezîre seferinin tamamen akîm kaldığını işrâb eyler.

Bugün Türkler ile İngilizlerin işbu havalideki kuvvetleri mukayese edilecek olursa Türklerden intikam alabilmeleri için İngilizlerin kuvvetlerini

[s.5]

iki yahud üç misline iblâğ etmeleri, hiç olmaz ise yüz elli bin (silik) olmaları iktizâ eder. Bizzat kendi arazisinde zuhur eden ihtilâl ve iğtişâsı teskin etmek için asker bulamayan İngilizler, acaba bu kuvveti ihzâr eyleyebilirler mi?

Kûtü'l-Amâre'de İngilizlere indirilen darbe, maddî ve sevku'l-ceyş olmakla beraber İngiliz vakar ve haysiyeti nokta-i nazarından da pek ziyade haiz-i ehemmiyetdir.

Çanakkale hey'et-i seferiyyesi şân ve şöhretten ârî olarak dûcâr-ı akâmet olduğu vakit İngilizler, buradaki âr ve hicâbı müttefikleri olan Fransızlar ile beynlerinde taksim eylemişler ve askerlerini Selanik'e sevk etmek için bi'l-ihitiyâr çekildiklerini vatandaşlarına karşı beyân-dan çekinmemişlerdi.

Irak seferindeki hicâb ise doğrudan doğruya İngilizlere aid olacaktır. Adem-i muvaffakiyetlerini Türklerin kuvvetinden kendilerinin ise

[s.6]

adem-i kudretinden başka bir şeye atf edemeyeceklerdir. Bu da tebriye-i zimmet değil itiraf-ı aczden ibaretdir.

Türklerin muvaffakiyeti, İngilizler ile iltisak peydâ için cenûba doğru ilerlemeğe çalışsan Ruslar üzerinde bir duş tesirini îkâ' edecektir.

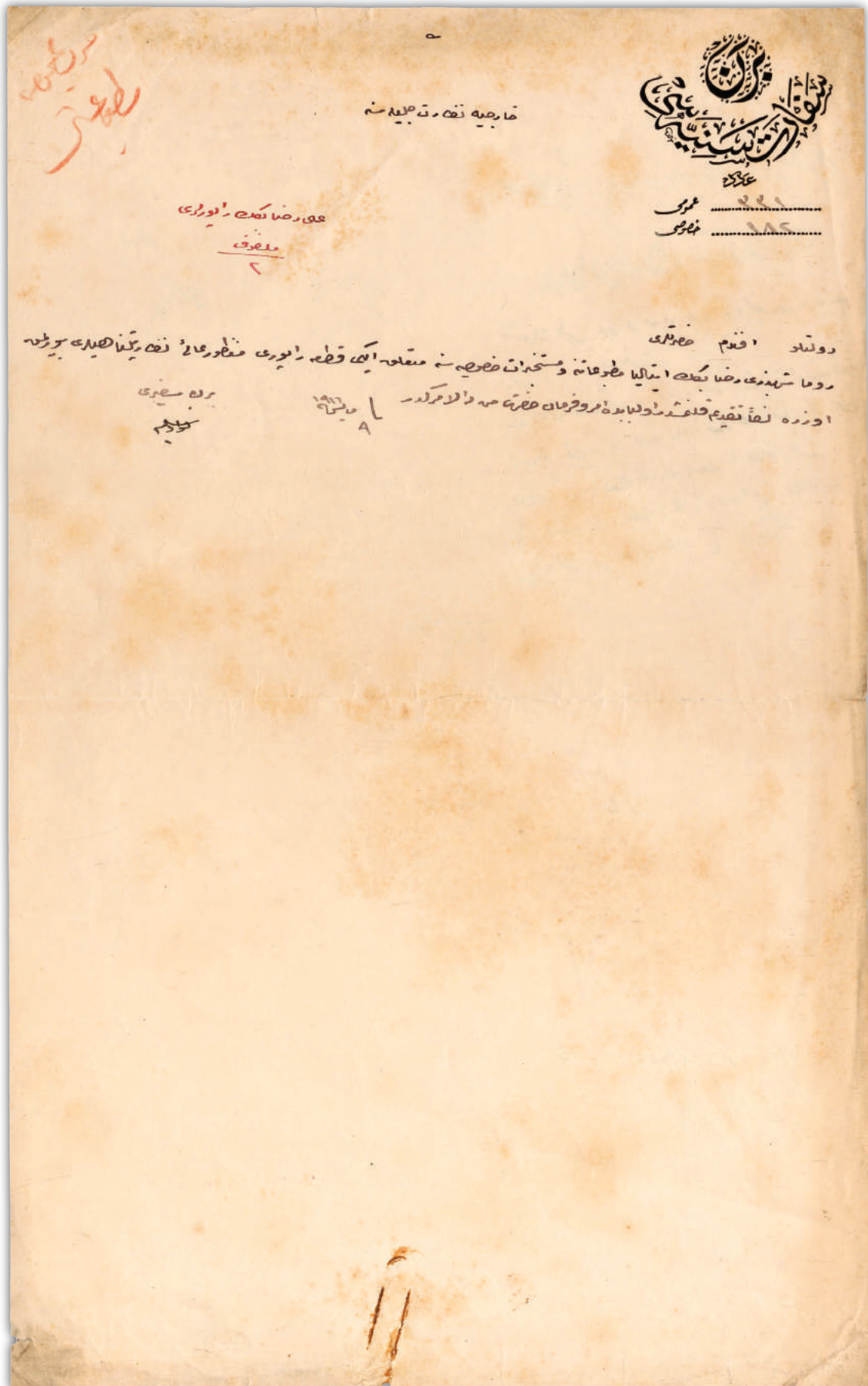
Ruslar kendileri ile İngilizler arasında bulunan müstahkem bir mevkie Türklerin aldıkları bir sırada kolaylıkla muvaffakiyet istihsâl eylemek üzere Türkler tarafından müdafaasız bırakılan Trabzon'a doğru yürüdüler.

-Romanya Matbûâtı-

I'Independance Roumaine gazetesinin 1 Mayıs sene [1]916 tarihli nüshasından:

Altı ay devam eden bir muhasaradan sonra Kûtü'l-Amâre sukût etdi. On üç bin beş yüz kişiden mürekkebe olan İngiliz Ordusu esir edildi.

HR. MTV, 768/16_1, 2, 3, 4, 5, 6

ZAFER HAKKINDA İTALYAN BASINININ DEĞERLENDİRMELERİ

Şattülarap'a yakın İran topraklarındaki petrol kaynaklarını Osmanlı'nın saldırılarından korumak amacıyla İngilizlerin yaptığı Irak seferinin yeterli hazırlık yapılmadan başlatıldığı için başarısızlığa uğradığı yolunda İtalya'da yayınlanan Courriere Della Sera gazetesinde çıkan yazı

General Townshend'in askerleriyle birlikte Kûtü'l-Amâre'de teslim olmasının beklenen bir sonuç olsa da bunun büyük savaşın ufak bir parçası olduğu vurgusu yapılarak kamuoyunun tesellî edilmeye çalışıldığına dair İtalya'da yayınlanan Secolo gazetesinde çıkan yazı

İngilizlerin Kûtü'l-Amâre'deki bu hezimetlerinin, Çanakkale'de uğradıkları bozgunun kötü etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla Bağdat üzerine yürümek konusunda besledikleri hülyalar sonucunda meydana geldiğine dair İtalya'da yayınlanan İdea National gazetesinde çıkan yazı

9 Mayıs 1916

Bern Sefâret-i Seniyyesi

Aded:

Umumî: 331

Hususî: 182

[Hulâsa:] Ali Rıza Bey'in raporları

Melfûf: 2

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Roma Şehbenderi Rıza Bey İtalya matbûâtına ve müstahbarât-ı hususîyyesine müte'alik iki kıt'a raporu manzûr-ı âlî-i nezâret-penâhîleri buyurulmak üzere leffen takdim kılınmıştır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî 9 Mayıs sene 1916

Bern Sefiri

[İmza]

HR. SYS, 2420/39_1

Aded: 62

Matbûât

Kûtü'l-Amâre'deki Osmanlı muzafferiyet-i azîmesi İtalyan matbûâtını pek me'yûs ettiği gazetelerin ifadâtından ve oradaki İngiliz hezimetinin vehâmetini ihfâ ve tahfife çalışmalarından anlaşılıyor.

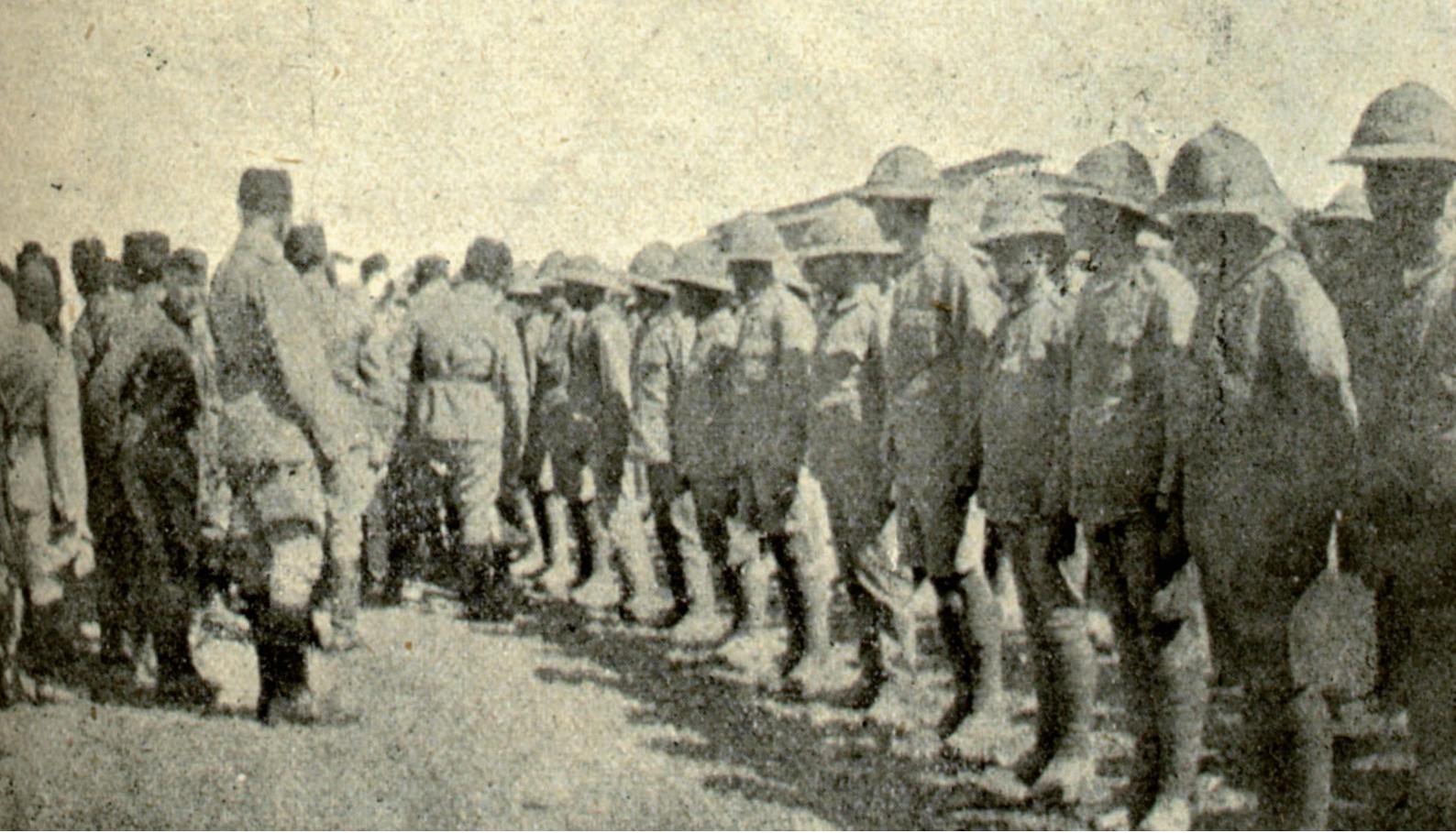
Courriere Della Sera İngiliz askerinin teslim olduğuna dair ilk gelen haber üzerine yazdığı bendde: "İngilizlerin Irak seferinden asıl maksadları Şattü'l-Arab'a karîb İran toprağındaki petrol menbalarını Osmanlı Ordusu'nun taarruzundan muhafaza ve vikâye etmek olduğunu ve fakat bi'l-âhare İngilizlerin bu işde daha ileri gitmeğe karar vermelerine ve halbuki büyük bir sefer demek olan bu harekete lâzım istihzârâtın noksan kalmasına mebnî bugünkü hezimetleri husûle geldiğini söyleyerek meselenin ehemmiyetini izâleye çalışıyor. Ertesi günü yazdığı uzun bir makalede mebd'e'-i harbden beri İngilizlerin o civardaki hareketlerinin bir tarihçesini yapıp İngiliz askerini de medh ü senâ ederek ba'dehû: Mâdem ki Kûtü'l-Amâre tahlîs olunamadı ve İngilizler ileri gidemedi o hâlde artık ileri hareketden sarf-ı nazarla bu seferin esas maksadı olan petrol menbalarını muhafaza ile iktifâ olunmak üzere İngiliz kuvâsının büsbütün geriye ric'âtî daha muvâfık olur" diyerek İngilizlerin başına gelecek şu hususu şimdiden muvâfık-ı hâl göstermek istiyor.

Secolo gazetesi: General Townshend'in Kûtü'l-Amâre'de teslim olması zâten muntazar bir vak'a bulunmasına rağmen İngiltere'de ve bütün müttefik memleketlerde büyük bir elem ve kederi mûcib olacaktır. İlerlemekde gayret, ric'atde büyük bir maharet ve muhasaraya mukâvemetde metânet gösteren bu kumandan böyle bir netice-i mü'essifeye ma'rûz kalmağa müstahik değildi. Boer muharebesinde Baden Powell nasıl yaptı ise Townshend de ordusunu tahlîs edinceye kadar bandırasının şerefini muhafaza edeceği İngiltere'de ümid olunuyordu. Fakat son zamanlarda alınan haberler bu ümidi mahv etdi. Kûtü'l-Amâre'nin teslimi ne derece elîm olur ise olsun ehemmiyetçe bu büyük muharebenin bir ufak vak'ası demektir. Çünkü on bin kişi teslim-i silah etdi amma müttefiklerin düşmanlarına karşı koyacak on milyondan fazla askeri vardır" diyerek efkâr-ı umumîyeyi tesellî etmeğe uğraşıyor.

İdea National gazetesi evvelâ Kûtü'l-Amâre'de mahsur İngiliz kuvâsının teslim-i silah etmesi harb-i umumî harekâtınca mûcib-i endişe olamayacağını söyledikten sonra: Bugünkü vak'a geçen sonbaharda İngilizlerin Bağdad üzerine yürümek hususunda besledikleri hülya sâikasıyla ikâ' etdikleri hata-yı azîm neticesidir ve bu harekete teşebbüsleri de Çanakkale'den firârları dolayısıyla efkâr-ı umumîyede hâsıl olan sû'-i tesiri berây-ı izâle bir muvaffakiyet taharrisi fikrine düşmelerinden ileri gelmiş idi." diyor.

Bütün bu gazetelerin İngiliz hezimet-i cesîmesini tahfife çalışmalarına rağmen tarz-ı ifadeleri muzafferiyet-i azîmemizden nâşi hâsıl olan yeis ve hiddetlerini açıktan açığa gösteriyor.

HR. SYS, 2420/39_2a

İngiliz esirlerin başkumandan vekiline selam vaziyeti.
Harp Mecmuası Sayı 11, Sayfa 170

DH.ŞFR 63/270

باسمہ فوئانہ انہ و صیہ و فیہ نکلای النور
صفیہ

۱- ط و نرند ن نصوب علیہ روح طہی طہ
اقامت ایندیریدہ صدہ نامہ من مدبرش و آریہ سوزانہ
صدہ نامہ طہریت باقاس و حقیقت طہریت
انف برند برلس مد فوہ صدہ صدہ طہریت

۲- کوفہ الامارہ تفصیل آ طہریت و قیام و طہریت
شہد امائی اوچ چارہ بہ ازرو و یورلیہ اسمدی
و برہ صدہ

۳- ارشدم راجہ بنی اعاشہ ایدیدہ صدہ
۴- صفایک استہاراتہ اجمہ و برہ صدہ
۵- فتح الاسعدیم مسہ طہریت و طہریت
۶- یازہ طہریت طہریت

63/270

GENERAL TOWNSHEND'İN HEYBELİ ADA'DA İKAMETİ

Kûtü'l-Amârede esir edilen General Townshend'in Heybeliada'da mecburi ikamet etdirilip gözetim altında bulundurulacağına ve diğer konulara dair Talat Paşa'dan Başkumandan Vekili ve Harbiye Nâzırı Enver Paşa'ya çekilen telgraf.

10 Mayıs 1916

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Kalem-i Mahsus

Başkumandan Vekili ve Harbiye Nâzırı Enver Paşa hazretlerine

C. 1- Townshend'in tasvîb-i âlîleri vechile Heybeliada'da ikamet etdirilecektir. Namus-ı askerîsi üzerine söz alınarak suretâ adada serbest bırakılması ve hakikat-i hâlde tarasud altında bulundurulması muvâfık olur mütâlaasındayım

2- Kûtü'l-Amâre tafsilatı gelmiş ve ihtiyaç tatmin edilmiştir.

3- Şehremaneti üç caddeye arzu buyurulan isimleri verecektir.

4- Erzurum muhacirîni iâşe edilecektir.

5- Safa Bey'in iş'ârâtına ehemmiyet verilmemekdedir.

6- Şeyhülislâm Musa Kâzım Efendi'ye bir tebrik yazılması muvâfık olur.

7- Seyahat-ı âlîleri hakkında iş'âra muntazırım. Şâyân-ı arz ehemmiyetli bir hâl yoktur.

Talat

DH. ŞFR, 63/270

KÛTÜ'L-AMÂRE ESİRLERİNE LAHEY MUKAVELESİ ÇERÇEVESİNDE KARŞILIKLILIK İLKESİNE GÖRE MUAMELE EDİLECEĞİ

Kûtü'l-Amâre'de esir edilen General Townshend ve askerlerine yapılacak muame-
lenin karşılıklılık ilkesi gözetilerek Lahey Mukavelenamesi çerçevesinde yapılması
ve bunların ihtiyaçlarının giderilmesi için Bağdat'taki Amerika konsolusuna ge-
rekli kolaylıkların gösterilmesi yolunda İngiliz Hariciye Nezâreti'nin talebi

11 Mayıs 1916

Bâb-ı Âlî

Nezâret-i Hariciye

Tercüme Müdüriyeti

Numara: 1

Tarih: 25 Nisan 1332

Hulâsa: Kûtü'l-Amâre'deki İngiliz üserâ-yı harbiyyesine dair.

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne 6 Mayıs sene
[1]916 tarihiyle Amerika Sefâreti'nden vârid
olan 1427 numaralı ve müsta'cel işaretli takrîr-i
şifâhînin tercümesidir*

Sefâret Kûtü'l-Amâre'de esir düşen İngiliz üserâ-yı harbiyyesinin ahvâline dair bu kere
İngiltere Hariciye Nezâreti'nden bir telgrafnâme ahz eylemiş olduğunu Nezâret-i Celîle-i Ha-
riciye'ye iş'âr eyler. Nezâret-i mezkûre Kûtü'l-Amâre'de esir edilen General Townshend ile
İngiliz kuvâsı hakkında ittihâz olunan tedâbîri mümkün mertebe bir ân evvel anlamağı ve
ale'l-husus mûmâileyh general ile maiyyeti zâbitânının gerek te'min-i istirâhatları nokta-i
nazarından ve gerek sair nukât nazarından derece ve mertebeleriyle ve Lahey Mukâvelenâ-
mesi'nin üserâ-yı harbiyyeye müte'allik ahkâmı dairesinde mazhar-ı ihtirâm olduklarını bil-
meni arzu etmekde ve Kûtü'l-Amâre'de alınan üserâ hakkındaki muamelenin İngiliz kuvâsı
tarafından tevkif olunan ve Hükûmet-i Osmaniyyece de malum bulunduğu vechile ez-her-
cihet şâyân-ı memnuniyet olan muameleden dün olmayacağı ümidini izhâr eylemekdedir.
Sefâret İngiltere Hükûmeti'nin mârru'l-beyân telgrafnâmesi muhtevîyâtını Nezâret-i Celîle-i
Hariciye'ye bi'l-iş'âr İngiltere Hariciye Nezâreti tarafından arzu edilen malumâtın teshîl ve
tesrî'-i istihsâli ve bir de Bağdad'daki Amerika konsolosuna mârru'z-zikr efrâd ve zâbitânı zi-
yaret edebilmesi ve kendileriyle görüşerek te'min-i ihtiyaçları için ne yapılmak lâzım ise onu
yapabilmesi için mûmâileyh konsolos hakkında teshîlât-ı mümkün icrası esbâbının istikmâl
buyurulmasını rica eyler.

HR. SYS, 2221/45_4a, 4b

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Kayd numarası: 11418-234

Tarih: 25 Nisan sene [1]332

Hulâsa: Kûtü'l-Amâre'de esir edilen İngiliz kuvâsı

Müsta'cel

Ordu-yı Hümayûn Başkumandanlığı Vekâleti'ne

Kûtü'l-Amâre'de esir edilen General Townshend ile İngiliz kuvâsı hakkında ittihâz olunan tedâbîrin bir ân evvel anlaşılması arzu edildiğinden bahisle bazı ifadâtı hâvî olarak İngiltere Hariciye Nezâreti'nden alınan telgrafnâme muhtevîyâtını ve malumât-ı matlûbenin tesrî' ve teshîl-i i'tâsı ve Bağdad'daki Amerika konsolosuna, esir edilen efrâd ve zâbitânı ziyaret edebilmesi ve kendileriyle görüşerek te'min-i ihtiyaçları için yapılacak şeylerin icrası zımnında teshîlât-ı mümkün gösterilmesi iltimasını mutazammın Amerika Sefâreti'nden ahz olunan 6 Mayıs sene [1]916 tarihli ve 1427 numaralı takrîrin tercümesi leffen tesyîr kılındı. İfa-yı icabı merhûn-ı re'y-i âsafâneleridir. Fermân.

HR. SYS, 2221/45_2

Teslim alınan İngiliz esirlerinden bir kfile
Harp Mecmuası Sayı 10, Sayfa 153

فهم انتقالي مطعومي

KÛTÜ'L-AMÂRE BAŞARISINDAN DOLAYI VİYANA ŞEHRİNİN BAYRAKLARLA DONATILMASI

Kûtü'l-Amâre başarısından dolayı Viyana şehrini bayraklarla donatan ve Osmanlı Sefâreti'ne gelerek tebriklerini bildiren belediye başkanı ile hükûmeti adına tebriklerini açıklayan Avusturya elçisinin bu ziyaret ve açıklamalarından duyulan memnuniyetin ilgili taraflara bildirilmesi

14 Mayıs 1916

Daire-i Sadâret

Umûr-ı Mühimme Kalemî

Evrak numarası: 48

Kalem numarası: 503

Tarih-i tebyûz: 11 Receb [1]334 – 1 Mayıs [1]332

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Kûtü'l-Amâre muzafferiyeti üzerine Viyana Şehri bayraklarla donatıldığı gibi şehremini Sefâret-i Seniyye'ye gelerek tebrikât-ı samîmiyyesinin atebe-i seniyye-i mülûkâneye iblâğını rica eylediği Viyana Sefiri Hüseyin Hilmi Paşa hazretleri tarafından iş'âr olunduğunu ve Avusturya sefiri de hükûmeti namına beyân-ı tebrikât eylediğini mutazammın 23 Nisan [1]332 tarihli ve 79 numaralı tezkire-i aliyyeleri lede'l-arz manzûr-ı âlî buyurularak icab edenlere mahzûziyet-i seniyye-i hazret-i Padişahînin tebliği emr u fermân buyurulduğu Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Mülûkâne Başkitâbet-i Aliyyesi'nden izbâr kılınmış olmakla ifa-yı muktezâsı siyâkında tezkire.

BEO, 4413/330937

HOLLANDA BASININDA ÇIKAN HABER VE YORUMLAR

Kûtü'l-Amâre zaferi dolayısıyla Hollanda basınında çıkan haber ve yorumların Lahey Büyükelçisi tarafından İstanbul'a rapor edildiği

15 Mayıs 1916

4824-147

[Hulâsa:] Kûtü'l-Amâre muzafferiyeti dolayısıyla
Hollanda matbûâtında münderic mütâlaâta dair

Melfûf: 3 aded

Hariciye Nâzırı devletli Halil Beyefendi hazretlerine

Devletli efendim hazretleri

Ordu-yı necîb-i Osmanî'nin Kûtü'l-Amâre'de ihrâz etmiş olduğu parlak ve şanlı muzafferiyete dair Hollanda matbûâtında münderic en mühim mütâlaâtın Fransızca hulâsaları üç nüsha olarak leffen takdim-i huzur-ı sâmilere kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 4 Mayıs sene 1916

Lahey Sefiri

[İmza]

HR. SYS, 2420/22_1

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Mühimme Kalemî

82227-510, 82228-396

Tarih: 2/15 Mayıs sene 1332/[1]916

Başkumandanlık Vekâlet ve Dahiliye Nezâret-i Celîlelerine

Osmanlı Ordusu'nun Kûtü'l-Amâre'de ihrâz etmiş olduğu parlak ve şanlı muzafferiyete dair Flemenk matbûâtında münderic olan mütâlaat-ı mühimmenin Lahey Sefâret-i Seniyesi'nden mürsel Fransızca hulâsaları manzûr-ı âsafânelere buyurulmak üzere leffen tesyîr kılındı. Emr u fermân.

HR. SYS, 2420/22_5

4824/147'ye ek
Lahey

*Kûtü'l-Amâre'nin düşüşü (Kûtü'l-Amâre yenilgisi) üzerine Hollanda basınında çıkan yazı
özetleri:*

Liberal "Nieuwe Rotterdamsche Courant"ın 1 Mayıs akşam baskısı.

"General Townshend'i askerleriyle beraber Türklere teslim olmaya mecbur eden durum İngilizlerin saygınlığına büyük bir darbe vurdu.

Bilindiği gibi Townshend hızla harekete geçerek Bağdat'ı almak istiyordu. Şayet bu projesini başarmış olsaydı, netice itibarıyla Osmanlı İmparatorluğu için büyük bir yıkım olacaktı. Ancak öyle olmadı, İngilizler Ktesiphon'da (Türk ordusu tarafından) yenilgiye uğratıldı ve Kûtü'l-Amâre'de kuşatıldılar. Bu durum (o andan itibaren) bir çok Arab kabilesini Türklerin tarafına geçmeye itti. Şayet İngilizler bu durumu telafi etmek istiyorlarsa çok şey yapmak zorundalar."

Aynı gazete askeri muhabirinin verdiği 2 Mayıs tarihli yazısında şöyle diyor:

Şayet Kûtü'l-Amâre harekâtı İngilizlere başarı getirmiş olsaydı Osmanlı kuvvetleri (diğer) mevzilerinde de saldırıya maruz kalacaklardı.

*"Nieuwe Courant" 1 Mayıs tarihli akşam baskısında özel askeri muhabirinin verdiği haberde
şöyle diyor:*

Kûtü'l-Amâre'de olup bitenleri hafife almamak gerekir. İngiliz ordusunun Türklere teslim olmasının anlamı moral açısından büyük bir olay. İngilizler için küçük düşürücü olan bu hâdise, kolonyal savaşları açısından çok zengin olan İngiliz askeri tarihinde yegâne tek (zelil bir) vakadır" denebilir.

Karadan Gelibolu'ya denizden Çanakkale'ye yapılan askeri harekât tam bir maceraydı. Bağdad'a karşı yapılan muvakkat ve cüzi yardım eli (yine) bir maceraydı. Gelibolu'ya ulaştıktan sonra altı ay süren macera dolu olaylar ve sarf edilen gayretler iyi sonuçlar vermeyecektir. Bu durum aynı şekilde müttefikler arasında hoşnutsuzluğa neden olacak, İngiltere'de (ise) şimdiye kadar olan eleştirileri daha da şiddetlendirecek . Bu hatalar aynı anda özellikle İrlanda olaylarında kendisini gösteriyor.

"Tijd", 3 Mayıs 1916, (askerî muhabir).

"Silah bırakarak teslim şartnamesi imzalamak, bir çok benzerlerinde olduğu gibi, daha ziyade moral açısından askeri bir zafer olduğunun kabul edilmesinde hiç kuşku yoktur. Şurası bir gerçek ki, sömürgesi altındaki tebaasının çoğunluğu Müslüman olan İngiltere'nin Türkler karşısında aldığı bu ikinci mağlubiyet anlamlıdır. Tarih ilerde Gelibolu ve Kûtü'l-Amâre yenilgisinin İngiltere'nin saygınlığına büyük bir darbe olduğunu yazacak."

"Standard" (Dr. Kuyper yayın organı) 1 Mayıs:

Mezopotamya'yı elde ederek büyük bir mükafât elde etme arzusunda olan İngiliz ordusunun teslim olması İngiltere için çok zor bir durum. Ermenistan'da ve İran'da üstün durumda olan müttefik orduları yanında İngiliz nüfuzu ve itibarını savunmak mecburiyetinde olan İngiliz ordusu kuvvetleri (teslim olmayı kabul etmekle) bundan mahrum oldular. İngiltere şimdi geçmişinin hatalarını ödüyor . Başından geçen felaketlerin sonucuna daha önceden (yapılan askeri hatalarla) çoktan varıldığını (gelecekte) tartışacak.

HR. SYS, 2420/22_2, 3

Kûtü'l-Amâre'de İngilizleri esir alan Halil Paşa ve kurmay heyeti

İNGİLİZ TİMES GAZETESİNİN MAĞLUBİYET SEBEBİYLE HÜKÜMETİ SUÇLAYAN BAŞMAKALESİ

Kûtü'l-Amâre'nin düşmesinden ve Bağdat'a yapılan gereksiz bir saldırının hemen akabinde İngiliz ordusunun ricat etmek zorunda kalmasından askerlerin değil, takip ettiği siyasetin sonucu olarak İngiliz Hükûmeti'nin sorumlu olduğuna ve milletçe ne yaptığını bilen yeni ve güçlü bir hükûmete ihtiyaç duyulduğuna dair Times gazetesinin 1 Mayıs 1916 tarihli nüshasının başmakalesi

16 Mayıs 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu

Başkumandanlığı Vekâleti

Şube: 2

Numara: 25941

Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne

1 Mayıs sene [1]916 tarihli Times gazetesinin başmakalesi:

Kûtü'l-Amâre'nin Sukûtu

Hükûmet-i hâzıranın tutmuş olduğu mesleğin tevîd ettiği acı neticelerin sübût bulması için daha ziyade bir müddet intizârda bulunmağa hâcet yokdur. İrlanda ihtilâlini Irak'da itmâm eden aks-i sadâlar kulaklarda tanîn-endâz oldu. Kûtü'l-Amâre'nin sukûtu bittab' gayr-ı muntazar bir keyfiyet değildi. Sukût haberi İngiliz milletince büyük ve amîk bir yeisle karşılandı. Fakat nâ-kâfi bir kuvvetle Bağdad'ı almak gibi bir teşebbüs-i serseriyânenin de hitama ermiş bulunduğu muhakkaktır. Kûtü'l-Amâre'de mahsur kalanların teslimi gibi bir netice-i mü'essifeye mûsıl olan kararı vermekden mütehassıl mes'uliyet hiçbir te'ehhur vuku'a getirilmeksizin en dakîk ve hurde noktalarına varıncaya kadar araştırılmalıdır. Böyle bir kuvve-i cüz'iyye denizden yüzlerce mil uzakda bulunup Türklerin tahkîm etmesi için bol bol vakit bırakılmış olan Bağdad'a doğru yürümeğe niçin icbâr edildi? Bu bâbda mevki'-i harbde bulunup hey'et-i seferiyyenin ibtidâlarında kolaycacak kazanmış olduğu muzafferiyetden serbest olarak hatt-ı hareketlerini şaşırılmış olan hey'et-i askeriyye erkânı tenkid ve muâhaze olunamaz. Kezâlik Hindistan'da bulunan levâzımat-ı sıhhiyesiyle hidemât-ı sevkiyye ve nakliyye teşkilatı mûcib-i hicâb bir intizamsızlık içinde yüzen, Karargâh-ı Umumî'yi de mes'ul etmek doğru değildir. Bağdad üzerine yürümekden mütevellid mes'uliyetin en nihayet yükleneceği mevki, Londra'da bulunan kabine erkânıdır. Ve bu bâbda nâzırlar, eğer verebilirler ise hatt-ı hareketlerinden mütevellid izahâtı vermelidirler. Kûtü'l-Amâre'den öteye doğru Bağdad üze-

rine yürümek hususunda hiçbir sebep-i askerî yokdu. Bağdad'a doğru delicesine saldırışı derhal ric'at takib eyledi. 28 Eylül sene [1]915'te vuku'a gelen muharebeden sonra General Townshend mahzâ hükûmetin intizâr ve tereddüdünden nâşi altı hafta bir müddet olduğu yerde bekledi durdu. Bundan sonra General Selmanpak'a doğru hücumda bulundu ise de Türklerin hafıyyen Dicle'den aşağı getirmiş oldukları dört fırka mükemmel asker karşısında zebun düştü. Eğer General Bağdad'a ulaşmak tâli'ine mazhar olsa idi, ki burası pek şübheli idi, hükûmet-i hazıra ne yapacağına karar verip de kendisine tebliğ edinceye kadar geçecek olan bir müddet zarfında Generalin bu âna kadar kazanmış olduğu şöhret ve nîk-namlar da mahv ü perişan olacaktı. Kabine erkânı miyânında tehlikenin vehâmetini ciddiden idrak etmiş ve bu serseriyâne maceranın ahmaklıktan ibaret bulunmuş olduğunu anlamış zevât vardı. O hâlde bu zâtlar da niçin tecviz etdiler? Kendi miyânında bulunan zevât-ı mütehassısanın mütâlaât-ı varidelerine rağmen felâkete mâni olacak tedâbiri ittihâz edemeyen bir kabinenin esasında bazı bozukluk olması pek muhtemeldir. Bağdad felâketi, hükûmet-i hâzıranın tedvir-i umûra sahib olamayıp işi müşavirlerin elinde mel'abe yapmasının bariz bir delilidir. Bağdad felâketi, Gelibolu fâciası ve İrlanda mesâili gösteriyor ki hükûmet-i hazıra harbi idare edecek derecede kudret ve kuvvet sahibi değildir. Azim ve karar-ı kat'î sahibi, iş görebilmeğe muktedir bir hükûmet vücuda getirmek milletçe umumen arzu olunmaktadır. Millet bu ardı arası gelmeyen bî-lüzum felâketlerden artık usanıp kalmıştır.

Fî 13 Receb sene [1]334 – fî 3 Mayıs sene [1]332

Karargâh-ı Umumî İstihbârât Şubesi Müdürü

[İmza]

HR. MTV, 768/18_1

Kûtü'l-Amâre'de esir alınan İngiliz General Townshend ve Halil Paşa

خارجیہ نظام

طوطا غورہ میری

— ۱۷۷۴ —

عدد
— ۵۵ —

= انگلیز طوطا =

و روی طرف و غایت آنک امانت نامی نوشتند:

ملکت، کون لومار و ملک غرضی خدایی، عاقبت فانی اعتبار

خود و اطمینان و فقط گویند بوده تفاوت و لیکن در طوطا بر روی غور و اطمینان

فانی بودی. البته تفاوت = حسیه نظامی نامی - سینه کور و لیکن در وجه

بنیاد و طوطا و بزرگ و کوچ و در اطمینان [همچنین زمانه خاطر در

صفتی بود در تفاوت و لیکن و صفات در [صده از آنک کنی

از این نوید تسلیم وادی.

اما هور و بزرگ کنی و درجه نهدنک طوطا و بنیاد

و طوطا و و قوی مدد و گویند و لیکن، بر طوطا غور قابل اعتبار

KUT MAĞLUBİYETİ SEBEBİYLE BAZI İNGİLİZ VE FRANSIZ GAZETELERİNİN YORUMLARI

Dicle Nehri'nin taşması sebebiyle gönderilen yardım kuvvetlerinin zamanında ulaşamamasından dolayı General Townshend'in 143 gün kahramanca savunduğu Kûtü'l-Amâre'nin düşmesinin ve İngiliz askerî birliklerinin Türklere teslim olmasının kaçınılmaz bir sonuç olduğu ve doğal olarak İngiltere'de üzüntüyle karşılandığı ifade edildikten sonra ayrıntılı bir şekilde savaşın safahatının anlatan Daily Telegraph gazetesinin 1 Mayıs 1916 tarihli nüshasında çıkan yazı.

"Kûtü'l-Amâre mağlubiyetinin acısını İngilizler nasıl çıkaracaklarını pekala bilirler" başlığı altında Figaro gazetesinde çıkan yazı
Miralay Russe'nin müttefiklerinin İngiltere'nin acı ve sevincini paylaştıklarına dair Petit Parisien gazetesinde çıkan yazısı

Irak'taki İngiliz kuvvetlerinin Türklere karşı gösterdikleri direnişin Marengo başarısını getiren Massena'nın Cenova'daki haline benzetilebileceğine, buradaki direnişin Rus ordularının Kafkasya'da ilerlemelerine yardım ettiğine, İngiltere ve müttefiklerinin şark üzerindeki hayallerini sekteye uğratmadığına, Türklerin Mısır'a bir hücum tehlikesini ortadan kaldırdığına ve İngiliz askerî tarihinde unutulması mümkün olmayan şanlı bir sayfa olarak hatırlanacağına dair Matin gazetesinde çıkan yazı

17 Mayıs 1916

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Matbûât-ı Umumîye Müdüriyeti

4 Mayıs sene 1332

-Aded: 55-

İngiliz Matbûâtı

Daily Telegraph gazetesinin 1 Mayıs sene [1]916 tarihli nüshasından:

Memleket, Kûtü'l-Amâre'nin sukûtu haberlerini, akıbet felâketi itibarıyla hüzn ve elem ile ve fakat gösterilen mukâvemet-i dilrâneden dolayı bir hiss-i gurur ile karşıladı. İşte nihayet "Harbiye Nezâreti'nin tebliğ-i resmîsinde görüldüğü vechile" General Townshend yüz kırk üç gün devam eden (hiçbir zaman hatırlardan çıkmayacak olan bir mukâvemet-i dilrâne ve mu'annidânen) sonra erzâkının tükenmesi üzerine Türklere teslim oldu.

Esasen havaların bozuk gitmesi ve Dicle Nehri'nin tuğyânı dolayısıyla General Townshend'e kuvâ-yı imdadiyye gönderilememesi, bu sukûtun gayr-ı kâbil-i ictinâb

[s.2]

olduğunu bize daha evvelden ihsâs ve bu felâketin karîbü'l-vuku olduğunu işrâb eylemiş idi.

Kûtü'l-Amâre'nin sukûtunun Irak seferine indirdiği darbenin şiddetini burada zikr etmek arzusunda değiliz.

Bütün düşüncelerimiz İngiliz bandırasını kuvvetli bir düşman karşısında aylarca Arabistan sahralarında temevvüç etdiren bu cesur General ile maiyyeti efrâdına müteveccih olduğu cihetle Kûtü'l-Amâre'nin sukûtuyla şimdi hisseylediğimiz yeis ve keder-i azîm bittab' bundan evvel bu cesur müdâfi'în hakkında beslediğimiz teveccüh ve sitâyîş nisbetinde amîkdir.

Mamafih bu felâket ile bunun bi'l-âhare tevlîd eyleyeceği netâyic hakkında şimdilik şakk u şefe eylemek istemeyiz. Bunu bittab' zaman-ı münasibinin vürûduna terk eyleyeceğiz.

Bizler şimdilik bu vâkı'aya zamanın en büyük şecâ'at, mukâvemet ve şimdiye kadar deruhde edilen seferlerin en müşkilini gösteren misali nazarı ile bakarak

[s.3]

bu Irak seferi esnasında şimdiye kadar cereyân eden vekâyi'-i mühimmeyi hulâsaten kâri'îne der-hâtır eylemekle iktifâ eyleyeceğiz.

Basra'nın şimâlinde bulunan kıymetdar gaz yağı menba'larını düşmanın eline düşürmemek niyeti veya daha doğrusu şarkdaki İngiliz nüfuz ve mevkiini vikâye eylemek maksadıyla geçen senenin Nisan'ında hemen on dört bin kişiden mürekkeb bir kuvve-i seferiyye Basra'dan dahile doğru hareket eylemiş idi.

Bu kuvvet Dicle boyunca ilerlemiş ve rast geldiği Türk kuvâ-yı askeriyyesini ric'ate mecbur kılarak Bağdad'a kadar yaklaşmış ve Teşrîn-i Sâni'de Medâyin'de Türklerle büyük bir muharebeye bile girişmiştir ki işte General Townshend karşıladığı Türk kuvâ-yı askeriyesinin kuvvet ve azametini ancak burada vâkıf olmuştur.

Alman zâbitleriyle idare olunan azîm bir Türk ordusu karşısında harben Bağdad'ı zabtetmek mümkün olmadığını anlayan General Townshend kuvve-i askeriyesiyle beraber

[s.4]

nehir boyunca avdetle Kânûn-ı Evvel'de Kûtü'l-Amâre'de mevkiini tahkîm ve kuvâ-yı imdadiyyenin vürûduna muntazır kalmışdır.

Kuvâ-yı askeriyesinin bir kısm-ı mühimmini pahalıya oturan müsademelerle gâib eyleyen General Townshend on bine karîb maiyyeti efrâdıyla beraber Kûtü'l-Amâre'ye girmiş ve nehir ve sair bazı mevâki'-i tâbiyyeden bi'l-istifade düşmanın yaklaşmasına mâni olmuşdur.

Çekdiği müşkilât ne merkezde olur ise olsun veya kuvve-i tedâfü'yyesi ne cüz'î miktarda bulunur ise bulunsun General Townshend siperlerde bir gayret-i hârikulâde ile Türklere karşı tam 143 gün kendini müdafaa eylemiştir.

En ziyade acınacak bir hâl var ise o da General Gorringe ve General Keary'nin kumandası altında bulunan kuvâ-yı imdadiyyenin Türklerle olan müsâdemâtda atdıkları topların seslerini işitmesine rağmen Türk mukâvemetinden ziyade tuğyân-ı miyâhdan hâsıl olan müşkilâtdan dolayı bu kuvâ-yı imdadiyyenin Kûtü'l-Amâre'ye doğru

[s.5]

bir türlü ilerlemediklerini görmüş olmasıdır.

Bu kahraman müdâfi'lerin günleri nasıl endişelerle takib eylediklerini ve tahlîs ümidinin mütemâdiyen azaldığını görerek ne derecelerde dûçâr-ı ızırâb olduklarını burada zikre lüzum görmeyiz.

Townshend envâ'-ı müşkilât-ı tâbiyyeye rağmen küçük bir kuvvetle fâik bir düşman karşısında çarpışmağa mahkum kalmışdır.

Tâli'-i harbin daima düşman tarafına teveccüh eylediği, erzak yüklü olarak gönderilen sefinenin yirmi dört Nisan'da "el-Ayn" mevkiindeki Türk mevakiinden muvaffakiyetle geçtikten sonra nihayet karaya oturarak düşmanın eline düşmesiyle de tezâhür eylemiştir.

Bu sefinenin Türklerin eline düşmesiyle son ümid dahi mahv olmuşdur. Bu faciaya İngiliz Generalinin Türklere teslim olmasıyla nihayet verilmek icab eyleyip

[s.6]

sukûtdan evvelki fâsılada cesur General gayur maiyyeti efrâdının gösterdikleri mukâvemet-i dilîrâne İngiliz tarih-i askerisinde şanlı sahifeler dolduracak derecede âlîdir.

Bu münasebetle Fransız matbûâtında görülen makalât ve gösterilen te'essürât şâyân-ı dikkatdir.

Figaro gazetesi:

"Bu mağlubiyetin acısını nasıl çıkaracaklarını İngilizler pekâlâ bilirler diyor.

Miralay "Russe" ise *Petit Parisien* gazetesinde:

"İngiltere'nin müttefikleri, İngiltere'nin yeis ve sürûruna iştirak eylerler diyor."

Matin gazetesi ise:

Irak'daki kuvâ-yı askeriyyemiz Türklere karşı durmakda olduğu bir zamanda General Townshend'in gösterdiği mukâvemet-i dilîrânenin "Marengo" muzafferiyâtını intâc eden "Massena"nın Cenova'daki hâline teşbih olunabileceğini yazıyor.

[s.7]

Her hâlde bu bâbda edilen fedâkârlıkların beyhûde yere sarf olunmadığı pek âşikârdır. Dicle üzerinde askerlerimiz tarafından Türklere karşı gösterilen mukâvemet, Rus ordularının Kafkasya'da ilerlemelerine hayliden hayliye yardım ettiği gibi Erzurum, Trabzon, Bitlis ve hele İran hududu muhafazası için eşedd-i lüzumu hissolan bir zamanda Türk ordularını Dicle üzerinde meşgul etmiş ve binâenaleyh Ermenistan havalisi müdafaasını zayıflaştırma-ğa sebep olmuştur.

Mütâlaâtımızı daha ileriye sevk ile diyebiliriz ki Kûtü'l-Amâre'nin sukûtu müttefiklerin şark üzerindeki tasavvurâtının mevki'-i fi'ile îsâlini zerre kadar sekte-dâr eylememiştir.

Irak seferine bizler sırf bir sergüzeşt takibi maksadıyla girişmedik bi'l-aks bu sefer, Büyük Britanya'yı düvel-i saireden ziyade menfaaddâr eyleyen

[s.8]

bir siyaset-i mahsusaya şiddetle merbût ve alâkadardır.

Şark imparatorluğundaki menâfi'imizin ehemmiyetini tedkik eyleyenler Türkiye'nin hükûmât-ı merkeziyye tarafından harbe sevk olunmasını müteâkib tarafımızdan Mısır ile Hindistan arasında kâin olan ve Acem Körfezi ile Bahr-i Ahmer'in yıkadığı bütün sevâhil

üzerinde bulunan mevakideki hâkimiyetimizin muhafazası emrinin ne derecelerde mühim bir mahiyet kesb eylemiş olduğunu kolaylıkla anlarlar.

Takib olunan plan mücebince şarka doğru olan tarîk-i mürâselemiz, muhafaza ve aynı zamanda Türkiye cenûbdan tarafımızdan ve şimâlden Kafkasya cihetinden dahi müttefikimiz Ruslar tarafından tazyik ve tehdid olunacak idi.

Yapdığımız Irak seferi diğer taraftan ise, Türkler tarafından Mısır'a bir hücum tehlikesinin mevcudiyetini ortadan kaldırmıştır.

Harekât-ı askeriye bu harbde şimdiye kadar verdiği netâyice atfen

[s.9]

diyebiliriz ki Alman hilelerinin şimdi İran'da eseri kalmamış ve Hindistan İmparatorluğu artık Almanların âmâl-i harîsânesine hedef olmak tehlikesinden kurtarılmıştır. Hele Anadolu müttefikîn kuvâ-yı askeriyesi tarafından adeta büyük bir muhasara içine alınmıştır.

Sir Percy Lake her ne kadar General Townshend'e muâvenet edememiş ise de her hâlde Dicle Nehri'nin mevâki'-i cenûbiyesine hâkim olduğu gibi tek müttefikimiz Rusya dahi kemâl-i muzafferiyetle ilerlemekte devam eylemektedir.

Her hâlde Kûtû'l-Amâre'nin müdafaası hususunda gösterilen mukâvemet-i dilîrâne İngiliz tarih-i askerisinde gayr-ı kâbil-i nisyân ve tahatturu daima mûcib-i şeref ve şân olan hâtırât bırakacaktır.

HR. MTV, 768/20_1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9

توسعه		تاریخ		توسعه		تاریخ	
ساعت اول	ساعت دوم	ساعت اول	ساعت دوم	ساعت اول	ساعت دوم	ساعت اول	ساعت دوم
۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸
۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶
۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱	۳۲	۳۳	۳۴
۳۵	۳۶	۳۷	۳۸	۳۹	۴۰	۴۱	۴۲
۴۳	۴۴	۴۵	۴۶	۴۷	۴۸	۴۹	۵۰
۵۱	۵۲	۵۳	۵۴	۵۵	۵۶	۵۷	۵۸
۵۹	۶۰	۶۱	۶۲	۶۳	۶۴	۶۵	۶۶
۶۷	۶۸	۶۹	۷۰	۷۱	۷۲	۷۳	۷۴
۷۵	۷۶	۷۷	۷۸	۷۹	۸۰	۸۱	۸۲
۸۳	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰
۹۱	۹۲	۹۳	۹۴	۹۵	۹۶	۹۷	۹۸
۹۹	۱۰۰	۱۰۱	۱۰۲	۱۰۳	۱۰۴	۱۰۵	۱۰۶
۱۰۷	۱۰۸	۱۰۹	۱۱۰	۱۱۱	۱۱۲	۱۱۳	۱۱۴
۱۱۵	۱۱۶	۱۱۷	۱۱۸	۱۱۹	۱۲۰	۱۲۱	۱۲۲
۱۲۳	۱۲۴	۱۲۵	۱۲۶	۱۲۷	۱۲۸	۱۲۹	۱۳۰
۱۳۱	۱۳۲	۱۳۳	۱۳۴	۱۳۵	۱۳۶	۱۳۷	۱۳۸
۱۳۹	۱۴۰	۱۴۱	۱۴۲	۱۴۳	۱۴۴	۱۴۵	۱۴۶
۱۴۷	۱۴۸	۱۴۹	۱۵۰	۱۵۱	۱۵۲	۱۵۳	۱۵۴
۱۵۵	۱۵۶	۱۵۷	۱۵۸	۱۵۹	۱۶۰	۱۶۱	۱۶۲
۱۶۳	۱۶۴	۱۶۵	۱۶۶	۱۶۷	۱۶۸	۱۶۹	۱۷۰
۱۷۱	۱۷۲	۱۷۳	۱۷۴	۱۷۵	۱۷۶	۱۷۷	۱۷۸
۱۷۹	۱۸۰	۱۸۱	۱۸۲	۱۸۳	۱۸۴	۱۸۵	۱۸۶
۱۸۷	۱۸۸	۱۸۹	۱۹۰	۱۹۱	۱۹۲	۱۹۳	۱۹۴
۱۹۵	۱۹۶	۱۹۷	۱۹۸	۱۹۹	۲۰۰	۲۰۱	۲۰۲
۲۰۳	۲۰۴	۲۰۵	۲۰۶	۲۰۷	۲۰۸	۲۰۹	۲۱۰
۲۱۱	۲۱۲	۲۱۳	۲۱۴	۲۱۵	۲۱۶	۲۱۷	۲۱۸
۲۱۹	۲۲۰	۲۲۱	۲۲۲	۲۲۳	۲۲۴	۲۲۵	۲۲۶
۲۲۷	۲۲۸	۲۲۹	۲۳۰	۲۳۱	۲۳۲	۲۳۳	۲۳۴
۲۳۵	۲۳۶	۲۳۷	۲۳۸	۲۳۹	۲۴۰	۲۴۱	۲۴۲
۲۴۳	۲۴۴	۲۴۵	۲۴۶	۲۴۷	۲۴۸	۲۴۹	۲۵۰
۲۵۱	۲۵۲	۲۵۳	۲۵۴	۲۵۵	۲۵۶	۲۵۷	۲۵۸
۲۵۹	۲۶۰	۲۶۱	۲۶۲	۲۶۳	۲۶۴	۲۶۵	۲۶۶
۲۶۷	۲۶۸	۲۶۹	۲۷۰	۲۷۱	۲۷۲	۲۷۳	۲۷۴
۲۷۵	۲۷۶	۲۷۷	۲۷۸	۲۷۹	۲۸۰	۲۸۱	۲۸۲
۲۸۳	۲۸۴	۲۸۵	۲۸۶	۲۸۷	۲۸۸	۲۸۹	۲۹۰
۲۹۱	۲۹۲	۲۹۳	۲۹۴	۲۹۵	۲۹۶	۲۹۷	۲۹۸
۲۹۹	۳۰۰	۳۰۱	۳۰۲	۳۰۳	۳۰۴	۳۰۵	۳۰۶
۳۰۷	۳۰۸	۳۰۹	۳۱۰	۳۱۱	۳۱۲	۳۱۳	۳۱۴
۳۱۵	۳۱۶	۳۱۷	۳۱۸	۳۱۹	۳۲۰	۳۲۱	۳۲۲
۳۲۳	۳۲۴	۳۲۵	۳۲۶	۳۲۷	۳۲۸	۳۲۹	۳۳۰

DH. ŞFR, 520/20_1b

**BURSA'DA ESİR İNGİLİZ GENERALLERİ İÇİN
HAZIRLANAN HANE**

Esir edilen İngiliz generallerinin oturması için Bursa'da on altı odalı bir evin otuz iki lira ücret ile kiralanıp her türlü malzemesiyle hazırlanmış olduğunun Bursa Valiliği'nden bildirildiği

17 Mayıs 1916**Telgrafnâme****Devlet-i Osmaniye Posta ve Telgraf ve Telefon Nezâreti****Mahrec: Bursa****Numara: 266****Tarih: 3-4-[13]32***Dahiliye Nezâreti'ne*

Aded: 309

C. 3 Mayıs sene [1]332. Emvâl-i metrukeden en münasib hâneler evvelce cihet-i aske-riyece kara menzil hatları için işgal olunmuş ve el-yevm bunların cümlesine Menzil İdaresince lüzum olmadığı görülmekte bulunmuş olduğundan dört hânenin tahliye ve Generaller için ihzâr olunmak üzere teslimi Kara Menzil Hatları Kumandanlığı'na tebliğ olunup bu bâbda kendilerine emir verilmesi de Fırka Kumandanlığı'na yazılmış ise de henüz bu hâneler teslim edilmemiştir. Ancak vilayetçe bu bâbda gösterilen müşkilât malum olduğundan evvelce vuku bulan emr-i âlîlerine imtisâlen bir tedbir-i ihtiyâtî olarak mukaddemâ otel ittihâz olunmuş iken bi'l-âhare sahibi tarafından kapatılan on altı odalı devâire münkasım mükemmel mefruş ve muntazam Jandarma İdaresince muhafazası âsân olacağı bildirilen güzel bir hâne cümlesi birlikde ikamet etmek üzere otuz iki lira icâr ile tutulup her türlü levâzımıyla hazırlanmış olduğu.

Fî 4 Mayıs sene [1]332

Bursa Valisi namına**Kadı Süleyman****DH. ŞFR, 520/20**

[illegible]

GENERAL TOWNSHEND'İN MUSUL'A GÖTÜRÜLMESİ

General Townshend ile iki arkadaşının Süvari Kaymakamı İshak Bey'in nezâretin-
de Musul'a getirildiği

19 Mayıs 1916

Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye
Posta ve Telgraf ve Telefon Nezâreti
Mahrec: Musul
Numara: 525
Tarih: 7/3/[1]332

Şifre

Müsta'celdir.

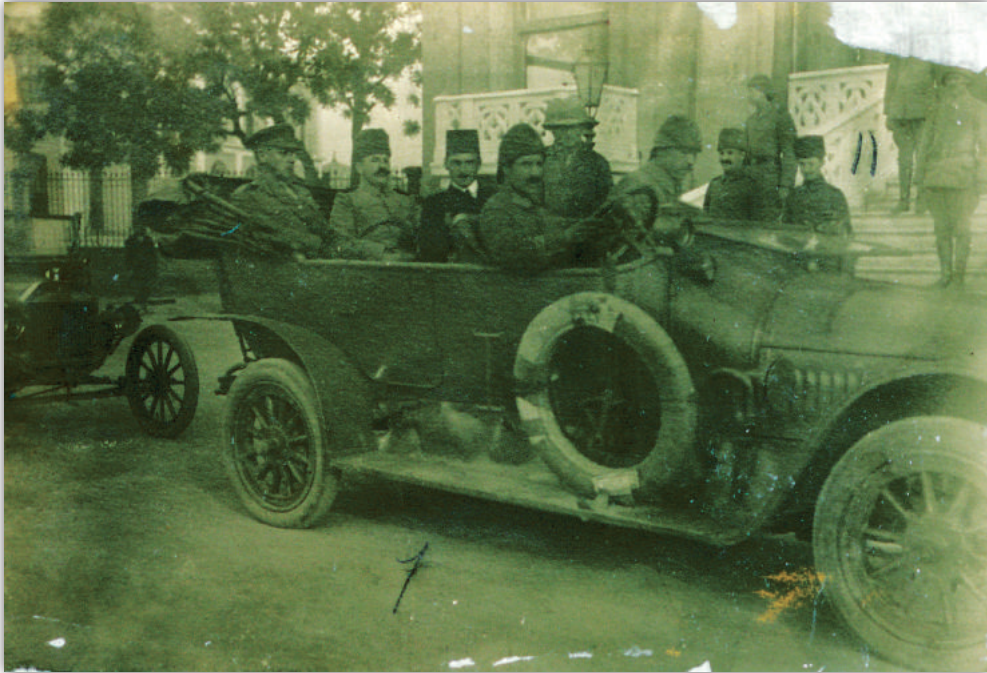
Dahiliye Nezâreti'ne

Numara: Dört / İngiliz Generali Townshend ile iki refiki Süvari Kaymakamı İshak
Bey'in muhafazasında şimdi muvâsalat etdiler.

Fî 6 Mayıs sene [1]333

**Vali namına
Şerif Muhtâr**

DH. ŞFR, 520/47_1

Kütü'l-Amare'de esir alınan İngiliz Generali Townshend'in İstanbul'a getirilişi

Birinci Dünya Harbi Albümü: 11/148

Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı Arşivi

İNGİLİZLER'İN KÛTÜ'L-AMÂRE MAĞLUBİYETİ'NE DAİR HOLLANDA BASININDA ÇIKAN BAZI DEĞERLENDİRMELER

Kûtü'l-Amâre'de General Townshend'in bütün askerî birlikleriyle birlikte Türklere teslim olmasının İngiltere'nin Osmanlı nezdindeki nüfuzuna öldürücü bir darbe vurduğuna dair Hollanda'nın Nieuwe Rotterdameche Liberal gazetesinin 1 Mayıs tarihli akşam nüshasında çıkan yazı

Kûtü'l-Amâre'deki İngiliz Ordusu'nun Türklere teslim olmasının manevî açıdan çok önemli olduğuna ve Bağdat'a karşı yapılan bu girişimin de Çanakkale'deki gibi bir maceradan ibaret kaldığına dair Nieuwe Courant gazetesinde çıkan yazı

Kûtü'l-Amâre'de General Townshend'in Türklere teslim olması; on üç bin kişinin kaybedilmesi yanında İngilizler için büyük bir manevî çöküş olduğu, Gelibolu mağlubiyetinden sonra Türkler tarafından ikinci kez İngilizlere büyük bir darbe vurulduğu ve bu yenilginin Gelibolu hezimetinden daha az feci olmadığına dair Fatherland gazetesinin 30 Nisan 1916 tarihli sabah nüshasında çıkan yazı

Uzun zamandan beri hiçbir cephede düşmanlarına teslim olmayan İngiliz kuvvetlerinin Kûtü'l-Amâre'de Türklere teslim olmasının manevî açıdan etkisinin büyük olacağına dair Handelsblad gazetesinin 1 Mayıs tarihli akşam nüshasında çıkan yazı

Kûtü'l-Amâre'nin düşüşünün İngiliz tarihinde siyah bir leke olarak kalacağına dair Racput Catolica gazetesinin 1 Mayıs tarihli nüshasında çıkan yazı

23 Mayıs 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu

Başkumandanlığı Vekâleti

Şube: 2

Numara: 20853

Matbûât Müdüriyet-i Umumîyesi'ne

Hollanda gazetelerinde görülen âtideki fıkârâtın matbûât ile neşri rica olunur:

Nieuwe Rotterdameche Liberal gazetesinin 1 Mayıs tarihli akşam nüshasında: General Townshend'in bütün kıta'âtıyla Türklere teslim olması ile İngiltere'nin Osmanlılar indindeki nüfuzuna mühlik bir darbeurulmuşdur. Townshend Bağdad'ı bağteten zabt etmek üzere süratle Bağdad'a ilerlemek istiyordu. Lâkin İngilizler Selmanpak'da mağlub edilerek nihayet Kûtü'l-Amâre'de mahsur kaldılar. Eğer İngilizler bu hatalarını tamir etmek arzu ediyorlarsa pek çok uğraşmak mecburiyetindedirler.

Nieuwe Courant gazetesinin muharrir-i askerîsi 1 Mayıs tarihli akşam nüshasında: Kûtü'l-Amâre'de geçen vukuâtı ehemmiyetsiz telakki etmek lâzım değildir. Hususıyla bir İngi-

liz ordusunun Türklere teslim olmasının manası manevî nokta-i nazardan gayet büyüktür. Bu vak'a İngiltere'nin ale'l-ekser vuku'a gelen müstemlekât seferlerinde ve tarih-i siyasî ve askerisinde belki İngiltere için yegâne bâdî-i şübhe olacak bir hâdisedir. Çanakkale'ye karşı denizden ve Gelibolu'ya karşı karadan icra edilen sefer bir [ser]-güzeştten ibaret idi. Bağdad'a karşı teşebbüs edilen darbe dahi bir ser-güzeştten ibaret kaldı. General Townshend'e i'zâm edilen kuvâ-yı imdadiyyelerin mesâîsi de gayr-ı müsmir ser-güzeştler miyânına girdi. İngilizlerin şimdiye kadar Türklere karşı bütün teşebbüslerinde esaslı suretde ihzârâtta bulunamadıklarını her şey isbat ediyor. Burada en mühim olan keyfiyet bir İngiliz ordusunun Türklere teslim olmasından tevellüd eden tesirdir.

Fatherland gazetesinin 30 Nisan [1]916 tarihli sabah nüshasından: General Townshend'in Türklere teslimi keyfiyeti on üç bin kişinin ziyâ'ı yanında İngilizler için büyük bir sukût-ı manevîdir. Çünkü General Aylmer, Gorringe ve Lake'nin emirleri altında birbiri arkasına giden kuvve-i imdadiyyenin mesâîsi büyük fedakârlıklara mal oldu. Gelibolu mağlubiyetinden sonra Türkler tarafından ikinci defa olarak İngilizlere mühim bir darbe uruldu.

Aynı gazetenin sabah nüshasında: Dicle teşebbüsü her hâlde Gelibolu hezimetinden az feci' değildir.

Handelsblad gazetesinin 1 Mayıs akşamki nüshasında: General Gordon'un Hartum'daki tesliminden beri ve yine Amajuba'da Boerlerin şiddetli suretde İngilizlere darbe urduğu zamandan beri hiçbir İngiliz kuvveti düşmana teslim olmamış idi. Lâkin bu hâdise yalnız teslim keyfiyeti dolayısıyla değil fakat husûle getireceği tesirât-ı maneviyye itibarıyla büyük bir ehemmiyeti haizdir.

Racput Catolica gazetesinin 1 Mayıs tarihli nüshasından: İngiltere'nin bu muharebede ifa ettiği vazifede Kûtü'l-Amâre'nin sukûtu İngiliz tarihinde siyah bir leke olarak kalacaktır.

Fî 10 Mayıs sene [13]32

Karargâh-ı Umumî İstihbârât Şubesi Müdürü

[İmza]

HR. MTV, 768/21

Teslim alınan İngiliz esirlerinden bir kabile
Harp Mecmuası Sayı 10, Sayfa 153

۱۰

فَاِنْ خِصَّة لِّبِهِ كَلْبُو بُوَزْدَه نَزَكَلَه اَلْمَاذُوْدَه بُوَ مَعَاوِيَه مَعْدُوْمَه
 فَالْمَقْدِيْنِ دُوْبِه خَمَا مَنَه حَكْمَه نَزَكَلَانَه اَلْمَا بَا نَحْت نَابِغِيْنِ بَرَكْت
 اَوَّلَه جَفِي صَوْرَتِ نَسِيَانَه بَلُوْرَقْدَه دَرَر .

= اَنْفَرِطُ طُجُوْعَايْ =

دَرِي تَلْفَايْ تَحْمَنَ سَنَك بِه مَارِطَلِج نَابِغِي تَحْمَنَ سَنَك :
 مَوْلَم قَا رَه سَنَك دُوْنَايْ حَلَمَ سَنَك : عَدَا مَفْرَه حَقَق
 صِيَابَه اِيْده مَقَات

مَعْقُوْمَانَدَه قَوْلُوْنِي يَه تِيْد :

نَعْلِ اَوَّلُوْبِدَه عَدَا مَقْدَه اَسْمَا لَزْم اَوَّلَه جَفَا نَعْلِ مَقْدَه
 مَنَابِدَه اَوَّلَدِيْنِ وَنَعْلِ اَوَّلُوْبِدَه لَهْ سَنَاه اَوَّلَه سِ طَرَفَه بَا نَز
 بَرَشْتَه وَفَر مَامُوْر اِيْده بِر مَعَاوَنَتِ سَوَقِيَات وَنَقِيَا تِي تَا مِيْه اِيْده بِلَا جَه
 مَحِيْدَه بِاَلْكَوَال لَهْ سَنَاه دِيْ اَوَّلُوْبِدَه جُوِيْع دِيْ بَر زَا تِه اَحْيَا جِه
 اَوَّلَدِيْنِ فَالْه اَوَّلَدِيْنِ بَا يِه اِيْمِيْ اَوْرِيْدَه مَحْبِيْسِي يَه سَه :
 اَصَالَه رَفِيْقَك لَهْ سَنَاه عَدَا اَمُوْر اِيْده اَسْتَفَا اِيْمِيْ سَوْرَه
 مَنَا تِه اَوَّلُوْبِدَه جَفِي سَوِيْمِيْه اِيْده م قَوْلُوْنِي يَه تِيْد سَوْرَه دَوَامِ اِيْده :

İNGİLİZ AVAM KAMARASI'NDA IRAK SEFERİ HAKKINDA YAPILAN OTURUM

Kûtü'l-Amâre muhasarasının 105'nci gününde İngiliz Avam Kamarası'nda Irak Seferi hakkında yapılan oturumda katılımcıların; sefer için gerekli olan cephâne-nin yeterli olmadığı, gönderilen yardım kuvvetlerinin zamanında gönderilmediği, yaşanan sıkıntıların Hindistan İdaresi döneminde olduğu dolayısıyla da sorumlu-luğun onlara ait olması gerektiği yolundaki eleştirilerine karşı Hindistan Umûru Nâzırı Chamberlain'in verdiği cevaplara dair İngiltere'de yayınlanan Daily Teleg-raph gazetesinin 23 Mayıs 1916 tarihli nüshasında çıkan yazı

23 Mayıs 1916

[s.12]

-İngiliz Matbûâtı-

Daily Telegraph gazetesinin 23 Mayıs sene [1]916 tarihli nüshasından:

Avam Kamarası'nın dünkü celsesinde: Irak Seferi hakkında cereyân eden münâkaşât
Mebûsândan Colonel Petit:

Nasıl olup da Irak seferinde isti'mâli lâzım olan cephânenin mikdar-ı münasibde olma-dığı ve nasıl olup da Hindistan İdaresi tarafından yalnız bir şimendifer memuru ile bir muâvi-ninin sevkîyât ve nakliyatı te'min edebileceğini mahallinden bi's-sual Hindistan'ın dahi Lloyd George gibi bir zâta ihtiyacı olduğu zâhir olduğunu beyân eylemesi üzerine meclis reisi:

Asâletli refîkinin Hindistan'a aid umûr ile iştigâl etmesi şu sırada caiz olamayacağını söylemiş ise de Colonel Petit sözünde devam ile:

[s.13]

Irak seferine iştirak eden asâkirin metânet ve şecâ'atlerinin mûcib-i mefharet olduğu ve Kûtü'l-Amâre muhasarasının bugün 105'nci gününe dahil olduklarını ve Harbiye Nezâreti'nin bu sahne-i harbe kuvvâ-yı imdadiyye göndermekde olduğunu işitdiklerini ve fakat bu kuvve-i imdadiyyenin bundan evvel ol sahne-i harbe ne için gönderilmediğini halkın bilmek istediği-ni söylemiş ve bu aralık söz alan Mister Chamberlain refîkinin beyânâtına iştirak ile:

-Irak seferine iltihak eden gerek Hindli ve gerek İngiliz askerin tesadûf eyledikleri envâ'-ı müşkilâta rağmen gördükleri mühim işlerin cidden mûcib-i takdir ve teşekkür-i azîm olduğunu ve fakat Harbiye Nezâreti'ni bu sefere aid bazı hususâtдан dolayı tenkid ve muâha-ze etmekde refîkinin haklı olamayacağını, zirâ Hindistan Nezâreti bu Irak seferinin tertib ve idaresi hususunda ancak şu son zamanlarda Harbiye Nezâreti'ne devr eylediğini ve Hindistan İdaresi'nin vazifesini hüsn-i suretle ifa edip etmediğini bilmez ise de bu seferin şâyân-ı muâ-haze olan aksâmı dahi o vakit Hindistan İdaresi altında bulunduğu cihetle mes'uliyetin Harbi-ye Nezâreti'ne değil Hindistan İdaresi'ne aid olması lâzım geleceğini ve Irak seferinin küçük

mikyâsda bir takım harekât-ı askeriyye ile başladığını ve fakat bi'l-âhare kesb-i tevessü' ile şekl-i hâzırını iktisâb eylediğini ve bu sefer

[s.14]

idaresinin şimdi Harbiye Nezâretiyle Erkân-ı Harbiye Hey'eti'ne havale edilmesinin şâyân-ı memnuniyet olduğunu ve Colonel Petit'in bahs eylediği malzeme-i askeriyyenin noksanı ve Medâyin üzerine olan hareketde mikdar-ı kâfi asker bulundurulmadığı meselesine gelince Mister Chamberlain harekât-ı askeriyyenin devam eylediği bir zamanda bu hareket hakkında ve bu hareketin ne gibi şerâit altında icra edildiğine dair izahât vermekliğinin münasib olamayacağını beyân ile Colonel Petit'in bu ileri hareketin icrası için lâzım gelen kuvvetin te'min-i maksada kâfi olduğuna dair mevcut olan fıkri bâtıl-ı askerî ile bu Medâyin seferine girildiğini zan ve tahmin ile aldanmış olduğunu ve Irak başkumandanıyla gerek Hindistan'da ve gerek İngiltere'de bulunan ümerâ-yı askeriyyenin cümlesinin istihsâl-i re'yi ile ve elde bulunan kuvvâ-yı askeriyye ile Bağdad'a doğru hareket edildiğini ve Colonel Petit'in dediği vechile adem-i tekemmül, levâzım-ı askeriyyede değil acınacak bir hâlde bulunan hastahâne teşkilatında olduğunu ve Irak seferinin ne gibi müşkilât-ı azîmeyi iktihâm ile icra edildiğini muhterem meclis hey'etine der-hâtır etdirmeye kâfi görerek bu sefere aid istihbâr eylediği şâyân-ı telehhûf birçok hususât hakkında burada izahât vermek münasib olamayacağını söylemiştir.

[s.15]

Mister Chamberlain: Basra'da lüzumundan başka ve ihtiyacâta maa ziyadetin kâfi miktarda malzeme-i tıbbiyye bulunduğunu ve fakat daha içerilerde hastahâne teşkilatının cidden şâyân-ı esef bir hâlde olduğunu istihbâr eylediği rüfekâsına bildirmiş ve demiştir ki:

-Bu şâyân-ı teessüf ahvâlin vuku'una nehir münâkalâtında tesadüf edilen müşkilât sebeb olmuştur. Kâbil-i seyr ve gayet az su çeker nakliye sefaini tedârükü işte bu müşkilâtın başlıcalarından birini teşkil eder.

Hükûmet bu gibi merâkib-i sağıre-i bahriyyeyi kısmen Mısır ve kısmen Hindistan'dan tedarik eyleyebilmiş ise de nişâne-i bed-tâli' olmak üzere bunlardan kısm-ı a'zamı Dicle'ye esna-yı nakillerinde gark veya zâyi olmuşlardır.

Cereyân eden şâyân-ı teessüf ahvâl hakkında tahkikât icrası ve bu gibi ahvâlin tekerrüne meydan verilmemek için lâzım gelen vesâite tevessül eylemeleri zımnında hükûmet, biri askerî ve diğeri mülkiyeden olmak üzere General Sir William, Vincent gibi iki ma'rûf zâtı Irak'a göndermiştir.

Her hâlde ümid olunur ki bu bâbda lâzım gelen ıslahat bi'l-icra ahvâl-i sâbıkanın tekerrürüne artık mahal kalmaz. General (silik) itina ile bakıldığı ve ahvâl-i sıhhiyeleri mûcib-i memnuniyet bir hâlde olduğundan bâhis

[s.16]

olan bir telgrafı Irak Hey'et-i Seferiyyesi Başkumandanlığı Harbiye Nezâreti'ne göndererek cümlemizi mesrûr etmiştir.

Neşr olunan tebligât-ı resmiyenin bazı kereler biraz mübhem olmasına rağmen Irak ahvâlinin mûcib-i endişe değil belki de bâdî-i memnuniyet bir hâlde devam eylemekte olduğundan azâ-yı kiramın müsterîh olabileceklerini ve halkın bir roman tarzında tertib edilmiş olan ve her gün telsiz telgraflarla bu memlekete gelen Irak seferi hakkındaki Türk ve Almanların güya resmî olan tebligâtını ciddiyetle nazar-ı dikkate almamaları lâzım geldiğini ve oradaki kuvâ-yı askeriyye ile bu kuvâ-yı askeriyyenin harekâtı hakkında tafsilat verilmesi hâl ve mevki hasebiyle mümkün olamayacağını zîrâ aksi takdirde ahalinin merakı izâle olunmakla beraber düşmanın dahi verilecek tafsilatdan müstefîd olabileceği bedîhî olacağını meclise bildirmişdir.

Bristol Mebûsu Mister Hubhouse:

-Tafsilat-ı ânifeden Kamara'nın pek ziyade istifade eylediğini beyân ile Bağdad'a doğru hareketin başkumandan ve ümerâ-yı askeriyyesinin tensibi vechile icra olunduğu hakkındaki beyânâtın doğrusu kendisini dûçâr-ı hayret eylediğini zîrâ Bağdad şehrinin öyle on veya yirmi bin kişi ile zabtına kıyâm sırf bir cinnet olduğunu ve böyle ufak bir kuvve-i askeriyye ile bu harekete cür'etin nasıl olup da ümerâ-yı askeriyyenin tensib ve muvafakatına iktirân eylediğini bir türlü

[s.17]

anlamadığını beyân ve Mister Chamberlain'in dediği vechile Irak'da cereyân eden yolsuzluklar hakkında tahkikât ve tedkikât icrası lâzım olduğunu ve bu ahvâl-i esef-iştîmâle sebep olanların şiddetle tecziyesi lâzım geldiğini ityân eylemiş ve bu aralık söze karışan Kirkaldy Mebûsu Sir Dalziel:

-Çanakkale hakkında dahi tahkikât icra edilecekti. Halbuki hiçbir şey yapılmadı demiş ve buna cevaben Mister Hubhouse:

-Hiç olmazsa şimdi karşımızda göğsü gererek tahkikât icra edileceğini söyleyen gayretli bir nâzır var. Roman tarzında yazıldığı beyân olunan Türk tebligât-ı resmiyesi her hâlde bizim Harbiye Nezâretimiz tarafından neşr olunan tebligâtdan daha sarîh ve daha az mu'în-dârâne bir suretle tertib olunmaktadır.

Hükûmetin Irak seferi hakkında malumât-ı kâfiye vermesi arzu olunur şeylerdendir. Düşmanın bildiği şeyleri bizden saklamakdan ne kazanılabilir?

Mister Chamberlain demiştir ki: Her hâlde düşman bizim telefâtın mikdarını bizler kadar bilmez ve bilemez.

Mister Hubhouse cevaben: O hâlde Türkleri Harbiye Nezâretimizin muvaffak olduğu birçok hususâtta gösterdikleri hârikulâde isabet-i tahmin ve hüsn-i takdirden dolayı tebrik etmekliğimiz lâzım gelir, demiş ve celseye gürültüler ve patırdılar ile hitam verilmiştir.

HR. MTV, 768/10_12, 13, 14, 15, 16, 17

خازن خیر نظام الدین
طوطا شریف مدبری

— ۱۱۱۱ —

— ۶۱ —

= آثار طبقاتی =

— سر فقه و ضعیف عربی —

عقاید و ضعیف سواد عربی — ایرانه و سواد کلمات عربی —

— ایرانه انگلیز و روسیه — فقه و سواد کلمات عربی —

و تحقیقات — تاریخ ایرانه و ضعیف عربی —

و فقه و سواد کلمات عربی — فقه و سواد کلمات عربی —

کتاب نامه و سواد کلمات عربی — فقه و سواد کلمات عربی —

کتاب نامه و سواد کلمات عربی — فقه و سواد کلمات عربی —

کتاب نامه و سواد کلمات عربی — فقه و سواد کلمات عربی —

کتاب نامه و سواد کلمات عربی — فقه و سواد کلمات عربی —

کتاب نامه و سواد کلمات عربی — فقه و سواد کلمات عربی —

ALMAN FRANKFURTER ZEİTUNG GAZETESİ'NDEKİ DEĞERLENDİRMELER

Irak'taki İngiliz askerlerinin sevki, İran'da Rusların askerî hareketleri ve İngiltere'nin pozisyonu, Von der Goltz Paşa'nın savaş ile ilgili hesap ve tahminleri ile Türk Ermenistan'ındaki savaş durumu hakkında Almanya'nın Frankfurter Zeitung gazetesinin 7 Mayıs 1916 tarihli nüshasında yayınlanan bir yazı

24 Mayıs 1916

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Matbûât-ı Umûmîye Müdüriyeti

11 Mayıs sene 1332

-61-

Alman Matbûâtı

-Şarkda vaziyet-i harbiye-

-Irak'da vaziyet-i sevku'l-ceyşîyye - İran'da Rusların harekât-ı askeriyyesi- İran'da İngiltere ve Rusya- Von der Goltz Paşa'nın hesâbât ve tahminâtı- Türk Ermenistanı'nda vaziyet-i harbiye-

Frankfurter Zeitung gazetesinin 7 Mayıs sene [1]916 tarihli nüshasından:

Kûtü'l-Amâre'de Osmanlı Ordusu tarafından ihrâz olunan muzafferiyet, sevku'l-ceyş nokta-i nazarından, bir silsile-i harekâtın hitamı ve yeni bir vaziyet-i ceyşîyyenin bidâyeti demektir. İngilizler için şimdi en ziyade haiz-i ehemmiyet olan mesele, Basra'ya karşı vuku muhtemel olan bir Türk taarruzunu akîm ve semeresiz bırakacak çareleri taharrî ve te'min eylemektir.

İhtimal ki onlar bu maksad ile Kurna'ya kadar çekileceklerdir. Zirâ

[s.2]

oradandır ki İngilizler, el-yevm Irak'da bulundurmakda oldukları kuvveti iki kısma ayırmağa mecbur kalmaksızın, hem Dicle ve hem Fırat havzalarını hâkimiyet-i askeriyyeleri altında tutmağa muvaffak ve kâdir olacaklardır.

Vâkıâ İngilizlerin Basra havalisinde işgal etdikleri mevki "Arka-Basra- tarîkinden takrîben elli kilometre bu'd mesafede kaimdir. Türklerin Arka'nın ötesine bir ordu sevk etmeleri hâlinde İngilizler bâlâdaki tarîki muhafaza ve müdafaa için ya kuvve-i asliyelerinden mühim kuvvetler ifrâz ve tefrik etmek veya şimâle doğru bir daha sarkmamak şartıyla Basra'ya kadar ric'at eylemek şıklarından birini ihtiyâr da muztar kalacaktır.

Onlar bir kere Basra'ya çekildikten sonra evvelâ Basra, "Zübeyr"* hattını, sâniyen Şattu'l-Arab'ın iskâ ve ırvâ ettiği havali-i sahiliyyeyi ve sâlisen havali-i mezkûreyi yana rabt edip "Muhammere"den geçen tarîk-i muvâsalayı muhafaza etmeğe muktedir olacaklardır.

Türklerin vâsi' mikyâsda bir hareket-i taarruziyye icrasına kâdir olup olmadıklarına
[s.3]

ve bu yolda bir hareketin Asya-yı Osmanî'de icra edilmekde ve edilecek olan sair harekât-ı askeriyye için evvelce kararlaştırılan planlar ile ne dereceye kadar kâbil-i te'lif bulunduğu elimizdeki malumât pek nâkıs ve nâ-tamam olmasına binâen- kat'î bir fikir hâsıl ve beyân etmek şimdilik mümteni'dir.

İran arazisi içinden geçmekle Rusların Irak dâru'l-harbinde Osmanlı Ordusu'nu tehdid etmek maksadını takib etdikleri muhakkaktır. Lâkin bu imdadları geç kaldı. İtilâf matbûâtı, herkesin kolayca anlayabileceği esbâbdan dolayı Rusların İran arazisi dahilinden mürûr suretiyle garba doğru teveccüh eden ileri hareketlerini Türkler için vahim ve tehlikeli bir vak'a olarak göstermeğe çalışmışlardır.

Halbuki biz Irak'dan el-Cezîre-İran hududu boyunca sarp ve menâ'at-i silsile-i cibâlin imtidâdı hasebiyle Rusların tecavüzünü öteden beri unutmadık. Türkler Kûtü'l-Amâre havâlisinde serbestî-i hareketlerini istihsâlden sonra Kirmanşah'dan Künye tarîkıyla Irak hıttasına akın

[s.4]

Rusların nazarında eski kuvve-i câzibesini gâib etmiş olsa gerekdir.

Türkiye'nin İngiltere'ye karşı ihrâz ettiği galibiyet, Osmanlılığın şarkdaki şeref ve nüfuzunu fevkalâde i'lâ ve tezyîd ile kalmayacaktır. Bu vak'a-i harbiyye Irak'a müteveccih olan Rus ordularının hutût-ı münâkale ve muvâsalasını büyük bir tehdid ve tehlikeye ma'rûz bırakmak gibi sırf askerliğe aid bir tesiri dahi icra edecektir.

Çünkü Azerbaycan, Kürdistan İranı ve Luristan cihetlerinde sâkin akvâm ve kabâil -siyaseten zaîf oldukları için- ancak kuvveti tanırlar. Kuvvetli rakîbden hangisini daha kuvvetli görürler ise be-heme-hâl onun tarafını iltizâm ederler.

Halbuki bugün en kuvvetli taraf Osmanlılardır. Binâenaleyh Rus ordularının gerisindeki hutût-ı muvâsalaya nev'an-mâ hâkim olan ve şimdiye kadar Ruslara karşı zâhirî bir muhabbet ve teveccüh gösteren kabâil ve aşâirin bu tavır ve vaz'larında an-karîb esaslı bir tahavvülün husûlüne intizâr etmek lâzımdır.

İran'daki Rus harekât-ı askeriyesinin suret-i cereyân ve inkişâfı,

[s.5]

Rusya'nın orada bir takım makâsıd-ı hodgâmâneyi te'mine sâ'î olduğunu göstermek-

* Metinde sehven Sübeyr yazılmıştır.

dedir.

Ruslar serî‘ ve müessir bir muâvenete muhtaç olan İngilizlerin imdadına, bütün kuvvetleriyle Kirmanşah tarîki ile şitâbân olacak yerde İran arazisi dahilinde kuvvetlerini dağıtmaları ve bundan bir orduyu Isfahan'a ve ağıleb-i ihtimale göre Kirman'a dahi -ki Isfahan'ın cenûb-ı şarkisinde kâindir- sevk etmeleri bâlâda müdde‘âmızın sıhhatini isbat eden delâildendir.

Bu tarz-ı hareket olsa olsa İran'daki Rus mıntika-i nüfuzunu büsbütün Rus hâkimiyeti altına almak ve cenûba doğru tevsî‘ eylemek emel ve arzusuna tebaan ihtiyâr olunmuştur. Ruslar ve İngilizlerin birbirine en dostâne te‘minât vermelerine rağmen İran, iki devlet menâfi‘ine en bî-aman bir surette çarpışmakda olduğu bir saha kalmaktan kurtulamayacaktır.

Rusya, Basra Körfezi veya Bahr-i Umman üzerinde bir liman elde etmedikçe, İran'da temellük ettiği arazi -vüs‘âtî ne olur ise olsun- kendisi için

[s.6]

ancak kalîl bir kıymeti haiz olacaktır. Halbuki Rusya'nın cenûb denizlerine kadar sokulmağa muvaffak olması takdirinde hem İngiltere'nin Kuveyt ile Hindistan arasında doğrudan doğruya bir tarîk-i muvâsala te‘sisine ma‘tûf âmâlini zîr ü zeber edecek hem Basra Körfezi'ndeki İngiliz hâkimiyet-i mutlakasını ciddî bir tehdid altında bulunduracaktır ki İngiltere'nin buna tahammül etmesi kabil değildir.

Her hâlde Rusya'nın İran cihetlerinde açık denize ulaşmak hususundaki arzu ve emelleri İran'da tevessü‘ ve inkişâf etmekde olan harekât-ı askeriyye üzerinde fevkalâde bir tesir ve nüfuz icrasından hali kalmayacaktır.

Von der Goltz Paşa'nın vefat-ı nâgehânîsi müşârun-ileyhi Irak havalisinde atmış olduğu tohumunun husûlünü devşirmek saadetinden mahrum bıraktı. Kûtü'l-Amâre'nin sukûtu Goltz Paşa'nın bade'l-mevt kazandığı bir muzafferiyettir.

Müşârun-ileyh Rus ordularının mahsur İngiliz Ordusu'nun muâvenetine

[s.7]

vakt ü zamânında yetişemeyeceğini pek doğru tahmin ve hesap etmişti. Bu sayededir ki Irak'daki Osmanlı harekât-ı askeriyyesi -sair cebhelerde bulunan ordulardan mühim kuvvetlerin ifrâzına lüzum hâsıl olmaksızın- hem tedbir ve ihtiyâta muvâfık ve hem müessir bir muvaffakiyet-bahş, sevk ve idare olunabilmiştir.

Goltz'a halef olan zât, harekât-ı askeriyenin merkez-i sıkletini Irak'da mı bırakmak yoksa Garbî İran'da mı intikal ettirmek daha muvâfık ve münasib olacağı meselesini halletmek vazifesiyle mükellef olacaktır.

Bu bâbda verilecek karara ancak birkaç hafta veya birkaç ay sonra muttali‘ olabileceğiz.

Türk Ermenistanı'nda el-yevm her şey henüz devre-i tedarik ve ihzârda bulunuyor. Rus

erkân-ı harbi, eyâlât-ı şarkıyye-i Osmaniyyedeki mevakiin vaziyet-i hakikiyye-i coğrafiyye-sinin ahalice pek az malum olmasına güvenerek Ermenistan harekâtı

[s.8]

hakkında az çok hayalî ve mübâlağalı tebligâtta bulunuyor.

Mesela 1 Mayıs tarihli tebliğde: "Kazaklarımız Diyarbekir istikâmetinden garba doğru kemâl-i sür'at ve şiddetle ilerlemektedir" deniliyor. Halbuki Türk cebhesi, Muş ve Siird civarındaki silsile-i cibâlin zirvelerini takib eden bir hatt-ı mefrûz imtidâdınca uzanıyor. Diyarbekir şehri ise bu hattın takrîben yüz kilometre gerisindedir.

Sağ cenahda Ruslar Trabzon'un cenûb-ı garbîsinde kâin Arda Geçidi'ne doğru yer kazanmağa çalışıyorlar. Maksadları yeni bir üssü'l-hareke te'sis ve te'min etmekden ziyade Trabzon'u kara cihetinden tehdid edebilecek mehâliki bertaraf eylemek olsa gerekdir.

HR. MTV, 768/22_1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

Kuşatmadan önce topraklı Kûtü'l- Amâre şehrinin kerpiç evlerinde 6000 kişi oturuyordu.

Altıncı Ordu Kumandanı Halil Paşa

I. Dünya Harbi yıllarında yayınlanan Harb Mecmuasında fotoğraf için şu ifadeler kullanılmıştır: "Bir eli Kûtü'l-Amâre'de düşman boğazında, bir eli Felahiye'de düşman göğsünde aylarca çalıştı. Hakkın yardımı onu emelinde muvaffak etti. Zafer hakkındır. Nihayet bizindir inşallah.

Bir İngiliz gazetesi Townshend'i yukarıki çerçeve içine almış ve Bağdad'ın mübarek minarelerine astığı levhaya "Irak fatihi Townshend" yazmıştı. Townshend'i çıkardık yakışan mahyayı kurarak oraya ehlini koyduk."

Harp Mecmuası Sayı 8, Sayfa 114

75

**HALİL PAŞA'YA AVUSTURYA İMPARATORU TARAFINDAN
"COURONNE DE FER" NİŞANI VERİLMESİ**

Altıncı Kolordu Komutanı Halil Paşa'ya Avusturya İmparatoru tarafından "Couronne de Fer" nişanı verildiği, söz konusu nişan ile beratının Avusturya Harbiye Nezâreti aracılığıyla gönderileceği

25 Mayıs 1916

Numara: 384

Tarih: 12 Mayıs sene [1]332 – 25 Mayıs [1]916

82595-615

*[Hulâsa:] Halil Paşa'ya Avusturya Devleti
tarafından nişan verildiğine dair*

Hariciye Nâzırı Halil Beyefendi hazretlerinden Harbiye Nâzırı Enver Paşa hazretlerine

Haşmetli Avusturya İmparatoru hazretleri cânibinden Altıncı Kolordu-yı Hümâyûn Kumandanı Halil Paşa'ya birinci rütbeden *Couronne de Fer* nişânı i'tâ kılındığı ve mezkûr nişân ile beratının Avusturya Harbiye Nezâreti vâsıtasıyla Nezâret-i Celîlelerine irsâl kılınacağı Dersaâdet Sefâreti'nden iş'âr edilmiştir. Ol bâbda.

HR. SYS, 2420/79_2

İNGİLİZ MATBUATININ KÛTÛ'L-AMÂRE YENİLGİSİNE SORUMLU ARAMASI

İngilizlerin Kûtü'l-Amâre yenilgisinden askerlerin mi, siyasîlerin mi sorumlu olduğunun sorgulandığı yazıda, burdan başta "harbde emsali vardır" diyerek işi geçiştirmeye çalışan Başbakan Asquith olmak üzere hiç kimsenin rahatsız olmaması gerektiğine dair İngiltere'de yayınlanan Morning Post gazetesinde çıkan başmakale

27 Mayıs 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu

Başkumandanlığı Vekâleti

Şube: 2

Numara: 26288

Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne

11 Mayıs [1]916 tarihli Morning Post gazetesinin başmakalesi

Mes'ul kimdir?

Irak kuvve-i seferiyyesinin geçen senenin Teşrîn-i Evvel'inden Kânûn-ı Evvel'i nihayetine kadar güzêrân eden müddet zarfındaki harekâtından bâhis olan o zamanki Başkumandan General Nixon'un raporu nihayetü'l-emr neşr olundu. Kânûn-ı Evvel'in üçü idi ki General Townshend, adeden mütefevvik bir düşmana karşı Selmanpak'da muharebe edip ve hakikaten de ihrâz-ı muzafferiyet etdikden sonra mahall-i mezkûrdan ric'at etmiş bulunuyordu, fakat General nerede tutunabilecekdi, nihayet Kûtü'l-Amâre'ye vasıl oldu ve burada yüz kırk üç gün taht-ı muhasarada kaldı. Kânûn-ı Evvel'in beşinde idi ki General Townshend, Selmanpak'ın otuz mil şarkında bulunan Aziziyye mevkiine muvâsalat eylemiş bulunuyordu. General Nixon bu zamandan itibaren hey'et-i seferiyyesinin tarihini raporunda tafsîl ediyor, Selmanpak muharebesini izah ediyor ve Kûtü'l-Amâre'ye ricati teşrîh ediyor. Generalin tafsilat ve teşrîhâtı, İngiliz Ordusu'nun tarihini bilenlerce pek ziyadesiyle hüzn-engîzdir: Gayr-ı kâfi, sevkîyât ve nakliyâtı berbad, levâzımat-ı sıhhiyyesi noksan ve başlıca hatası düşmanın mikdar-ı adedisini tamamen ve sahîhan anlayamayan bir kuvve-i askeriyye adeden pek mütefevvik düşman karşısına sevk olunuyor. General Townshend'in Aziziye'ye muvâsalatına kadar düşman efrâdının mikdar-ı adedisinin (13) binden fazla olduğunu ve (38) topa mâlik bulunduğunu anlayamamış olduğunu ve kuvve-i imdadiyye beklemekte bulunduğunu General Nixon raporunda zikr ediyor. Halbuki General Townshend'in maiyyetindeki kuvve-i

askeriyye düşman kuvvetinin nısfı râddesinde bulunuyordu. Bundan başka olarak General Townshend'in kuvveti böyle nâ-kafi ve fena surette techiz kılınarak bu derece müşkilât ile mâli bir memleket dahilinde ve bâ-husus kuvveti nâ-malum bir düşmana karşı üssü'l-hareke-den yüzlerce mil uzağa sevk olunmak hata-yı esâsîsinden mütevellid ıztırâbât ve âlâm içinde yuvarlanıp duruyordu.

General Nixon efrâdımızın şecâ'at ve fedâkârlıkları hakkında bezl-i takdirât ediyor. Efrâd-ı mezkûre bunca cesaret ve fedakârlıklarına rağmen harekât-ı askeriyenin en müşkilât-lısı olan ric'âtî bir intizam-ı tâm dahilinde ve muvaffakiyetle yapmışlardır. General Melliss'in zîr-i kumandasında bulunan muhtelit livâ üç gün içinde seksen millik yol yürümüşler ve bu miyânda da 1 Kânûn-ı Evvel muharebesini de yapmışlardır. Kût'un sukûtunu ve General Townshend ile maiyyetindeki kuvvetin esâretini müteâkib Avam Kamarası'nda beyânâtda bulunan Başvekil Asquith, bu vak'a dolayısıyla milletin hüznü ve elem içinde kaldığını ve fakat bi'l-cümle harblerde bunun emsaline müsâdif olunduğunu söyledi. Evet (harblerde bu-nun emsaline müsâdif olunur) fakat nedendir bilir misiniz? Mehâfil-i aidesinin ehliyet-sizliğinden! Asquith bundan evvelki beyânâtının yerinde Irak hey'et-i seferiyyesinin şa'şaalı bir muvaffakiyete koşduğunu söylemişti; evet başvekil bu öyle bir muvaffakiyete iktirân etdi ki hidemât-ı azîmesiyle orduda temeyyüz eylemiş en mahir bir kumandan ile maiyyetindeki ordu bugün elimizden çıkmış bulunuyor ve tevlîd etmiş bulunduğu netâyic-i müessifeden başka İngiliz namusunu da lekedâr eyledi. Kût'un sukûtuyla beraber politikacılar da tahkikâtı işkâl eylemek ve General Townshend'in ilerlemesinden mütevellid mes'uliyeti mümkün olursa hey'et-i askeriyyeye yükletmek üzere var kuvveti bâzûya verip âdetleri olan manevraya başladılar. Hüznü ve elem içinde kalan memleket evvelen; Kût'dan öteye ilerlemek için kimin tarafından emir verilmiş olduğunu, sâniyen; bu emrin ne vakit verilmiş olduğunu ve sâlisen; eğer bu emir General Nixon tarafından verilmiş ise müşârun-ileyh hükûmetin Çanakkale'yi tahliye edeceğinden haberdâr kılınıp kılınmamış olduğunu bilmek istiyor. Hindistan Umûru Nâzırı Mister Chamberlain tarafından Nisan'ın beşinde parlamentoda vuku'a gelen beyânâtda hükûmetin Bağdad'a doğru yürümeği taht-ı karara almış olduğu zamanda General Townshend'in böyle bir kuvve-i zaîfe ile Bağdad üzerine yürümenin adîmü'l-imkân olduğu hakkındaki itirazına vâkıf bulunmadığını ortaya çıkardı. Bi'l-âhare 17 Nisan'daki beyânâtında ise Kûtü'l-Amâre muharebesinden sonra Bağdad üzerine yürümek için ilk teklifi yapan zâtın General Nixon olduğunu söyledi. Bu beyânât kendisine sorulan suale mübâyin idi. Sorulan sual, Kûtü'l-Amâre muharebesinden sonra değil ve fakat bâdî-i emrde Bağdad'a yürümek üzere emir veren mes'ul zât kimdi? Lord İslington hükûmet namına Lordlar Kamarası'nda izahât verirken (Bağdad'a yürümekden mütevellid mes'uliyetin General Townshend'e tevec-cüh etmeyeceğini ve ancak Generalin, Irak ve Hind'de bulunan memurîn-i aidesinin tasvi-

biyle İngiltere Hükûmeti tarafından aldığı emre binâen hareket etmiş olduğu) kaydını dermiyân eyledi. İşte bu karışık beyânâtdan şu sual tevellüd ediyor: General Nixon ne zaman bu tavsiyeyi yaptı ve bu tavsiyeyi yapmak için hükûmete ne gibi bir malumât verdi? Bizim bildiğimiz bir şey varsa o da hey'et-i seferiyyenin levâzımından Hind Hükûmet-i Askeriyyesi mes'uldür, ordunun levâzımı o derecede bozuk ve berbad idi ki bu hâl bir millet ve memleket için bâ'is-i hacâlet olacak bir dereke-i seflânededir. Ancak Şubat'ın 16'sı idi ki İngiltere Harbiye Nezâreti, harekât-ı harbiyyenin sevk ve idaresini yed-i ihtimâmına almışdı. Her şeyi sırtından atıp vuku'a gelen bir sürü hataları ve bunlardan mütevellid âlâm ve hacâletleri (harbde emsali vardır) diyerek ceffe'l-kalem ortaya atan Başvekil Asquith'e bu sualleri irâd etmeğe bu memleketin bir hakk-ı meşrû'u vardır. Bu talebimizi şüphesizdir ki düşmanın işine yarayan ifşââtda bulunuyorlar diye itham etmeğe uğraşacaklardır. Fakat emin olsunlar ki bu sualler düşmanı teşci' etmez, ancak ve ancak bütün bu berbadlıkları meydana çıkaran hükûmet-i hâzırâyı mahkum eder.

Fî 24 Receb sene [1]334 – fî 14 Mayıs sene [1]332.

Karargâh-ı Umumî İstihbârât Şubesi Müdürü

[İmza]

HR. MTV, 768/24

عبدالله بن محمد بن
عبدالله بن محمد بن

نصف

نصف

نصف

مطبات مدبرین کرمه

۱۴ مای ۹۶۶ تا ۱۵ مای ۹۶۷

عزیز محمدی

خطوط عریضه و قوسه هسه اولده و قایم قیصر عاقل بلبله قیصری بونه چو قیصر او- نه قیصر و قیصر اسکنه قیصر ایمه درت آیدینی
کونی اوله کریمه اولده بیده مستور و سکوت بیزوب قایمده جه ، بولکله ایمه ، برادرم لهر قد- موجود دکه ده بر قایم آیدینی حکم لهر بیزوب
ایچ معلومان قیصر و قیصر اولده قیصر عاقل بلبله قیصری بونه چو قیصر او- نه قیصر و قیصر اسکنه قیصر ایمه درت آیدینی
قیصر و قیصر (قیصر) لهر اولده قیصر عاقل بلبله قیصری بونه چو قیصر او- نه قیصر و قیصر اسکنه قیصر ایمه درت آیدینی
قفسه آینه دها- یاده سکوت آینه لهر بیزوب- سواشی دهاظر ایدیم که ترتیبان چو بیزوب قیصر عاقل بلبله قیصری بونه چو قیصر او- نه قیصر و قیصر اسکنه قیصر ایمه درت آیدینی
ناظری مستور (مربی) ، قیصر طرفه بایقده اولده قیصر عاقل بلبله قیصری بونه چو قیصر او- نه قیصر و قیصر اسکنه قیصر ایمه درت آیدینی
موضوع عاقل بلبله قیصر عاقل بلبله قیصری بونه چو قیصر او- نه قیصر و قیصر اسکنه قیصر ایمه درت آیدینی
در قفسه دها- یاده ناظران قیصر عاقل بلبله قیصری بونه چو قیصر او- نه قیصر و قیصر اسکنه قیصر ایمه درت آیدینی
قیصر عاقل بلبله قیصر عاقل بلبله قیصری بونه چو قیصر او- نه قیصر و قیصر اسکنه قیصر ایمه درت آیدینی
لایم عاقل بلبله قیصر عاقل بلبله قیصری بونه چو قیصر او- نه قیصر و قیصر اسکنه قیصر ایمه درت آیدینی
طریق بیزوبه سوره ایله در قیصر عاقل بلبله قیصری بونه چو قیصر او- نه قیصر و قیصر اسکنه قیصر ایمه درت آیدینی
نقطه شکر انعام ایدیز که ترتیبان قیصر عاقل بلبله قیصری بونه چو قیصر او- نه قیصر و قیصر اسکنه قیصر ایمه درت آیدینی
دها- یاده سوره قیصر و قیصر اولده قیصر عاقل بلبله قیصری بونه چو قیصر او- نه قیصر و قیصر اسکنه قیصر ایمه درت آیدینی
قرا اینه ترمه اینه- فقط حکایت ایوم چو قیصر عاقل بلبله قیصری بونه چو قیصر او- نه قیصر و قیصر اسکنه قیصر ایمه درت آیدینی

قرا اینه ترمه اینه

مدبر

مدبر

مدبر

در قفسه- ۱۷

**TİMES GAZETESİ'NİN KÛTÜ'L-AMÂRE VE SELMANPAK
SAVAŞINDA YARALANAN İNGİLİZ ASKERLERİNE YETERLİ
SAĞLIK HİZMETİ VERİLMEDİĞİ İDDİALARI**

Kûtü'l-Amâre yenilgisinde ve Selmanpak savaşında yaralanan İngiliz askerlerine yeterli sağlık hizmetlerinin verilmemesiyle ilgili olarak İngiliz Hükûmeti'nin gerekli tedbirleri almadığı yolundaki iddiaların soruşturulması işinin sürüncemede bırakılmamasına dair Times gazetesinin 13 Mayıs 1916 tarihli nüshasında çıkan başmakale

29 Mayıs 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu

Başkumandanlığı Vekâleti

Şube: 2

Numara: 26375

Matbûât Müdüriyet-i Umumîyesi'ne

13 Mayıs sene [1]916 tarihli Times gazetesinin başmakalesi:

Irak Mecrûhîni

Hıttâ-i Irakiyye'de vuku'a gelmiş olan vekâyi'-i feci'aya aid bi'l-cümle hakâyıkı bütün çıplaklığıyla ortaya koyacak ve milletin istiknâh-ı hakikat için dört açdığı gözü önüne gerilmiş olan perde-i mestûriyet ve sukûtu yırtıp kaldıracak, bugün için bir âdem her ne kadar mevcut değilse de birkaç aydan beri sahne-i harbden vürûd eden malumâtın sıhhatine ve geçmiş olduğu muhtelif mecrâların mevsûkiyetine nazaran efkâr-ı umumîye bundaki vehâmeti bi-hakkın takdir eylemiştir. Bugün Kûtü'l-Amâre sukût ederek elimizden çıkmış ve General Nixon'un son raporu da hükûmet tarafından neşr edilmiştir. Irak'daki hey'et-i seferiyece vuku'a gelmiş olan tertibât-ı sıhhiye noksanlıkları ve berbadlıkları hakkında artık daha ziyade sukût etmeğe mahal yoktur. Şurasını der-hâtır edelim ki tertibât-ı sıhhiyenin bozukluğu hakkında parlamentodaki istîzâha cevab veren Hindistan Umûru Nâzırı Mister Chamberlain, hükûmet tarafından yapılmakta olan tahkikâtın neticesine kadar i'tâ-yı hükümde isticâl olunmamasını talep etmişti. Nâzırın bu talebi eşhâsın mes'uliyeti mevzû'-ı bahs olunduğu zamanlarda bir dereceye kadar vârid olabilir ise de memleket için cidden bâ'is-i hicâb ve şeyn olan bu gibi ahvâl-i mü'essifenin adem-i tekerrürü zımnında lâzım gelen hükmün verilmesinde daha ziyade te'ehhur olunmamasını bir zaruret-i kat'îye olmak üzere telakki ediyoruz. Çünkü Irak'da yapılan yolsuzluklar hükûmetin dûr-endiş olmamasından ve milletin mukadderâtını tayin eyleyecek olan bu harbde lüzumu derecesinde müteyakkızâne hareket etmemesinden tekevvün etmiştir. Selmanpak muharebesinde yaralanan efrâdımızın birçokları kifayet mikdarı levâzım-ı sıhhiye bulunmayışından âlâm ve evcâ' içinde günlerce çırpınmışlar, yağmur altında saatlerce kalmışlar, yanlarında hiçbir doktor bulunmadığı hâlde âdî eşya makulesi gibi mavnalara doldurularak sevk edilmişler ve birçoklarının yaraları günlerce açılmayıp mü-

te'affin bir hâle gelmiştir. Bu bâbda birçok neşriyâtda bulunduğumuz için burada tekrarından sarf-ı nazar ediyoruz. Fakat şuna itimad ediyoruz ki neşriyatımız parlamento azâlarının nazar-ı dikkat ve intibâhını açmış ve vicdanlarını tenvir etmiştir. İngiliz milleti tahkikâtın tesrî'ini sabırsızlıkla bekliyor, daha ziyade sürüncemede kalmasına ve hele unutturulmasına asla tahammül edemez. İngiltere İmparatorluğu yüz binlerce evlâdını düşmanın kahrhâr ateşi karşısında bilâ-pervâ feda etmekde tereddüd etmiyor; fakat hükûmet iyice bilmelidir ki bu fedâkârlığın teşkilatsızlık ve basiretsizlik yüzünden mahv ve hebâ olmasına daha ziyade tahammül edemez.

Fî 26 Receb sene [1]332 – Fî 16 Mayıs sene [1]332

Karargâh-ı Umumî İstihbârât Şubesi Müdürü

[İmza]

HR. MTV, 768/18_11

Kûtü'l-Amâre şehitleri anısına dikilen abide

Kûtü'l-Amâre esirleri garnizon yolunda istirahatte

İngiliz esirleri askerlemizin muhafazasında garnizon yolunda

Harb Mecmuası Sayı 14, Sayfa 224

اسودع قلم بر سره مدار داغ نامی شریف

کتابخانه نظامی
مطبوعات عمومی
عند در

عالمی نظم توکل برکت عالمی بایده

کوتاهه معارفه که انسانیته مجموع درسه ویا اصله
و محرومیت روحیه اضطرار اوله انظار اوله حال اوله
خسته خانه و اوله عافیه که انظار اوله حیات و اصل
اطلاقه در . . .
کوتاهه معارفه که انسانیته کوششیه قدری بایده
تقدیر الله و محرومیت و ضعفان اوله اوله اقسام الله
اوله اوله توکل برکت برکت اوله بایده
انظار اوله توکل برکت اوله بایده
بنایه تقدیر دست بایده یار و قیام اوله در

**İNGİLİZ YARALILARININ GEMİLERLE NAKLİNE İZİN
VEREN TÜRKLERDEN İSVEÇ GAZETESİNİN ÖVGÜ İLE BAHSETTİĞİ**

Kûtü'l-Amâre'de yaralanan İngiliz hastaların gemilerle nakline Türkler tarafından izin verilmesinden İngilizlerin övgü ile bahsettiğine dair bir İsveç gazetesinde çıkan makale

[29 Mayıs 1916]

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Matbûât-ı Umumîye Müdüriyeti

İsveç gazetelerinden Sadar Dag? nam gazetesinden

Gâlib ve muzaffer Türklerin bir hareket-i âlîcenâbânesi

Kûtü'l-Amâre muhasarası esnasında mecrûh düşen veya açlıktan ve mahrumiyetden dûçâr-ı ıztırâb olan İngilizleri hâmil olan hastahâne vapurları Irak'daki İngiliz cebhe-i harbine vasıl olmaktadır.

Kûtü'l-Amâre'nin müdafaası esnasında gösterilen kahramanlığa bir nişâne-i takdir olmak ve mecrûhîn ve zu'afânın emr-i tedavisine ihtimâm eylemek üzere Türkler bunların bu suretle nakline muvâfakat etmişlerdir. İngilizler, Türklerin gösterdikleri bu hareket-i âlî-cenâbâneyi bî-nihâye takdir ve sitâyişler ile yâd ve kayd etmektedirler.

HR. MTV, 768/31

KÛTÜ'L - AMÂRE ESİRLERİNDEN OLUP YOL İŞLERİNDE GÖNÜLLÜ OLARAK ÇALIŞMAK İSTEMEYEN MÜSLÜMAN HİNTLİ ESİRLERİN İAŞESİ KOLAY YERLERE SEVKLERİ

Kûtü'l-Amâre esirlerinden gönüllü olarak yollarda çalışmak istemeyip Bursa'ya gönderilecek olan Müslüman Hintli esirlerin sayıları arttığı takdirde iâşelerinin daha kolay temin edileceği yerlere sevk edilmeleri hususunun Hüdavendigâr Valiliği'ne yazıldığı

1 Haziran 1916

Bâb-ı Âlî

Dahiliye Nezâreti

Emniyet-i Umumîye Müdüriyeti

Hususî: 1016

Şifre, mahrem

Hüdavendigâr Vilâyeti'ne

7 Mayıs sene [1]332. Kûtü'l-Amâre üserâsından arzu ve gönülleriyle yollarda çalışmağa tâlib olmayan Müslüman Hindli esirler Bursa'ya gönderilecek ise de bunların mikdarı henüz tayin olunmadığı ve maa hâzâ ileride Müslüman Hindli esirler mikdarı pek ziyade olduğu anlaşıldığı takdirde iâşesi kolay âhar bir mahalle sevk ve nakillerinin nazar-ı dikkate alınacağı Ordu-yı Hümâyûn Başkumandanlığı Vekâlet-i Celîlesi'nden bildirilmiştir.

Fî 19 Mayıs sene 1332

Nâzır

Talat

DH. ŞFR, 64/179

İNGİLİZLERİN KÛTÜ'L-AMÂRE YENİLGİSİ HAKKINDA ALMAN BASININDA ÇIKAN DEĞERLENDİRMELER

Üst düzey bir İngiliz askeri olan Edgar Valois'in Birmingham Daily Post gazetesine verdiği demeçte; İngiliz milletinin Kûtü'l-Amâre yenilgisini fazla abartıp önemsedğine dair yazısının yayınlandığı Deutsche Tages Zeitung gazetesinin 11 Mayıs 1916 tarihli nüshası

Kûtü'l-Amâre'de mahsur kalan İngiliz Ordusu'nun çoğunlukla gönüllü askerlerden oluştuğuna, savaş bölgesinden gelen mektuplara göre Kûtü'l-Amâre'nin 17 Nisan'da düşmesinin beklendiğine, coğrafyanın zorluklarına ve su kıtlığına dair Western Morning Post gazetesinde çıkan yazı

3 Haziran 1916

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Matbûât-ı Umumîye Müdüriyeti

21 Mayıs sene 1332

-Aded: 69-

-Alman Matbûâtı-

-Kûtü'l-Amâre Vak'ası hakkında mütâlaât ve tafsilat-

11 Mayıs sene [1]916 tarihli *Deutsche Tages Zeitung* gazetesinden:

İngiliz mütekaddimîn-i askeriyesinden Edgar Valois tarafından *Birmingham Daily Post* gazetesi için yazılan bir makaleden fikirât-ı âtiyyeyi iktibâs ediyoruz:

Kûtü'l-Amâre'nin sukûtundan mütehassıl netâyic-i ameliyye ve fiiliyye hemen hiç mesabesindedir. Bir taraftan bu harbin azamet-i fevkalâdesi ve daire-i şümulünün vüs'at-i nâ-mütenâhiyyesini göz önünde bulundurmağa alışmış olduğumuz için ve diğer taraftan Kûtü'l-Amâre mağlubiyetinin ehemmiyetini geçmiş muharebelerde vuku'a gelen vukuât-ı mümâsileyi mikyâs ittihâz etmek suretiyle takdir eylemeğe mütemâyil bulunduğumuz için İngiliz milletinin büyük bir kısmı Kûtü'l-Amâre Vak'ası'na hadd-i zâtında haiz olmadığı bir ehemmiyet atf eylemekdedirler.

[s.4]

Western Morning Post gazetesinin Londra muhâbiri, Kûtü'l-Amâre'nin son günleri hakkında âtîdeki merak-âver malumâtı veriyor:

Kûtü'l-Amâre'de mahsur kalan İngiliz Ordusu, ekseriyet ile gönüllü efrâdından müteşekkil idi. Her neden ise General Townshend'e refakat etmiş olan zevât-ı meşhure ve ma'rûfenin parlamento azâlarının memurîn-i mülkiyenin ve ehibbânın pek büyük bir yekun tutan aded-i hakikîsini öğrendiğim zaman azîm bir büht ve hayrete dûçâr oldum.

Bunların yazmış oldukları mektuplara göre Kûtü'l-Amâre'nin daha 17 Nisan'da sukû-tuna intizâr olunuyordu. Çünkü daha Kânûn-ı Evvel ayında bile tayinât yarı yarıya indirilmiş ve bundan takrîben bir ay evvel son bargirlerin zebhine başlanmış idi.

General Townshend Kûtü'l-Amâre civarında Türkler tarafından gizli bir yerde saklanmış olan bir mikdar erzakı çıkarmasa idi Kûtü'l-Amâre bu kadar

[s.5]

zaman bile mukâvemet edemeyecek idi.

Kûtü'l-Amâre'yi muhasara altına almış olan Türk Ordusu'nu top ile döğmek hususunda tesadüf edilen en büyük müşkil serabın sık sık tekerrüründen ibaret idi.

Kûtü'l-Amâre'nin bir tarafında cesîm bir bataklık ve diğer tarafında Dicle Nehri ile muhâtdır. Bu suların cevî-i havada hâsıl ettikleri ziyâ in'ikâsâtından mütevellid galat-ı rû'yet İngiliz topçularını kendi mevzileri ile Türk siperleri arasındaki mesafeyi bir kat'iyet ile hesap ve tayin etmekden men' eyledi.

Zâten oradaki arazinin müşkilât-ı topoğrafiyyesi cenûbdan imdâda gelmeğe teşebbüs eden İngiliz kuvvetlerinin ileri harekâtına karşı büyük bir engel idi. Kûtü'l-Amâre'den almış olduğumuz bir mektubda:

"Zemin burada bir satranç tahtası kadar düzdür. Bunun için de siper hizmetini ifa edecek en ufaklık bir ârızaya tesadüf etmek kabil değildir" deniliyor.

[s.6]

Muâvenete gelen askerlerimiz Kûtü'l-Amâre'deki İngiliz toplarının ağızlarını görebilecek kadar yakın bir noktaya birkaç defa vasıl olabilmişler ise de içilecek su bulmak kabil olmamasına mebnî daima ordugâha dönmeğe mecbur olmuşlardır.

HR. MTV, 768/17_1, 3, 4, 5

Irak Cephesi'nde vefat eden 6. Ordu Komutanı Goltz (Goliç) Paşa'nın son resmi
Harp Mecmuası Sayı 8

۷

آریقا اهلای، عارب دوند حال حربه بولنی نامه بیلف بر دوند
بر تاناکر وضعتده بولنه حربه مدخله عقد مالک اولینی قفسی ملک
ای آکادقده .

* * *

عاده سوزی ناسنده حركات عکریه دار انکلده حربه نظاری طرفه
نشاطه بیفات سیمه ملک ملو و سوز بر طرفه ده بانی و حركات عکریه
نوعی به کون لوماده، قوفنده اول عاقده که انکلیه عکریه نرالی
موقنده بولنی عقد مختار و بر یوده معلومات سیمه ده تحات ایلماده انکلیه
حادثه بومی بیاتده و نابی و عکری انکلیه صفت نظاری ملک بو حقی
تبع ایله اهلایک وضعت حقیقه ده فیدله ایلی رونی و فعات اجه ماکونه
انکلیه ایلمه و کون لوماده ملک عکری متاقب ایلموده خطاند و سول
دولت دولت و بار دوز سیمه ملک ایضاعات و برنی ملک طایفه قفسی و لینی
منه و مقارره انظار قلم بینه عرصه ایلمه یی .

İNGİLTERE HÜKÛMETİ'NİN İRAK SEFERİYLE İLGİLİ KAMUOYUNA ÇOK AZ BİLGİ VERDİĞİ İDDİALARI

İngiltere Hükûmeti'nin Irak seferiyle ilgili kamuoyuna çok az bilgi verdiği iddialarına karşı bu yenilgiden sorumlu olan daire ve kişiler arasında geçen resmî yazışmaların Times Gazetesi'nde yayınlandığı

15 Haziran 1916

[s.7]

Irak seferi esnasında harekât-ı askeriyyeye dair İngiltere Harbiye Nezâreti tarafından neşr olunan tebligât-ı resmiyenin muğlak ve mestûr bir tarzda yazılması ve harekât-ı askeriyyenin tevessu'ü ile Kûtü'l-Amâre, sukûtundan evvel Irak'daki İngiliz asâkirinin tehlikeli bir harekât-ı askeriyye mevkii[n]de bulunduğu hakkında muhtasaran verilen malumât-ı resmiyeden şikâyet eyleyen İngiliz cerâid-i yevmiyyesi miyânında "*Times*" gazetesi İngiliz hey'et-i nüzzârının bu hareketini takbîh ile ahalinin vaziyet-i hakikiyyeden haberdâr edilmesi lüzumunu defa'ât ile hükûmete ihtar eylemiş ve Kûtü'l-Amâre'nin sukûtunu müteâkib edilen hati'âtdan mes'ul olan zevât veya devâir-i resmiyenin izahât vermesini milletin talebe hakkı olduğunu müteaddid makalelerle enzâr-ı kârîne arz eylemiş idi.

[s.8]

Gerek Avam ve gerek Lordlar Kamarası'nda bu mütâlebâtdan bâhis olarak irâd olunan suallere cevaben başvekil vakt-i merhûnun hulûlünde bu bâbda malumât-ı resmiye i'tâ kılınacağını Kamara hey'etine bildirmişdi.

Bu meselede alakadâr olan devâir, Hindistan Hükûmeti ile Londra'daki Hindistan Nezâreti ve İngiltere Hükûmeti olduğu gibi Bağdad seferinin icrasına memur zevât miyânında dahi o vakit başkumandan bulunan General Nixon ile Bağdad'a iki fırka askerle ilerleyen General Townshend mevcut bulunmuştur.

"*Times*" gazetesi bu devâir ile bu zevât arasında cereyân eden muhaberât-ı telgrafiyye-i resmiyyeyi sırası itibarıyla neşr eylemiş ve muhaberâtın aksâm-ı ahîresini teşkil eden ve General Townshend tarafından Kûtü'l-Amâre'den Bağdad'a doğru hareketden evvel başkumandan General Nixon'a keşîde kılınıp mezkûr başkumandan tarafından Hindistan valisine ve oradan dahi Londra'daki Hindistan Nezâreti'ne tebliğ kılınan telgrafnâme-i resmî ehemmiyetine binâen ber-vech-i âtî aynen tercüme kılınmıştır:

[s.9]

Hiçbir gûnâ yanlışığa mahal kalmamak üzere işbu telgrafnâme-i cevabiyyemin aynen ve harfiyyen tebliğini sizden rica eylerim. Kûtü'l-Amâre muharebesinde maiyyetimdeki İngiliz asakirinden nısfı eksilen ve noksanı talim ve terbiye görmemiş Hindli asâkir ile ikmal edilen efrâddan mürekkeb olarak her türlü takviyeden mahrum kalmış ve denizden üç yüz mil kadar mesafe uzaklaşmış olan zaîf bir fırka asker ile Bağdad'a doğru ilerlemekde azîm bir tehlike mevcut olduğu kanaat-i kat'îyesindeyim.

Bundan mâadâ Türklerin Gelibolu'da harb eden taburlardan birçoğunu Bağdad'a göndermekle Irak'daki kuvve-i askeriyyelerini takviye eylediklerine dahi vâkıf idim. Kurna mevkiinde Mayıs'dan itibaren başlayan harekât-ı askeriyyenin idaresini bana tevdi' eden Başkumandan General Nixon'a karşı -sual vârid olmaksızın Bağdad'ın fethi için icra edilebilecek harekât-ı askeriyye hakkında beyân-ı efkâr eylemek- rütbem ve mevkiim itibarıyla benim için pek müşkil idi.

Mamafih bu harekât-ı askeriyyenin icrasında müstahkem olan "Medâyin" mevkiine hücum ile Bağdad'ı fethi kalkışmaktaki tehlikeden başkumandanı haberdâr eylemeği

[s.10]

kendimce bir vazife addeyledim.

Bu suretle kendisini haberdâr eyledikten sonra vicdânen müsterih bir hâlde vereceği evâmiri ifaya muntazır oldum. Mamafih Kûtü'l-Amâre'deki mağlubiyetlerinden sonra "Medâyin"de takviye edilen Türkleri takibe koyulmazdan evvel "Aziziye" mevkiinden General Nixon'a 3 Teşrin-i Evvel tarihiyle âtîdeki telgrafnâmeyi keşide eyledim:

"Eğer Bağdad'ı işgal hükûmetin arzusu icabâtından ve bu hususdaki harekât-ı askeriyyenin ma'rûz kalacağı tehlikeler de pîş-i mütâlaaya alınmak icab eyliyor ise fikrimce bu seferi yol tarîkıyla ve muvaffakiyetle icra için harekât-ı askeriyyeye iki fırkadan veya bir kolordu asker veya "Ahvas", "el-Amâre" ve "Nasırıye" mevâki'-i mühimmesinde asâkir-i muhâfızadan başka birbirini yakından takib eylemek üzere iki tekmîl fırka iştirak eylemesi ehemmiyetlidir."

Zannederim ki bir maiyyet zâbiti mevcut tehlikeyi irâe zımnında âmirini bundan ziyade irşâd eylemek hakkına mâlik değildir. Bundan ziyadesi yani mana-yı tâmmıyla bir zâbitin emrine karşı protesto eylemesi kavâ'id-i mer'îyye-i askeriyye hilâfına bir hareketdir.

[s.11]

Bu münasebetle şunu da ilâve eylemek isterim ki Türkleri Kûtü'l-Amâre'de yalnız mağlub değil "Kurna" mevkiinde olduğu gibi bunları tamamıyla püskürteceğimi ve Kûtü'l-Amâre'de Mayıs'da bizlere yardım eden bir fırsat gibi bir fırsat zuhurunda düşmanı bi't-takib Bağdad'a doğru ilerleyeceğimi Kûtü'l-Amâre muharebesinin vuku'undan evvel General Nixon'a bildirmiş idim.

Fakat Aziziye mevkiine muvâsalatımda Medâyin'de Türk kuvâ-yı azîmesinin mehâbetini bi't-takdir orada tevakkufa mecbur olmuş idim. Türklerin Irak'a gönderdikleri kuvâ-yı askeriye hakkında istihsâl eylediğim malumâta ve Kûtü'l-Amâre muharebesinde kazandığım tecârîbe binâen burada rast geldiğim Türk asâkirinin Kurna mevkiinde tesadüf asâkire müşâbih olduğunu ve mamafih ihtiyât ile hareket eylemek icab eylediğini ve Bağdad'a doğru yürümek için lâ-ekal bir ordu askere ihtiyaç olduğunu anladım.

Bâlâdaki fıkârâtı burada zikrden maksadım harekâtımdan dolayı tahassul eden mes'uliyeti kabule âmâde ve Bağdad'a doğru yürümeğe tasaddî arzusunu gösterenin ben olduğumu beyân eylemekdir."

HR. MTV, 768/25_7, 8, 9, 10, 11

TÜRKLERİN ESİRLERE KARŞI SON DERECE İNSANÎ DAVRANDIĞININ İNGİLİZLER TARAFINDAN İFADE EDİLDİĞİ

Kûtü'l-Amâre'de esir edilen İngiliz askerlerine karşı Türklerin son derece insanî ve şövalye rûhuyla muamelede bulunduğuna, General Townshend'e karşı gösterilen hürmetin yenilginin üzüntüsünü bir nebze azalttığına ve Gelibolu'dan dönen askerlerce Türklerin "Kızılhaç'a ateş etmeyen bir düşman" olarak hatırlandığına dair Manchester Guardian gazetesinin 24 Haziran 1916 tarihli nüshasında çıkan başmakale

7 Temmuz 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu

Başkumandanlığı Vekâleti

Şube: 2

Numara: 27766

Matbûât Müdüriyet-i Umumîyesi'ne

24 Haziran sene [1]916 tarihli *Manchester Guardian* gazetesinin başmakalesinden:

Ensâl-i beşerin tabâyi'ini tedkik ile meşgul olanlar için Türk neslinin tabiatını tayin eylemek kadar çetin bir mesele bulmak pek müşkildir. Türklerin Kûtü'l-Amâre esirlerine karşı yapmış oldukları şövalyelik devrine aid merdâne ve insaniyetkârâne muameleyi Harbiye Nezâretimiz resmen ilân eyledi. Türkler hıttâ-i Irakiyyedeki bi'l-cümle muharebelerde nümûne-i imtisâl ittihâzına şâyân bir insanlıkla muamelede bulundular. Irak kumandanının ara sıra General Aylmer'e göndermiş olduğu notlar Salâhaddin-i Eyyûbî ile Arslan Yürekli Richard arasında teâtî olunanlar derecesinde olup her hâlde Salâhaddin'in rûhunu şâd edecek bir mertebededir. Türk zâbitleri ara sıra akd edilen mütârekeleri fırsat addederek efrâdın gâib olan çantalarını iade etmek gibi en küçük noktaları bile unutmamışlar ve yaralılarına karşı ellerinden gelen her iyiliği ve esbâb-ı istirâhati dirîğ eylememişler ve esir zâbitânımızın rütbe-i askeriyelerine lâyük hürmetde zerreten-mâ kusur etmemişlerdir. General Townshend hakkında yapılan bu kabil muamelât ile Kûtü'l-Amâre'nin ziyâ'ından mütevellid teessüfler bu vechile tahfîf kılınmıştır. Gelibolu sahne-i harbinden avdet eden efrâd dahi aynı tarzda idare-i kelâm etmektedirler. Efrâd-ı merkûme Türk'ü Salîb-i Ahmer'e ateş etmeyen bir düşman diye der-hâtır eyler.

Ber-vech-i bâlâ fıkranın gazeteler ile neşri rica olunur.

Fî 24 Haziran sene [1]332.

Karargâh-ı Umumî İstihbârât Şubesi Müdürü

[İmza]

HR. MTV, 768/12

GENERAL TOWNSHEND'İN GAYRİMEŞRU İLİŞKİSİNE İZİN VERİLMEMESİ

General Townshend'in casusluktan mahkûm olan Peter Yoviliçyu(?) Josef'in yeğeni artist Olga ile yaşadığı metres hayatına son verilmesi gerektiği hususunun Harbiye Nezâreti'ne bildirilmesi

10 Temmuz 1916

İstanbul Polis Müdüriyet-i Umumîyesi

Tahrirât Kalemi

Aded

Umumî: 3266

Hususî: 204

Mahremdir

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

General Townshend'in bazı vakitler yapayalnız sandalla denize açılmakda olduğu ve artist-i meşhure Olga'yı dahi adeta metres derecesinde yanında bulundurmakda olduğu alınan raporlardan anlaşılmaktadır. Mezbûre Olga Divan-ı Harbce casusluğundan dolayı dört seneye mahkûm olan Peter Yoviliçyu Joseph nam şahsın yeğeni olduğu ve Parisienne müste'ciri olup sû'-i zan altında bulunan Mösyö Taki'nin dahi mezbûre Olga ile gayr-ı meşrû' bir sıhriyeti bulunduğu cihetle Olga'nın General Townshend ile gayr-ı meşrû' olan münasebatına hâtime verilmesi memurîn-i lâzimesine tebliğ edilmiştir. Şu kadar var ki Olga'nın mahalline başkasının kâim olması ve General Townshend'in yalnız başına denize sandal ile çıkması mahzurdan sâlim bulunamayacağı cihetle Harbiye Nezâret-i Celîlesi'nin nazar-ı dikkati celb olunması ma'rûzdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 27 Haziran sene [1]332

Polis Müdür-i Umumîsi

[İmza]

DH. EUM. 5. Şb, 26/17

فاجیه ناظری و دولتی خلیه بی افق هفتارینه

اسو فریولم و قویر باغ
 رشتہ بہ رشتہ
 ع

...

CV9

مقطوعه گوشت در لیکنه دار
ملفوظ

دو نسلو افغ هندی

[illegible]

**GENERAL TOWNSHEND'İN TÜRKLERİN KENDİSİNE VE
ASKERLERİNE İYİ MUAMELEDE BULUNDUKLARINA DAİR
İFADELERİNİN İSKANDİNAV BASININA YANSIMASI**

Kûtü'l-Amâre'de Türkler karşısında yenilgiye uğradıktan sonra esir alınan General Townshend'in Türklerin kendisiyle maiyyetine iyi muamelede bulunduklarına ve düşmanlarıyla mertçe savaştıklarına dair ifadelerini içeren Tanin gazetesinde çıkıp İskandinav basınında da yayınlatılan mülakatı

13 Temmuz 1916

**Stockholm ve Kopenhag
Sefâret-i Seniyyesi
Aded: 4000-271**

[Hulâsa:] Maktû'a gönderildiğine dair

Hariciye Nâzırı devletli Halil Beyefendi hazretlerine

Devletli efendim hazretleri

General Townshend'in *Tanin* muharririyle vuku bulan mülâkâtını hâkî mezkûr gazetede gördüğüm müfîd bir makaleyi İskandinavya matbûâtında neşr etdirdim. Kopenhag'ın mu'teber gazetelerinden olan *Berlingske Tidende*'nin bu bâbdaki bend-i maktû'asıyla Fransızca tercümesini leffen takdim ediyorum. Manzûr buyurulacağı vechile mezkûr gazete Generalin kendisiyle etbâ'ına edilen hüsn-i muameleye dair beyânât-ı şükr-güzârânesini nakl etdikden sonra "Türklerin düşmanlarıyla ne kadar âlî-cenâbâne harb etdikleri bazı İngiliz nâzırları tarafından bile İngiliz parlamentinde mevzû'-ı bahs ve tasdik edilmişidi. Cihan-ı sâha-i harbin bir köşesinde merdlik ananât-ı kadîmesinin bu suretle ihyâ ve tatbik edilegelmekde olması el-yevm âlemi kaplayan zulmet-i yeis İngilizin bir kenarında zuhur ile eşi'a-pâş olan bir nûr tesirini yapıyor" mütâlaasıyla makalesine hitam veriyor. Memleketimizde teceddüd ve terakî sahalârında nümâyân olan faaliyetlerden de İskandinavya efkâr-ı umumîyesini matbûât vasıtasıyla haberdâr etmeğe ikdâm ediyorum. Ahîren buranın en mühim gazetesi olan *Svenska Dagblatt* başmuharririne derdest-i tedkik ve icra bulunan teşkilat-ı adliyemiz hakkında malumât vererek gazetesinde bu bâbda bir başmakale yazdırdım. Bunun da maktû'a ve tercümesini leffen takdim ediyorum. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 13 Temmuz sene [1]916

Cevad

HR. SYS, 2423/52_1

عَمَّا لِي الْفَتْوَى

بِأَمْرِ الْإِمَامِ الْكَافِي

شعبه ٢٨٢٨

نومرو
٢٤٧٦

خارجہ فقہ حنفیہ

در تہلوا قدم حضرت

جذال و نسرند حال حرب طو لایسید لہر شیک برانی و مانند حکومت عثمانیہ نیک کنیزہ شخصہ بی بی کی
طفا بہ لیر اند عدم کفایرند و ماہیہ یوزیکو لیری بجایزیدہ و مرقط و سعادتہ و در لیر
ساعتہ و لوانہ زوجہ و کریمہ نیک مواصلتہ بالظہر زایدہ چکنہ بہ نیکہ نقطہ و نہ لیر چہ حاجت
قائمہ لیر ماہیہ یوزیکو لیر اند بعدہ نقطہ حکومتیہ لیر اند اوزرہ طرخر و نہ عصہ نیک شتر حام
ایہ یوزیکو لیر نقطہ اولیہ طفا بہ لیر اند و فضی طرخر و نہ ویر لیر چکنہ نہ بوند نقطہ و نہ
کوندہ لیر اند اوزرہ یوزیکو لیر اند اوزرہ یوزیکو لیر اند اوزرہ یوزیکو لیر اند اوزرہ یوزیکو لیر اند
حضرت مہدی الامام گدرد . لکھو لکھو

باسمہ حق مانند و کلمی

اند

**GENERAL TOWNSHEND'İN KENDİSİNE TAHSİS
EDİLEN PARANIN ARTIRILMASI TALEBİ**

Osmanlı Hükûmetince kendisine tahsis edilen aylık doksan beş liranın yetersizliğinden bahisle yüz seksen liraya çıkarılmasını isteyen General Townshend'in talebinin karşılanmayacağını ilgililere bildirilmesi

20 Temmuz 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
2. Şube
Numara: 3476-28288

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

General Townshend hâl-i harb dolayısıyla her şeyin bahalı olmasından ve Hükûmet-i Osmaniyye'nin kendisine tahsis eylediği doksan beş liranın adem-i kifâyesinden ve mâhiye yüz yirmi lirayı tecavüz eden masrafının Dersaâdet'e vürûdlarına müsaade olunan zevce ve kerimesinin muvâsalatlarında bittab‘ tezâyüd edeceğinden bahisle İngiltere'den para celbine hâcet kalmamak için mâhiye yüz seksen liranın ba‘dehû İngiltere Hükûmeti'nce tesviye edilmek üzere tarafımızdan i‘tâsını istirhâm ediyor. Rütbesine göre mukannen olan doksan beş liradan fazlası tarafımızdan verilemeyeceğinden bunun İngiltere'den gönderilmek üzere yüz seksene iblâğı için Amerika Sefâreti'ne keyfiyetin iblâğı rica olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

7 Temmuz sene [1]332

Başkumandan Vekili
Enver

HR. SYS, 2221/78_1

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي هدانا لهذا

شعبه

نومرو

۷۸۹۶

اعلان مدیریت عمومی

عاجه جبرنده نظیر لائحه سیریه بر صورت طرفه کتب مضبوط نامزدینک حیدر سارنده کوردکی
ا. سنجیه عیاد اموری غزیه لوه و بلاد اوزره تقدیم قلمی ۹۱ مورخه

زارگاه عمومی

سجایا سنجیه عمومی

عاجه جبرنده

۹۱ مورخه

TÜRK VE İNGİLİZLERİN ESİRLERE YÖNELİK MUAMELE KIYASI

Irak cephesinde İngilizlere esir düştükten sonra kurtulan 51. Fırka Süvari Bölüğü Subay Adayı Bingazili Tahsin'in orada gördüğü işkenceye ait raporu ile Osmanlı Ordusu'na esir düşen iki İngiliz askerin esaretleri sırasında gördükleri iyi muameleye dair ifadeleri

22 Temmuz 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu

Başkumandanlığı Vekâleti

Şube: 2

Numara: 27894

Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne

Irak cebhesinde İngilizler elinde esir iken bir suretle tarafımıza gelmiş bir zâbit namzedinin hîn-i esâretinde gördüğü işkenceye aid raporu gazetelere verilmek üzere takdim kılındı.

Fî 9 Temmuz sene [1]332

Karargâh-ı Umumî

İstihbârât Şubesi Müdürü

[İmza]

HR. MTV, 768/26_1

Esir olduğum gün ifademın alınması için fırka veya kolordu karargâhı olduğu mechulüm olan bir ordugâha sevk edildiğim zaman kendimi zaîf ve uzun boylu bir erkân-ı harbî zâbitinin önünde buldum. İsticvâbım icra edilirken; bu cebhede henüz bir aydan beri bulunduğumdan bahisle hiçbir şeyden malumâtım olmadığını söyler ve emr-i vâki karşısında bulundukca da hakikatden büsbütün uzaklaştım. Benden işlerine yarayacak muvâfık cevaplar alınamayınca nihayet "sen bir yalancısın!" hitabıyla ta'rîze ma'rûz kalmağa başladım. İsticvâbım esnasında hâzır bulunan tercüman bana tevcih-i hitab ederek "sen süvarisin değil mi?" o hâlde geçenlerde İngiliz süvari livâsına mensub bir keşif kolundan iki İngiliz askeri esir edilerek Türkler tarafından feci' bir suretde öldürülmüşdü. Sen o yerde bulundun" dedi ben cevaben "Böyle bir yerde bulunmadım velev ki bulunsam da bu harbirdir. Fakat biz üserâyı öldürmeyiz" mukabelesinde bulundum ise de mesmû' olmayarak tercüman ve süngülü muhafızlar vesâtatıyla kumandanlık çadırından uzaklaştırıldım ve hayvana binmiş bir İngiliz

süvari zâbitinin eğerlenmiş bir Hindli neferin yedeğinde bulunan bir hayvanın bulunduğu mahalle götürülerek hayvana bindirildim ve fakat bunun sebebini sordum. Suret-i feci'ada öldürülen İngiliz askerlerinin mahallini göstermek için süvari zâbitinin refakatiyle İngiliz livâsına götürüleceğim beş gün kadar İngiliz süvari zâbitlerinin nezdinde kalarak iyi muamele göreceğim ve iyi besleneceğim söyleniyordu. Verdiğim cevabda süvari livâsına gidemeyeceğimi ve icbâr edilsem ölmeği tercih edeceğimi tercüman oradaki zâbite söyleyince İngiliz efrâdı itiş ve kakışlarıyla cebren beni hayvana bindirmek istediler. Ve gördükleri muhalefet-i şedîde üzerine İngiliz zâbitinin işaretiyle bu icbârdan sarf-ı nazar etdiler. Bunu müteâkib tercüman "sen delisin, çocukça hareket ediyorsun, neden korkuyorsun!" cevabıyla beni tatmin etmek istedikden sonra iyi muamele göreceğimi ve iâşe edileceğimi tekrar etdi. Tabii bunu da red etdim ve üserâ-yı harbiye hakkında cârî olan bütün kavânîn ve teâmülû ayaklar altına alarak bana her istediklerini yapabileceklerini ve hiçbir şeyden korkmak istemediğimi söylemem üzerine hayvan üzerinde bulunan İngiliz zâbitinin işaretiyle bir İngiliz neferi süngüsünü göğsüme dayayarak beni tehdid ettiği gibi tercüman da pür-hiddet: "Siz Türkler bizim esirlerimizi cebren istihkâmlarınıza sokmakta ve mecrûh zâbitânımızın gözlerini oymakdasınız. Biz şimdiye kadar her türlü muamele-i cebriyeyi tatbika muktedir olduğumuz hâlde sizi iyiliğe sevk etmek fikriyle mutedilâne hareket ediyorduk. Fakat şimdi hayatınız tehlikededir. Söylediklerimizi hüsn-i telakki etmediğiniz takdirde sizin için akıbet vahimdir" beyânâtıyla beni tehdid ediyordu. Ben ifadât-ı sâbıkamda ısrar ve göğsümü açarak "evet âciz bir esire her şeyi yapabilmek için fırsat elinizdedir, fakat düşününüz ki bir kişinin imhâsıyla hiçbir menfaat te'min edemezsiniz. Bu menfaat cebhe-i harbde aranır" tarzındaki hitabımı tercüman aynen tercüme eder etmez bu beyânât bir İngiliz neferinin taassubuna dokunmuş olmalıdır ki yerinden fırlayarak ve iki elleriyle boğazımdan kavrayarak beni yere yatırdı ve bu işkenceden beni ancak [bir] zâbitin müdahalesi kurtarabildi. Bu muhalefetim kumandana iblâğ edilmiş olacak ki bu defa getirilen bir kelepçe ile ellerimi yek-diğerine rabt etdiler ve sol kolumdan bağlanan bir ipin ucunu hayvan üzerindeki zâbitin eline verdiler ve bu suretle sevkimi düşündüler. Fakat hayvanın hareketini hissederek etmez yere yatmak ve bütün mevcudiyetimi sarf etmek suretiyle muhalefet gösterdim. Bi'l-âhare bir araba getirdiler, ellerim kelepçeli olduğu hâlde araba derûnuna boylu boyuna arkası üstü yatırıldım ve kollarım arasından geçirilen iplerle arabaya sımsıkı bağlandım. Bir taraftan da sol omuzuma yüklenen arabacı esna-yı seyrde "Türk! Türk!" diyerek başıma hafif urmak suretiyle gidiyorduk. Nefsime pek girân gelen bu muameleye bir müddet sabr edebildim ise de müteâkiben te'essürden ağlamağa ve İngiliz medeniyetinin icab ettirdiği bu muameleye hedef olmakdan ise bir kurşunla öldürülmem daha münasib olacağını var kuvvetimle bağırarak söylemeğe başladım. Her sözümü istihfâf ve kahkahalarla karşılayan bu kitlenin tazyikleri altında araba kat'-ı mesafe ediyordu. Nihayet yarım saat sonra araba durdu, ufak bir fâsıla-i tevakkufu müteâkib hareket edildi. Bu suretle daha bir saat kadar yürüdükden sonra menzil merkezi olan bir ordugâh pîşgâhında duruldu. Derhal etrafımı İngiliz zâbitân ve efrâdı aldı. Vücuduma dolanmış bulunan ipler çözüldü, bileklerimdeki kelepçeyi yarım saat mütemâdiyen uğraşmak şartıyla ve törpü ile kesmek suretiyle çıkarılabildi. Nezdime İstanbul'da bulunmuş -sâbık ataşemiliter- bir İngiliz zâbiti

geldi. Ne için bu kadar mukâvemet gösterdiğimi ve arkadaşlarımın nezdine getirilmekten ibaret olan bu sevk meselesine ne sebeble muhalefet ettiğimi sordu. Ve İngilizler hakkında fena fikirler beslediğim için tedâbîr-i cebriyeye müracaat mecburiyetinde kaldığını söyledi. Bundan anlıyordum ki bu şefaatten mütevellid kabahat benim muhalefetime haml edilmek isteniyordu. Ben bizim zâbitânın bu gibi hunhârlıkla alâkaları olmadığını herkesin kendi vazifesiyle iştigâl ettiğini söyleyince güldü ve tesellî-i hâtır ederek yanımdan ayrıldı. Bir manganın taht-ı muhafazasında üç gün kaldım. Bu müddet zarfında hararet-i şemse ma'rûz bırakılmak suretiyle açıkda beytûtet etdirildim. Gündüz iki ve gece üç nevbetçi neferi süngülü tüfenkleriyle başımda bekliyorlardı. Geceleri uykudan uyandırılarak isticvâb ediliyor ve İngilizler hakkında ne gibi fikirler beslediğim ve esna-yı sevkimdeki esbâb-ı muhalefetim soruluyordu. Ve icabında tazyik olunuyordum. Bütün bu suallere İngilizler hakkında hiçbir fikir beslemediğimi ve bu muhalefetin eser-i zühûl olduğunu söylemekle tahlîs-i girîbân etdim. Ertesi gün Şeyhsa'd civarında etrafı tel örgülerle muhât üserâ karargâhına gönderildim. Buradaki meşhûdâtım ser-â-pâ işkenceden ibaretdir. Üserâmızdan hasta bir neferin hastalığı hasebiyle hizmete gitmek istememesinden nâşi ayakda olduğu hâlde kollarından bir arabaya bağlanarak iki gün bırakıldığını ve hastalığının kesb-i şiddet etmesi üzerine hastahâneye nakl olunduğunu gördüm. Bu şenâ'ate ma'rûz kalan neferimizin adı Mehmed idi. Bunun akıbetinden malumâtdâr olamadım.

**51'nci Fırka Süvari Bölüğü muvazzaf zâbit nâmzedi
Bingazili Tahsin**

Esârete dûçâr olduğum günden beri Osmanlılardan görmüş olduğum hürmet ve riâyet-i fevkalâdeden cidden memnunum.

**89'ncu Pencabî Taburu'ndan Hacadarhan
Merhamet**

Esna-yı muharebede dûçâr-ı esâret olarak sıhhatle Bağdad'a götürüldüm. Osmanlı zâbitân ve efrâdı tarafından görmüş olduğum hürmet-i mahsusadan son derece memnun kaldığımdan dolayı işbu vesikayı kemâl-i mahzûziyetle takdim ediyorum.

**İkinci Leicestershire Taburu mülâzım-ı
sânîlerinden F. D. Woodfield**

HR. MTV, 768/26_2, 3, 4, 5

کتابخانه عمومی
موزه آستان قدس
تاسیس ۱۳۰۲ هجری قمری

شعبه

کتابخانه

توسعه

۱۱۵۴

فارسیه قدس

مخطوطی

قدم

دو

این کتاب تاریخ و جغرافیه و ۸۵۰۷۴ - ۸۵۰۷۴
از روی مخطوطه قدسیه بغداد آریفا قزوینی
اولیقه در مخطوطه قدسیه همدان دارنده
صوفی رجاء اولوز . اولیقه همدانیه
۸۵۰۷۴ - ۸۵۰۷۴

بسم الله الرحمن الرحیم

بسم الله الرحمن الرحیم

بسم الله الرحمن الرحیم

**BAĞDAT AMERİKA KONSOLOSU'NUN İNGİLİZ
ESİRLERİNİ ZİYARET TALEBİ**

Kûtü'l-Amâre'de esir edilen İngiliz askerlerinin yolda olmasından dolayı Bağdat Amerika Konsolosluğu'nun ziyaretine izin verilmemesi

24 Temmuz 1916

**Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
6. Şube
Numara: 3152**

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Mahremdir.

Devletli efendim hazretleri

Fî 28 Nisan sene [13]32 tarih ve 82073-485 numaralı tezkire-i nezâret-penâhîleri cevabıdır:

Üserâ-yı merkûme yolda bulundukları cihetle Bağdad Amerika konsolosunun ziyaretine meydan kalmamış olduğuna ve merkûmun hakkında usul-i müttehaze dairesinde muamele ifa edilmekde bulunduğuna malumât husûlü rica olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 19 Receb sene [1]334 ve fî 9 Mayıs sene [1]332

Başkumandan Vekili namına

Müsteşar

[İmza]

HR. SYS, 2221/52_1

Bâb-ı Âlî**Hariciye Nezâreti****Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi****Kayd numarası: 565-12166****Tarih: 6 Temmuz sene [1]332***Hulâsa: Kûtü'l-Amâre üserâsı**Ordu-yı Hümâyûn Başkumandanlığı Vekâleti'ne*

Kûtü'l-Amâre'de esir edilen İngiliz neferâtının yolda bulunduklarından Bağdad Amerika konsolosunun ziyaretine meydan kalmadığına ve bunlar hakkında usul-i müttehaza da-iresinde muamele ifa edilmekde olduğuna dair Altıncı Şube'nin 3152 numarasını muhtevî 9 Mayıs sene [1]332 tarihli tezkire-i âsafâneleri üzerine Amerika Sefâreti'ne tebliğ-i keyfiyet olunmuş idi. Bu kere sefâretten cevaben alınan muhtırada üserâ-i merkûmenin ikamet et-dirildikleri mahallerin tebliğ olunmaması ve Bağdad'daki Amerika konsolosuna memurîn-i mahalliyece müsaade edilmemesi hususu pek de mûcib-i hoşnudî addolun[may]acağı İngiltere Hariciye Nezâreti'nden cevaben bildirildiği beyân ve salifü'z-zikr üserânın bulundukları karargâhlar esâmisinin iş'ârı ve sefâret memurlarından birisinin bunları ziyaretine müsaade kılınması iltimas edilmekdedir. İfa-yı icabı menût-ı re'y-i devletleridir. Emr [u] fermân.

HR. SYS, 2221/62_2

Esir İngiliz zabıtları at üstünde giderken yaya olarak giden Osmanlı askerleri
Harp Mecmuası Sayı 19, Sayfa 304

IRAK'TAKİ BAŞARISIZLIĞI HAKKINDA İNGİLİZLERİN SORUMLU ARAYIŞLARI

Irak'taki İngiliz Ordusu'nun düştüğü perişan halden merkezî hükûmet ile birlikte Hindistan Başkomutanı Sir Beauchamp Duff ve eski Komutan General John Nixon'un sorumlu olduğuna dair Times Gazetesi'nin 12 Temmuz 1916 tarihli nüshasında çıkan bir makale

27 Temmuz 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu

Başkumandanlığı Vekâleti

Şube: 2

Numara: 28538

Matbûât Müdüriyet-i Umumîyesi'ne

Irak'da İngiliz Ordusu'nun hâl-i perişâniyeti

12 Temmuz [1]916 tarihli *Times* gazetesi "Mensî Bir Kuvvet" ser-nâmesi ile neşr eylediği bir başmakalede Unionite Fırkası Harb Komitesi'nin el-Cezîre ahvâlini faâl bir dikkat ve ihtimâm ile nazar-ı itibara almağa karar vermesini vesile ittihâz eyleyerek ve hükûmetin el-Cezîre seferini başdan başa tedkik ederek kabineyi şiddetle tenkid eylemekdedir. İngilizlerin Thames Nehri'ni tanıdıkları derecede Dicle havalisi dahi Hindistan Hükûmetince malum olduğu hâlde nehr-i mezkûr sevkîyatında meşhûd olan ve netice itibarıyla iflâsa münce olan tezezbübün hiçbir suretle kâbil-i afv olamayacağını ve vesâit-i nakliyye ve ordu umûr-ı iâşe ve umûr-ı sıhhiyesince görülen nekâyisin ve işbu vezâif ve hidemâtdaki idarenin pek fena olduğunu şedîd bir lisan ile zikr ve ta'dâd ediyor. Gazete mesrûdâtına devam ederek İngiltere Hükûmeti'nin Çanakkale'de olduğu gibi el-Cezîre'de dahi dûçâr olduğu muvaffakiyetsizliklerden henüz ibret-bîn olarak aklını başına toplamadığını ve Kânûn-ı Sâni'den beri Irak'a gönderilen kuvve-i imdadiyyenin harekât ve icraatına dair hiçbir malumât veremediğini beyân ile hükûmet Mart'ın sekizinci günü General Aylmer kumandasında olarak yapılan harekâta dair muntazar olan raporların Harbiye Nezâreti'ne vürûd etmediğini geçen pazartesi günü Avam Kamarası'nda söylemişti. Her hâlde bu raporların vürûdunda açık bir lisan ile hâl ve mevkiin tasvir edileceğini ve İngilizlerin "Es-Sinn" mevkiinden mahzâ su fıkdanından dolayı çekildiklerine dair olan beyânât-ı resmiye yerine hakikaten mukârin-i izahât verileceği ümidini izhâr eyliyor. Hulâsa bu müdhiş perişânlığın sebep-ı aslîsi Basra Körfezi'ndeki nevâhî-i delta-ıyyeden Bağdad'a doğru hudud muhafazası için tertib ve teşkil edilen ve bir kısmı Avrupa'ya

sevk olunan ordu ile müsta‘celen ilerlemek hevesinden neş‘et eylediğini ve ne ricâl-i siyasiye ve ne de ümerâ-yı askeriyenin şimdiye kadar irtikâb etmedikleri böyle hafif-meşrebâne hareketden dolayı Hükûmet-i Merkeziyye ile Hindistan Başkumandanı Sir Beauchamp Duff'ın ve bu miyânda sâbık kumandan John Nixon'un mes'ul olduklarını dermiyân ile hatm-i makâl eylemekdedir.

Bâlâda muharrer fıkranın gazeteler ile neşri rica olunur.

Fî 26 Ramazan sene [1]334 ve fî 14 Temmuz sene [1]332

Karargâh-ı Umumî
İstihbârât Şubesi Müdürü
[İmza]

HR. MTV, 768/28

Kütü'l-Amâre'den birkaç manzara
Harp Mecmuası Sayı 8, Sayfa 117

KÛTÜ'L-AMÂRE'DE ESİR ALINAN İNGİLİZ ASKERLERİN SAYISI

Kûtü'l-Amâre'de esir alınan İngiliz subay ve askerlerinin miktarının İngilizler tarafından ilan edilenden fazla olduğuna dair Osmanlı Başkumandanlığı'ndan yapılan resmî tebliğ

5 Ağustos 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 2
Numara: 28876

Matbûât Müdüriyet-i Umumîyesi'ne

Kûtü'l-Amâre'de aldığımız üserâ miktarı İngiltere Hükûmeti altı yüzü zâbit olmak üzere cem'an 8.970 olarak ilân ediyorsa da hakikat böyle değildir. Mecnû'-ı üserâ (12.597) olup bunun (615)i zâbitdir.

Bu ma'lûmâtın Millî Ajans vasıtasıyla hem dahil ve hem de harice neşri ve harice yapılanın Fransızca suretinin şubeye irsâli rica olunur.

Fî 23 Temmuz [1]332

Karargâh-ı Umumî İstihbârât Şubesi

Müdür

Edib

HR. MTV, 768/29

KÛTÜ'L-AMÂRE'DE ESİR EDİLEN HİNTLİ MÜSLÜMAN SUBAYLARIN HAREKET SERBESTİSİ

Kûtü'l-Amâre'de esir edilen Hintli Müslüman subayların bayramda kılıç taşıyıp serbest gezmelerine izin verildiği ve bayramlaşma merasiminde padişahın huzuruna kabul edildikleri

6 Ağustos 1916

Bâb-ı Âlî

Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti

Zât-ı hazret-i Padişahî Kûtü'l-Amâre'de esir edilen Hindli Müslüman zâbitânın makam-ı hilâfete karşı bi'l-ıztırâr harbe iştirak eylediklerinden dolayı bayramda mûmâileyhimin ba‘demâ kılıç taşımalarına ve serbest olarak gezmelerine müsaade buyurmuşlardır. Şu suretle mazhar-ı lutf-ı hilâfet-penâhî olan zâbitân bayram münasebetiyle muâyede-i hümayûnda bulunarak huzur-ı şevket-mevfûr-ı hazret-i Padişahîye kabul edilmek şerefine mazhar olmuşlar ve cismânî-i hümayûna yüzlerini gözlerini sürerek lutf-ı celîl-i hilâfet-penâhîye karşı takdim-i şükran etmişlerdir.

HR. MTV, 768/27_1

91

İNGİLTERE HÜKÛMETİ TARAFINDAN İNGİLİZ VE HİNT ESİRLERE GÖNDERİLECEK YARDIMLAR

Osmanlı Ordusu'nun elindeki Hintli esirlere İngiltere Hükûmeti tarafından, tarafsız bir gemi ile Mersin Limanı'na ulaştırılmak üzere, şekerleme yerine birinci derecede ihtiyaçları olan elbise, ayakkabı, çamaşır ve örtü gönderilmesinin daha uygun olacağı hususunun Amerika Sefâreti aracılığıyla İngiltere Hükûmeti'ne bildirilmesine dair Başkumandanlık Vekâleti'nin Hariciye Nezâreti'ne yazdığı yazısı

19 Ağustos 1916

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Kayd numarası: 622/12417

Tarih: 28 Temmuz sene [1]332

Ordu-yı Hümayûn Başkumandanlık Vekâleti'ne

16, 20 Temmuz sene [1]332 tarih ve 37595/62 numaralı tezâkir-i aliyye-i âsafâneleri cevabıdır.

İngiltere Hükûmeti tarafından İngilizlere mahsus gönderilecek malzemenin bî- taraf bir gemi üzerinde olmak şartıyla Mersin Limanı'na ihrac olunacağı ve hangi hükûmet bayrağını hâmil hangi geminin ne zaman Mersin'e geleceğinin bildirilmesi Amerika Sefâreti'ne iş'âr edilmiştir. Sefâret'den bu sırada alınan muhtırada memâlik-i Osmaniyye'deki Hindli esirlere mahsus olmak üzere on altı ton şekerlemenin vürûduna Portsaid'deki İngiliz memurîn-i askeriyesi tarafından intizâr ve eşya-yı mezkûrenin ne suretle mezkûr üserâya îsâl edileceğinin telgraf ile bildirilmesi memurîn-i mezkûre tarafından istifsâr olunduğu bildirilmektedir. Sefârete verilecek cevabın serî'an inbâ buyurulması menût-ı re'y-i âlî-i âsafâneleridir. Emr u fermân.

HR. SYS, 2222/2_2

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 6
Numara: 5061-4167

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Fî 2 Ağustos sene [1]332 tarih ve 85771/1322 numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır:

Hayli zamandan beri Irak'ın hârr [u] sıcaklarına alışmış olan esir Hindli zâbitân ve efrâ-dın memleketimizin kışın şedâid-i havaıyyesine mukâvemet edebilmesini te'min için bunlara şekerlemeden sarf-ı nazarla muhtaç oldukları birinci derecede elbise, ayakkabı, çamaşır, örtü-nün ve ikinci derecede gıdaya lâzım olan et'imenin gönderilmesi lâzım geleceğinin ve bu gibi mevâddın Mersin'e evvelce arz u iş'âr olunduğu vechile vaktiyle bildirilecek ve me'zûniyeti istihsâl olunacak bî-taraf bir gemi üzerinde gönderilmesi lüzumunun Amerika Sefâreti'ne ib-lâğ buyurulması rica olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 19 Şevval sene [1]334 ve fî 6 Ağustos sene [1]332

Başkumandan Vekili
Enver

HR. SYS, 2222/2_3

İstanbul Merkez Komutanlığı önünde bir esir İngiliz grubu

Birinci Dünya Harbi Albümü: 11/187

*Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik
Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı Arşivi*

وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ
وَأَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ يَنْصُرُ الْمُتَّقِينَ

شماره

۴۷۸۷ شماره

۴۴۸۸

عبارت تفهیم شده

درست
قسم
موردی
کوه المعاره ارشدن جزال ملبس بر دس به موردی شانه انظار افراد به
رای سعادت کندی طقد نه زود بر حرف ایلی بیانه اید رک استوباره بند
کند نه اعاده می جای غلبه در . کفین آریفا سفارنه ابغوده استوبفدن موی بر
جوان نه می اسب بند شکال و بیابورگی هلا دور . بیاره اردو نه عظمه سه ل اولدر
بسه فواره دیکه
سوال شده و ۱۰۰۰

افا

**KÛTÜ'L-AMÂRE ESİRLERİNDEN GENERAL MELLİS'İN CEBİNDEN
YAPTIĞI HARCAMALARIN KENDİSİNE ÖDENMESİ TALEBİ**

Kûtü'l-Amâre esirlerinden General Melliss'in Bursa'ya dönüşü sırasında İngiliz askerleri için kendi cebinden yaptığı harcama bedeli olan kırk liranın tarafına ödenmesi talebi

22 Ağustos 1916

**Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
6. Şube
Numara: 4787-4318**

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Kûtü'l-Amâre üserâsından General Melliss Bursa'ya avdetleri esnasında İngiliz efrâdına berây-ı muâvenet kendi tarafından kırk lira sarf etdiğini beyân ederek işbu paranın kendisine iadesini rica etmektedir. Keyfiyetin Amerika Sefâreti'ne iblâğıyla işbu meblağın mûmâileyh General namına celbi esbâbının istikmâl ve inbâ buyurulması rica olunur. Ol bâbda emru fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 22 Şevval sene [1]334 ve fî 9 Ağustos sene [1]332

**Başkumandan Vekili
Enver**

HR. SYS, 2222/14_1

KÛTÜ'L-AMÂRE'DE ESİR ALINAN İNGİLİZ ASKERLERİNİN SEVKİ

Kûtü'l-Amâre'de esir alınan İngiliz askerlerinin kararlaştırılan yerlere sevkoldukları Bağdat ve diğer yerlerde esir edilen generallar ile İngiliz subay ve eratının hüviyet bilgilerine ait düzenlenen listelerin de Hilâl-i Ahmer aracılığıyla ilgili mercilere gönderildiği hususunun Amerika Sefâreti'ne bildirilmesi

23 Ağustos 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Numara: 4316

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Fî 4 Ağustos sene [1]332 tarih ve 1347-85884 numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır:

Kûtü'l-Amâre'de esir edilen İngiliz kuvâsı miyânında bulunduğu Amerika Sefâreti'nin iş'ârı üzerine anlaşılan hidmetkârân ile bunların efendilerine dair hususî bir malumât yoktur. Teslim olan İngiliz kuvveti ale'l-umum zâbitân hey'et-i sıhhiyye ve efrâd-ı askeriyeye ve birkaç papasdan ibaret olup mahall-i müretteblerine sevk olunmuştur. Maa hâzâ İngiliz ve Hindli zâbitâna kendi cinslerinden ayrıca hademe neferleri verilmiştir. Bağdad'da ve memâlik-i Osmaniyye'nin cihât-ı sairesinde esir edilen Generaller ile İngiliz zâbitân ve efrâdının hüviyetlerine dair tertib ve tanzim kılınan listeler Hilâl-i Ahmer vâsıtasıyla makam-ı devletlerine irsâl ve takdim kılınmaktadır. Ol vechile Amerika Sefâreti'ne iblâğ-ı keyfiyet buyurulması rica olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 23 Şevval sene [1]334 ve fî 10 Ağustos sene [1]332

Başkumandan Vekili
Enver

HR. SYS, 2222/16_1

خارجی ناطق دولت خلیل بن قفہ

برای تکلیف ضابطی جملہ تحقیقاتی تائید و

۸۴۶
۱۵۹

دولت افغان ملّی

جنرال تاونسند دوسه صاحب Gurka Rifles ۷۰۰ یوزباشی دوزن بودو کون العماره ده
 اعزازتیه اولیٰ پاره موفقیته سده پید دوشیکی موفقیه بولنه
 Captain Miguel Hattland Wilson
 ل برحیات اولوب اولدنی دار معلومات استقامت عاقله و قوه حقیقی امریکا حکومتی طرفه حاکم اولدنی
 عاجزانه مراجعت ایدیرلر استقامت مخلصه ده بولنه و کندنه انکده حقیقی امریکا حکومتی طرفه حاکم اولدنی
 جتله و امریکا سفارت مراجعت ایدیه لودی باید ایدیه ده حکومتی حاکم اولدنی و امریکا سفارت مراجعت ایدیه
 معلوم اولوب و کندنه لودیه بولنه و کندنه امریکا سفارت مراجعت ایدیه و امریکا سفارت مراجعت ایدیه
 معلومات استقامت سفارت سینه نک دلاقی ملایه بصورت ده و کندنه امریکا سفارت مراجعت ایدیه و امریکا سفارت مراجعت ایدیه
 ایدیه اولدنی و کون سامیه و کون برکدور کورلیکی حاکم معلومات مدو و کندنه امریکا سفارت مراجعت ایدیه و امریکا سفارت مراجعت ایدیه
 بلایه و کندنه امریکا سفارت مراجعت ایدیه و کندنه امریکا سفارت مراجعت ایدیه و کندنه امریکا سفارت مراجعت ایدیه

لاهی سیدی

۱۵۹

۱۵۹

KÛTÜ'L-AMÂRE ESİRLERİNDEN YÜZBAŞI MİGEL MAİTLAND WILSON'UN SAĞLIK DURUMU

Kûtü'l-Amâre'de esir alınan Townshend ordusuna mensup 7th. Gurkha Rifles yüzbaşlarından Migel Maitland Wilson hakkında ailesinin bilgi talebi ve Wilson'un Kastamonu esir garnizonunda bulunduğu ve sıhhatinin iyi olduğu

29 Ağustos 1916

4846-159

[Hulâsa:] Bir İngiliz zâbiti hakkında tahkikât
iltimasına dair

Hariciye Nâzırı devletli Halil Beyefendi hazretlerini

Devletli efendim hazretleri

General Townshend ordusuna mensub 7th. Gurkha Rifles yüzbaşlarından olup şanlı ordumuzun bu defa Kûtü'l-Amâre'de ihrâz etmiş olduğu parlak muvaffakiyet neticesinde esir düşdüğü melhûz bulunan *Captain Migel Maitland Wilson*'un ber-hayat olup olmadığına dair malumât istihsâli zımnında ailesinin vâki olan ricası üzerine Hollandalı mu'teber bir zât tarafından âcizlerine müracaat edilerek istirhâmât-ı mahsusada bulunulmuş ve kendisine İngiltere hukuku Amerika Hükûmeti tarafından himaye edilmekte olduğu cihetle Lahey Amerika Sefâreti'ne müracaat etmesi lüzumu beyân edilmiş ise de Hükûmet-i Osmaniyye'nin düşman üserâ ve mecrûhînine ibrâz etmekde olduğu cümlece malum olup düşman gazetelerinde bile bir lisan-ı takdir ve sitâyîş ile zikr edilegelen muamele-i insaniyetkârâne ve âlî-cenâbâneye binâen talep olunan malumâtın istihsâline Sefâret-i Seniyye'nin delâletini musırrâne bir surette rica ve zımnın Amerika Sefâreti'ne müracaatdan bir netice hâsıl olamayacağını dahi imâ etmiş olduğundan zât-ı sâmilince dahi bir mahzur görülmediği hâlde malumât-ı ma'rûzanın sür'at-i mümkün ile elde edilerek âcizlerine tebliği vâbeste-i menûât-ı re'y-i âlileridir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî 12 Mayıs sene 1916

Lahey Sefiri
[İmza]

HR. SYS, 2221/49_1

Bâb-ı Âlî**Hariciye Nezâreti****Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi****Kayd numarası: 11601-317****Tarih: 11 Mayıs sene [1]332***Hulâsa: Kûtü'l-Amâre'de esir olan bir İngiliz yüzbaşı**Ordu-yı Hümayûn Başkumandanlığı Vekâleti'ne*

General Townshend ordusuna mensub 7th. Gurkha Rifles yüzbaşlarından olup Kûtü'l-Amâre'de esir düştüğü melhûz bulunan *Captain Migel Maitland Wilson*'un ber-hayat olup olmadığına dair malumât istihsâli Hollandalı mu'teber bir zât tarafından rica olunduğundan bahisle bazı ifadâtı ve malumât-ı matlûbenin sür'at-i mümkinine ile istihsâl ve iş'ârını hâvî olarak Lahey sefiri beyefendi hazretlerinden alınan tahrirâtın sureti leffen tesyîr kılındı. Bu bâbdaki malumâtın inbâ buyurulması merhûn-ı re'y-i âsafâneleridir. Emr u fermân.

HR. SYS, 2221/49_2

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu**Başkumandanlığı Vekâleti****6. Şube****Numara: 4286***Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Devletli efendim hazretleri

Fî 16 Mayıs sene [13]32 tarih ve 652-82780 numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır.

Capit Migel Maitland Wilson'un Kûtü'l-Amâre'den alınan üserâ miyânında el-yevm Kastamonu üserâ garnizonunda bulunduğu ve sıhhati yolunda olduğu anlaşılmış olmakla ona göre iktizasının ifa buyurulması mercûdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-em-rindir.

Fî 22 Şevval sene [1]334 ve fî 9 Ağustos sene [1]332

Başkumandan Vekili namına**Erkân-ı Harbiye Reisi Ferik****V. Bronsart****HR. SYS, 2222/12_1**

Bâb-ı Âlî**Hariciye Nezâreti****Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi****Kayıd Numarası: 700-12588****Tarih: 16 Ağustos sene [1]332**

*Hulâsa: Kûtü'l-Amâre üserâsından Yüzbaşı
Migel Maitland Wilson[un] esâreti*

Lahey Sefir Vekili Muhtâr Beyefendi hazretlerine

Kûtü'l-Amâre'de esir düşdüğü melhûz bulunan General Townshend ordusuna mensub olup Captain Migel Maitland Wilson'un ber-hayat olup olmadığına dair malumât istihsâli hakkında Sefâret-i Seniyye'nin 12 Mayıs sene [1]916 tarihli ve 159 numaralı tahrirâtı üzerine Ordu-yı Hümâyûn Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'nden istifsâr-ı keyfiyet edilmiş idi. Mûmâileyh İngiliz zâbitinin Kûtü'l-Amâre'den alınan üserâ miyânında el-yevm Kastamonu üserâ garnizonunda bulunduğu ve sıhhati yolunda idüğü anlaşılmış olduğu vekâlet-i müşârun-ileyhâdan bâ-tezkire-i cevabiyye iş'âr kılınmaktadır. Emr u irâde efendim hazretlerinin-
dir.

HR. SYS, 2222/12_2a, 2b

عنه عیای حفت یارکھی به ۱۶ حرزانه تلخ نایج دیرو دیاده کوغیرغ شونه
 "ره نا" سوغنده ۱۷ نومردلو محده مقیم بته کار داوچی نوردلو کوغیرغ فرید بنو دایم
 غریبانه الایده اوکتر مدبری "یوله ایوانه" امضایله تقدیم قنده عریفه نه ترجمه سدر

خواجه نصیر نظامی

ترجمه مدبری

در حفته یارکھیری المانه موسیقی و بالخاصه المانه عکری مائری حقه نوجوه بولینتی بولیکده طرف هیکرانه
 بته لنده "کوة العاره" نام عثمانی نظریه مائری نام نای حفته یارکھیریہ "خاف" بولیک ارزنه بولیکده بولیک
 لطفاً قیل بولینی استرحم ایرم کوغیرغده مقیم کلبا موسیقی مدبری معلم "ایزولدیجی" لک بولیکه کرانم
 حقه تقدیرانه عادی برکانه مری مریه تقدیم ایروم استغای هیکرانه طرف سرف حفته یارکھیریہ
 نظریه قیل بولیکه هیکرانه عاده باغی سرف ارضی عصر ایروم و بولیکه ایله خالکای توله اخوی جانب
 تقدیم احسانانه فائده ایرم

**PRUSYALI PAUL İWAN'IN BESTELEDİĞİ KÛTÜ'L-AMÂRE
ZAFER MARŞI'NIN MEMNUNİYETLE KARŞILANDIĞININ
KENDİSİNE BİLDİRİLMESİ**

3 Numaralı Könnig Friedrich Wilhelm Grinadya Alayı Orkestra Müdürü Prusyalı Paul İwan'ın Kûtü'l-Amâre zaferiyle ilgili bestelediği "Kûtü'l-Amâre" adlı zafer marşının Osmanlı Padişahı tarafından memnuniyetle kabul edildiğinin tarafına bildirilmesi

10 Eylül 1916

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Tercüme Müdüriyeti

Atebe-i ulyâ-yı hazret-i Padişahiye 14 Haziran sene [1]916 tarihi ve Prusya'da Königsberg şehrinde "Rhesa" Sokağı'nda 17 numaralı mahalde mukim bestekar ve 3 numaralı "Könnig Friedrich Wilhelm" Grinadya Alayı'nda orkestra müdürü "Paul İwan" imzası ile takdim kılınan arızanın tercümesidir.

Zât-ı hazret-i Padişahîlerinin Almanya musikîsi ve bilhassa Alman askerî marşları hakkında teveccühü bulunduğunu bildiğimden taraf-ı çakeranemden bestelenen "Kûtü'l-Amâre" nam Osmanlı muzafferiyet marşını nam-ı namî-i hazret-i Padişahîlerine ithaf etmek arzusunda bulunduğumdan bunun lutfen kabul buyurulmasını istirhâm eylerim. Königsberg'de mukim kilise musikîsi müdürü muallim Reinhold Lirhey'in bu eser-i çâkerânem hakkında takdirâtını hâvî bir Şehâdetnâmesini merbûtan takdim ediyorum. İstid'â-yı çakeranemin taraf-ı eşref-i hazret-i Padişahîlerinden mazhar-ı hüsn-i kabul buyurulması çâkerlerince fevkalâde bâ'is-i meserret olacağını arz eder ve bu vesile ile hâk-i pâ-yı şevket-ihtivâ-yı cenâb-ı mülûkânelerine takdim-i ihtirâmât-ı fâika eylerim.

İ. DUIT, 16/91_2

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Tercüme Müdüriyeti

Askeri orkestra müdürü ve bestekar "Paul İwan" tarafından bestelenen "Kûtü'l-Amâre" nam Osmanlı muzafferiyet marşının gayet san'atkârane ve fenn-i musikî kavâ'idine tamamiyla mutabık bir suretde tertib olunduğu ve bir kıymet-i hakikiye-i fenniyeyi haiz bulunduğu ve bestekar-ı meşhurun bu eseri kelimenin tam manası ile bir muzafferiyet marşı olduğu beyân olunur.

Konigsberg fi 9 Haziran sene 1916

Darü'l-musikî mezunlarından ve kilise musikî
müdürü muallim Reinhold Lirhey

İ. DUIT, 16/91_5

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Kalem-i Mahsus
Hususî numara: 697
Umumî numara: 86950
Tarih: 28 Ağustos sene [1]332 – 10 Eylül sene [1]916

Berlin Sefâret-i Seniyyesi'ne

Prusya'da Königsberg şehrinde "Rhesa" sokağında 17 numarada mukim ve 3 numaralı Könnig Friedrich Wilhelm Grinadya Alayı'nda Orkestra Müdürü Paul İwan tarafından tanzim ve atebe-i seniyye-i mülûkâneye arz olunan Kûtü'l-Amâre namındaki marş manzûr-ı âlî buyurularak mazhar-ı kabul-i hümayûn olduğunun kendisine tebliği hususuna irâde-i seniyye-i hazret-i mülûkâne şeref-sâdır olmakla ifa-yı muktezâsı müsterhamdır. Ol bâbda.

HR. SYS, 2425/46_2

Irak Cephesinde bir Alayın askerleri sancak ile
Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi Irak-İran Cephesi 1914-1918 3'üncü
Cilt 2'nci Kısım, Genelkurmay Basımevi, Ankara, s. 833

KÛTÜ'L-AMÂRE ESİRLERİNİN NAKLİNDE ALINAN TEDBİRLER

Kûtü'l-Amâre'den Haleb'e nakledilen İngiliz esirlerinden bazılarının çölde karşılaş-
tıkları sıkıntı ve zorluklardan dolayı yolda vefat ettiğiinden bahisle nakledilen veya
ileride nakledilecek olan esirlerin aynı sıkıntılarla karşılaşmaması için gerekli ted-
birlerin alınması yolunda İngiliz Hükûmeti'nin Amerika Sefâreti aracılığıyla iletilen
talebi üzerine esir edilen İngiliz askerlerinin nakillerinde çok az bir kısmının yolda
kendilerine iyi bakılamadığı için değil, savaş esnasında yeterli gıda alamadıkla-
rından dolayı vücutlarının çöl sıcaklarına dirençsiz kalıp vefat ettikleri, esirlerin
nakline başlanmadan önce gerek çöl üzerinde gerekse konaklanacak yerlerde
gerekli tedbirlerin alındığı, esirlerin gitmeleri kararlaştırılan yerlere emniyetli bir
şekilde üç ay öncesinden gönderildikleri ve Bağdat ve Samarra'da sevk edilecek
hiç bir İngiliz esiri kalmadığı hususunun Amerika Sefâreti'ne bildirilmesi

17 Eylül 1916

Bâb-ı Âlî

Nezâret-i Hariciye

Tercüme Müdüriyeti

Tarih: 17 Ağustos sene 1332

Hulâsa: İngiliz üserâ-yı harbiyyesine dair

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne 22 Ağustos sene [1]916
tarihiyle Amerika Sefâreti'nden vârid olan 1714
numaralı takrîr-i şîfâhînin tercümesidir.*

Amerika Sefâreti Kûtü'l-Amâre'de esir edilen İngiliz üserâ-yı harbiyyesinin Haleb'e
nakilleri için çölden esna-yı mürurlarında bir takım mihen ve meşâkk-ı azîme ile mahrumi-
yetlere ma'rûz kaldıklarını ve üserâ-yı merkûme bedenlen zaîf ve ahvâl-i sıhhiyyeleri muhtel
bulunmuş olmalarına rağmen yüzlerce kilometre mesafeyi mâşîyyen kat' etmeğe mecbur ol-
muş ve bunun neticesi olarak üserâ-yı merkûmeden kısım-ı a'zâminin yolda vefat etmiş ol-
dukları bu kere menâbî'-i muhtelifeden aldığı malumâtıdan anlaşıldığı Nezâret-i Celîle-i Ha-
riciye'ye iş'âr eyler. Bâlâda zikrolunan vekâyî' mücib-i teessüf olmakla beraber sefâretin işbu
takrîr-i şîfâhî ile vekâyî'-i mezkûre hakkında Nezâret-i Celîle-i Hariciye'nin nazar-ı dikkatini
celb eylemekden maksadı vekâyî'-i mümâsilenin ba'demâ adem-i tekerrürü ve el-yevm çöl-
den mürûr etmekde bulunan üserâ-yı merkûmenin veyahud âtiyyen sevk edilecek olanların
ıslâh-ı ahvâlleri zımnında tedâbîr-i lâzıme ittihâz buyurulmasından ibaretdir. Sefâretin gaye
[ve] maksadı bundan ibaret olduğundan el-hâletü hâzihî Bağdat veya Samarra'da bulunan
üserâ-yı merkûmenin lâyıkiyle iade-i sıhhat ve iktisâb-ı kuvvet ile çölde bilâ-muhâtara se-
yahat edebilecek bir hâle geldikten sonra azîmetlerine müsaade edilmesi ve esna-yı râhda
mugaddî gıdalar ile suret-i kâfiyede tagdiye edilmeleri seyahatlerince lüzum gösterecek her

güne ihtiyacâta karşı kendilerine etıbbâ-yı muktedirle terfîk edilmesi ve üserâ-yı merkûmeden hasta olacakların veyahud mâşiyen yola devam edemeyecek suretde zaîf düşecek olanların nakilleri için arabalar tedarik olunması icab eder. El-yevm yolda bulunan üserânın yollarına devam edebilmeleri için bunlara iyi gıda, elbise ve dayanıklı ayakkabıların verilmesi ve lâzım gelen muâvenet-i tibbiyenin te'min edilmesi ve seyahatlerinden münba'is yorgunluğu tahfîf için mümkün olan her şeyin yapılması için üserâ-yı merkûmenin bulundukları mahaller me-murinîne derhal telgrafla emir verilmesini Nezâret-i Celîle-i Hariciye'den rica eyler.

HR. SYS, 2222/15_4a, 4b

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Kayd numarası: 12599-715

Tarih: 18 Ağustos sene [1]332

*Hulâsa: Kûtü'l-Amâre'den İngiliz üserâsının
nakilleri*

Ordu-yı Hümayûn Başkumandanlığı Vekâleti'ne

Kûtü'l-Amâre'de esir edilen İngiliz üserâ-yı harbiyyesinin Haleb'e nakilleri için çölden esna-yı mürurlarında mihen ve meşâkk-ı azîme ve mahrumiyetlere ma'rûz kaldıkları ve beden zaîf ve ahvâl-i sıhhiyyesi muhtel bulunmuş olmalarına rağmen yüzlerce kilometre mesafeyi mâşiyen kat'a mecbur olmaları neticesi olarak bunlardan kısm-ı a'zamnın yolda vefat etdikleri malumât-ı müstahsaladan anlaşıldığından bahisle vekâyî'-i mümâsilenin ba'demâ adem-i tekerrürü ve el-hâletü hâzihî üserâ-yı merkûmeden çölden mürûr etmekde bulunanların yahud âtiyyen sevk edileceklerin terfîh-i hâlleri zımnında tedâbîr-i lâzıme ittihâzı ve el-yevm Bağdad veyahud Samarra'da bulunan üserânın yollarına devam edebilmeleri için bunlara iyi gıda, elbise ve dayanıklı ayakkabıları verilmesi ve lâzım gelen muâvenet-i tibbiyenin te'min edilmesi ve seyahatlerinden münba'is yorgunluğu tahfîf için mümkün olan her şeyin yapılması zımnında üserâ-yı mezkûrenin bulundukları mahaller memurinine telgrafla emir verilmesi iltimas ve bazı ifadâtı muhtevî Amerika Sefâreti'nden alınan 22 Ağustos sene [1]916 tarihli ve 1704 numaralı takrîrin-i tercümesi leffen tesyîr kılındı. İfa-yı icabı menût-ı re'y-i devletleridir. Emr u fermân.

HR. SYS, 2222/15_3

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Numara: 4954

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Fî 30 Ağustos sene [13]32 tarih ve 1637-87408 numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır.

Kûtü'l-Amâre'de esir edilen İngiliz zâbitân ve efradının mahall-i müretteblerine esna-yı nakillerinde içlerinden istiksâr edilemeyecek kadar bir kısım-ı kalîlin vefat ettiği anlaşılmış ve bunların vuku'-ı vefatı ise tarafımızdan kendilerine bakılamamakdan neş'et etmeyip hengâm-ı muhasarada hayli müddet gıda-yı kâfi alamamaları neticesi olarak vücudca zaîf ve bî-tâbîye dûçar olmalarından ve bu suretle çölün sıcağına ve yolun meşâkkına tâb-âver-i mukâvemet olamamalarından ileri gelmiştir.

Kûtü'l-Amâre üserâsının sevklerine başlanmazdan akdem çöl üzerinde ve konak mevkilerinde rahatlarını te'mine kâfil her türlü tertibât ahz edilmiş ve her konağa vürûdlarında kendilerine imkânın müsaadesi nisbetinde sıcak yemek i'tâ kılınmış ve'l-hâsıl haklarında kendi efrâdımız gibi ifa-yı muamele edilmiş ve bu sayede oldukça mikdarı kesîr olan Kûtü'l-Amâre üserâsının pek az vefeyâtla mahall-i müretteblerine sevklerine muvaffakiyet hâsıl olmuştur. Kûtü'l-Amâre üserâsı bundan tam üç mâh mukaddem mahall-i müretteblerine sevk ve i'zâm edildikleri cihetle şimdilik Bağdad ve Samarra'da sevk edilecek İngiliz kalmamıştır. Ol vechile Amerika Sefâreti'ne iblâğ-ı keyfiyet buyurulması rica olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 19 Zilkade sene [1]334 ve fî 4 Eylül sene [1]332

Başkumandan Vekili
Enver

HR. SYS, 2222/34

4

قوله ان هذا اسلافه برده نقد المودع اهل اولادهم حرمه فله

$\frac{1}{2}$ the

2. 2

خاتمة نظائري

اعزیز سپاہیہ و مریدانِ عظمیٰ و عظیمی

[illegible]

KONYA'DAKİ İNGİLİZ ESİRLERİNİN BURSA'YA NAKLEDİLMESİ TALEBİ

Amerika Sefâreti'nin Konya'ya yerleřtirilen İngiliz esirlerinin Bursa'ya nakledilmesi talebinin reddi

30 Eylül 1916

Bâb-ı Âlî

Daire-i Hariciye

Kalem-i Mahsus

Konya'da bulunan İngiliz üserâsının Bursa'ya nakline mahzur olup olmadığını Harbiye Nezâreti'nden bâ-tezkire istifsâr olunması.

Sual

Siyasiye'ye

HR. SYS, 2222/41_2

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Kayd numarası: 837

Tarih: 13 Eylül sene [1]332

*Hulâsa: Konya'da bulunan İngiliz üserâsının
Bursa'ya nakli*

Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne

Kûtü'l-Amâre'de esir tutulup Konya'da ikamet etdirilen İngiliz üserâsının Bursa'ya nakilleri bu kere Amerika Sefâreti'nden iltimas kılınmış olmakla husus-ı mezkûrun dâ'î-i mahzur olup olmadığının iş'âr buyurulması menû-tı re'y-i âlî-i âsafâneleridir, efendim.

HR. SYS, 2222/41_1

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
6. Şube
Numara: 6707-5295

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

15 Eylül sene [13]32 tarih ve 1842-87799 numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır.

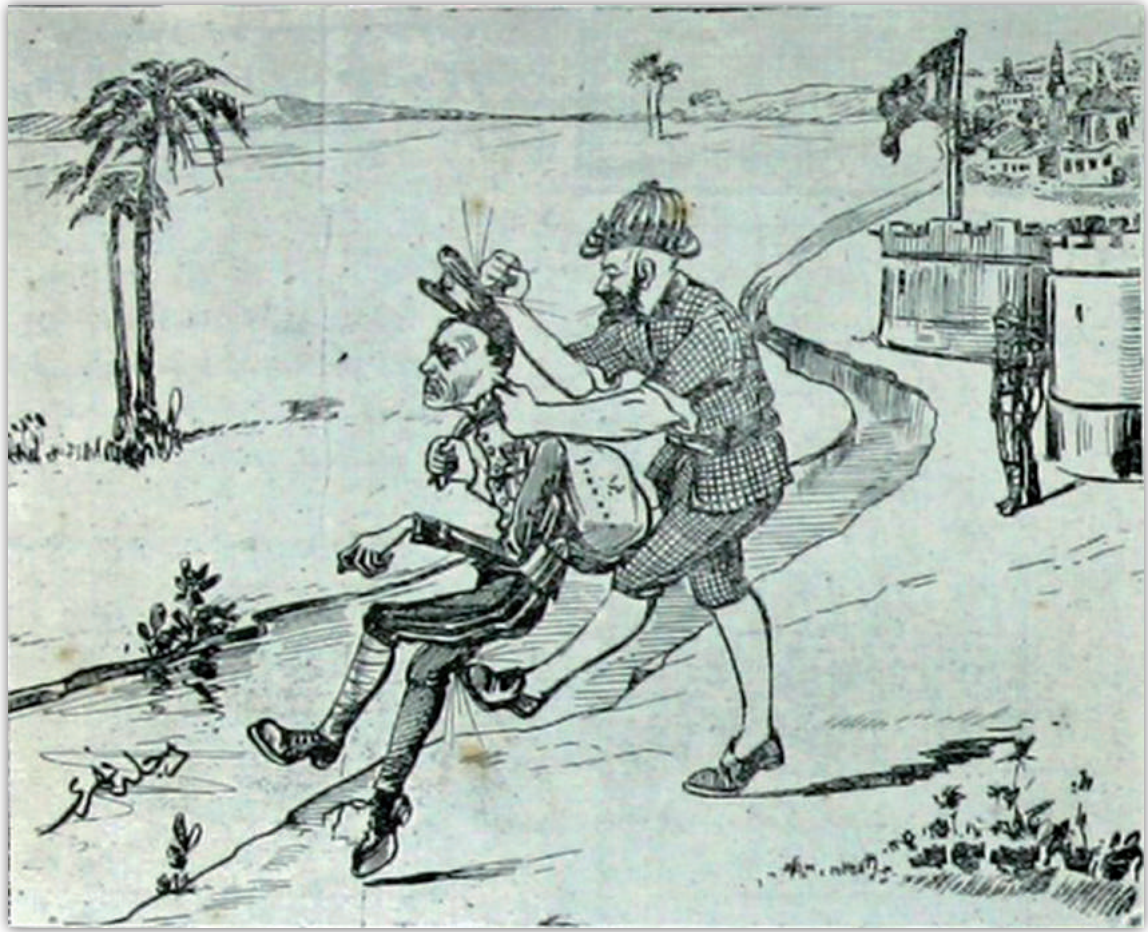
Konya'da ikamet etdirilen İngiliz üserâsının Bursa'ya nakillerine bir mecburiyet görülmemekde olduğundan ol vechile Amerika Sefâreti'ne cevab i'tâ buyurulması rica olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 2 Zilhicce sene 1334 ve fî 17 Eylül sene 1332

Başkumandan Vekili

Enver

HR. SYS, 2222/41_4

İngilizlerin elinden Kûtü'l-Amâre'nin alınması sonrası mizah gazetesi Karagöz'ün
3 Mayıs 1916 tarihli sayısında yer almış bir karikatür

**BAĞDAT'TA TEDAVİ EDİLEN ESİR İNGİLİZ
ASKERLERİNE GÖNDERİLECEK YARDIM**

Kûtü'l-Amâre esirlerinden olup Bağdat'ta tedavi edilmekte olan otuz İngiliz askeri için Irak'taki İngiliz Livâsı tarafından gönderilecek eşya ve erzâkın kendilerine verilmek üzere teslim alınabileceği hususunun Başkumandanlık Vekâleti'nden İngiltere Hükûmeti'ne bildirilmek üzere Hariciye Nezâret'i'ne yazıldığı

6 Kasım 1916**Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu****Başkumandanlığı Vekâleti****Şube: 6****Numara: 10224***Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Devletli efendim hazretleri

9 Teşrîn-i Evvel sene [13]32 tarih 88577 numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır:

İngiltere Hükûmeti tarafından Mersin Limanı'na gönderilecek malzeme-i iksâiyyenin şimdiye kadar gönderilmediği malum-ı devletleridir. Maa hâzâ Kûtü'l-Amâre üserâsından hasta olarak Bağdad'da kalmış ve orada taht-ı tedaviye alınmış otuz İngiliz neferi için Irak'daki İngiliz Livâsı kumandanı tarafından mezkûru'l-mikdar üserâyâ gönderilecek eşya ve erzâkın tarafımızdan kendilerine verilmek üzere tesellüm edilebileceğinin cevaben iş'âr buyurulması rica olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 8 Muharrem sene [1]335 ve fî 24 Teşrîn-i Evvel sene [1]332.

Başkumandan Vekili**[İmza]****Enver****HR. SYS, 2223/3_1**

دوسری سی

امور صباغہ مدیر بنٹ مجموعہ سی

قلم نومروسی : 491 — 1441

سبکی

اوربان و مہلات	آمرتیاہ	۱۷۷۱۷-۷۷۹
مختارہ	اسکا	۸۱۷۷۷۷۷۷
مستند اور ملحقہ اوراق	لکھنؤ میں رہنے والے شخص کے لئے	۱۷۷۷۷۷۷۷
عمومی نومبر	۱۷۷۷۷۷۷۷	۱۷۷۷۷۷۷۷
خصوصی نومبر	۱۷۷۷۷۷۷۷	۱۷۷۷۷۷۷۷
تاریخ	۱۷۷۷۷۷۷۷	۱۷۷۷۷۷۷۷

نوع مسوده :

منها: يقودها

البيان

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

مضيد احمد - ۱۵۱/۲۳۵

سفرخانه ملک به حال ملک ستمبر دستبرد ملک
دکتر به ستمبر در بر ملک ستمبر ملک
۱۸۷۶ نور دسمبر ۱۸۷۶ نور دسمبر ۱۸۷۶
نور دسمبر ۱۸۷۶ نور دسمبر ۱۸۷۶
نور دسمبر ۱۸۷۶ نور دسمبر ۱۸۷۶
نور دسمبر ۱۸۷۶ نور دسمبر ۱۸۷۶

خط عثمانیہ
۱۰۹۱

**KÛTÜ'L-AMÂRE ESİRİ BAZI HİNTLİ SUBAYLARIN
İSTANBUL'DA BULUNDUKLARI SIRADA AMERİKAN
SEFARETİ'NDEN PARA ALMALARI**

Kûtü'l-Amâre'de esir edilen bazı Hintli subayların padişaha saygılarını sunmak için İstanbul'da bulundukları sırada Amerika Sefâreti'nden para almaları üzerine sefarethanenin protesto edilmesi ve Amerikan Sefâreti'nin yaptığı açıklama ve konu ile ilgili olarak isimleri listeli bir gurup Hintli zâbitin beyânâtı

8 Kasım 1916

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Kalem numarası: 998-13280

Umumî numara: 89255

Hususî numara: 2259

Tarih: 26 Teşrîn-i Evvel sene [1]332 – 8 Teşrîn-i Sâni sene [1]916

*Hulâsa: Kûtü'l-Amâre üserâ-yı harbiyyesinden
Hindli zâbitânın aldığı mebâliğ*

Başkumandanlık Vekâleti'ne

Kûtü'l-Amâre üserâ-yı harbiyyesinden olup zât-ı şevket-simât-ı hazret-i Padişahîye arz-ı ta'zîmât etmek üzere Dersââdet'e gelen ve ahîren Eskişehir garnizonuna avdet eden Hindli esir zâbitânın Dersââdet'de bulundukları müddet zarfında Robert College Mektebi'ne mensubiyeti tahakkuk eden muallimlerden birinin davet ve delâleti ile Amerika Sefârethâne-si'ne giderek iki yüz otuz kûsûr lira ahz eylediklerinden Sefârethane'nin bu halinin şiddetle protesto edilmesi ve tekerrürüne meydan verilmemesi hakkındaki İkinci Şube'nin 4487 numarasını muhtevî 16 Ağustos sene [1]332 tarihli tezkire-i devletleri üzerine sefâret-i müşârun-ileyhâya tebligât-ı lâzıme icra olunmuş idi. Bu bâbda bazı ifadât ve tafsilatı hâvî olarak Sefâret'den cevaben alınan takrîrir tercümesi leffen tesyîr kılındı. Emr u fermân.

HR. SYS, 2222/60_2

Bâb-ı Âlî**Nezâret-i Hariciye****Tercüme Müdüriyeti****Numara: 1****Tarih 23 Teşrîn-i Evvel sene 1332***Hulâsa: Esir-i harb bulunan Hindli zâbitân hakkında**Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne 30 Teşrîn-i Evvel sene
[1]916 tarihiyle Amerika Sefâreti'nden vârid olan 1905
numaralı takrîr-i şifâhînin tercümesidir.*

Esir-i harb olup Dersaâdet'i ziyaretlerine ahîren müsaade edilmiş bulunan Hindli zâbitâna kendisi tarafından vuku bulan bazı te'diyâtdan bâhis Nezâret-i Celîle-i Hariciye'nin 16 Eylül sene [1]916 tarihli ve 279 numaralı müzekkire-i şifâhiyyesi ahz olundu. Sefâret bu işi Nezâret-i Celîle-i Hariciyece kendisine iş'âr edildiği vech üzere arız ve amîk tedkik etmiş olmakla şurasını müsâra'aten nezâret-i müşârun-ileyhâya beyân eyler ki zâbitân-ı mûmâileyhimin Robert College muallimlerinden birinin teşvik ve ihzârı üzerine Sefâret'e müracaat eylemiş oldukları hakkında memurîn-i askeriyye-i Osmaniyye tarafından vuku bulan iş'âr bî-asl ve esasdır. Robert College'in ne muallimlerinden biri ne de bu müesseseye veya Sefâret'e mensub bir kimse bu zâbitleri Sefâret'e ne getirmiş ne de davet eylemiştir. Şurası şâyân-ı iş'ârdır ki bu keyfiyet suret-i iş'âr vechile cereyân etmiş olsaydı bile memurîn-i Osmaniyye tarafından zâbitân-ı mûmâileyhimin şehirde serbestçe gezmelerine müsaade edilmiş olmasına mebnî bunun hadd-i zâtında şâyân-ı muâhaze bir hâl ve hareket olamayacağı derkâr idi. Üçer dörder kişilik muhtelif gruplardan mürekkeb olup kılıçlarını hâmil bulunan ve refakatlerinde Osmanlı zâbitânı bulunmasına nazaran serbestî-i harekâtı haiz oldukları nümâyân olan bazı zâbitân Dersaâdet'de esna-yı ikametlerinde bi'd-defa'ât Sefâret'e gelmişler ve muhtaç oldukları eşyadan birçoğu kendi ifadelerince Eskişehir'de bulunamadığı ve bu eşyanın tedariki Sefâret'den ziyade kendilerince sehl olunacağını bi'l-beyân kendilerine kışlık elbise iştirâ etmek üzere para taleb eylemişlerdir. Taleb-i vâkileri ma'kûl görülmesine ve kendilerinin hemen Eskişehir'e avdetleri muhtemel bulunmasından dolayı vaktin darlığı hasebiyle te'hir-i maslahat caiz olmamasına binâen ânîfü'l-beyân maksada sarf olunmak ve altmış sekiz zâbit miyânında tevzî' ve taksim edilmek üzere bunlardan en büyük rütbeyi haiz olan dört zâbite Sefâretce 233 lira-yı Osmanî i'tâ kılınmıştır. İ'tâ kılınan paranın Hilâl-i Ahmer Cemiyeti vesâtatıyla üserâ-yı harbiyyeye ber-mu'tâd verilen mebâligden olmadığı ve zâbitân-ı mûmâileyhimin Sefâret'e müracaat etmiş olmaları kendi haklarında mûcib-i tevbih ve muâhaze olamayacağının ve Robert College muallimlerinden hiç birinin bu işde bir taksiri bulunmadığının tafsilat-ı meşrûha üzerine Nezâret-i Celîle-i Hariciyece anlaşılacağı meczûmdur.

HR. SYS, 2222/60_4a, 4b

*Hindli zâbitler tarafından yazdığı (yazılan)
beyânın tercümesidir*

Dersaâdet Merkez Kumandanlığı'na

İzzetli efendim

Çâkerleriniz aşağıdaki beyânı gayet lâzım görür iken hizmet-i âlîlerine pîşkeş ediyoruz:

Biz İngilizlerin Hindli kıta'ât-ı askeriye'nin zâbit olduğu için ve Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye'de esir olduğu için yalnız bu iki hükûmetle alâkadârız. Üçüncü bir hükûmetle hiçbir alâkamız yoktur. Efrâdımızdan bazıları bizden meşvere ve izin almaksızın Amerikan Sefâret-hânesi'nden muâvenet-i mâliye talep etmişlerdi. Onların bu fiile ve teşebbüse biz münferiden ve müttetikan nefret ile bakarız. Dersaâdet'de halife-i zî-şânımızın müsâfırı ve eltâf-ı şâhânın mevrîdi bulunduğu için gayet derece rahat ve ârâm ve asayişde iken hiçbir kimse tarafından muâvenet-i maliyeye ihtiyacımız yoktur ve böyle bir muâvenet hiçbir vakit kabul etmeyiz. Bu bizde büyük bir rezâletidir.

Bizden bütün bütün efrâdımız bu rezîlâne bir fiilde müşterik değiliz, verdiğimiz beyândan maksadımız da bunu belli etmektir, efendim.

1- Mehmed Han (sobidar)	19- Hükümdâd Han	37- Mehmed Yusuf Han
2- Şahnüvaz Han	20- Âki Hani	38- Sahibdâd Han (cem'dâr)
3- Sobidar Enver Hüseyin	21- Feth Han	39- Dost Mehmed Han (cem'dâr)
4- Mehmed Âlim (mülâzım)	22- Ekber Han (yüzbaşı)	40- Veliyyullah Doktor
5- Fazl Hüseyin (mülâzım-1 evvel)	23- Şehbaz Han (cem'dâr)	41- Abdurrahman
6- Alemüddin (mülâzım-1 evvel)	24- Mehmed Ömer Han	42- Lal Mir (cem'dâr)
7- Muzaffer Han (mülâzım-1 evvel)	25- Şehabeddin (sobidar)	43- Şeyh Mehmed Doktor
8- Çerağeddin (sobidar)	26- Allahnûr (sobidar)	44- Mirza Mehmed Bey (sobidar)

9- Han Zaman (mülâzım)	27- Şir Han (sobidar)	45- Alemüddin (cem'dâr)
10- Doktor Seyyid Resul (mülâzım)	28- Fahreddin (sobidar)	46- Skender Han (cem'dâr)
11- Mehmed Han	29- Feth Han	47- Fütuhî Han (cem'dâr)
12- Seyyid Ahmed	30- Şirnur (cem'dâr)	48- Şeyh Cemal (sobidar)
13- Hâkim Han	31- Mehmed Efdal (cem'dâr)	49- Fazıl Han
14- Ömer Han	32- Rahmet (cem'dâr)	50- Şeyh Kâdirbahş (cem'dâr)
15- Gül Mehmed Han	33- Cemal Han (sobidar)	51- Seyyid İbrahim (cem'dâr)
16- Kerem Han (sobidar)	34- Bereketullah Doktor	52- Gani Bey (cem'dâr)
17- Rahimdad Han	35- Hükümdâd Han (cem'dâr) "Ne hiçbir şey aldım, ne hiçbir şeyden haberim var"	
18- Mehmed Haşim (sobidar)	36- Sadreddin (cem'dâr)	

İhtar-ı hususî:

Zâkir Ali, Elif Han, Beden Han ve Bostan Han efendilerin isimleri bulunmuyor. Çünkü bunların hakkında Amerikan Sefârethânesi'ne devlet hilâfına karşı izhâr-ı sadakat olanları haber verilmişti. Bunun için Sefârethâne-i mezkûr tarafından bunlar için hiç para verilmemişti.

Yukarıki listede iki kişi birisi Mümtaz Han ve ikincisi bir resaildar* dahi imzalanmışlardı. Sonradan kendi isimleri[ni] çizgiler ile mahv etmeye çalışıldılar, haber olsun efendim.

HR. SYS, 2223/25_5a, 5b

* Hint süvari subayı rütbesi.

İstanbul Galata Köprüsü önünde Hint esirler
Birinci Dünya Harbi Albümü: 11/17
Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik
Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı Arşivi

SUBLIME PORTE
MINISTÈRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES

N° 862
12951

Le Directeur Général des Affaires politiques	Le Directeur	Le Chef de Bureau	Le Rédacteur
<i>de parant</i> <i>Mining</i>	<i>de parant</i> <i>Mining</i>	<i>de parant</i> <i>Mining</i>	<i>de parant</i> <i>Mining</i>

Ministère d'Affaires Étrangères
بureau des Affaires Étrangères
N° 862
12951

S. E. *note Verbale*
à
l'Ambassade d'Amérique

N° G¹ *90038*
N° S¹ *177*
Le *22/10/191*

Objet:

وفاقی

لایحه سرحدیہ اقلیت
تاریخہ تہجید اولیت

Par sa note Verbale en date du 12 Août 1911, N° 85623, 238, le *Ministère des Aff. Étr.* avait eu l'honneur de prier l'Ambassade des États Unis à l'Amérique de vouloir bien lui faire savoir si les fonctionnaires ottomans faits prisonniers de guerre par les forces britanniques dans les diverses régions où des hostilités ont eu lieu, recevaient un traitement propre à les mettre à l'abri du besoin.

Le *Ministère de la Santé Publique* est informé que les fonctionnaires ottomans capturés par les forces anglaises au *front de l'Est* et envoyés aux Indes et en Indo-Chine sont l'objet de mauvais traitements dans les garnisons où ils se

**IRAK CEPHESİ'NDE ESİR ALINAN VE HİNT VE ÇİN HİNDİ'NE
GÖNDERİLEN OSMANLI MEMURLARININ İHTİYAÇLARININ
KARŞILANMASI TALEBİ**

Irak Cephesi'nde esir alınıp Hint ve Çin Hindî'ne sevk edilen Osmanlı memurlarının insani ihtiyaçlarının dahi karşılanmadığından Amerikan Büyükelçiliği aracılığıyla İngiltere Hükûmeti nezdinde bir kez daha gerekli girişimlerde bulunulmasına dair

28 Kasım 1916

H.U (Harb-i Umumî)
Üserâ-yı Osmaniye
Bâb-ı Âlî Hariciye Nezâreti
Amerikan Sefâreti'ne Takrîr-i Şifahi (Şifahi Nota)
Umumî No: 90038
Hususî No: 377
28 Teşrîn-i Sâni 1916
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti
Evrak Şubesi: Sefârât-ı Ecnebiye
Kayıt Tarihi: 29 Teşrîn-i Sâni 1916
Sayfa: 592

İngiliz askeri kuvvetlerinin Irak'ta esir aldıkları Osmanlı memurlarını Hint ve Çin Hindî'ne sevk ettikleri, buralarda enterne edildikleri garnizonda kötü muameleye kaldıklarına şahit olduğu Umum Sıhhiye (İdaresi)'nin gönderdiği telgrafla haberdâr edilmiştir. İngiliz hükûmetinin esirlere maaş vermediği ve tedavilerini yapmadığı (gibi), sadece muayyen bir mikdar erzak dağıtarak birinci derecede insani ihtiyaçlarını karşılamalarından mahrum bıraktıkları öğrenilmiştir.

Bu muamele esirlerin elemelerini ziyadesiyle artırarak durumlarını (daha da) ağırlaşmasına yol açtığı açıktır. Bâb-ı Âlî Hariciye Nezâreti, sözü edilen memurların maruz kaldıkları aşağılayıcı kötü muameleye son verilmesi ve aynı zamanda tedavileri yapılarak resmi durumlarına göre (memuriyet derecelerine göre) maaşlarının ödenmesinin sağlanması için İngiliz hükûmeti nezdinde bir kez daha gerekli girişimlerde bulunulmasını Cumhuriyet Sefâreti'nden (Amerikan Büyükelçiliği'nden) rica ve istirhâm eder.

HR. SYS, 2199/53_1a, 1b

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ناشر: مؤسسه امام خمینی

شماره

۵۷۹۰۰۰

۶۸۸۲

خارجی رقم ۷۷۷

ما، صبحی تا پنج و ۱۴۴۱/۸۵۸۹ سند نوک در نزد جوابیه -
کوه الصالحه و در شلم آناه انقیز قواس میانه مهر اهل اسر غایز و به طبعی اید برکده غایز و نیک امور -
صحبی تلیم ایتک و با ابرده غایز و نیک اسرای و غط و نصیحت اید اجران آیه ایتک اوزره غایز و نیکه
مأمور ایتک اول قندره بزرگ اماره لریه امکان کویله میبند آمریقا خاتمه اید و غی بیولرس جا اولنو -
اولیاده امر و فله حضرت سید الاکمله - ۱۴۴۱/۸۵۸۹ و ۱۴۴۱/۸۵۸۹
باسه قنانه و کبلی

اله

KÛTÜ'L-AMÂRE'DE ESİR ALINAN PAPAZLARIN VE DOKTORLARIN İADE EDİLEMEYECEĞİ

Kûtü'l-Amâre'de esir alınan İngiliz Ordusu'na mensup papazların ve doktorların iade edilemeyeceğinin Amerika Sefâreti'ne bildirilmesi

12 Aralık 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu

Başkumandanlığı Vekâleti

6. Şube

Numara: 5179-4283

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Fî 3 Ağustos sene [13]32 tarih ve 1341-85845 numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır.

Kûtü'l-Amâre'den teslim alınan İngiliz kuvâsı miyânında mevcut etıbbâ üserâ garnizon tabibleri ile birlikde garnizonun umûr-ı sıhhiyyesini tanzim etmek ve papaslar da garnizonlardaki üserâyâ va'az ü nasihat ile icra-yı âyîn eylemek üzere garnizonlara memur edilmiş olduklarından bunların iadelerine imkân görülemediğinden Amerika Sefâreti'ne iblâğ buyurulması rica olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî 22 Şevval sene [1]334 ve fî 9 Ağustos sene [1]332

Başkumandan Vekili

Enver

HR. SYS, 2222/13_1

Bâb-ı Âlî

Nezâret-i Hariciye

Tercüme Müdüriyeti

Tebyîz tarihi: 21 Teşrîn-i Sâni sene 1332

[Hulâsa:] İngiliz hey'et-i sıhhiye-i askeriyesine mensub zâbitânın memleketlerine iadesi hakkında

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne 24 Teşrîn-i Sâni sene [1]916 tarihiyle Amerika Sefâreti'nden vârid olan 1980 numaralı takrîr-i şifahîye melfûf İngiltere Hariciye Nezâreti'nin 29 Eylül sene [1]916 tarihli notasının tercümesidir.

İngiltere Hariciye nâzırı Cemâhîr-i Müttefika-i Amerika maslahatgüzarına arz-ı ihtirâmât eder ve Türkiye'de esir bulunan askerî papaslarla, etıbbâ-yı askeriyenin ve berâtsiz zâbitân ile gerek İngiliz ve gerek Hind hey'et-i sıhhiye memurlarının iadesi hakkındaki 17

Haziran, 8 Eylül tarihli notalarına ircâ'-ı kelâm ile

Bundan evvel sefir cenâblarına irsâl kılınan listede isimleri muharrer olan zevâtdan âtîde esâmîsi muharrer olanların gönderilmemiş olduğunu beyân eyler.

Ordu etıbbâ hey'etinden:

Kaymakam H. O. B. Browne-Mason

Kaymakam J. Hennessy

Binbaşı E. V. Aylen

Yüzbaşı R. K. Mallam

Yüzbaşı A. T. J. Mc Reery

Yüzbaşı A. S. Cane

Hindistan etıbbâ-yı askeriyesinden:

Miralay P. C. B. Hehir

Yüzbaşı (el-hâletü hâzihî) C. H. Barber

Yüzbaşı H. H. King

Listede isimleri muharrer olanlardan bir takımının dahi el-ân memleketlerine gönderilmediği gibi âtîdekiler dahi o listede esasen muharrer değildi:

Ordu etıbbâsından:

Yüzbaşı W. R. O'Farrel

Yüzbaşı E. G. S. Cane

Mülâzım J. Brown

Hindistan hey'et-i tıbbiyesinden:

Binbaşı E. F. E. Barnes

Yüzbaşı C. Newcombe

Mülâzım P. E. O. Donoghue

Ordu papasları:

Yüzbaşı A. J. Wilcok

Lord Grey hususât-ı ânifenin Bâbıâli'nin nazar-ı ıttılâ'ına iblâğın rica ile bâlâda mezkûr zevâtın iadesinin tesrî'i için Bâbıâli nezdinde teşebbüsâtda bulunulmasını Amerika Sefâreti'nden rica eyler.

HR. SYS, 2223/12, 6a, 6b

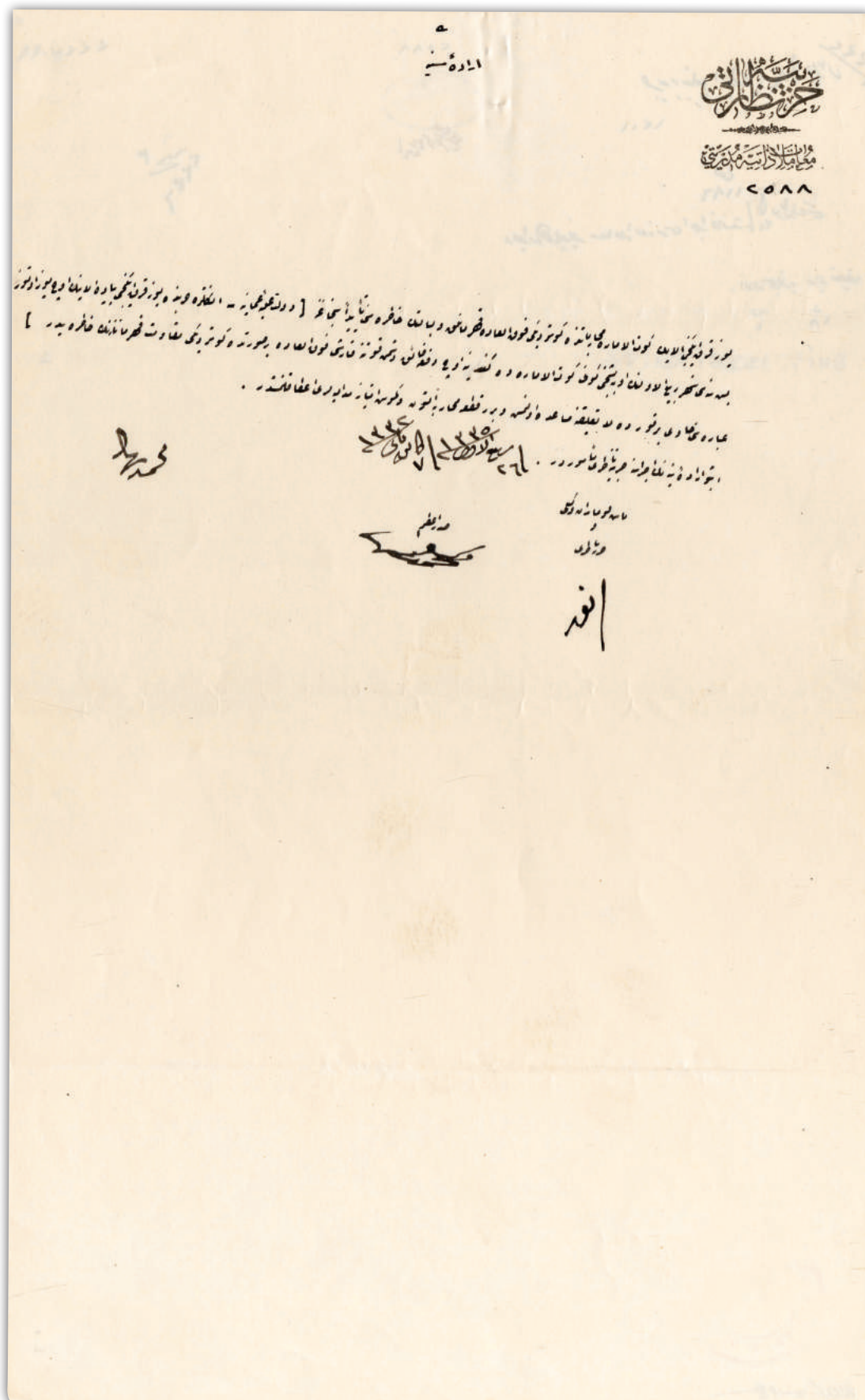
Bâb-ı Âlî**Hariciye Nezâreti****Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi****Kalem numarası: 13528/1111****Umumî numara: 90701****Hususî numara: 2637****Tarih: 29 Teşrîn-i Sâni sene [1]332 – 12 Kânûn-ı Evvel sene [1]916**

*Hulâsa: Kûtü'l-Amâre'de esir alınan İngiliz
kuvâsı hey'et-i tibbiyyesi*

Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne

Kûtü'l-Amâre'den teslim alınan İngiliz kuvâsı miyânında mevcut etıbbâ üserâ garnizon tabibleri ile birlikde garnizonun umûr-ı sıhhiyesini tanzim etmek ve papaslar da garnizonlardaki üserâyâ va'az ve nasihat ile icra-yı âyîn eylemek üzere garnizonlara memur edilmiş olduklarından bunların iadelerine imkân görülemediğini müşir 6'ncı Şube'nin 5179/4283 numarasını muhtevî 9 Ağustos sene [1]332 tarihli tezkire-i devletleri üzerine Dersaadet Amerika Sefâreti'ne tebligât-ı lâzıme icra kılınmış idi. Bu kere sefâretten cevaben alınan takrîrde tebligât-ı vâkı'amız İngiltere Hariciye Nezâreti'ne iblâğ edilmek üzere Londra'daki Amerika Sefâreti'ne iş'âr kılınmış olduğu ve bu bâbda İngiltere Hükûmeti'nden henüz cevap alınmamış ise de mevzû'-ı bahs zâbitân ve ruhânın te'min-i iadeleri zımnında Hükûmet-i Osmaniyye nezdinde teşebbüsât-ı cedîde icrası talebine dair sefâret-i mezkûreye İngiltere Hükûmeti'nden bir nota i'tâ olunduğu beyân ve mezkûr nota tevdi' olunmuş olmakla tercümesi matviyyen tesyâr edildi. Emr u fermân.

HR. SYS, 2223/12_4a, 4b

**KÛTÜ'L-AMÂRE'DE GÖSTERDİĞİ ÜSTÜN BAŞARILARINDAN
DOLAYI YÜZ KIRK İKİNCİ PİYADE ALAYI'NA MADALYA VERİLMESİ**

Kûtü'l-Amâre'de gösterdiği üstün başarılarından dolayı Yüz Kırk İkinci Piyade Alayı'na bir kurdela ile birer parça muharebe altın ve gümüş imtiyaz madalyası verildiği

20 Ocak 1917

**Harbiye Nezâreti
Muamelât-ı Zâtiye Müdüriyeti
2588**

İrâde-i Seniyye

Yüz Kırk İkinci Alay'ın Kûtü'l-Amâre muharebâtında gösterdiği fevkalâde kahramanlık ve besâletin hâtırasını teyiden sancağına "Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye- İngiltere harbinde Yüz Kırk İkinci Piyade Alayı'nın üç yüz otuz beş senesi şehri Rebûlevvel'inin onbeşinci günü Kûtü'l-Amâre'de kendisine üç defa faik düşman kuvvetine karşı fevkalâde bir suretde gösterdiği mukâvemet-i kahramanânenin hâtırasıdır" ibaresini hâvî bir kurdela ta'likine müsaade olunmuş ve birer kıt'a muharebe altın ve gümüş imtiyâz madalyaları i'tâ kılınmıştır.

İşbu irâde-i seniyyenin icrasına Harbiye nâzırı memurdur.

Fî 26 Rebûlevvel sene 1335, fî 7 Kânûn-ı Sânî sene 1332

Mehmed Reşad

**Sadrazam
Mehmed Said**

**Başkumandan Vekili ve Harbiye Nâzırı
Enver**

İ. DÜİT, 179/8_1

**SAVAŞ ESİRLERİNE YAPILACAK YARDIMLARIN KIZILAY
YA DA UMUMÎ KARARGÂH İZNİYLE YAPILMASI**

Savaş esirlerine verilecek para ve yapılacak her çeşit yardımların ya Kızılay aracılığıyla ya da doğrudan Umumî Karargâh'ın izniyle olacağı hususunun Hariciye Nezâreti tarafından Amerika Sefâreti'ne bildirilmesine dair Başkumandanlık Vekâleti'nin talebi

21 Ocak 1917

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu

Başkumandanlığı Vekâleti

Şube: 2

Numara: 35032-7800

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

31 Kânûn-ı Evvel [1]332 tarih ve 91883-2961 numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır.

Üserâ-yı harbiyeye verilecek akçe ve yapılacak her nev' muâvenetin be-heme-hâl yâ Hilâl-i Ahmer vâsıtasıyla veyahud doğruca Karargâh-ı Umumî'nin malumâtı tahtında cereyân etmesi usuldendir. Bu usul bi'l-cümle düvel-i muharibe nezdinde cârî olup üserâ hakkında ol vechile muamele ifâ edilmekde bulunduğunun Sefâret-i müşârun-ileyhâca bilinmesi lâzım gelmekle Sefâret'e bu yolda cevap i'tâsı menût-ı re'y-i devletleridir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

8 Kânûn-ı Sâni [1]332

Başkumandan Vekili

[İmza]

Enver

HR. SYS, 2223/46_1

KÛTÜ'L-AMÂRE ESİRLERİNE YÖNELİK OLUMSUZ TUTUM SERGİLENDİĞİ İDDİALARININ HAKSIZ VE ASILSIZ OLDUĞU

Kûtü'l-Amâre'de esir alınan İngiliz askerlerin Konya, Afyonkarahisar, Bursa, İzmit, Ankara ve diğer yerlerde çok kötü şartlarda barındırıldığına, kendilerine yardım edilmesine izin verilmediğine, sağlık durumlarıyla ilgili haber alınmakta zorlanıldığına, aradan yedi ay geçmesine rağmen esirlerle doğrudan doğruya temasta bulunulamadığına ve tarafsız doktorlardan oluşturulacak bir komisyonun Osmanlı Devleti'nde bulunan İngiliz savaş esirlerinden hasta ve yaralı olanlara yardım etmek üzere ülkeye girişine izin verilmesine dair Amerika Sefâreti aracılığıyla verilen İngiliz muhtırasına karşı Başkumandanlık Vekâleti'nin; iddiaların haksız ve asılsız olduğuna ve esirler hakkında karşılıklılık esasına dayanan her teklifin kabulüne hazır olunduğuna dair Hariciye Nezâreti'ne yazılan cevabî yazı

24 Ocak 1917

Bâb-ı Âlî

Nezâret-i Hariciye

Tercüme Müdüriyeti

Numara: 1

Tebyiz tarihi: 11 Kânûn-ı Evvel sene 1332

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne 4 Kânûn-ı Evvel
sene 1916 tarihiyle Amerika Sefâreti'nden vârid
olan takrîre melfûf muhtıranın tercümesidir*

[Hulâsa:] Üserâ-yı harbiyeye dair.

Menâbî'-i muhtelifeden istihsâl edilen malumâta nazaran Kûtü'l-Amâre'de alınan İngiliz üserâ-yı harbiyesi esir edildikleri zamandan beri pek müşkil bir hayat imrâr etmektedirler. Üserâ-yı merkûmeden nefer olanlar Kûtü'l-Amâre ile Toros beynindeki mesafenin kısm-ı a'zamını Bağdad ve Musul tarîkıyla mâşîyyen kat' etmeğe icbâr edilmişlerdir. Fi'l-vâkı neferât-ı merkûme yaz ortasında kendilerine kâfi miktarda yiyecek verilmeksizin çöl ortasında birkaç yüz kilometrelik mesafeyi mâşîyyen kat' etmek mecburiyetinde bulunmuş olduklarından birçokları yollarda telef olmuş ve diğer bir takımları da tâb ü tüvânları kesilerek yolda bî-tâb kalmışlar ve çölde bırakılarak telef olmuşlardır. Haleb'den üç günlük mesafede kâin "El-Uveynat" nam mahalde altı İngiliz neferi ile on iki Hindliden mürekkeb bir takım efrâdının kuru toprak üzerine serilip yatdıkları ve yalnız içinde üç ay kadar bir müddet yaşamış oldukları bir çitin çamurdan ma'mûl duvarlarını güneşe karşı siper ittihâz eyledikleri müşahede olunmuştur.

Bu takımda bidâyet-i emrde on dört İngiliz bulunmakda idi. Bunlardan sekiz neferi vefat etmiş ve hayatta kalanlar dahi ancak hayvanât bağırsakları ve Arabların kendilerine atdıkları sair yemek artıkları ile veya tesadüfen oradan geçen kârbânların verdiği bazı ağdiye ile tegaddî etmişlerdi. Ber-hayat kalan İngilizlerden yalnız bir kişi su bulunan iki veya üç yüz

yardalık mesafede kâin bir mahalle kadar sürünerek gelebilmiştir. Gerçi Sefâret altı haftayı mütecâviz bir zaman evvel Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin mezkûr takım üserâsının buldurularak kendilerine bakılabilecek ve münasib bir gıda verilebilecek bir mahalle sevk edilmelerini mutazammın olarak Haleb'e bir telgrafnâme keşide etmesini cemiyet-i mezkûreden talep etmiş ise de taleb-i vâkûn is'âf edildiğinden henüz haberdâr olmamıştır. Yine bunun gibi yüzden iki yüze kadar İngiliz üserâsı ile daha fazla miktarda Hindlilerden mürekkeb diğer bir grubun Adana ile İslahiye beyninde şarka doğru gitdiği görülmüştür. Bunlar İslahiye'den Adana'ya kadar yürüdükten sonra esbâb-ı mechûleden nâşi İslahiye'ye geriye dönmeleri emr edilmiştir. Asâkir-i merkûmeyi zaîf ve nahîf derece-i kâfiyede giyinmemiş oldukları gibi içlerinden çoğunun ayakkabıları yokdu. Daha geçenlerde yani 1916 senesi Teşrîn-i Evvel'i evâsıtında bir takım İngilizler daha fenası tasavvur edilemeyecek fena bir hâl-i sefalet-iştîmâlde Konya'ya gelmişlerdir. Konya'ya vasıl olan 37 kişilik bir takımdan dokuz kişi muvâsalatlarından iki gün sonra terk-i hayat etdiklerinden el-yevm ber-hayat olarak yalnız 16 kişi kalmıştır. Bu askerler hastahânedeki bulundukları zaman kendilerine âcilen lüzumu olan ağdiye ile edviye verilmemiş ve onlara sıcak yemek ve meşrûbât vermek isteyen Amerikalı misyonerler memurîn-i hükûmet tarafından bundan men' edilmiştir. Üserâ-yı merkûme henüz pek zaîf oldukları hâlde "iade-i âfiyet" etdikleri bahanesiyle hastahânedeki ihrac edildikleri zaman dar bir haphshâneye ilkâ edilerek kendilerine günde yalnız bir ekmek verilmiştir. Sefâret üserâ-yı mezkûrenin hâl-i esef-iştîmâlleri hakkında Harbiye nâzırı paşa hazretlerinin evvelce nazar-ı dikkatini celb ederek Konya'da mukim Amerikalıların bu esirlere muâvenetde bulunmalarına müsaade edilmesini rica eylemiştir. Menâbi'-i muhtelifeden vârid olan malumâta nazaran Afyonkarahisar'ına muvâsalat eden Kûtü'l-Amâre üserâsının ahvâli pek ziyade şâyân-ı terahhumdur. Elbiseleri noksan olan ve ma'rûz kaldıkları meşâkk u metâ'ibden nâşi zaîf ve hasta bir hâlde bulunan üserâ-yı merkûmeden birkaç yüzü melce' ve me'vâdan mahrum bulunmakta ve her gün birçokları telef olmaktadır. Bu vesile ile şurası da ilâve olunabilir ki sefâret tayin ve irâe edilen bir mahalle bir üserâ takımının muvâsalatını her ne zaman haber alırsa kendilerine derhal elbise ve levâzım-ı saire irsâl etmekde ise de üserâ nakliyâtından maa't-teessüf vakt ü zamanıyla haberdâr olmuyor. Afyonkarahisar'ında vefat eden üserâ için cenaze merasim-i diniyyesi ifa edilmediği ve hatta kendilerinin tabuta bile konulmayıp alelâde bir beze sarılarak rüfekâsı tarafından kabirlere götürüldüğü sefârete iş'âr edilmiştir. Bu hâl şâyân-ı teessüf olup vuku'una da hiçbir sebep yoktur. Sefâret bir protestan rahibinin Afyonkarahisar'ına azîmetine müsaade edilmesini istihsâl için birkaç ay nezâret-i celîle nezdinde teşebbüsâtta bulunmuşken ve mahall-i mezkûra azîmet etmeği ve orada esir-i harb muamelesi görmeği kabul etmiş olan Rahib Doktor Wigram'a bu hususda müsaade i'tâ edilmiş ise de sefâretin kirâren vuku bulan talebine rağmen iktizâ eden yol evrakı kendisine şimdiye kadar i'tâ edilmemiştir. Sefâret son iki ay zarfında Afyonkarahisar'ında bulunan üserâ-yı merkûmeye hayli miktarda melbûsât irsâl etmiş ise de yüz kişiden ibaret olan üserâ-yı merkûmenin birçoğu irsâl olunan melbûsâtdan hiçbir şeyi almaksızın ahîren İzmit'e sevk edilmiştir. Sefâret merkûmûnun hâl-i esef-iştîmâlini haber alır almaz yani dört haftayı mütecâviz bir zaman evvel kendilerine İzmit'e para ve elbise göndermiş ise de üserâ-yı merkûmenin mel-

bûsât-ı mezkûreyi almadıkları ve içlerinden birçoğunun za'afdan ve şedâid-i havaya ma'rûz kalmalarından nâşi telef oldukları sefârete iş'âr edilmiştir. Sefârete vuku bulan iş'ârâta nazaran Umumîyet üzere üserâ hastahânedeki bulundukları ve Hükûmet-i Osmaniyye tarafından istihkâkları olan tahsisatı almadıkları vakit kendilerine akçe ve levâzım-ı saireleri i'tâ edilmemektedir. Bundan takrîben üç hafta mukaddem sefâret Maltepe Hastahânesi'nde bulunan dokuz Rus neferine para ve melbûsât irsâl etmiş ise de hastahâne müdürü eşya-yı mezkûreyi kabul etmeyip üserâ-yı merkûmenin o gün veya ertesi günü Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne i'zâm edilecekleri bahanesiyle eşyayı nezâret-i müşârun-ileyhâya irsâl etmesi hakkında memurîn-i askeriyeden emir almış olduğundan eşya-yı mezkûre oraya irsâl edilmiş ve üserâ-yı merkûmenin vürûduna intizâren orada günlerce kalmıştır. Birkaç gün sonra mezkûr esîrlerin Yedikule'de bulundukları haber alındığından sâlifü'z-zikr nûkûd ve melbûsât mahall-i mezkûra gönderilmiş ise de başzâbit müsaadesi olmadığından bahisle onları kendilerine tevzî'den imtina eylemiştir. Bu suretle üserâ-yı merkûme kendilerine ifa-yı muâvenetle mükellef olan memurîn cânibinden mazhar-ı muâvenet olmadıkları cihetle kendilerine eşedd-i lüzumu olan elbise ve paradan hayli zaman mahrum kalmışlardır. Sefârete gâib olan askerlere dair sualler vâki olduğu veya kendi sıhhatleri hakkında malumât istenildiği zamanlar bile üserânın sefâretle serbestçe ve serî'an muhaberede bulunmalarına müsaade edilmediğini dahi müşahade eylemiştir. Sefâret cânibinden üserâyâ irsâl olunan mektublar ve kendilerine keşide kılınan telgrafnâmelerin birçoğu telgrafnâme cevablı olsa bile onlarca cevabsız kalmaktadır. Bursa gibi yakın bir mahalde mukim bulunan İngiliz zâbitânı tarafından irsâl edilen bir takım mektublar bazen tarih-i tahrîrlerinden itibaren aradan altı haftadan ziyade bir müddet geçtikten sonra sefârete i'tâ edilmiştir. Ânifü'l-beyân ahvâl-i memâlik-i Osmaniyye'de ma'rûz kaldıkları mahrumiyetlerine ve memurîn-i Osmaniyyenin üserâ-yı merkûme hakkındaki sû'-i muamelelerine ve lâ-kaydsızlıklarına dair vuku bulan birçok iş'ârâtın ancak birkaçını teşkil eder. Sefâret üserânın ahvâlini ıslâh için gerek kendi tarafından ve gerek Amerika konsolosları ile misyonerler taraflarından sarf edilen mesâînin son dereceye kadar müşkilâta ve meftûriyete uğradılmasından dolayı bilhassa teessüf eder. Sefâret üserâ-yı merkûme ile doğrudan doğruya temasda bulunmasına müsaade edilmediğinden muhtelif mahallerde bulunan üserânın mikdarı ve ihtiyaçları hakkında velev takrîbi bir surette olsun ahz-ı malumâta pek güçlük muvaffak olmaktadır. Buna bir misal olmak üzere sefâret husus-ı âtiyi zikr eder: Sefâret bazı üserânın Ankara ve İzmit'e i'zâm edildiklerini menâbi'-i ecnebiyyeden istihbâr eylemiştir.

Ankara'ya i'zâm edilmiş olan üserâdan bir mikdarının esâmîsini muhtevî bir listeyi gerçi ahîren Bâbîâlî'den ahz etmiş ise de Ankara'da mukim üserânın tam bir listesine destres olamamış ve hatta İzmit'e gönderilen üserânın mikdar ve hüviyeti hakkında hükûmetden bir gûne malumât alamamıştır. Kezâlik Re'sûlayn ile Toros arasındaki demiryolu hattının muhtelif mahallerinde müstahdem efrâd-ı kesîreden mürekkeb İngiliz üserâsı grubu hakkında dahi malumât alamamıştır. Kûtü'l-Amâre'nin sukûtundan beri aradan yedi ayı mütecâviz bir zaman geçtiği hâlde mahall-i mezkûrda tutulan birçok üserâ hakkında henüz malumât yoktur. Sefâret üserâ-yı harbiyenin bulundukları bi'l-umum mahaller kumandanlarından

mezkûr mahallerin her birinde bulunan her devlet zâbitân ve neferâtının mikdar-ı sahihi hakkında telgrafla malumât almasını biraz zaman evvel Osmanlı Hilâl-i Ahmer'inden rica etmiş idiyse de Hilâl-i Ahmer bu malumâtı istihsâl edememiş ve muhtelif karargâhlarda bulunan üserânın mikdarı kendince de malum olmadığını ve gerek üserâ karargâhlarına henüz vasıl olmayan yani yolda bulunan gerek Re'sûlayn ile Bilemedik arasındaki demiryolu hattında çalışan üserâ hakkında hiçbir gûne malumât i'tâ edemeyeceğini bildirmişdir. Nezâret-i Celîle-i Hariciye geçen Eylül'ün yirmi üçü tarihli müzekkire-i şifahîyesinde Rusya Hükûmeti tarafından üserâ-yı Osmaniyyeye karşı edilen muameleden şikâyet ederek bu bâbda malumât istihsâli ve şikâyet-i vâkı'a muhikk olduğu takdirde ona karşı bir çare bulunması için icab eden her şeye tevessül etmesi zımnında vesâtat-ı cemilede bulunmasını sefâretten rica eylemiştir. İşbu müzekkire Hükûmet-i Osmaniyye'ye nazaran ahvâl-i mümâsilede tatbiki iktizâ eden hukuk-ı beyne'l-milel esâsâtını belîğ ve vâzih bir suretde tebyîn etmektedir. Amerika Hükûmeti bu vesile ile dost bir hükûmetin matlûbunu is'âf etdikden mâadâ insâniyete hizmet maksad-ı ulvîsine mebnî şikâyet-i mezkûre hakkında taharriyât icrası suretiyle vesâtat-ı cemilede bulunmuş ve mezkûr Osmanlı üserâsının bulundukları mahalleri bizzat tedkik etdikden sonra vekâyi'î müşahede olundukları hâl üzere ve icab-ı hâle göre bazı tenkidât veya takdirât ile beraber Hükûmet-i Osmaniyye'ye ekseriya vuku bulduğu üzere iş'âr eylemiştir. Amerika Hükûmeti işte bu suretle Hükûmet-i Seniyye'ye defaâtle ifa-yı hizmet etmek mahzûziyet ve imtiyâzını ihrâz etmiş ve memurîn-i Devlet-i Aliyye ile hâl-i harbde bulunan ve Devlet-i Aliyye'nin menâfî'i hükûmet-i mezkûre tarafından temsil olunan memâlikde üserâ-yı Osmaniyyenin bulundukları mahalleri bizzat ziyaret etmişler ve tedkikât-ı amîka ve mütemâdiyyede ve gerek hükûmet tarafından gerek bizzat üserâ taraflarından dermiyân olunan her bir şikâyet hakkında tahkikâtda bulunduktan sonra ziyaret-i vâkı'aları hakkında Hükûmet-i Osmaniyye'ye mufasssal bir rapor göndermişlerdir. Şurası şâyân-ı kayd ve tezkârdır ki sefâretin üserâ-yı harbiyeyi ziyaret etmek üzere Amerika memurîn-i mahsusa göndermesine müsaade i'tâsından Hükûmet-i Osmaniyye'ce ale'd-devam imtinâ' edilmesi nihayetü'l-emr memâlik-i Osmaniyye'de üserâ-yı harbiyye karargâhlarındaki ahvâlin pek vahim olmasından nâşi Hükûmet-i Osmaniyye'nin mezkûr karargâhların ziyaret edilmesine ve oralarda cereyân eden ahvâlin inkişâf etmesine asla mütemâyil olmadığı fikir ve zehâbını tevli'd edecektir. Bu vesile ile sefâret bî-taraf etıbbâdan mürekkeb bir komisyonun memâlik-i Osmaniyye'de bulunan İngiliz üserâ-yı harbiyesinden hasta ve mecrûh olanların ihtiyacâtını istikmâl etmek maksadıyla memâlik-i Osmaniyye'ye azimetine müsaade edilmesi hakkında İngiltere Hükûmeti'nin bir talebini mübelliğ olan sefâretin 23 Teşrîn-i Evvel sene 1916 tarihli ve 1881 numaralı takrîr-i şifâhîsi mündericâtını Nezâret-i Celîle-i Hariciyye'nin tekrar pîş-i nazar-ı dikkatine vaz ederek bu bâbda bir an evvel cevap i'tâ buyurulmasını nezâret-i müşârun-ileyhâdan rica eyler. Sefâret üserâ-yı merkûmenin ahvâlini ıslâha ma'tûf olan sırf insâniyetkârâne ve hâlisâne mesâîsinin netice-i matlûbeye vusulü için üserâyâ müte'allik hususâtta Hükûmet-i Osmaniyye ile teşrîk-i mesâîl etmesine müsaade edilmesini arzu etmektedir. Bir iştirak-i mesâîl diğer muharib memleketler memurînince mazhar-ı müsaade ve hatta hüsn-i kabul olunduğundan böyle bir arzunun pek ma'kûl olacağı derkârdır.

HR. SYS, 2223/21_2a, 2b, 2c, 2d

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu**Başkumandanlığı Vekâleti****Şube: 6****Numara: 10193-7846***Galata Rıhtımı-Çinili Han**Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Devletli efendim hazretleri

18 Kânûn-ı Evvel sene [1]332 tarih ve 91437-2847 numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır:

Amerika Sefâreti'nden mu'tâ takrîrin tercümeleri mütâlaa edilerek ber-vech-i zîr cevab i'tâsı münasib görülmüşdür.

Kûtü'l-Amâre'den alınan İngiliz üserâsının esir edildikleri zamandan beri pek mükemmel bir hayat geçirmekte oldukları gibi mahall-i müretteblerine hîn-i sevklerinde de şimendifer olan mahallerde şimendiferle nakilleri te'min edilmiş ve şimendifer olmayan mahallerde bi'l-mecburiye mâşiyyen yürütülmüş ve lâzım olan gıda yani kendi askerlerimize verdiğimiz aynı kendilerine verilmiştir. Esir efrâda kakao ve saire bittab' verilmemiştir. Yollarda vefat eden ve mikdarı 400'ü tecavüz etmeyen İngiliz esirlerinin vefatlarının esbâb ve avâmili nazar-ı dikkate alındığı ve Kûtü'l-Amâre'de mahsur kalan ve açlıktan tâb ve tüvânları kesilerek teslim-i nefis eden İngiliz kuvâsına mensub oldukları derpîş edildiği takdirde vefeyât mikdarının hiçbir suretle istiksâr edilemeyeceği ve bi'l-aks mezkûr üserânın hîn-i sevklerinde iskan ve iaşelerinin tarafımızdan mükemmelen te'min edildiği kanaatini bir kere daha teyid eyleyeceği zannolunmaktadır. Haleb'den üç günlük mesafede El-Uveynat nam mahalde altı İngiliz neferi ile on iki Hindliden mürekkebe bir takım efrâdın toprak üzerine serilip yattıkları ve yalnız içinde üç ay kadar bir müddet yaşamış oldukları, bir çitin çamurdan ma'mûl duvarlarını güneşe karşı siper ittihaz ettikleri ve içlerinden sekiz neferin vefat ettiği ve hayatta kalan mütebâkî efrâdın hayvanât bağırsaklarını ve Arabların attdıkları sair yemek artıklarıyla veyahud oradan tesadüfen geçen kârbânların verdiği bazı agdiye ile tegaddî ettikleri ve bir neferin su bulunan iki veya üç yüz yardalık mesafede kâin bir mahalle kadar sürünerek geldiği hakkındaki ihbarât da gayr-ı vâridir. El-Uveynat mevkiinde bir üserâ garnizonu bulunmadığı gibi mahall-i mezkûrda üç ay esir kaldığına dair üserâ bürosunca malumât yoktur. Yapılan tahkikât da bu rivayetin bühtândan ibaret olduğunu mü'eyyiddir.

Bir takım üserânın Adana'dan İslahiye'ye sevk edilmeleri muhâsım devletlerde olduğu gibi kendilerinin çalışdırılmak üzere icab eden mahallere sevk ve i'zâmlarından başka bir sebebe mebnî değildir. Esir efrâdın kâfi derecede gitmemiş olduklarına gelince nezdimizde bulunan İngiliz esirlerinin muhafaza-i vücudları için kendilerine İngiltere Hükûmeti'nden elbise, kundura gibi melbûsât gönderildiği takdirde verilip verilemeyeceği İngiltere tarafından sual ve teklif edilmiş ve bu teklif tarafımızdan kabul olunarak defaâtle elbise irsâli zımında yazıldığı hâlde şimdiye kadar maa't-teessüf müsmir bir netice zuhur eylememiştir.

Maa hâzâ tarafımızdan üserâya birçok elbise ve çamaşır, kaput, fotin ve saire tedarik edilerek tevzî' edildiği gibi imkânın müsaadesi nisbetinde de tevzî'a çalışılacaktır. Bu kadar gayrete rağmen bazı üserânın hâl-i hâzır harbin vücuda getirdiği bazı sârî hastalıktan vefat eyledikleri görülmektedir. Hastahâne'de bulunan esirlere icab eden edviye ile gıdanın verilmemesi adîmü'l-imkândır. Muhtelif hastahânelere i'zâm kılınan ve tedavi edilerek orada çıkan esir zâbitân ve efrâd tarafından hastahâneler hakkında şimdiye kadar bir şikâyet vâki olmamış ve bi'l-aks kâffesi beyân-ı teşekkürât ve minnetdârî eylemiştir. Türk memleketinin evlâdlarına hâs olan secâyâ-yı âliye ve insaniyet-perverî icabından olarak hastahânelerde ve sair mahallerde bulunan üserânın pek güzel muameleye mazhar edilmekte oldukları bir kere daha nazar-ı dikkate arz olunur. Amerika misyonierleri tarafından doğrudan doğruya hastalara i'tâ edilmek arzu edilen yemek ve sairenin hastahâne müstahdemînince kabul edilmemesi hastahânelerde bulunan merzânın muhafaza-i sıhhatleri için her ne suretle olursa olsun haricden bir şey hastahâneye alınmaması hakkında hastahâne müstahdemînine verilen evâmîr ol bâbdaki hastahâneler talimât-nâmesi iktizasındandır. Maa hâzâ şimdiye kadar olduğu gibi Konya'da ve sair mahallerde bulunan üserâya Amerika Sefâreti tarafından berây-ı muâvenet gönderilecek her şeyin kendilerine îsâl edileceği tabiidir. Afyonkarahisar'ında bulunan üserânın melce' ve me'vâdan mahrum bulundukları mukâr-in-i sıhhat değildir. Bu husus hakkında bu defa mezkûr garnizonu ziyaret ve teftiş eden Beyne'l-milel Salîb-i Ahmer Komitesi'ne mensub Doktor Mösyö Fischer ve Mösyö Bovasye'den ibaret olan bî-teraf hey'et tarafından bu gibi bir şikâyet vâki olmamıştır. Afyonkarahisar'ından İzmit'e sevk edilen yüz esirin isimlerine aid listelerin tanzimi biraz geçildiği cihetle vakt ü zamanıyla Hilâl-i Ahmer Cemiyeti haberdâr edilememiş ise de birkaç gün te'ehhurdan sonra mezkûr liste cemiyet-i mezkûreye irsâl edilmiş ve üserâ-yı merkûme namına aid eşya cüz'î bir te'ehhurdan sonra kendilerine verilmiştir. Bununla beraber garnizondan diğerine nakl edilen ve gerek yeni alınan üserâya aid listelerin makam-ı devletlerine lüzum-ı irsâli Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ne yazılmıştır. Şu kadar ki üserâ listelerinin suret-i muntazama ve dâimede teatisi ancak bir muamele-i mütekâbile esasına mübtenî olacağından Afyonkarahisar'ında bulunan üserâdan vefat edenler hakkında cenaze merasim-i diniyyesi ifa edilmediğine dair mezkûr garnizonu ahîren ziyaret eden bî-teraf hey'et tarafından bir şikâyet vâki olmamıştır. Amerika Sefâreti'nin iltiması üzerine Afyonkarahisar'ına i'zâm kılınacak Doktor Wigram'ın oraya vasıl olmadığı tarafımızdan anlaşıncı üserâ âyîn-i rûhânîden mahrum edilmemek üzere Monsenyör Dolci ma'rifetiyle mezkûr garnizon Noel yortusu münasebetiyle Afyonkarahisar'ına, Bilemedik'e ve Toros'a muvakkaten birer papas gönderildiği gibi muahharan Kastamonu'da bulunan üç rahibden ikisinin Afyonkarahisarı üserâ garnizonuna i'zâmları hakkında icab edenlere emir verilmiştir.

Maltepe Hastahânesi'ne gönderilen eşyanın hastahânece tesellüm edilip üserâya tevzî' edilmemesi sahiblerinin daha evvel taburcu edilerek mahall-i müretteblerine sevklerinden ileri gelmiştir. Çünkü hastahânedeki taburcu edilenlerin aynı günde sevk olundukları mevkiin iâşe jurnaline idhal edilebilmeleri ve bu suretle aç kalmalarına meydan verilmemesi için hastahânece bilâ-ifâte-i zaman sevklerine mecburiyet-i kat'îye vardır. Maa hâzâ eşya-yı mebhûse

Yedikule'de kendilerine tevzî' edilmiştir. Gâib askerler veyahud garnizonlarda bulunan esirler hakkında dost bir hükûmetin taleb edeceği malumâtın makam-ı devletleri vâsıtasıyla bilâ-te'hir i'tâ edileceği tabiidir. Şu kadar var ki işbu dost hükûmet bizim memâlik-i ecnebiyyede bulunan üserâmız hakkında taleb edeceğimiz malumâtı da aynı suretle tedarik ve irsâl etmesi lâzımdır. Aksi hâlde bizim de düşmanlarımızın takib etmekde oldukları aynı tarîki takib etmemiz zarurîdir. Üserâ namlarına irsâl kılınan veyahud üserâ tarafından yazılan mektubların hîn-i îsallerindeki te'ehhur zarûriyyü'l-vuku olduğu gibi buna bizzat üserâ sebebiyet vermektedir. Zira kendilerine defaâtle edilen ihtarât ve tenbihâta rağmen yine ecza ile gizli yazılar yazmakda ber-devam olduklarından mektublarının dikkatle sansür edilmeksizin irsâl edilemeyecekleri âşikârdır. Binâenaleyh muhâsım hükûmetlerde olduğu gibi gerek ahali ve gerek üserâ tarafından yazılan bi'l-cümle muharrerât bilâ-istisnâ sansürden geçirilmektedir. Üserâ-yı harbiyeye karşı sû'-i muamele ve kaydsızlık gösterilmekde olduğuna dair Amerika Sefâreti'nin beyânâtı gayr-ı vâridir. Çünkü ahîren üserâ garnizonlarını ziyaret ve üserâ-yı harbiyenin ahvâline infaz-ı nazar eyleyen bî- taraf hey'etin garnizonların ahvâliyle üserâ-yı harbiye hakkında tarafımızdan tatbik edilmekde olan muameleye karşı beyân-ı memnuniyet eylemesi nezdimizdeki üserâ-yı harbiyeye karşı tarafımızdan sû'-i muamele yerine hüsn-i muamele ve lâ-kaydî yerine ihtimâmât gösterilmekde olduğu hakkında evvel ve âhir beyânâtımızı teyid ve tevsik eder bir keyfiyettir. Üserâ-yı harbiye garnizonlarındaki vehâmet-i ahvâlin inkişafına mümâna'at fikrinden dolayı nezdimizdeki üserâ-yı harbiyenin Amerika Sefâret memurînine irâe etdirilmemesi hakkında zehâbın bir sû'-i tefehhüm neticesi olduğu zannedilmektedir. Çünkü ziyarete tarafdar olmadığımız ancak Beyne'l-milel Salîb-i Ahmer Merkez-i Umumîliği'nden i'zâm kılınan hey'et-i murahhasa nezdimizdeki üserâ garnizonlarını ziyaret etmekde olduğu cihetle işbu ziyaret için Amerika Sefârethânesi'nden memur i'zâmı külfet ihtiyârını müstelzim olacağı mütâlaasından ileri gelmiştir. Bî- taraf etibbâdan mürekkebe bir komisyonun memâlik-i Osmaniyyeye azimeti hakkında şeref-vârid olan tezkire-i devletlerinin cevabı fî 6 Kânûn-ı Sâni sene [1]332 ve 7742/10809 numaralı tezkire-i senâverî ile makam-ı devletlerine takdim edilmiştir. Hulâsa üserâ hakkında muamele-i mütekâbile esasına mübtenî olan her teklifi kabule âmâdeyiz. Buna göre Amerika Sefâreti'ne cevap i'tâ buyurulması rica olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 30 Rebîülevvel sene 1335 ve fî 11 Kânûn-ı Sâni sene 1332

Başkumandan Vekili

[İmza]

Enver

HR. SYS, 2223/21_19, 20, 21

İNGİLİZ ESİRLERİNDEN MÛLÂZİM V. LOZER'İN VEFATI

Hakkında ayrıntılı bilgi istenen İngiliz esirlerinden Brigade Royal Field Artilleriy Wessex'ye mensub Mülâzım V. Lozer'in bağırsak iltihabından öldüğü hususunun Hariciye Nezâreti'ne bildirildiği

8 Şubat 1917**Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu****Başkumandanlığı Vekâleti****Şube: 6****Numara: 11677***Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne**Galata rıhtımı Çinili Han*

Devletli efendim hazretleri

Fî 14 Eylül sene [13]32 tarih ve 87769 numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır.

Esbâb-ı vefatı hakkında Londra Hükûmeti tarafından tafsilat i'tâsı iltimas edilen İngiliz üserâsından *Brigade Royal Field Artilleriy Wessex*'ye mensub Mülâzım V. Lozer'in fî 3 Mayıs sene [13]32 tarihinde iltihâb-ı em'adan vefat ettiği Townshend Ordusu Sertabib Muâvini Kaymakam Braun Missin tarafından tarafımıza i'tâ edilen liste mündericatından anlaşılmış ve mezkûr listede mûmâileyhin esbâb-ı vefatı hakkında bundan başka tafsilata destres olunamadığına ve kaymakam-ı mûmâileyh de Kûtü'l-Amâre'de tarafımızdan İngilizlere iade edilen üserâ miyânında bulunduğundan tahkikât ifasına imkân kalmamış bulunduğu malumât husûlüyle ona göre iktizâ-yı hâlin ifa buyurulması rica olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 15 Rebîülevvel sene [1]335 ve fî 26 Kânûn-ı Sânî sene [1]332.

Başkumandan Vekili namına**Menzil Müfettiş-i Umumîsi****Mirlivâ****[İmza]****HR. SYS, 2223/55_1**

ESİR İNGİLİZ ASKERİ ARCHIBALD EARLEY HAKKINDA BİLGİ TALEBİ

İngiltere Hariciye Nezâreti'nin Londra'daki Amerika Sefâreti aracılığıyla Kûtü'l-Amâre'de esir edilen İngiliz askeri Archibald Earley'in nerede tutuklu bulunduğu dair bilgi talebi

19 Şubat 1917

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne 25 Kânûn-ı Sâni sene
[1]917 tarihiyle Amerika Sefâreti'nden vârid olan 2207
numaralı takrîr-i şifâhînin tercümesidir.*

Bâb-ı Âlî

Nezâret-i Hariciye

Tercüme Müdüriyeti

Numara: 1

Tebîz tarihi: 30 Kânûn-ı Sâni sene 1332

Sefâret üç İngiliz askerine dair İngiltere Hariciye Nezâreti tarafından Londra'daki Amerika Sefâreti'ne irsâl olunan nota suretini leffen Nezâret-i Celîle-i Hariciye'ye iş'âr eyler. Asâkir-i merkûmenin Kûtü'l-Amâre'de esir edilmiş oldukları Berlin tarîkiyla İngiltere Hükûmeti'ne vârid olan malumâtdan istinbât olunmaktadır. İngiltere Hariciye Nezâreti üserâ-yı merkûme hakkında Dersaâdet'den hiçbir haber vürûd etmediğini bildirmekte ve Kûtü'l-Amâre'de esir edilmiş birçok üserâ-yı harbiye mevcut olup bunlar hakkında İngiltere Hükûmeti'n-ce bir gûne malumât alınmadığı hakkında Hükûmet-i Seniyye'nin derhal nazar-ı dikkatini celb eylesini sefâretten rica etmekte ve Türkiye'de bulunan üserâ hakkındaki malumâtın Berlin'e vürûd edebildiği hâlde henüz İngiltere'ye tebliğ edilmemiş olması keyfiyetinin pek garib olduğunu ilâveten dermiyân eylemekdedir.

Sefâret bu münasebetle şurasını dahi iş'âr eyler ki üserâ-yı merkûmeden ikisinin isimleri Nezâret-i Celîle-i Hariciye'nin şehir-i hâlin üçü tarihiyle kendisine irsâl etmiş olduğu üserâ listesinde mevcut olup bu listeye nazaran bu üserâdan biri Afyonkarahisar'ında ve diğeri Bilemedik'de mevkûf bulunmakta imiş. Şurası da şâyân-ı kayd ve tezkârdır ki bu iki esire aid malumât İngiltere Hariciye Nezâreti'nin notası tarihinden mu'ahhar bir tarihte sefârete tebliğ edilmiştir. Sefâret şimdiye kadar İngiliz notasında zikrolunan Archibald Earley namındaki esire dair memurîn-i Osmanîyye tarafından bir gûne haber ve malumât ahz edememiş olduğundan merkûm esirin el-yevm nerede mevkûf bulunduğu kendisine iş'âr buyurulmasını Nezâret-i Celîle-i Hariciye'den rica eyler.

HR. SYS, 2223/47_3a, 3b

خواجه نظام الدین

امور مباحه مدیریت عمومی

قید تمدنی

قلم نموده: ۲۴۰
۵۷

مبوض و تاریخ	مسود و تاریخ	تجزی	امور سیاسی شعبه سیاسی	مدیر عمومی	ملاحظات
		صلاحه		مدیر عمومی اداره سیاسی	

۹۵۹۵۷	ارضا	اولیات و ملاحظات
	برای نظر سالانه و از قبل معلوم	خلاصه
		مستند اولیای اوراق
۹۴۹۲۵	عمومی نمرو	
۲۶۶	خصوصی نمرو	
۸۷۷۷۷	تاریخ	

بسم الله الرحمن الرحیم
 کمره الاماره به اخذ از اینک اولیای اوراق
 به حسب اشعار ۱۹۱۶ تا ۱۸-۱۷ نیل
 گنجی قدامی عثمانیه طرفه ایب ایله کیمه نظم اوله
 ۷۷۷۷۷ (مکملات) منسوب اینک معلوم
 کاننده به هیو سادونه (Hugh Southern)
 اینک اولیای قفده مودریه عکبه عثمانیه
 استخوان ایله بدجله بالجمه معلومات الحاکم در
 اوراق سفارته به با مخطه الناس قفده
 معلومات طلوعه نه اینا بوردی متمدنه

مقدور لکند ۷۷۷۷۷

مطبعة عثمانیه

**ESİR İNGİLİZ SUBAYI HUGH SOUTHERN
HAKKINDA BİLGİ TALEBİ**

Kûtü'l-Amâre Muharebesi'nde Osmanlı askerlerince esir edildiği zannedilen 47. Sikhs Alayı'na mensup İngiliz Mülâzım-ı Sanisi Hugh Southern hakkında bilgi talebi

28 Mart 1917**Bâb-ı Âlî****Hariciye Nezâreti****Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi****Kalem numarası: 240-97****Umum numarası: 94925****Hususî numarası: 264****Tarih: 28 Mart sene [1]333 / [1]917***Hulâsa: Bir İngiliz mülâzımına dair taleb-i malumât**Başkumandanlık Vekâleti'ne*

Kûtü'l-Amâre'de vâki olan bir hücum esnasında 1916 senesi 17-18 Nisan gecesi kuvâyı Osmaniyye tarafından esir edildiği zannolunan 47'nci Sikhs Alayı'na mensub İngiliz mülâzım-ı sânilerinden Hugh Southern hakkında memurîn-i askeriyye-i Osmaniyyece istihsâl edilebilecek bi'l-cümle malumâtın iş'ârı Amerika Sefâreti'nden bâ-muhtıra iltimas kılınmaktadır. Malumât-ı matlûbenin inbâ buyurulması mütemennâdır. Emr u fermân.

HR. SYS, 2224/21_2

قید نماسی

خَاتَمِ نِظَارَتِي

امور مباحہ مدیریت عمومی

قلم نومروسی : $\frac{۱۲۴}{۴۲۷}$

وہابیہ

[Handwritten signature]

سید

میتھی و تاریخ	مسود و تاریخ	تیمبر	امور سیاسی شعبہ سیاسی	عبدی عویسی	موقوفات
نہی	صاحبزادہ				

قدمانی و کالت جلد

۱۷. سبط الایح و یافعه کوة الاماره ده قوی
متمایه طرفه مجده ابراییدله عامه قوه سفینه
۱/۸ بنی غفقا ایفلسه (Surkha Rifles)
ینه منسوب ایند ملویم نمایندنه ۱۰۰ یانه جیمس
جوردون و سته یلس (James Howard)
۱۰۰ یانه قفده مائریه عکیده
(Stable) احتمال اولایه جت باجمده معلوماته
متمایه نازده احتمال اولایه جت باجمده معلوماته
ینه اعلی کی دیکاره آریقا سفینه با قفده
اتما کی قفده ده معلومات معلومه انما
پورلی متنا ده ارفو ماله

اورالت ومفيلات	فلمنك	91467
خلاصه	بر ايجاز مكرره داره طب مكرره	
مقدمه اوليه اورالت		
تاريخ	عمومي نومرو	90293
	خصوصي نومرو	292
		9

مقاہدہ اولیٰ (۱)

عبدالله بن عباس

**ESİR İNGİLİZ SUBAYI JAMES HOWARD STABLES
HAKKINDA BİLGİ TALEBİ**

Kûtü'l-Amâre'de yaralı olarak esir düşen 1/8'nci Gurkha Rifles'ine mensub İngiliz Mülâzım-ı Sâni James Howard Stables hakkında bilgi talebi.

9 Nisan 1917

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Kalem numarası: 134-367

Umum numarası: 95393

Hususî numarası: 393

Tarih: 9 Nisan sene [1]333 / [1]917

Hulâsa: Bir İngiliz mülâzımına dair taleb-i malumât

Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne

17 Şubat sene [1]917 tarihinde Kûtü'l-Amâre'de kuvâ-yı Osmaniyye tarafından mec-rûhan esir edilen Irak kuvve-i seferiyyesinin 1/8'nci Gurkha Rifles'ine mensub İngiliz mülâzım-ı sâni'sinden 21 yaşında James Howard Stables hakkında memurîn-i askeriyece istihsâl olunabilecek bi'l-cümle malumâtın i'tâsı Amerika Sefâreti'nden bâ-muhtıra iltimas kılınmaktadır. Malumât-ı matlûbenin inbâ buyurulması mütemennâdır. Emr u fermân.

HR. SYS, 2224/30_2

قید نمذاسی

روسیہ میں :

خارجی نظر آتی

امور سیاسیہ مدبرین مجموعہ سی

قلم نومروسی: ۱۱۸۷

میش و تاریخ	مسود و تاریخ	مبیز	امور سیاسی شعبه سیاسی	مذبح عمومی	مذخوفات
نظامی	صدور	مذبح	۴	مذبح	مذخوفات

اولیات و مذہبیات	فائزہ ۱۱۷۲/۵۵
خلاصہ	فہرست مکتوبات طبعہ
مکتبہ اولیٰ علیہ اوراق	
عمومی نومرو	۹۸۷۴۵
خصوصی نومرو	۱۱۷۵
تاریخ	۱۱۷۲/۵۵

[illegible]

۵ محالک عثمانیه دوی قایک احمد
 زیارتی فقهه به اطلاع حایب احمد
 جمعیت اسویه مرفهه ط فقهه
 اعطای قنانه ایوه مرفهه عثمانیه فقهه
 فقهه عثمانیه مرفهه به اطلاع حایب احمد
 ۱۹۱۱ - ۱۹۱۲

مطبعة عثمانیہ

ESİR İNGİLİZ GENERAL MELLİS'İN SAĞLIK DURUMUNUN TAKİBİ

İngiliz esirlerinden General Melliss'in sağlık durumunun tesbiti için tıbbi muayenesinin yapılıp yapılmadığının İngiltere Hariciye Nezâreti tarafından sorulduğu

2 Temmuz 1917

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Kalem numarası: 1187-396

Umumî numara: 98745

Hususî numara: 1165

Tarih: 2 Temmuz [1]333/[1]917

Hulâsa: General Melliss'in muayene-i tıbbiyesi

Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne

Memâlik-i Osmaniyye'deki karargâhların ziyaretleri hakkında beyne'l-milel Salîb-i Ahmer Cemiyeti'nin İsviçre murahhasları tarafından i'tâ kılınan rapora melfûf Osmanlı Menzil Müfettiş-i Umumîsi'nin mektubunda bildirildiği vechile İngiliz üserâ-yı harbiyyesinden General Melliss'in cins-i müdâvâtın tayini zımnında muayene-i tıbbiyyeye tâbi tutulup tutulmadığı istifsârını hâvî olarak İngiltere Hariciye Nezâreti'nin Flemenk Sefâreti'nden tevdi' olunan fezleke-i muhtırası sureti matviyyen tesyâr edildi. Verilecek cevabın inbâ buyurulması mütemennâdır. Emr u fermân.

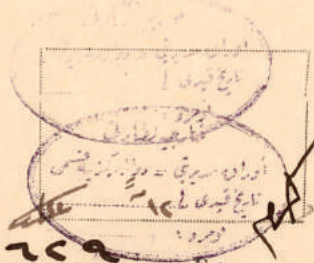
HR. SYS, 2225/44_1

خاتمه نظامی

امور سیاسیہ مدیریت عمومی

قید نمائی

۱۶۴۹
۸۸۹

سی

میش و تاریخ	مسود و تاریخ	بیم	امور سیاسیہ شعبہ مدیریت	مدیر عمومی	توفات
			۳۵	۱۶۴۹	

اولیات و مبالغات	۸۷.۲۱ / ۱۰۰۷.۱۱۲ ۱۶۷.۵ ۴۱۸/۵۲
تاریخ	۱۰۰۱۹۱ ۱۵۲۵ ۱۱
عمومی نومرد	
خصوصی نومرد	
تاریخ	

باسمہ تعالیٰ
۱۶۴۹

تذکرہ عاقلیم زید
کوکہ امیر ایدلکاری نظیر انکسار کربلہ
اسامی منی حقون بک

در صورت اسرار
ارسلان دین

ایک قطعہ جدول مطربا
ماریک اسامی
یوستلک اسامی
اشایہ مایہ
اولدینی

مصدقہ

مطلعہ

VEFAT EDEN İNGİLİZ ESİRLERİ HAKKINDA İNGİLTERE'NİN ÖLÜM NEDENLERİNE DAİR AYRINTI TALEBİ

Kûtü'l-Amâre esirlerine yakınları tarafından gönderilen mektupların bazıları üzerine vefat işareti konularak iade edildiğinden İngiltere Hariciye Nezâreti'nin vefat etmiş esirlerin ölümleri hakkında Hollanda Sefâreti aracılığı ile ayrıntı talep ettiğine ve cetvellerde ismi bulunan İngiliz esir L. Gayton, A. J. Bath, C. Bullin ve J. Bursey ve S. Dye hakkında bilgi

20 Ağustos 1917

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Kalem numarası: 1629-869

Umumî numara: 100198

Hususî numara: 1535

Tarih: 11 Ağustos sene [1]333

Hulâsa: Kûtü'l-Amâre'de esir edilen bazı İngilizler.

Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne

19 Mart sene [1]333 tarihli ve 97031-812 numaralı tezkire-i acizîye zeyldir.

Kûtü'l-Amâre'de esir edildikleri maznun İngiliz asâkirinin esâmîsini muhtevî olarak İngiltere Hariciye Nezâreti'nden 4 Haziran sene [1]917 tarihinde bâ-muhtıra irsâl olunduğu beyânıyla Flemenk Sefâreti'nden bâ-takrîr tevdî' kılınan iki kıt'a cedvel matviyyen tesyâr edildi. Üserâ-yı merkûmeye gönderilen mekâtîb ve kartpostlalların merkûmların vefat etmiş oldukları işaretiyle memurîn-i Osmaniyye cânibinden İngiltere'ye iade edilmiş olduğu Sefâret'den ifade ve salifü'z-zikr listelerde esâmîsi munderic üserânın tarih, mahal ve sebeb-i vefatları hakkında malumât i'tâsı iltimas olunmaktadır. Mârru'z-zikr tezkire-i acizî ile irsâl kılınan (B) işaretli cedvelde L. Gayton ve A. J. Bath namlarındaki efrâd tarafından alınan mektublarda birincinin 27 Haziran sene [1]916 tarihinde Musul'da ve diğerinin de sene-i mezkûre Eylül'ünün 26'ncı gününden bir müddet mukaddem Yarbaşı'nda bulundukları iş'âr edildiği İngiltere Hariciye Nezâreti'nden ilâveten iş'âr olunmaktadır. İfa-yı icabı mütemennâdır. Emr u fermân.

HR. SYS, 2254/40_3a, 3b

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Kalem numarası: 1680-897

Umumî numara: 100700

Hususî numara: 1675

Tarih: 20 Ağustos sene [1]333/[1]917

Hulâsa: İngiliz üserâ listeleri.

Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne

11 Ağustos sene [1]333 tarihli ve 1535 numaralı tezkire-i acizîye zeyldir.

Kûtü'l-Amâre'de esir edildikleri maznun İngiliz asâkirinin esâmîsini muhtevî olarak İngiltere Hariciye Nezâreti'nden 13 Temmuz sene [1]917 tarihinde irsâl olunduğu beyânıyla Flemenk Sefâreti'nden bâ-takrîr tevdî' olunan iki kıt'a cedvel matviyyen tesyâr edildi. Asâkir-i mezkûreye gönderilen mekâtîb ve kartpostallar vefat etmiş oldukları işaretiyle me-murîn-i Osmanîye cânibinden İngiltere'ye iade edilmiş olduğundan bunların tarih, mahal ve sebeb-i vefatları hakkında malumât tedarik ve i'tâsı ve mârru'z-zikr 11 Ağustos ve 19 Mayıs sene [1]333 tarihli iki kıt'a tezkire-i acizî ile irsâl kılınan cedvellerde münderic C. Bullin ve J. Bursey ve S. Dye namlarındaki üserâ-yı harbiyye tarafından alınan mektublarda 1916 senesi Teşrîn-i Evvel ayından mukaddem birincinin Yarbaşı'nda ve ikincisinin Bağçe'de ve üçüncünün sene-i mezkûre Eylül'ünden evvel Yarbaşı'nda bulundukları İngiltere Hariciye Nezâreti'nden bildirildiği Sefâret'in cümle-i iş'ârât ve mültemesâtdan olmakla ifa-yı icabı mütemennâdır. Emr u fermân.

HR. SYS, 2254/41_3a, 3b

Bursa Hintli esirler garnizonu

Birinci Dünya Harbi Albümü: 11/147

Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı Arşivi

ESİR İNGİLİZ CRAYY'IN AİLESİNİN BURSA'YA GELMESİ

Kûtü'l-Amâre'de esir alınıp Bursa'da zorunlu ikamete tâbi tutulan İngiliz vatan-daşı Crayy'ın yanına gelmelerine izin verilen karısı Misis Beatris ile iki oğlunun Bursa'ya geldikleri

4 Eylül 1917

Dahiliye Nezâreti

Emniyet-i Umumîye Müdüriyeti

Kalem numarası: 220

Tarih-i tebyîz: 1 Ağustos sene [1]333

Dahiliye Nâzırı Talat Paşa hazretlerinden

Polis Müdür-i Umumîsi Ahmed Bey'e

Kûtü'l-Amâre'de alınan sivil İngiliz üserâsından Mister Crayy'ın Bursa'da ikamete me-mur edildiği ve İstanbul'da bulunan ailesinin de merkûm nezdinde bulunacağı Başkuman-danlık Vekâlet-i Celîlesi'nden bildirilmiştir. (1) Mezkûr ailenin Bursa'ya azîmetine müsaade i'tâsıyla neticesinin inbâsı tavsiye olunur, efendim.

Hüdavendigâr Vilâyeti'ne:

(1) Aile-i mezkûrenin Bursa'ya azîmetlerine müsaade i'tâsı Polis Müdüriyeti'ne tebliğ edilmiş olmakla berây-ı malumât beyân olunur efendim.

Beşinci Şube Müdürü Vâsıf Bey'den

Seyr u Sefer Müdürü Hüsnü Bey'e

Kûtü'l-Amâre'de alınan sivil İngiliz üserâsından Mister Crayy'ın İstanbul'da bulunan ailesiyle beraber Bursa'da ikamete memur edildiği Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'n-den bildirilmiş ve aile-i mezkûrenin Bursa'ya azîmetlerine müsaade i'tâsı Polis Müdüriyet-i Umumîyesi'ne iş'âr kılınmış olmakla işbu müzekkire Seyr u Sefer Müdüriyeti'ne takdim olu-nur.

DH. EUM. 5. Şb, 61/40_10

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 2
Numara: 43850-2972

Mister Crayy Kûtü'l-Amâre'de alınan sivil İngiliz esiri

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Bursa'da ikamete memur edilmiş ve İstanbul'da bulunan ailesinin de Bursa'da kendi nezdinde ikametine müsaade olunmuştur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 27 Temmuz sene [1]333

Başkumandan Vekili

[İmza]

Enver

DH. EUM. 5. Şb, 61/40_9

İstanbul Polis Müdüriyet-i Umumîyesi
Kısm-ı Siyasî Müdüriyeti
Aded: 1565

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Emniyet-i Umumîye Beşinci Şube Müdüriyeti ifadesiyle şeref-vârid olan fî 2 Ağustos sene [1]333 tarih ve 1084 numaralı tezkire-i nezâret-penâhîleri cevabıdır.

Kûtü'l-Amâre'de alınan sivil İngiliz üserâsından olup Bursa'da ikamete memur Mister Crayy'in Dersaâdet'de Fruger Oteli'nde sâkine zevcesi Misis Beatris Crayy'ın Çayi ve Festani namındaki iki oğluyla beraber merkûmun nezdine azîmeti için yedine muktezî seyahat vesikası i'tâ edilerek fî 19 Ağustos sene [1]333 tarihinde Dersaâdet'den müfârakat ettiği ma'rûzdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 21 Ağustos sene [1]333

Polis Müdür-i Umumîsi

[İmza]

DH. EUM. 5. Şb, 61/40_8

Hüdavendigâr Vilâyeti

Mektubî Kalemi

Numara

Umumî: 16002

Hususî: 758

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Sâmîsi'ne

535 numaralı ve 2 Ağustos 1333 tarihli emirnâme-i fahîmânelerine arîza-i cevabiyye-dir.

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Bursa'da ikametlerine müsaade buyurulduğu iş'âr buyurulan Kûtü'l-Amâre'de alınan sivil İngiliz üserâsından Mister Crayy'in üç neferden ibaret efrâd-ı ailesi Bursa'ya vürûd etmiş olduğunun arzıyla takdim-i tekrîmât eylerim, efendim. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

16 Zilkade 1335 ve 4 Eylül 1333

Hüdavendigâr Valisi

[İmza]

DH. EUM. 5. Şb, 61/40_7

**KÛTÜ'L-AMÂRE ESİRİ İNGİLİZ PİYADE ÇAVUŞ MATU POLAMSENK
VE ANAFARTALAR ESİRİ İNGİLİZ KIDEMLİ YÜZBAŞI DONES ARTHUR
EDMİN'İN LEKELİ HUMMÂDAN ÖLÜMÜ**

Kûtü'l-Amâre'de esir edilen İngiliz Piyade Çavuş Matu Polamsenk'in lekeli hummâ hastalığından dolayı 6 Mayıs 1917 tarihinde Davudpaşa Hastanesi'nde ve Anafartalar'da esir edilen İngiliz Kıdemli Yüzbaşı Dones Arthur Edmin'in yine lekeli hummâ hastalığından dolayı 5 Temmuz 1916 tarihinde Gümüşsuyu Hastanesi'nde öldüklerinin anlaşıldığı

12 Eylül 1917

**Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
6. Şube
Numara: 7557**

*Hulâsa: Davudpaşa ve Gümüşsuyu hastahânele-
rinde vefat eden iki İngiliz esiri hakkında*

Galata Rıhtımı'nda Çelebi Han

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Fî 30 Temmuz sene [1]333 tarih ve 99638-1370 numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır:

Davudpaşa ve Gümüşsuyu hastahânelerinde vefat eden iki İngiliz esirinin iş'âr-ı devletleri üzerine tarih ve esbâb-ı vefatıyla kıt'alarını müş'ir muvazzah künyeleri rabtan takdim kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 14 Zilkade sene [1]335 ve fî 12 Eylül sene [1]333

**Başkumandan Vekili namına
Menzil Müfettiş-i Umumîsi
Mirlivâ Bronsart
[İmza]**

HR. SYS, 2226/43_1

**Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu
Başkumandanlığı Vekâleti**

<p>İngiliz Ordusu 6. Alay Piyade Çavuş Matu Palomsenk Mahall-i velâdeti: Vebiesen? Sinni: 50 Mahal ve tarih-i esâreti: Kûtü'l-Amâre, fî 29 Nisan sene [1]332 Tarih ve sebep-i vefatı: Lekeli hummâ, fî 6 Mayıs sene [1]333 tarihinde Davudpaşa Hastahânesi'nde</p>	<p>İngiliz üserâ-yı harbiyyesinden Onuncu Gurkha Nakliye Alayı'ndan Kıdemli Yüzba- şı Dones Arthur Edmin Mahall-i velâdeti: Londra Sinni: 31 Mahall-i tarih-i esâreti: Anafarta, fî 4 Ağus- tos sene [1]331 Tarih ve sebep-i vefatı: Fî 22 Haziran sene [13]32, Lekeli hummâdan Gümüşsuyu Has- tahânesi'nde</p>
--	---

HR. SYS, 2226/43_3

**30'uncu Tugay komutanı
Tümgeneral Mellis**

**6'nci Tümen Topçu Kumandanı
Tuğgeneral Grier**

**16'nci Tugay Kumandanı
Tümgeneral Delamain**

**18'inci Tugay Kumandanı
Tuğgeneral Hamilton**

**16'nci Tugay Kurmay
Başkanı Yarbay Parr**

**30'uncu Tugay Kurmay
Başkanı Binbaşı Mackenna**

**17'nci Tugay Kumandanı
Tuğgeneral Evans**

**17'nci Tugay Kurmay
Başkanı Yüzbaşı Goldfrapp**

**16'nci Tugay Kurmay
Başkanı Yüzbaşı Herbert**

**18'inci Tugay Kurmay
Başkanı Binbaşı Johnson**

**6'nci tümen Topçu Kurmay
Başkanı Yüzbaşı Hallford**

Esir alınan İngiliz-Irak ordusu generalleri ve maiyyeti
Harb Mecmuası, Sayı 12, Sayfa 192

خَاتَمِ زَاطَرِ

امور سیاسیہ مدبرین حکومتی

قلم: نومرو-۱: ۱۹۸۲

میش و نارنج	مسود و نارنج	بجری	امور سیاسی شعبه سیاسی	مدرس عمومی	موقوفات
	زادشاهی	مدیریت	چ	چ	

با سہ قدمانہ نو کالہ جلد
 انڈیا
 برہمنی انڈیا ایکسپریس دو روزہ لیاہ " واپس
 نہ تھیں لکھا ہوا
 دوسرے قاتولہ کلیہ کے ساتھ
 (Wright) ، رایت ،
 (Lyoner) ، مولہ ،
 (Mullam) ، لاندہ کے انڈیا
 راجدین کو لے لیا وہ اچھے بایں ہندو والی
 لکھنے محاکمہ عثمانیہ افانہ ایڈیٹر لکھنے اولرڈ
 انڈیا
 انڈیا فہرستہ انڈیا
 فہرستہ انڈیا
 ایس سال اولہ ہندو
 ایس سال اولہ ہندو
 عثمانیہ فہرستہ انڈیا

الحق

اولیات و مالیات	فلسفه ۱۰۵۷۷/۱۴۹
خلاصه	سید روح الله خاوری
در تشریح اولیای اوراق	
عمومی شماره	۱۰۱۷۵۷
خصوصی شماره	۱۹۰۷
تاریخ	۱۳۰۵

مقامه فلسفه ۱۲، ۱۳، ۱۴

مطبعة عمان

ESİR RAHİPLER HAKKINDA BİLGİ TALEBİ

İngiliz Hariciye Nezâreti tarafından; Kûtü'l-Amâre'de Osmanlı Ordusunca esir edilen ve kendilerine maaş verilir verilmediği sorulan İngiliz Wesleyan ve Roma Katolik kiliselerine mensup rahiplerden Mr. Spooner'in Kastamonu'da, Mullan ve Mr. Wright'in ise Afyonkarahisar'ında olduklarının anlaşıldığı

15 Eylül 1917**Bâb-ı Âlî****Hariciye Nezâreti****Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi****Kalem numarası: 1984-1002****Umumî numara: 101752****Hususî numara: 1902****Tarih: 15 Eylül [1]333/[1]917***Hulâsa: Esir üç İngiliz rahibi**Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne*

İngiliz Wesleyan, Roma Katolik kiliselerine mensub rehâbînden Spooner, Wright, Mullan namındaki İngiliz rahiblerin Kûtü'l-Amâre'de esir-i harb edilmiş ve el-hâletü hâzihi memâlik-i Osmaniyye'de ikamet etdirilmekde bulunmuş oldukları İngiltere Hariciye Nezâreti'nin Dersaâdet'de Flemenk Sefâreti'nden bâ-takrîr irsâl olunan notasında iş'âr ve merkûmlara maaş i'tâ edilip edilmediğinin ve edildiği takdirde her birine verilen paranın mikdarı istifsâr edilmekdedir. Merkûmlardan evvelkisinin Kastamonu'da ve diğer ikisinin de Afyonkarahisar'ında bulunmakda oldukları verilen malumâtıdan anlaşıldığı Sefâret'in cümle-i iş'ârâtındandır. Malumât-ı matlûbenin inbâ buyurulması mütemennâdır. Emr u fermân.

HR. SYS, 2226/1_4a, 4b

فراہم محمد النجفی مددہ اللہ

A.

هائیکه در این عهد
خداوند عزوجل را
در این عهد
دوام افغانی
خداوند عزوجل را
خداوند عزوجل را

عَمَّا يَلِيهِ سَعْدٌ وَمَا عَدَاكُمُ الْفِتْنَةُ
الْأُولَىٰ بِمَا لَمْ يَدْعُوا إِلَىٰ عَدَاكُمُ الْفِتْنَةُ

شعبہ

7

نومرو

1-185

72.9

روستو اسم جہڑی

[illegible]

الف

**GENERAL TOWNSHEND VE MAİYETİ HARİCİNDEKİ ESİR ZABİTLERİN
İSTANBUL'DA DAHA FAZLA KALMALARININ UYGUN OLMAYACAĞI**

General Townshend ile maiyetinden başka esir zabitlerin İstanbul'da daha fazla kalmalarının uygun olmayacağı ve Zappeion Hastanesi'nde tedavisi devam eden Kaymakam Charles Coventry'nin tedavisinden sonra Bursa garnizonuna gönderileceği hususunun Flemenk Sefâreti'ne bildirilmesi

24 Kasım 1917

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu

Başkumandanlığı Vekâleti

6. Şube

Numara: 10834-6309

Hulâsa: General Townshend ile maiyetinden başka zâbitânın Dersaâdet'de devam-ı ikameti caiz olamayacağına ve Kaymakam Coventry'nin tedaviden sonra Bursa garnizonuna gönderileceği

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Karargâh-ı Umumî Altıncı Şube'den yazılmışdır.

Devletli efendim hazretleri

7 Teşrîn-i Sâni [1]333 tarih ve 2422 numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır.

General Townshend ile maiyetinden başka esir zâbitânın Dersaâdet'de devam-ı ikameti münasib görülemediğinin ve maa hâzâ el-yevm Zappeion Hastahânesi'nde taht-ı tedavide bulunan İngiliz üserâ-yı harbiyyesinden Kaymakam Charles Coventry'nin hastahânedan çıkınca âb ve havası ve kaplıcalarıyla müştahir Bursa garnizonuna nakli kabil bulunduğu cevaben Flemenk Sefâreti'ne iblâğıyla bu bâbda alınacak cevabın iş'âr buyurulması rica olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 8 Safer sene [1]336 ve fî 24 Teşrîn-i Sâni sene 1333

Başkumandan Vekili

Enver

HR. SYS, 2227/58_1

خارجیه نظارتی

امین سرای

عقد

۹۸۱۶۷-۱۰۹۹

خدم

باسمہ قومانہ و کائنات

برائے کمالیہ و جی

روندو اتم

کوتہ الامارہ مذکورہ سقوط شدہ عارضہ طرقتہ ایدیدند میندہ بولینین فلوئد : روی فدیغ قریس : *Royal Flying Corps* : مربوط لاجی : *1/4th Yanks* : آویہ منوب مازج : س : L. G. John : است جود : ایڈریک بیانیہ فقط نامزد کی گیا : جی صفہ : معلومات طبی حادی طهره : انگذہ خارجہ نفت : ۹۱۷ : نایجید : ایڈریک بیانیہ فقط : ضابطہ باخطہ ایلی اولادہ نولہ مذکور : مطبوعہ تیار قندی : رقم صفہ : موریہ عذریہ عمایہ : آخص ایڈریک بیانیہ : معلومات : اینی سفار : رابطہ : اتم : انقذہ : معلومات مطبوعہ : انجیلین : امرومانہ طفرہ : مہر اور کد :

اسماء صلیہ و آلہ و سلم

خارجہ مافری نامہ
اور لیگہ موریہ عمایہ کی ڈار و رندو
طرح و قیام دہ

۹۴۵۹

کتابخانه

۲۷/۱۰

۲۷/۱۰

۱۶۶۷۰

اشیاء نصیر : مذکورہ عارضہ
فصلہ اساتذہ دانش فدیہ رقابت
ایڈریک : نفعہ عادیہ : اساتذہ
اساتذہ برنامہ : برنامہ : برنامہ : برنامہ
نفعہ : ایڈریک : ایڈریک : ایڈریک

۱۶۶۷۰

**ESİR İNGİLİZ ASKERLERİNDEN UÇAK MEKANİSYENİ
ST. JOHN HAKKINDA BİLGİ TALEBİ**

Kûtü'l-Amâre'de esir düşen ve hakkında İngiltere Hariciye Nezâreti tarafından bilgi talep olunan Royal Flying Corps'a bağlı 1/7'nci Hants Alayı'na mensup İngiliz askerlerinden Uçak Mekanisyeni St. John'un Toros-Pozantı arasındaki Alman Otomobil Karargâhı Hastanesi'nde tedavi edilmekde olduğunun anlaşıldığı

9 Aralık 1917

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Aded: 98163-1044

Hulâsa: Bir İngiliz tayyareci

Melfûf: 1

Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Kûtü'l-Amâre'nin sukûtunda asâkir-i Osmaniyye tarafından esir edilenler miyânında bulunduğu maznun "Royal Flying Corps"a merbût 1/7'nci Hants Alayı'na mensub Makineci S. St. John namındaki tayyareci hakkında malumât talebini hâvî olarak İngiltere Hariciye Nezâreti'nden 3 Mayıs [1]917 tarihiyle i'tâ edildiği beyânıyla Flemenk Sefâreti'nden bâ-muh-tıra irsâl olunan notanın sureti matviyyen tesyâr kılındı. Merkûm hakkında memurîn-i aske-riyye-i Osmaniyyece istihsâl edilebilecek bi'l-cümle malumâtın inbâsı sefâret-i müşârun-iley-hâdan iltimas olunmaktadır. Malumât-ı matlûbenin iş'âr buyurulması mütemennâdır. Emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 23 Şaban sene 1335 ve fî 14 Haziran sene 1333

Hariciye Nâzırı namına

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi'ni idareye

memur süferâ-i Osmaniyye'den

[İmza]

Üçüncü Şube'ye: Menzil Müfettiş-i Umumîliğince merkûmun esâretine dair bir kayda tesadüf edilememiştir. Şube-i âlîleri emrinde bulunan üserâ miyânında bu namda birinin bu-lunup bulunmadığının tahkiki ile iktizasının ifa buyurulması rica olunur.

Fî 16 minhû.

[mühür-[İmza]

HR. SYS, 2225/13_1a

Bağdad Hattı İnşâât Kıta'âtı Müfettişliği'ne

Bu bâbda tahkikât icrasıyla netice-i tahkikâtın iş'ârı mütemennâdır.

17/9/[13]33

Şimendifer Şubesi Müdürü namına

[İmza]

41/4545

Re'sulayn Kumandan Muâvini Binbaşı İbrahim Hakkı Bey'e

Merkûmun Re'sulayn ve Dicle kıta'âtında bulunup bulunmadığının beyânı ve hakkın-
da İngiliz tabib ve çavuşlarından alınabilecek malumâtın iş'ârı mütemennâdır.

Fî 18/10/[13]33

Müfettiş Miralay

Fuad Hüseyin

Toros ve Pozantı arasındaki menzil hastahânesinde.

Numara: 698

Bağdad Hattı İnşâât Kıta'âtı Müfettişliği Cânib-i Âlisi'ne

Merkûmun Toros ve Pozantı arasındaki menzil hastahânesinde bulunduğu Tabib Yüz-
başı Pori'nin ifadesinden anlaşılmış olmakla iadeten takdim kılındığı ma'rûzdur.

Fî 13 Teşrîn-i Sâni sene [1]333

Re'sulayn İnşâât Kıta'âtı Kumandanı Vekili

Binbaşı İbrahim Hakkı

HR. SYS, 2225/13_1b

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu

Başkumandanlığı Vekâleti

3. Şube, 1. Grup

Numara: 7198

*Hulâsa: İngiliz üserâsından Hants Alayı'na men-
sub bir nefer makineci esir hakkında*

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Kûtü'l-Amâre'nin sukûtunda asâkir-i Osmaniyye tarafından esir edilenler miyânında

bulunduğu maznun Royal Flying Corps'a merbût 1/7'nci Hants Alayı'na mensub Makineci St. John hakkında malumât talebini hâvî 14 Haziran sene [1]333 tarih ve 98163-1044 numaralı tezkire-i devletleri üzerine icra edilen tahkikât neticesinde merkûmun Toros ve Pozantı arasındaki Alman Otomobil Karargâhı Hastahânesi'nde taht-ı tedavide olduğu anlaşılmış ve iade-i âfiyet edip etmediği mezkûr hastahânedan sual edilmiş olmakla cevabı vürûdunda ayrıca arz olunmak üzere işbu evrak-ı tahkikiyye leffen arz u takdim kılınmıştır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî Rebûlevvel sene [1]336 ve fî Kânûn-ı Evvel sene [1]333

Başkumandan Vekili namına

Erkân-ı Harbiye Reis-i Sanisi

[İmza]

HR. SYS, 2225/13_3

Bağdad Hattı İnşâât Kıta'âtı Müfettişliği

Aded

Numara: 114

Haleb

9/12/[1]333

Galata'da Merkez Rıhtım Hanı'nda Üçüncü Şimendifer Şubesi Müdüriyeti'ne

Merkûmun Toros ve Pozantı arasındaki Alman Otomobil Karargâhı Hastahânesi'nde bırakıldığı edilen tahkikâtdan ve merbût evrakdan anlaşılmış olmakla iadeten takdim kılındığı ma'rûzdur.

Bağdad Hattı İnşâât Kıta'âtı Müfettişi

Erkân-ı Harbiye Miralayı

Fuad Hüseyin

HR. SYS, 2225/13_4

١٥ - ١ - ١٥

91.

خارج نظام حیدر

روستو احمدی جعفری

[illegible]

حیدر علی

答

Very res
at

ESİRLERE MAAŞ ÖDENMESİ

Esir İngiliz subaylara belirlenen esaslara göre maaş ödendiği, savaş dolayısıyla fiyatların yükseldiği dikkate alınırsa Konya'daki Hintli esirlere ödeme yapılmasının mümkün olmadığı ve İngiltere'deki Türk esirlere de teklif olunduğu hâlde hiçbir yardımın yapılmadığı hususunun Flemenk Sefâreti'ne cevap olarak bildirilmesi

14 Ocak 1918

Harbiye Nezâreti
Üserâ Muamelât Şubesi
Aded: 980

*Galata: Merkez Rıhtım Han**14/1/[13]34**Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Devletli efendim hazretleri

7/1/[13]34 tarih ve 49 numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır.

Nezdimizde bulunan esir İngiliz zâbitanına tarafeynce kararlaştırılan esasât dairesinde maaş verilmekte olup ahvâl-i hazırâ-i harbiye dolayısı ile piyasada hüküm-fermâ olan galâyı es'ârdan yalnız Konya'da bulunan Hindli üserâ değil her ferd müteessir olduğu cihetle mûmâileyhce esmânı mukabilinde cihet-i askeriyeden tayinât i'tâsı hâlen imkân dahilinde olmadığı ve aynı zamanda İngiltere'de bulunan üserâmızın da galâyı es'ârın taht-ı tesirinde bulundukları hâlde teklif-i vâki vechile cihet-i askeriyeden bir muâvenet ve müzâherete nail olamadıklarının cevaben Flemenk Sefâreti'ne iblâğ buyurulması rica olunur. Ol bâbda emr u irâde hazret-i men lehü'l-emrindir.

Harbiye Nâzırı namına**[İmza]****HR. SYS, 2228/51_1**

غلط : مرز محمّد خان
۱۶ - ۱ - ۴۶

ما۔ جہان۔ علیہ۔

[illegible]

11

**ESİR İNGİLİZ GENERAL SİR CHARLES MELLİSS'İN
SAĞLIK SEBEBİYLE MUDANYA'YA NAKLİ**

Mahalli sağlık kurulu tarafından verilen rapor üzerine Bursa'dan Mudanya'ya nakledilmek istenen esir İngiliz General Sir Charles Melliss'in nakil için; esir bir İngiliz doktor ile bir İngiliz subayının yaver olarak kendisine eşlik etmesi ve gideceği yerin Bursa'dan daha büyük ve güzel olması şeklinde ileri sürdüğü şartlarının kabulüne imkân görülmediğinden naklinden vazgeçildiği hususunun Flemenk Sefâreti'ne bildirilmesi

14 Ocak 1918

**Harbiye Nezâreti
Üserâ Muamelât Şubesi
Aded: 682**

Galata: Merkez Rıhtım Han

14/1/[13]34

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

3/1/[13]34 tarih ve 92-19 numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır.

Bursa Üserâ Garnizonu'nda bulunan İngiliz üserâ-yı harbiyyesinden General Sir Charles Melliss hakkında mahallî heyet-i sıhhiyesince i'tâ kılınan rapor üzerine mûmâileyhin Mudanya'ya nakline teşebbüs edilmiş iken mûmâileyh General tarafından aldığı bir mektubda Afyonkarahisar'ında bulunan esir bir İngiliz doktorunun ve bir İngiliz zâbitinin yâver olarak kendisine terfîk edilmedikçe ve gideceği mahal Bursa'dan daha büyük ve güzel olmadığı hâlde Bursa'yı terk eylemek arzusunda olmadığı anlaşılmış ve Teşkilat-ı Esâsiyye'ye muhalif bulunmak ve ayrıca bir muameleyi müstevcib olmak itibarıyla General Melliss'in teklif ve arzusunun tarafımızdan kabulüne maa't-teessüf imkân görülememiş olduğundan mûmâileyhin arzusu vechile Mudanya'ya naklinden sarf- ı nazar edilmiş olduğunun Flemenk Sefâreti'ne iblâğ buyurulması rica olunur. Ol bâbda emr u irâde hazret-i men lehü'l-emrindir.

**Harbiye Nâzırı
Enver**

HR. SYS, 2228/53_1

امروز اجلاس

خواجه نصیر نظام الدین

آرشیو ۱۴۱۲
۱۸۷

بسی

امور سیاسیہ مدیریت عمومی

عمومی	خصوصی	قارطون	قیدنوموسی	منسود	بیمز	امور سیاسیہ شعبہ سیاسی مدیریتی	مدیر عمومی	ملفوظات
تاریخ	خلاصہ	انکسار اسرار و سنہ جہان طوفان و سنہ زوجہ کی حقہ	۱۱۷۴۹ ۱۸۷		صلاطین عالمی بابی	۴		
<p>باسمہ فرمانروا و کات جہان</p> <p>مکہ اولیٰ سنہ ۱۲۴۰ مایہ</p> <p>۷۷۱ - ۱۲۴۰</p> <p>بسم اللہ الرحمن الرحیم</p> <p>الحمد لله رب العالمین و الصلوٰۃ علیٰ سیدنا محمد و آله الطیبین</p> <p>الحکومت عثمانیہ بحکم مقررہ شدہ درجہ و سلسلہ</p> <p>حکومت واقع اولادہ طلبہ بنی آیت یافتہ با</p> <p>تقدیر سوال و حکومت مذکورہ بہ تبلیغ قلمیہ</p> <p>اورہ جو بوجہ حکومت خیریت و اعلیٰ سرعت</p> <p>ممکنہ اہل اسفار التماسی قلمندہ دہ</p> <p>التماسی واقع نظر اسباب سفارتہ وید جہ</p> <p>جوابک انبا یورپی وابستہ التعمیم عید آصفانہ لید اور</p>								

GENERAL TOWNSHEND'İN AİLESİNİN İSTANBUL'A GELMESİ

General Townshend'in eşinin, kızı ve hizmetçisi ile birlikte İstanbul'a gelmesi durumunda kendisilerine engel olunmayacağını ilgililere bildirilmesi

3 Mart 1918

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Kayd numarası: 11749-383

Tarih: 24 Mayıs sene [1]332

*Hulâsa: İngiliz üserâ-i harbiyyesinden General
Townshend'in zevcesi hakkında*

Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne

General Townshend'in ikamet etdirileceği mahalde kendisine mülâkî olmak üzere İstanbul'a gelmesine mûmâileyhin zevcesine Hükûmet-i Osmaniyyece müsaade olunup olunmayacağı İngiliz Hükûmeti'nden vâki olan talebe mebnî Amerika Sefâret'inden bâ-takrîr sual ve hükûmet-i mezkûreye tebliğ kılınabilmek üzere bu bâbdaki kararın sür'at-i mümkin ile iş'ârı iltimas kılınmaktadır. Sefârete verilecek cevabın inbâ buyurulması vâbeste-i himem-i aliyye-i âsafâneleridir. Emr u fermân.

HR. SYS, 2221/55_2

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Kayd numarası: 499-12026

Tarih: 25 Haziran sene [1]332

Ordu-yı Hümayûn Başkumandanlığı Vekâleti'ne

8 Haziran sene [1]332 tarih ve 279 numaralı tezkire-i aliyye-i âsafâneleri üzerine General Townshend'den ailesinin Dersââdet'e gelmesinin münasib görüldüğü Amerika Sefâreti'ne bildirilmiş idi. Sefâret'den bu kere alınan takrîrde Madam Townshend'in İstanbul'a Avusturya ve Macaristan ve Bulgaristan tarîkıyla gelmek tenbih ol[un]duğu beyân, mûmâileyhânın

Avusturya ve Macaristan ve Bulgaristan arazisinden geçebilmesi için Sefâretce icra oluncak teşebbüsâtın teyid ve neticeyi tesrî için Hükûmet-i Osmaniyye cânibinden de hükûmât-ı mezkûre nezdinde teşebbüsâtda bulunulması iltimas ve Madam Townshend'in küçük kızı "Oudrey" bile beş altı seneden beri hizmetinde bulunan Fransız tâbi'âtından hizmetcisini beraber getirmek fikrinde bulunduğu ilâve kılınmaktadır. Bu bâbdaki mütâlâa-i âsafânelerinin inbâ buyurulması mercûdur. Emr u fermân.

HR. SYS, 2221/69_2a, 2b

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
2. Şube
Numara: 5532

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Fî 28 Haziran sene [1]332 ve 48482-1016 Umûr-ı Siyasiye, tarih ve numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır.

General Townshend familyasının İstanbul'a gelmesine müsaade etdik. Bunun için tarafımızdan ayrıca muamele yapılmasına lüzum görmüyorum. Amerika Hükûmeti vasıtasıyla bu bâbda Almanya ve Avusturya hükûmetleri nezdinde teşebbüsâtda bulunmaları daha muvâfık olur. Cevabının i'tâsı rica olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 30 Haziran sene [1]332

Başkumandan Vekili
Enver

HR. SYS, 2221/69_5

Harbiye Nezâreti
Üserâ Muamelât Şubesi
Aded: 2935

Galata: Merkez Rıhtım Han

3/3/[13]34

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

24 Şubat sene [13]34 tarih ve 449 numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır.

General Townshend'in refikası Madam Townshend zevcini ziyaret etmek üzere Dersaâdet'e geldiği takdirde tarafımızdan mümâna'at edilmeyeceğinin cevaben iblâğ buyurulması mercûdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Harbiye Nâzırı
Enver

HR. SYS, 2229/35_1

قید تمغاسی

خارجیه نظارتی
 امور سیاحت مدیریت عمومی

 قلم نوسروسی: ۱۶۰۰
 ۲۰۰۰

دو سیمین
 در کتب
 تاریخ
 ۱۳۰۰

مبعض و تاریخ	مسود و تاریخ	عجز	امور سیاحتیه شعبه مدیریت	مجلس عمومی	ملفوظات
		صاحب پارسی	۲۴	الهی	

نوع مکتوبه: جبهه فتنه

مستند اولیای اوراق

خلاصه: ابر فیضانی در فتنه نظریه عمده
ساده و دلنشین

عمومی نومرد: ۶۱۱

خصوصی نومرد: ۵۵۰

تاریخ: ۱۳۰۰/۰۵/۲۵

صاحب دفتر
 ۱۳۰۰

مطابقه عثمانیه

الحاله که: ابر فیضانی در فتنه نظریه عمده و دلنشین
ساده و دلنشین
نوع مکتوبه: جبهه فتنه
تاریخ: ۱۳۰۰/۰۵/۲۵

**ESİR İNGİLİZ GENERAL A.W. EVANS'IN HASTA
KARISINI ZİYARET İÇİN İNGİLTERE'YE GİTME TALEBİ**

Bursa'da esir tutulan İngiliz General A.W. Evans'ın ölümcül hasta olan karısını görmek için birkaç günlüğüne İngiltere'ye gitmek üzere İspanya Kralı aracılığıyla izin talep ettiği

5 Mart 1918

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Kalem numarası: 1604-3802

Umumî numara: 2411

Hususî numara: 552

Tarih: 5 Mart sene [1]334/[1]918

*Hulâsa: Esir General Evans'ın İngiltere'ye
avdetine müsaade olunması*

Harbiye Nezâreti'ne

El-hâletü hâzîhî esir olarak Bursa'da bulunan İngiliz Generallerinden A. W. Evans'ın zevcesi hayatı ancak bir-iki ay kadar imtidâd edebilecek derecede hasta olduğuna ve mûmâileyh Generalin zevcesini görmek üzere hiç olmaz ise birkaç gün için İngiltere'ye avdetine müsaade olunmasına dair İspanya Kralı'nın katib-i hususîsinden gönderilen varaka ile bu bâbda üç tabib tarafından mümzâ şehâdetnâme Flemenk Sefâreti'nden bâ-takrîr tevdi' olunmağla leffen tesyîr kılındı. General Evans'ın o suretle İngiltere'ye azimetine müsaade olunması hakkındaki Kral-ı müşârun-ileyhin talebi Flemenk Sefâretince de teyid edilmekle beraber bu hususda tedâbîr-i lâzîmenin âcilen ittihâzı iltimas edilmektedir. İfa-yı icabı man-zûr-ı re'y-i âsafâneleridir. Emr u fermân.

HR. SYS, 2229/32_2

ANNEXE AU NO. 6358/96
DE LA HAYE.
DECLARATION DU GOUVERNEMENT ANGLAIS AU SUJET DES
PRISONNIERS AUX MAINS DES TURCS.

Le "Nieuwe Rotterdamsche Courant" du 26 mars publie l'article suivant:

"Nous trouvons dans le Times le texte de la réponse écrite donnée par le gouvernement anglais à la Chambre des Communes, à une question faite concernant le sort des prisonniers anglais et indiens tombés aux mains des Turcs: "Des prisonniers anglais y compris ceux de la Marine Royale, on sait que 436 officiers et 3270 inférieurs ont été pris par les Turcs. De ceux-ci 32 officiers et 274 inférieurs ont été repatriés ou se sont enfuis; 14 officiers et 1413 inférieurs sont décédés et 392 officiers et 2163 inférieurs se trouvent encore d'après les dernières données, dans les camps de prisonniers.

Dans ce chiffre n'est pas compris 1 officier et 630 inférieurs de la garnison de Koet-el-Amara, dont on n'a pu trouver aucune trace.

"Des troupes indiennes du pays ont été fait, d'après ce que l'on sait, 221 officiers et 7169 inférieurs, prisonniers. De ceux-ci 6 officiers et 1146 inférieurs ont été repatriés ou se sont enfuis. Quatre officiers et 1298 inférieurs sont, d'après ce que l'on sait, décédés, et 221 officiers et 4723 inférieurs se trouvent encore, d'après les dernières données, dans des camps de prisonniers; des 2600 inférieurs de la garnison de Koet-el-Amara on a plus rien entendu."

"On remarquera, écrit le Nieuwe Rotterdamsche Courant, que dans cette réponse il n'est pas question d'une marche à travers le désert pendant laquelle les prisonniers disparus seraient succombés, comme l'avait annoncé un avis anglais lancé par télégraphie sans fil."

İNGİLTERE HÜKÛMETİ TARAFINDAN KÛTÜ'L-AMÂRE ESİRLERİ HAKKINDA AVAM KAMARASI'NIN BİLGİLENDİRİLMESİ

Osmanlı Devleti'ndeki İngiliz esirlerine dair İngiltere Hükûmeti tarafından Avam Kamarası'na verilen bilgilerdeki çarpıklıkların düzeltilmesi için cevap niteliğinde Osmanlı Devleti'nin Lahey Sefâreti tarafından Flemenk basınında bir yazı yayınlatıldığı

13 Nisan 1918

6358/96

Lahey

TÜRKLERİN ELE GEÇİRDİĞİ İNGİLİZ ESİRLER KONUSUNDA İNGİLİZ HÜKÛMETİNİN BEYANNAMESİ.

"Nieuwe Rotterdamsche Courant" 26 Mart tarihi itibarıyla yayınlanan makale:

Türklere esir düşen Hint ve İngiliz esirlerin akıbetiyle ilgili Avam Kamarası'nda verilen bir soruya İngiliz hükûmetinin verdiği yazılı cevabın Times gazetesinde yayınlanan metni.

"Türklerin esir aldığı İngiliz esirlerin deniz kuvvetlerine ait 438 subay ve 3870 piyade olduğu biliniyor. Bunlardan 32 subay ve 274 piyade memleketlerine gönderilmişler veya firar etmişlerdir. Elde edilen son bilgilere göre 14 subay ve 1413 er vefat etmiş olup hâlen 392 subay ve 2183 er esir kamplarında bulunmaktadır.

Bu rakamlar kendileri hakkında her hangi bir bilgi elde edilmeyen Kûtü'l-Amâre Garnizonu'na ait bir subay ve 635 eri içermemektedir. Elde edilen malumâta göre esir Hint askerlerinin sayısı 7189 subayların mikdarı ise 221 dir. Bunlardan 6 subay ve 1146 er ya memleketlerine gönderilmiş veya firar etmişlerdir. Alınan son bilgilere göre bunlardan dört subay ve 1298 erin öldüğü, 221 subay ve 4725 erin hâlen esir kamplarında bulunduğu bilgisi mevcut. Kûtü'l-Amâre Garnizonu'ndan 2600 askere gelince onlar hakkında daha fazla hiçbir şey bilinmiyor".

"Nieuwe Rotterdamsche Courant" Gazetesi, İngiliz hükûmetinin daha önce telsiz telgrafında açıkladığı beyânnamede bildirildiği gibi, sözü edilen cevabi açıklamasında çölden geçişleri sırasında kaybolan ve telef oldukları rivayet edilen esirlerden söz edilmediği tespiti bulunmaktadır.

HR. SYS, 2229/61_3

Lahey Sefâret-i Seniyyesi
6358-96

Zeyl: İngiliz üserâsına dair

Hariciye Nezâreti Vekâlet-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

21 Mart sene [1]918 tarih ve 85 numaralı telgrafnâme-i acizîye zeyldir.

İngiliz üserâsına dair İngiltere Hükûmeti tarafından Avam Kamarası'na tebliğ edilen malumâtı hâvî olup sureti bu defa *Times* gazetesinden naklen matbûât-ı mahalliyede neşr edilmiş olan cevap-ı tahrîrînin Fransızca tercümesi üç nüsha olarak leffen takdim-i huzur-ı sâmilîleri kılınmıştır. "*Nieuwe Rotterdamsche Courant*"da beyân etdiği üzere İngiliz üserâsının çöllerden geçer iken telef oldukları rivayeti mezkûr cevapda mevzû'ı bahs değildir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 27 Mart sene 1918

Lahey Sefiri
[İmza]

HR. SYS, 2229/61_1

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Kalem numarası: 4198-125

Umumî numara: 3993

Hususî numara: 912

Tarih: 13 Nisan sene [1]334/[1]918

*Hulâsa: İngiliz üserâsına dair Avam
Kamarası'na tebliğ olunan cevap.*

Harbiye Nezâreti'ne

3 Mart sene [1]334 tarihli ve 758 numaralı tezkireye zeyldir.

Memâlik-i Osmaniyye'deki İngiliz üserâsına dair İngiltere Hükûmeti tarafından Avam Kamarası'na tebliğ edilen malumâtı hâvî olarak *Times* gazetesinden naklen sureti Flemenk matbûâtıyla neşr olunan cevap-ı tahrirînin Fransızca tercümesi bu kere Lahey Sefâret-i Seniyyesi'nden bâ-tahrirât gönderilmesine mebnî leffen tesyîr kılındı. Telef oldukları rivayeti-nin zikrolunan cevabda mevzû'-ı bahs olmadığı Sefâret-i müşârun-ileyhdân bildirilmektedir. Emr [u] fermân.

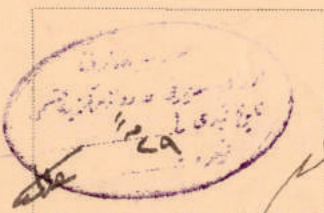
HR. SYS, 2229/61_2

قید تمغاسی

خَاتَمِ نَظَائِرِي

امور سیاسہ مدبریت عمومی

قلم نومروسی : $\frac{444-}{888}$

دوسری سی :

عقلمندان

اسکے مبادیہ کی

مفوقات	مدیر عمومی	امور سیاسی شعبه سی مدیری	عجز	مسود و تاریخ	میض و تاریخ
				باسم علیہ	
			بغیر درجہ		

نوع مسوده :

جوید نقار محمد بن

اولیات و مالیات	صبریه	۱۴۶۹/۱۴۷۰
خلاصه	انگله ای بی بی سیده فزان سید	فاتحه نامیورک مبارک
مسند اولیای اوراق		
عمومی نومرد	۵۶۲۷	
خصوصی نومرد	۱۴۶۸	
تاریخ	۱۵۱۲	

انگه ای چیه سندنه برورده بونه بزان سخته اید کدوده
فانگه قانایورن سادورن ایچوره معنی چیدده بونی یا یا فانه
رجا ایدیکه شایرین در سادان ویدد و فاض صوره صوره
بیدر کیم اولمده بو بادی کی ره نه دونه نه استا بونکی ره جور
ا دونه .

PAPA'NIN ESİR MÜBADELESİ TALEBİ

Papa'nın mübâdele talebinde bulunduğu İngiliz savaş esirlerinden Bursa'daki General Smith ile Gediz'de bulunan Kaymakam Taylor'un mübâdelelerine izin verilmediği

8 Haziran 1918**Bâb-ı Âlî****Hariciye Nezâreti****Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi****Kalem numarası: 4436-8223****Umumî numara: 5637****Hususî numara: 1268****Tarih: 25 Mayıs sene [1]334/[1]918**

Hulâsa: İngiltere üserâ-yı harbiyyesinden General Smith ile Kaymakam Taylor'un mübâdeleleri.

Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne

İngiltere üserâ-yı harbiyyesinden Bursa'da bulunan General Smith ile Gedüs'de Kaymakam Taylor'un mübâdeleleri için mesâî-i cemilede bulunması Papa hazretlerinden rica edildiği müşârun-ileyhin Dersâadet vekili tarafından suret-i husûsiyyede bildirilmiş olmakla bu bâbdaki mütâlâa-i devletlerinin iş'âr buyurulması mercûdur. Emr u fermân.

HR. SYS, 2246/23_1*********Harbiye Nezâreti****Üserâ Muamelât Şubesi****Aded: 7650**

Galata: Merkez Rıhtım Han

8/6/[13]34

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri**25 Mayıs [13]34 tarih ve 5637 numaralı tezkire-i devletleri cevabıdır:**

Bursa'da bulunan General Smith ile Gedüs'de bulunan Kaymakam Taylor'un mübâdeleleri cihetine maa't-teessüf gidilemeyeceğinin cevaben Papa'nın Dersâadet Vekâleti'ne iblâğ buyurulması mercûdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Harbiye Nâzırı namına**[İmza]****HR. SYS, 2246/23_2**

KÛTÛ'L-AMÂRE ESİRİ İNGİLİZ SUBAY E. O. MOUSLEY'İN TEDAVİSİNE İNGİLTERE'DE DEVAM EDİLMESİ

Kûtü'l-Amâre'de esir düştükten sonra önce Haydarpaşa Hastanesi'nde daha sonra da Bursa'da tedavisine devam edilen ancak iyileşmeyen İngiliz Mülâzım E. O. Mousley'in Bern İtilafnamesi gereğince oluşturulacak seyyar komisyonca muayene edildikten sonra İngiltere'ye dönüşüne izin verilip verilmeyeceğine karar verileceği hususunun Flemenk Sefâreti'ne bildirilmesi

1 Eylül 1918

Bâb-ı Âlî

Nezâret-i Hariciye

Tercüme Müdüriyeti

[Tarih]: 7 Haziran sene 1334

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne 29 Mayıs sene
1918 tarihiyle Flemenk Sefâreti'nden vârid olan
189 numaralı takrîr-i şifâhînin tercümesidir.*

Nezâret-i Celîle-i Hariciye geçen Kânûn-ı Sânî'nin otuzu tarihli ve 35 numaralı müzekkiresi ile İngiliz üserâ-yı harbiyyesinden Altıncı Fırka Yetmiş Altıncı Sahra Topçu Mülâzımı E. O. Mousley'in harb siniri hastalığına dûçâr olduğu Bursa'nın iklimi mûmâileyhin dûçâr olduğu hastalıktan şifa-yâb olmasına Dersââdet'den daha elverişli bulunduğu cihetle şehir-i mezkûra nakli kararlaştırılmış olduğunu Flemenk Sefâreti'ne iş'âr eylemiştir.

Mülâzım Mousley Kûtü'l-Amâre'de bulunduğu odaya girip orada patlayan bir obüsün tesir-i infilâkından mütehassıl tazyik-i hava ile şiddetle duvara çarpılmasından mecrûh olmuşdu. Mûmâileyh amûd-ı fekârîsinde hissettiği evcâ'-ı şedîde içinde oradan kaldırılmış idi. İşbu evcâ'a bi'l-âhare kafatasında hâsıl olan şiddetli sancılar da inzimâm etmiştir.

Davet edilen bir İngiliz tabibi tarafından Mülâzım Mousley'e verilen izahâta nazaran evcâ'-ı mezkûre tesir-i infilâk ile ezilmiş olan adalât-ı fakriyyenin gevşemesinden neş'et etmekde olup adalât-ı mezkûre mecrûhun amûd-ı fekârîsini lâyıkı vech ile muhafaza edememekde ve bu suretle daima dûçâr olduğu evcâ'-ı şedîdeyi tevlîd etmektedir.

Mülâzım Mousley Dersââdet hastahânelerinde mükerreren taht-ı tedaviye alınmış ve hastalığı bir itina-yı mahsus ile tedkik ve muayene edilmiş ise de mezkûr hastahânelerde icra kılınan ihtimâmâtdan hiç biri ciddî bir tesir husûle getirememiştir.

Dersââdet'de icra edilen müdâvât misillü el-hâletü hâzihî Bursa'da icra kılınmakda olan müdâvât da bu zâbitin ahvâlince bir salâh husûle getirememiş olup dûçâr olduğu hastalığın

istilzâm eylediği tedavi müddet-i kalîle zarfında icra olunmadığı takdirde bunun gayr-ı kâbil-i tedavi bir şekil iktisâb etmek tehlikesinde bulunduğu mûmâileyh tarafından bu kere Sefâret'e irsâl edilen mektubdan anlaşılmaktadır.

Ahvâl-i mezkûreye nazaran Sefâret Mülâzım Mousley'in hastalığının önüne geçilmek zâil olmazdan mukaddem bu hastalık için Londra'da te'sis edilmiş olan hususî müesseselerde icab eden tedavinin icra edilebilmesi için mûmâileyhin dahi İngiltere'ye iade edilecek zâbitân miyânına idhal edilmesi zımnında memurîn-i askeriyye nezdinde vesâit-i cemilede bulunulması zımnında yeniden Nezâret-i Celîle-i Hariciye'nin hissiyât-ı hayr-hâhânesine müracaat eyler.

HR. SYS, 2230/41_2

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Kalem numarası: 335

Umumî numara: 6395

Hususî numara: 1448

Tarih: 11 Haziran sene [1]334/[1]918

Hulâsa: Esir İngiliz zâbitânından Mousley'in iadesi.

Harbiye Nezâreti'ne

Üserâ Muamelât Şubesi'nin 1014 numarasını muhtevî 10 Kânûn-ı Sânî sene [1]334 tarihli tezkire-i âsafâneleri cevabıdır.

Gözlerinden rahatsızlığına mebnî berây-ı tedavi Dersaâdet'e celb edilen İngiliz üserâyı harbiyeden Mülâzım Mousley hakkında Haydarpaşa Hastahânesi emrâz-ı asabiyye mütehassısı tarafından verilen rapor üzerine karîben: Bursa Üserâ Garnizonu'na i'zâm kılınacağı Flemenk Sefâreti'ne tebliğ edilmiş idi.

Dersaâdet'de icra edilen müdâvât misillü Bursa'da yapılan müdâvât dahi mûmâileyhin ahvâlince salâh husûle getirememiş olup hastalığının istilzâm etdiği tedavi müddet-i kalîle zarfında icra olunmadığı suretde gayr-ı kâbil-i şifa bir şekil iktisâb etmek tehlikesinde bulunduğu mûmâileyh tarafından gönderilen mektubdan anlaşıldığı ve hastalığın önüne geçmek imkânı zâil olmazdan mukaddem bu hastalık için Londra'da te'sis edilmiş olan hususî müesseselerde tedavi edilebilmesi için mûmâileyhin dahi İngiltere'ye iade edilecek zâbitân

miyânına idhal edilmesi iltimasını ve bazı ifadâtı mutazammın Sefâret-i müşârun-ileyhâya bu kere cevaben alınan takrîrin tercümesi leffen tesyîr edildi. Mündericâtına nazaran ifa-yı iktizâsı menûtlı re'y-i devletleridir. Emr u fermân.

HR. SYS, 2230/41_3

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Kalem numarası: 5429-558

Tarih: 1 Eylül sene [1]334

*Hulâsa: İngiltere'ye iadesi iltimas olunan İngiliz
üserâdan Mülâzım Mousley.*

Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne

Üserâ Muamelât Şubesi'nin 9896 numarasını muhtevî 6 Ağustos sene [1]334 tarihli tezkire-i devletleri cevabıdır.

İngiltere'ye iade edilecek zâbitân miyânına idhali Flemenk Sefâreti'nden iltimas olunmakda olan İngiliz üserâ-yı harbiyyesinden Mülâzım Mousley hakkında sefârete tebligât-ı lâzıme-i cevabiyyede bulunulmak üzere Bern İtilâfnâmesi mücebince teşekkül edecek seyyar komisyon tarafından icra olunacağı bildirilen muayene neticesinden vakt ü zamanıyla malumât i'tâ buyurulması merhûn-ı himem-i aliyye-i âsafâneleridir. Emr u fermân.

HR. SYS, 2230/41_5

HR. MTV, 768/30

**OSMANLI DEVLETİ'NİN İTİLAFA DEVLETLERİNE SUNMUŞ OLDUĞU BARIŞ
TEKLİFİNE ESİR İNGİLİZ GENERALİ TOWNSHEND'İN DE KATILMASI**

Osmanlı Devleti'nin İtilaf Devletleri ile yürüttüğü barış görüşmelerine Osmanlı şehzadelerinden biri ile Osmanlı Devleti'nin elinde esir olarak bulunan İngiliz Generali Townshend'in de katıldığı hakkında

23 Ekim 1918

**Devlet-i Osmaniye
Posta ve Telgraf ve
Telefon Nezâreti
Mahrec: İstanbul
Numara: 15295**

Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne

İzmir'de Cosmos gazetesi

İtilâf-Türkiye arasında müzâkerât müsaid cereyândadır. Bütün nikâtda itilâf olmuşdur. Yalnız bir nokta hâlâ müzâkerededir. Bunda da anlaşılması yakında me'mûldür. Birkaç gün sonra mütâreke akdi emr-i vâki'dir. Müzâkerâta şehzâdelerimizden biri, esir General Townshend iştirâk ediyor. Şehrimizdeki Avusturyalılar yarın, Almanlar Cumartesi memleketlerine gidiyorlar. Mehâfilimiz Pazar'a kadar mütâreke akdini bekliyorlar. Sadrazam Kayseri, Bursa metropolidlerini kabûlünde meziyetlerini, vatanperverliklerini beğendiği Rumlara muhabbet-i mahsusa beslediğini onlara mümkün [mertebe] muâvenet [ve] himayede bulunacağını söylemiştir. Makriköy metropolidi patriğe isti'fâsını vermesini tavsiye, Beyoğlu piskoposu Siroz metropolidliğine intihâb edilmiştir.

Fî 23 Teşrîn-i evvel [1]334

Ahmed

HR. MTV, 768/30

خاصہ دامت برکاتہا

قلم مخصوص

— ۴۴ - ۴۸۲

—les: avi

هذه اسرار جديسة مخفية
بما ذكره الله كحقه

۵
رضیہ علیہ

دینو انج عظمیٰ
نصیبہ علیہ نقل ایہہ اولاً سیدہ آئینہ بہ ہند اسراہ حیدرہ اقتضایہ حیدرہ
اعلیٰ محلی ایہہ قوسوں استاری ویرینہ ہولاندہ سفارتہ انہی ایہہ اولیٰ قوسہ
سرفا ایخانہ افانہ ہند بیہی سائنہ تذکرہ شاوہہ رقم قوسہ انج
۱۴ ص ۷۷۷ ۱۵ تیرہ ص ۷۷۶
عظمیٰ

NUSAYBİN'DEN HALEP'E NAKLEDİLEN HİNT SAVAŞ ESİRLERİ

Nusaybin'den Halep'e nakledilen sekiz yüz altmış beş Hint savaş esirine çadır verilmesi

26 Ekim 1918

Bâb-ı Âlî

Daire-i Sadâret

Kalem-i Mahsus

Umumî: 340386

Hususî: 971

[Hulâsa:] Hind üserâ-yı harbiyyesine muktezî
çadırların i'tâsı hakkında

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Nusaybin'den Halep'e nakl edilmiş olan sekiz yüz altmış beş Hind üserâ-yı harbiyye-sine iktizâ eden çadırların i'tâsı mahallî İspanya konsolosunun iş'ârı üzerine Hollanda Sefâ-reti'nden iltimas edilmiş olduğundan serî'an icabının icrasına himmet buyurulması siyâkında tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

14 Muharrem [1]337 – 21 Teşrîn-i Evvel [1]334

Sadrazam ve Yâver-i ekrem

[İmza]

Ahmed İzzet

DH. EUM. 5. Şb, 86/58_1

Müsta'celdir

Dahiliye Nezâreti

Emniyet-i Umumîye Müdüriyeti

Tarih-i tebyîz: 26 Teşrîn-i Evvel sene [13]34

Nezâret-i Celîle'den

Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne

Nusaybin'den Halep'e nakl edilmiş olan sekiz yüz altmış beş Hind üserâ-yı harbiyyesi-ne iktizâ eden çadırların i'tâsı mahallî İspanya konsolosunun iş'ârı üzerine Hollanda Sefâ-reti'nden iltimas edildiğinde icra-yı icabı bâ-tezkire-i sâmiyye izbâr kılınmıştır. İfa-yı muktezâ-sı hususunun icab edenlere emir ve havale buyurulması bâbında.

DH. EUM. 5. Şb, 86/58_2

کتابخانه نظامی
امور عثمانیه
تاریخ
تک

۵

خلاصه :

کوة الاماره در تسليم اولانه انکیز
ضابطه نك فاجدى

مقرر مى گردد در فاجدى

مقصود هاجر كچه لريره

انکیزه فوج الاماره قوسير كنده النانه تقريده ۹۹ سالتيه تاريخه کوة الاماره ده انکیز ضابطه نك طرفه ماعربه عکديه عثمانيه
تسليم ايدويه فاجدى الاماره مى حکومت متوجه سات امينه بناء طلبه ايليه و بوابه لازم كننده سريعا تعليمات اعطه ايدريك فاجدى فوج الاماره
قوسير لك ممتدنه وقت و زره ده تسليم اوله ضيفك استعاض النامى الخمسه ايدى
بايعلى مقوده صادر لرليك بوابه دير كوى ده لاند ده موقع مذكورك تسليم بلا قيد و شرط وقوع بطره يا خود اربابه طريقي بر شرط
اضا لخمسه فقط ضابطه نك فاجدى حافظه ايدى كنده دارا كچه قيد ديج ايليه سريعا فاجدى الاماره النامى اتقا ايدى كچه ايليك و بيقه
مذكوره ده ضابطه نك فاجدى حافظه ايدى كنده صورته مخصوصه ده نصيح ايليه بوقيد حكومت نيه ايجويه مجبورى الرعايه بر شرط تسليم
ايدى كچه جدي موقع ميمون غرك حبه كنده انکیز ضابطه نك فاجدى نك انكس بوكا خالفه بر حركت اوليه كنده مذکور فاجدى الاماره مى لازم
كلمه كچه بيايه قلمكده مالى مرصه قصصانه دار مطالبات اعطى و شرائط تسليم تدار بانه موجود اولينى تقريده مومينك ايليك حقه
حبه نك حبه سجد ايدى استاء اوزريره وارد اولوده مذکور جوابه ده اتقى اردو حوب حبه سده تسليم ايجويه شرط و يا سده
موجودينه داره كچه قيد اولينى كچه مذکور ايدى كنده جزو تاملرى ايكاه حبه سده اليوم رسالته بولنايه ضابطه نك رضى قلمكده ايليك
۱۶ سالتيه ده بلا قيد و شرط تسليم اولينى افاره انكيزه رضى حبه تسليمه بانسانه جلال طاهر نك رضى قلمكده خليل باشا
ويريكى فقط تقريده اولانه نيات عكديه نه نك فاجدى الاماره اولينى بونظله باب و كچه عموم انکیز ضابطه نك فاجدى قلمكده طومر
اوليوب بولريك قلمكده ضابطه نك طرفه اما ايليكه انكيزه نك جزوى تصدده انکیز قلمكده الر كچه اولينى بيايه انكيزه اولينى بيايه
تفصيلات آتقه بظلال سالر نك محسن و كلاله نك كچه بوابه اتقا بويريله حبه قازك - مذکور فوج الاماره قوسير لك حوب و بيايه ايليك
اولونه - نك رعايه كچه ده نك نك واحد سايه قلمكده لريره وابسته ده اموزلايه حبه ده اولونك
۱۷ سالتيه و ۱۸ سالتيه

خارجي نك

KÛTÜ'L-AMÂRE'DE ESİR ALINAN İNGİLİZ SUBAYLARININ KILIÇLARI

29 Nisan 1916 tarihinde Kûtü'l-Amâre'de esir alınan İngiliz subayları tarafından Osmanlı askerlerine teslim edildiği iddia olunan kılıçların yapılan araştırmada; esir subayların kılıçlarının alındığına dair o günkü savaş bültenlerinde bir kayda rastlanılmadığı, kılıçların bir kısmının kendilerince imha edildiği bir miktar kılıcında Bağdat'taki silah deposuna gönderildiği fakat Bağdat'ın tahliyesi sırasında silah depolarının yakıldığı ve iddia ettikleri gibi Askerî Müze'de hiçbir İngiliz subayına ait kılıç bulunmadığı anlaşıldığından araştırmalara devam edileceği yolunda Mütâreke Komisyonu'ndaki İngiliz temsilcilere cevap verilmesi

18 Kasım 1919

Bâb-ı Âlî

Hariciye Nezâreti

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumîyesi

Hulâsa: Kûtü'l-Amâre'de teslim olunan İngiliz

zâbitânının kılınçları

Huzur-ı sâmî-i hazret-i Sadâret-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

İngiltere Fevkalâde Komiserliği'nden alınan takrîrde 29 Nisan sene [1]916 tarihinde Kûtü'l-Amâre'de İngiliz zâbitânı tarafından memurîn-i askeriyye-i Osmaniyyeye teslim edilen kılınçların iadesi hükûmet-i metbû'asının emrine binâen talep edilmiş ve bu bâbda lâzım gelenlere serî'an talimât i'tâ edilerek kılınçların Fevkalâde Komiserlik mümessiline ne vakit ve nerede teslim olunacağını iş'ârı iltimas olunmuş idi.

Bâbîâli hukuk müşavirlerinin bu bâbda verdikleri mütâlaanâmede mevki'-i mezkûrun teslimi bilâ-kayd ü şart vuku bulmuş yahud o[l] bâbda tarafeynce bir şartnâme imzalanmış fakat zâbitânın kılınçlarını muhafaza edeceklerine dair ona bir kayd derc edilmemiş ise kılınçların iade olunmaması iktizâ edeceği bi'l-aks vesika-i mezkûrede zâbitânının kılınçlarını muhafaza edecekleri suret-i mahsusada tasrîh edilmiş ise bu kayd Hükûmet-i Seniyye için mecburiyyü'r-riâye bir şart teşkil edeceği cihetle mevki'-i mebhûsün-anhın hîn-i tesellümünde İngiliz zâbitânının kılınçlarının alınması buna muhalif bir hareket olduğundan mezkûr kılınçların iadesi lâzım geleceği beyân kılınmağla mârrü'l-arz hususâta dair malumât i'tâsı ve şerâit-i teslime mütedâir bir sened mevcud olduğu takdirde suretinin irsâli

hakkında Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne sebk eden iş'âr üzerine vârid olan tezkire-i cevabiyede Altıncı Ordu Harb Cerîdesi'nde teslim için şart veya sened mevcudiyetine dair hiçbir kayd olmadığı gibi mezkûr ordu ile cüz' ü tâmları erkân-ı harblerinden el-yevm Dersaâdet'de bulunan zâbitânın dahi Kûtü'l-Amâre'nin 16 Nisan sene [1]332'de bilâ-kayd u şart teslim olunduğunu ifade etmekde ve hatta hîn-i teslimde bizzat General Townshend'in dahi kılıncını Halil Paşa'ya verdiğini fakat takdir olunan meziyyât-ı askeriyesine mebnî kılıncı iade olunduğunu, bununla beraber diğer bil-umum İngiliz zâbitânının kılınçları muntazaman toplatılmış olmayıp bunların kısm-ı a'zamı sahipleri tarafından imha edilmekle ancak pek cüz'î mikdarda İngiliz kılıncı ele geçmiş olduğunu beyân eylemekde oldukları bildirilmiştir. Tafsilat-ı ânîfeye nazaran meselenin Meclis-i Vükelâ'da tezekkürüyle bu bâbda ittihâz buyurulacak kararın –mezkûr Fevkalâde Komiserliğe cevab verilebilmek üzere- nezâret-i acizîye de tebliği müsaade-i sâmiyye-i fahîmânelerine vabestedir. Emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî Şaban sene [1]337 ve fî Mayıs sene [1]335

Hariciye Nâzırı

HR. SYS, 2565/8_4

Erkân-ı Harbiye-i Umumîye Dairesi

Şube: ()

Numara: 1785

18/9/[13]35

Mütâreke Komisyonu azâsından Erkân-ı Harb Kaymakam Kemal Bey'e

Kûtü'l-Amâre'de dûçâr-ı esâret olan İngiliz zâbitânına aid kılınçların iadesi musırrâne bir suretde te'kîd olunduğu 10/9/[13]35 tarihli raporunuzda bildirilmesine mebnî bu bâbdaki tedkikât ve muhaberât neticesi ber-vech-i zîr tebliğ olunur.

1- Daire-i Erkân-ı Harbiye'de mevcut harb cerîdeleri tedkik edildikde Kûtü'l-Amâre'de esir zâbitân kılınçlarının alındığına dair bir kayd bulunamamış ve ol zaman mahall-i mezkûrda bulunmuş olan bazı zâbitânımızın İngiliz zâbitânı kılınçlarının tesellüm edilmeyip kendileri tarafından imha olunduğunu ve ancak pek cüz'î İngiliz kılıncı ele geçtiğini beyân

eylemesi üzerine keyfiyet Nezâret-i Celîle'den fî () tarih ve 992 numaralı tezkire-i cevabiye ile Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne izbâr kılınmışdı.

2- Keyfiyetin Mütâreke Komisyonunca takib edilmesi üzerine tekrar tahkikâta başlanmış ve Kûtü'l-Amâre'nin hîn-i istirdâdında orada bulunup işden az çok malumâtdâr olması lâzım gelen zevâtdan isti'lâm-ı keyfiyet edilmiştir. Bunlardan tahrîran vârid olan cevaplarda dahi mezkûr kılınçlar hakkında adem-i malumât beyân edilmekde olup yalnız ol vakit Ordu Harekât-ı Harbiyye Şubesi müdürü olan zâtın cevabında bir mikdar İngiliz zâbit kılıncının Bağdad'daki esliha debboyuna gönderildiğini hatırladığı ve bi'l-âhare bunların ne olduğunu bilmeyip ancak Bağdad'ın tarafımızdan hîn-i tahliyesinde mühimmât ve esliha depolarının orduca ihrâk etdirilmiş olduğu bildirilmektedir.

3- Tarafınızdan verilen raporlardan birinde İngiliz zâbit kılınçlarının Dersaâdet'de teşhir edilmiş olduğundan da bahs edilmesine mebnî Askerî Müze Müdüriyeti'nden dahi malumât talep edilmişse de Müze'ye İngiliz kılıncı namıyla hiçbir şey verilmemiş olduğu mezkûr Müze Müdüriyeti'nden cevaben bildirilmiştir.

4- Nezâretce İngiliz zâbitân kılınçlarının buldurulmasında her vasıtaya müracaatla çalışılmakda olduğunun ve bu bâbda malumâta destres olunursa onun da bildirileceğinin tebliği mütemennâdır.

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi

Ferik

Fuad

HR. SYS, 2565/8_13

[illegible]

DÖRT MÜSLÜMAN ESİRİN OSMANLI TABİİYETİNE KABULÜ

Eskişehir Üserâ Garnizonu'nda bulunan dört Müslüman esirin Osmanlı tâbiyetine kabul edilmesi

10 Ocak 1918

**Dahiliye Nezareti Aşâir ve
Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi**

Fî 10 Kânûn-ı Sâni sene [1]334

*Hulâsa: Üserâ-yı İslamiye'den dört neferin
tesciline dair*

Dahiliye Nazırı Vekili Cemal Paşa hazretleri namına Müdür-i umumi Hamdi Beyefendi tarafından Eskişehir Mutasarrıfı Zekai Beyefendi'ye tahrirât

Eskişehir Üserâ Garnizonu'nda bulunup memâlik-i Osmaniyye'de tavattun arzusunu izhâr eylemelerine binâen bi'l-istîzân tâbiyet-i Osmaniyye'ye kayd ve kabulüne irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî şeref-müte'allik eden merbût pusulada esamisi muharrer dört nefer esirin alınan arzuhâl ve taahhüd senedi leffen irsâl kılınmış olmakla eşhâs-ı mebhûsenin mahâll-i iskânlarında bi't-tescil yedlerine tezkire-i Osmaniyye'lerinin i'tâsıyla evrak-ı mürselelerin iadesi babında

BCA, 272. 11. 12. 35. 19

عقد - مکتوب رقم ۱۰
۲۲/۱۰/۱۰

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

مکتوبه عدیه محومه -

عَمَلِیَّاتِ الدَّیْنِ
مَیْمُونَةُ الدَّیْنِ

شبه

نومرو

اكتیه اسراغیه برتوده بولغان هندی سلم اسرای ویدیه شیخ عبدالحق - شیخ عبدالحق - شیخ عبدالحق
تابعه اسراغیه برتوده بولغان هندی سلم اسرای ویدیه شیخ عبدالحق - شیخ عبدالحق - شیخ عبدالحق
نظام ایستاد ایضا وایضا معتمد بیورلر هیا اولور

مکتوبه
مکتوبه

۲۰۴۰۰

اكتیه اسراغیه برتوده بولغان هندی سلم اسرای ویدیه شیخ عبدالحق - شیخ عبدالحق - شیخ عبدالحق
تابعه اسراغیه برتوده بولغان هندی سلم اسرای ویدیه شیخ عبدالحق - شیخ عبدالحق - شیخ عبدالحق
نظام ایستاد ایضا وایضا معتمد بیورلر هیا اولور

نابینت تبریزی
۵۶۴۵۸

مکتوبه

272	11	12	35	1
-----	----	----	----	---

**HİNT ESİR ŞEYH ABDULGAFFAR BİN ŞEYH
SADULLAH'IN OSMANLI TABİİYETİNE KABULÜ**

Eskişehir Üserâ Garnizonu'nda bulunan Hintli müslim harb esiri Şeyh Abdulgaffar bin Şeyh Sadullah'ın Osmanlı tabiiyetine kabulü

12 Ocak 1918

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu

Başkumandanlığı Vekâleti

Şube: 6

Numara: 9482

Galata Merkez Rıhtım Hanı

15.10.[13]33

Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi'ne

Eskişehir Üserâ Garnizonu'nda bulunan Hindli müslim üserâ-yı harbiyeden Şeyh Abdulgaffar [bin] Şeyh Sadullah'ın terk-i tâbiyetle memâlik-i Osmaniyye'de tavattun arzusunda bulunduğu dair verilip melfûfen mütekaddim istid'â ve taahhüd senedine nazaran icabının ifâ ve inbâsına müsaade buyurulması rica olunur.

Menzil Müfettiş-i Umumisi Vekili

Erkân-ı Harbiye Reisi

Kaymakam

[İmza]

30400

Eskişehir Üserâ Garnizonu'nda bulunan Hindli müslim üserâ-yı harbiyeden Şeyh Abdulgaffar bin Şeyh Sadullah nam kimsenin terk-i tâbiyet eylediğine dair i'tâ etmiş olduğu arzuhâl ve taahhüd senedi merbûtan irsâl kılınmış olmakla merkûmun 30 Mart sene [1]332 tarihli tahrirât-ı umumiye ahkâmına tevfiikan muamele-i telsîkiyesi ifâ ve ikmal olunmak üzere iktizâ eden irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî istihsâl ve tebliğine delâlet olunması ricasıyla Hariciye Nezaret-i Celîlesi Tâbiyet Kalemi Müdüriyet-i Aliyyesi'ne tevdî' kılındı.

Fî 23 Teşrîn-i Evvel sene [1]333

Tâbiyet Numarası: 56458

Mühür

Dahiliye Nezareti Aşâir ve Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi

BCA, 272. 11. 12. 35. 1

Devâir-i Müteferrikası

450

Mebhûsün anı üserâ-yı İslamiyeden Hindli Şeyh Abdulgaffar bin Şeyh Sadullah'ın tel-sîk ve tescili hususuna 3 Rebûlevvel sene [1]336 ve 18 Kânûn-ı Evvel sene [1]333 tarihinde irâde-i seniyye şeref-sudûr buyurulduğu 20 Kânûn-ı Evvel sene [1]333 tarih ve 254 rakamlı tezkire-i sâmiye ile emir ve tebliğ buyurulmuş olduğundan ol-vechile muktezâsının ifâ edilmek ve ikmal muamelesinden sonra dosyasında li-ecli'l-hıfz yine iade buyurulmak üzere işbu tezkire ma'a merbûtât Aşâir ve Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi'ne tevdi' kılındı.

Fî 6 Kânûn-ı Sâni sene [1]334

**Tâbiyet Müdürü
Refik**

BCA, 272. 11. 12. 35. 1_4

**Dahiliye Nezareti Aşâir ve Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi
Tarih: Fî 12 Kânûn-ı Sâni sene [1]334**

Dahiliye Nazırı Vekili Cemal Paşa hazretleri namına Müdür-i umumi Hamdi Beyefendi tarafından Eskişehir Mutasarrıfı Zekai Beyefendi'ye tahrirât

Hulâsa:

Üserâ-yı İslamiye'den Hindli Şeyh Abdulgaffar'ın tesciline dair

Eskişehir Üserâ Garnizonu'nda bulunup memâlik-i Osmaniyye'de tavattun arzusunda bulunmasına binâen bi'l-istîzân tâbiyet-i Osmaniyye'ye kayd ve kabulüne irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî şeref-müte'allik eden üserâ-yı İslamiye'den Hindli Şeyh Abdulgaffar bin Şeyh Sadullah'ın i'tâ eylemiş olduğu arzuhâl ve taahhüd senedi leffen irsâl kılınmakla mahall-i iskânında bi't-tescil yedine tezkire-i Osmaniyye'sinin i'tâsıyla evrak-ı mürselenin iadesi bâbında.

BCA, 272. 11. 12. 35. 1_1

Bursa Hintli Esirler Garnizonu
Birinci Dünya Harbi Albümü: 11/147
Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik
Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı Arşivi

عَمَّا لِي فِي كِتَابِي

ما شرفوا نبي الله صلى الله عليه وآله وسلم

٢٠

خومرو

7972

eris für nicht

بروسه عا برزنده بدو نامه ابراهیمیه دره صفایه اوغنی خیا آمدید ، نزل تا بقیمه مالک محلی ده نوطه دره دره
بولنگه از وریدی است عا و تهر سده لغت تقیم قلم . اینجا به برآه اول ایضا و اینست معه جوهره رجا و نور و اینست
امروا ده لغت مدره لاکه
۱۶

مردان فقیر و عیال و یتیم

۱۶۰۰

قَصَصُ

25

7

11

19

2

100

**ESİR SAFİYULLAH OĞLU ZİYAEDDİN'İN OSMANLI
TABİİYETİNE KABULÜ**

Bursa Üserâ Garnizonu'nda bulunan müslüman esirlerden Safiyullah oğlu Ziyaeddin'in Osmanlı tabiiyetine kabulüne dair

12 Ocak 1918

**Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 6
Numara: 6963**

Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi'ne

Atûfetli efendim hazretleri

Bursa Garnizonu'nda bulunan üserâ-yı İslamiye'den Safiyullah oğlu Ziyaeddin'in, terk-i tâbiyetle memâlik-i Osmaniyye'de tavattun arzusunda bulunduğu dair verdiği istid'â ve taahhüd senedi leffen takdim kılınmıştır. İcabının bir an evvel ifâ ve inbâsına müsaade buyurulması rica olunur ol bâbda emr u irâde hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 16 Ağustos sene [1]333.

**Menzil Müfettiş-i Umumisi emriyle
Erkân-ı Harbiye Reisi
Kaymakam
[İmza]**

BCA, 272. 11. 12. 35. 18_3

Devâir-i Müteferrikası**302****Aşâir ve Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi****Tarih [20 Ağustos 1333] vürûdu****İskan Şubesi Evrak Numarası: 1986/18692**

Bursa Garnizonu'nda bulunan üserâ-yı İslamiyeden Safiullah oğlu Ziyaeddin'in terk-i tâbiyet eylediğine dair i'tâ etmiş olduğu arzuhâl ve taahhüd senedi merbûtân irsâl kılınmış olmakla merkûmun 30 Mart sene [1]332 tarihli tahrirât-ı umumiye ahkâmına tevfi kan muamele-i telsikiyeleri ifa ve ikmal olunmak üzere iktizâ eden irâde-i seniyye-i cenâb-ı Pa-dişahînin istihsâl ve tebliği ricasıyla Hariciye Nezaret-i Celîlesi Tâbiyet Kalemi Müdüriyet-i Aliyyesi'ne takdim kılındı.

Fî 23 Ağustos sene [1]333**[Mühür]****[İmza]**

*

Tâbiyet Müdüriyeti'ne fî 26/8 [13]33**Tâbiyet Numarası: 55717****İskan Şubesi Evrak Numarası: 92**

Metn-i tezkirede mebhûsün anı üserâ-yı İslamiye'den Safiullah oğlu Ziyaeddin'in tel-sîk ve tescili hususuna 3 Rebûlevvel sene [1]336 ve 18 Kânûn-ı Sâni sene [1]333 tarihinde irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî şeref-sudur ettiği 20 Kânûn-ı Evvel sene [1]333 tarih ve 254 rakamlı tezkire-i sâmiye ile emir ve tebliğ buyurulmuş olmakla ol vechile muktezâsı ifâ edilmek ve ikmal muamelesinden sonra ale'l-usul dosyasında li-ecli'l-hıfz yine iade buyurulmak üzere işbu tezkire merbûtâtıyla birlikde Aşâir ve Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi'ne tevdi kılındı

Fî 6 Kânûn-ı Sâni sene [1]334**Tâbiyet Müdürü****Refik****BCA, 272. 11. 12. 35. 18_2**

**Dahiliye Nezareti Aşâir ve
Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi
Tarih: Fî 12 Kânûn-ı Sâni sene [1]334**

Dahiliye Nazırı Vekili Cemal Paşa hazretleri namına Müdür-i umumi Hamdi Beyefendi tarafından Hüdavendigâr Valisi İsmail Hakkı Beyefendi'ye tahrirât

Hulâsa:

*Üserâ-yı İslamiye'den Safiyullah oğlu
Ziyaeddin'in tesciline [dair]*

Bursa Üserâ Garnizonu'nda bulunup Memâlik-i Osmaniyye'de tavattun arzusunu izhâr eylesine binâen bi'l-istîzân tâbiyyet-i Osmaniyye'ye kayd ve kabulüne irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî şeref-müte'allik eden üserâ-yı İslamiye'den Safiyullah oğlu Ziyaeddin'in i'tâ eylemiş olduğu arzuhâl ve taahhüd senedi leffen irsâl kılınmakla mahall-i iskânında bi't-tescil yedine tezkire-i Osmaniyye'sinin i'tâsıyla evrak-ı mürselenin iadesi bâbında.

BCA, 272. 11. 12. 35. 18_1

DEVLET ARŞİVLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

۷۱
۲۰۰۴
ناقصه ایستادگی قیام قوتی طبعاً ایستادگی بر سر ده لکندید و کا لکندید مسافرت بقیه لکندید و مدد ایستادگی قیام قوتی
میل نایب علی محمدی القایند و انکیزا سرانده حیدر احمد و محمد عبدالمجید طرغنده و علی ۵۷ میل نایب علی محمدی القایند
و اخذت فیه جید سند و ادب و بیخ و خریات محمدی ۵۱۴ میل نایب علی محمدی القایند و ۵۸۸۷ میل نایب علی محمدی القایند
عبد و لوتیا لکندید و قنایه مشایخ ایستادگی قیام قوتی طبعاً ایستادگی بر سر ده لکندید و کا لکندید مسافرت بقیه لکندید و مدد ایستادگی قیام قوتی
نایب و ۷۷۶ میل نایب علی محمدی القایند و توفیقاً مولا الیه و توفیقاً نایب علی محمدی القایند و ۵۸۸۷ میل نایب علی محمدی القایند
اداره لکندید و اجرا اولیفته و صکره توفیقاً نایب علی محمدی القایند و توفیقاً مولا الیه و توفیقاً نایب علی محمدی القایند و ۵۸۸۷ میل نایب علی محمدی القایند
اولیفته و ایستادگی قیام قوتی طبعاً ایستادگی بر سر ده لکندید و کا لکندید مسافرت بقیه لکندید و مدد ایستادگی قیام قوتی
کندید و لکندید و ایستادگی قیام قوتی طبعاً ایستادگی بر سر ده لکندید و کا لکندید مسافرت بقیه لکندید و مدد ایستادگی قیام قوتی
میل نایب علی محمدی القایند و اولیفته و ایستادگی قیام قوتی طبعاً ایستادگی بر سر ده لکندید و کا لکندید مسافرت بقیه لکندید و مدد ایستادگی قیام قوتی
عوم لکندید و ایستادگی قیام قوتی طبعاً ایستادگی بر سر ده لکندید و کا لکندید مسافرت بقیه لکندید و مدد ایستادگی قیام قوتی
اولیفته و ایستادگی قیام قوتی طبعاً ایستادگی بر سر ده لکندید و کا لکندید مسافرت بقیه لکندید و مدد ایستادگی قیام قوتی
ایستادگی قیام قوتی طبعاً ایستادگی بر سر ده لکندید و کا لکندید مسافرت بقیه لکندید و مدد ایستادگی قیام قوتی
ایستادگی قیام قوتی طبعاً ایستادگی بر سر ده لکندید و کا لکندید مسافرت بقیه لکندید و مدد ایستادگی قیام قوتی

۱۱
۱۳
۴۵
۱۵
۲۷۲

۲۷۲ ۱۱ ۱۳ ۴۵ ۱۵

**BURSA'DA HİNDİLER DERGÂHI'NDA MİSAFİR OLARAK
BULUNAN İNGİLİZ ESİRİ ABDURRAHMAN OĞLU
ABDULKERİM'İN NÜFUS İŞLEMLERİ**

Bursa'da Hindiler Dergâhı'nda misafir olarak bulunan İngiliz esiri Abdurrahman oğlu Abdulkерim'in nüfusa kaydının, kararname gereği olarak İngiltere ile yapılacak sulh antlaşmasının kesinleşmesinden sonraya bırakılması

27 Mart 1919

**Numara
Kayd 71
Derkenar 202**

Tâbiyet-i Osmaniyye'ye kayd ve kabulünü talep eden Bursa'da Hindîler Dergâhı'n-da misafireten mukim Hindistan'ın Madras Kasabası'nın Çil Pazar Mahallesi ahalisinden ve İngiliz üserasından Abdurrahman oğlu Abdulkерim tarafından mu'tâ 7 Kânûn-ı Sâni sene [1]335 tarihli istid'âname Dahiliye Nezaret-i Celîlesi'nin ol bâbda mübellîğ tahrirât-ı umumiyesi mucebince 13 Kânûn-ı Sâni sene [1]335 tarih ve 28587/56 numaralı tahrirât-ı aliyye-i vilâyet-penâhîlerine leffen nezaret-i müşârunileyhâya tesyâr kılınmış idi. Cevaben şeref-vârid olan tahrirât-ı aliyyede 9 Kânûn-ı Evvel sene [1]334 tarih ve 776 numaralı tahrirât-ı umumiyyeye tevfiķan mûmâileyhden taahhüdname alınarak muamelesinin ikmâli ile Nüfus ve Muhacirîn idarelerince kaydı icra olunduktan sonra taahhüdnamesiyle evrak-ı müteferri'a-sının Tâbiyet Kalemi'ne berây-ı tevdi' irsâli emr u iş'âr olunmakda ise de 26 Ağustos sene [1]334 tarih ve 29628/720 numaralı Dahiliye Nezaret-i Celîlesi'nden mevrûd tahrirât-ı aliyyede kendileriyle henüz akd-i musâlaha edilmemiş olan devletlere mensub üserâ-yı harbiyenin muamele-i telsîkiyelerinin akd-i sulh zamanına ta'likî emr u iş'âr olunduğu gibi bu tarzda muamele ifasını müeyyed olarak müteâkiben tebliğ buyurulan tahrirât-ı umumiyeler mündericâtına nazaran da üserânın akd-i sulhdan evvel muamele-i telsîkiyelerinin ifa edilmemesi ve ancak asker firarisi oldukları anlaşılanların mülteci sıfatıyla muamele-i tesciliyelerinin ifası lâzım geleceği emr u tasrîh edilmekde olmasına nazaran esir-i mûmâileyhin emr u iş'âr-ı vâki dairesinde tescili lâzım gelip gelmeyeceği hususunun tekrar nezaret-i müşârunileyhâdan istîzân buyurulması mütevakkıf-ı re'y-i sâmi-i vilâyet-penâhîleridir ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir

Fî 9 Mart sene [1]335

**Mühür
İmza**

BCA, 272. 11. 13. 45. 15_2

Hüdavendigâr Vilâyeti**Mektubî Kalemi****Umumi 29704****Hususî 299***Dahiliye Nezaret-i Celîlesi'ne*

Devletli efendim hazretleri

Aşâir ve Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi'nden muharrerem vârid olan 29 Kânûn-ı Sâni sene 1335 tarih ve 34764/85 numaralı tahrirât-ı aliyye-i nezaret-penâhîleri cevabıdır

Tâbiyet-i Osmaniyye'ye kayd ve kabulünü talep eden Bursa'da Hindîler Dergâhı'nda misafireten mukim Hindistan'ın Madras Kasabası'nın Çil Pazar Mahallesi ahalisinden ve İngiliz üserasından Abdurrahman oğlu Abdulkerim'in keyfiyet-i tescili hakkında Umûr-ı Hukukiye Müdüriyeti'nden muharrer derkenarın sureti leffen takdim kılınmakla mündericâtına nazaran iktizasının tayin ve iş'ârına müsaade buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir

Fî 10 Cemâziyelâhir sene 1337 ve fî 13 Mart sene 1335

Hüdavendigâr Valisi**İmza****Ebubekir Hazım****272. 11. 13. 45. 15_3**

Dahiliye Nezareti Aşâir ve Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi**Fî 27 Mart sene [1]335***Dahiliye nazırı namına Müdür-i Umumi Hamdi Beyefendi hazretlerinden**Hüdavendigâr Vilâyeti'ne tahrirât**Hulâsa: Hindli Abdurrahman oğlu
Abdulkerim'in tesciline dair*

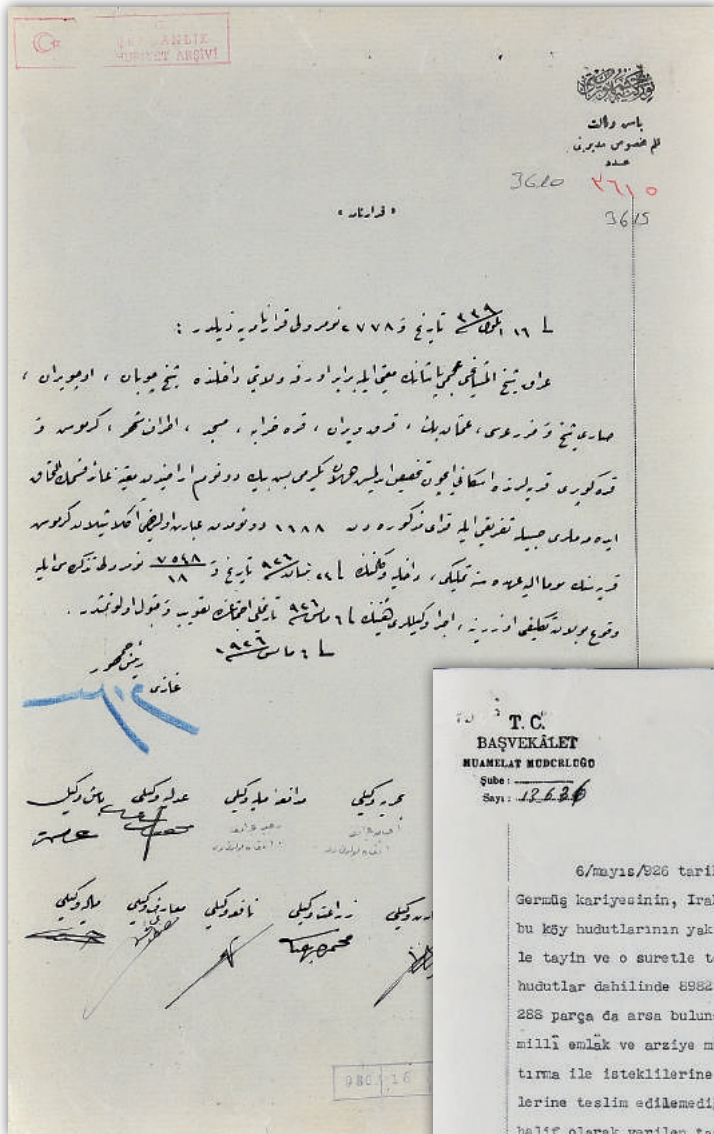
13 Mart sene [1]335 tarih ve 29704/299 numara tahrirât-ı aliyyeleri cevabıdır

Tâbiyet-i Osmaniyye'ye kayd ve kabulünü istid'â edenlerin esna-yı muharebede asâkir-i Osmaniyye tarafından esâret suretiyle elde edilmeyip Ordu-yı Hümâyûn'a firaren iltica ve memâlik-i Osmaniyye'de tavattun arzusunu izhâr eden kesândan oldukları tebeyyün eylediği takdirde bu gibilerin ilticaen gelen diğer muhacirîn-i müslime gibi ol bâbdaki nizamname ve evâmîr mübelliğâ ahkâmına tevfikân şimdiden tescilleri icra edilemese de firar suretiyle dehâlet etmeyip de ordu-yı Osmanî'ce esir edilmiş olanların kabul-ı tâbiyetlerinin sulh-ı kat'î muahedenamesinin yevm-i teatisine ta'likî Meclis-i Hass-ı Vükelâ kararı iktizâsından olmakla mevzû' bahis Hindli Abdurrahman oğlu Abdulkerim hakkında da ol bâbda muamele olunması babında

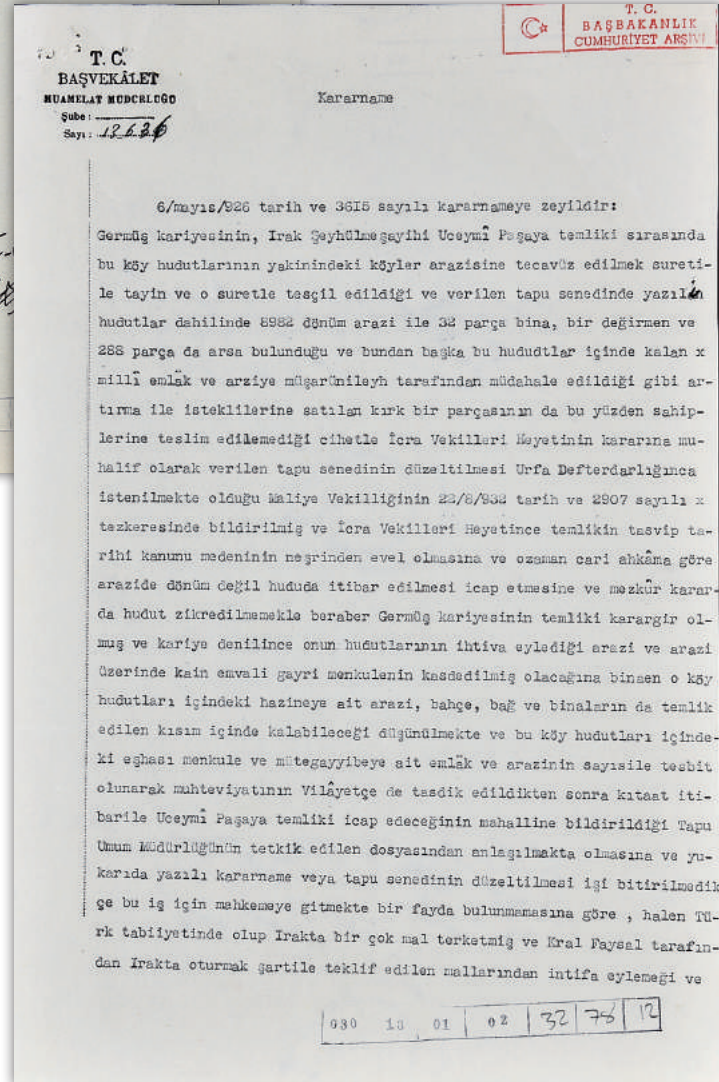
BCA, 272. 11. 13. 45. 15_1

Kûtü'l-Amâre'de esir alınıp 1918'de serbest bırakılan Hintli askerler memleketlerine gitmek için gemiye binerken

BCA, 30. 18. 01. 01. 19. 33. 15

BCA, 030.13.01.02.32.78_12

**UCEYMI PAŞA'YA URFA VİLAYETİ DAHİLİNDE
ARAZİ TAHSİSİ**

Irak kralı Faysal tarafından Irak'ta oturmak şartıyla teklif edilen malları ve ayan azalığını reddedip Irak'ta bir çok mal terkederek Türk tabiiyetine geçen Uceymi Paşa'nın I. Dünya Harbi/Irak Cephesi günlerinde gösterdiği büyük yararlılıklardan dolayı Urfa Vilayeti dahilinde arazi verilmesi

6 Mayıs 1926 / 19 Aralık 1932

**Türkiye Cumhuriyeti
Başvekalet
Kalem-i Mahsus Müdüriyeti
Aded
3615**

Kararname

Fi 16 Eylül sene [1]339 tarih ve 2778 numaralı kararnameye zeyldir:

Irak Şeyhü'l-Meşâyih Uceymi Paşa'nın maiyeti ile beraber Urfa Vilayeti dahilinde Şeyhçoban, Üçviran, Sarışeyh ve mezraası, Osmanbey, Kırkviran, Karaharabe, Mescid, Etraf-ı Şehir, Germüş ve Karaköprü karyelerinde iskanı için tahsis edilmiş olan yirmi beş bin dönüm araziden maiyetine aid kısmın iltihak edememeleri hasebiyle tefrîki ile karar-ı mezkûreden 1688 dönümden ibaret olduğu anlaşılan Germüş karyesinin mûmâileyh uhdesine temliki, Dahiliye Vekaleti'nin fi 24 Nisan sene [1]926 tarih ve 7548/18 numaralı tezkiresi ile vukubulan teklifi üzerine, İcra Vekilleri Heyeti'nin fi 6 Mayıs sene [1]926 tarihli ictimâ'ında tasvib ve kabul olunmuşdur.

Fî 6 Mayıs sene 1926

**Reis-i Cumhur
[Gazi Mustafa Kemal]
[İcra Vekilleri Heyeti'nin imzaları]**

BCA, 30. 18. 01. 01. 19. 33. 15

**T. C.
BAŞVEKÂLET
MUAMELÂT MÜDÜRLÜĞÜ**

Sayı: 13636

Kararname

6/Mayıs/926 tarih ve 3615 sayılı kararnameye zeyildir:

Germüş Karyesi'nin, Irak Şeyhü'l-Meşâyihi Uceymî Paşa'ya temlikî sırasında bu köy hudutlarının yakınındaki köyler arazisine tecavüz edilmek suretiyle tayin ve o suretle tescil edildiği ve verilen tapu senedinde yazıldığı hudutlar dahilinde 8982 dönüm arazi ile 32 parça bina, bir değirmen ve 288 parça da arsa bulunduğu ve bundan başka bu hudutlar içinde kalan millî emlak ve araziye Müşârunileyh tarafından müdahale edildiği gibi artırma ile isteklilerine satılan kırk bir parçasının da bu yüzden sahiplerine teslim edilemediği cihetle İcra Vekilleri Heyeti'nin kararına muhalif olarak verilen tapu senedinin düzeltilmesi Urfa Defterdarlığı'nca istenilmekte olduğu Maliye Vekilliği'nin 23/8/[1]932 tarih ve 2907 sayılı tezkeresinde bildirilmiş ve İcra Vekilleri Heyeti'nce temlikin tasvip tarihi kanunu medenin neşrinden evvel olmasına ve o zaman cari ahkâma göre arazide dönüm değil hududa itibar edilmesi icap etmesine ve mezkûr kararda hudut zikredilmemekle beraber Germüş karyesinin temlikî karargir olmuş ve karye denilince onun hudutlarının ihtiva eylediği arazi ve arazi üzerinde kain emvali gayri menkûlenin kasedilmiş olacağına binaen o köy hudutları içindeki hâzineye ait arazi, bahçe, bağ ve binaların da temlik edilen kısım içinde kalabileceği düşünülmekte ve bu köy hudutları içindeki eşhası menkûle ve mütegayyibeye ait emlâk ve arazinin sayısıyla tesbit olunarak muhteviyatının Vilayetçe de tasdik edildikten sonra kıtaat itibarıyla Uceymî Paşa'ya temlikî icap edeceğinin mahalline bildirildiği Tapu Umum Müdürlüğü'nün tetkik, edilen dosyasından anlaşılmakta olmasına ve yukarıda yazılı kararname veya tapu senedinin düzeltilmesi işi bitirilmedikçe bu iş için mahkemeye gitmekte bir fayda bulunmamasına göre, halen Türk tabiiyetinde olup Irak'ta, bir çok mal terketmiş ve Kral Faysal tarafından Irak'ta oturmak şartıyla teklif edilen mallarından intifa eylemeği ve Ayan azalığını reddeylemiş olması hasebiyle talebinin kabulü muvafık olacağı Büyük Erkanı Harbiye'ce bildirilen Müşârunileyhin arazisi hakkında bir karar verilmesi istenilmiştir.

Bu iş İcra Vekilleri Heyeti'nin 19/12/[1]932 toplantısında görüşülerek eşhası müslime ve evkafa ait olanlar hariç olmak üzere temlik muamelesinin adı geçen köy içindeki arazi ve emlâke de şamil olduğu kararlaştırılmıştır.

19/12/[1]932

**Reis-i Cumhur
[Gazi Mustafa Kemal]
[İcra vekilleri Heyeti'nin imzaları]**

BCA, 030.13.01.02.32.78_11, 12

Irak Cephesi ve Kût'ül-Amâre Zaferi'nde
büyük yararlılıkları görülen
Irak Şeyhü'l-Meşâyihi Uceymi Paşa

Türkiye'de ikamet ettiği
günlerde Uceymi Paşa

Bu şehitliğin imarı ve idaresi için aşağıdaki esasların hemen temini lâzımdır:

- 1- Şehitlik etrafına divar inşası;
- 2- Mevcut abidenin tamiri;
- 3- Bekçi tayini;
- 4- Şehitlikte vucude getirilecek bahçenin su bedeli.

Divar ve abidenin masraflarını kefir için Kut-ül-Amara ya Bağdat'tan bir mühendis gönderilmesi lâzımgelmekte olduğu için bu masraflar acilen tahakkuk ettirilmesi lâzımdır.

Bu hususların Millî Müdafaa Vekaleti Celilesine bildirilmesini istirham ederim Efendim.

Bağdat Elçisi

Bağdat Elçiliğinden alınan 14/5/1933 tarihli ve 151 numaralı tahrirat sureti

Kut-ül-Amara'daki Türk Şehitliğinin Türkiye devleti namına temlik ve ferag muamelesi ikmal edilmiş ve kayriyet Irak Hariciye Vezaretinin bir tahriri ile Elçiliğimize bildirilmiş ve bu husustaki Meclisi Vüzere kararla iradeyi krali suretleri gönderilmiştir.

Menzur karar ve irade suretlerinin tercümelari böylece olarak takdim kılınmıştır.

Bu şehitlik arazisi 7988 muraab metro mesafesinde olup Kut-ül-Amara çeyhlerinden ve egrafından Rebia Emiri Ali-El-Emir tarafından Türkiye ye hibe edilmiştir.

Irak kanunları bir ferdin Şecesi bir devlete doğrudan doğruya arazi terk etmesine müsait olmadığı cihetle, ferag muamelesini kanuna uydurmak üzere, arazi sahibi Ali-Emir, şehitlik arazisini Irak hükümetine hibe etmiş ve Irak hükümeti de kendi arazisi imiş gibi, o araziye hibe temlik eylemiştir.

Arazinin asıl sahibi Rebia Emiri Ali-El-Emir'in Türkiye ye ve Türklere karşı göstermiş olduğu bu samimi muhabbet ve merbutiyeti, teşekkür ve takdire pek ziyade layık olduğu cihetle, kendisine hükümetimiz namına bir takdimname gönderilmesi ve kendisine münasip derecede bir Hilâlihammer madalyası ile teltifi muvafık olacağı fikrindeyim.

Umumi harpta Kut-ül-Amara muhasarəsi ve muvaffakiyeti, millî ve askeri mefahimizden olduğu cihetle, daha o zaman ordumuz tarafından bu şehitlik arazisi dahilinde bir abide inşa edilmiş idi. Bu abide, bu gün ehemmiyetli temire muntaktır.

Şehitlik bugün artık bize temlik edilmiş olmak itibarıyla anın muhafazası ve imarı, bizim için, millî, askeri bir şeref borcu olmaktadır. Bahusus anın kargısında namur ve muntazam bir İngiliz mezarlığı bulunması bizi seven halk arasında mukayyeseyi aleyhimize olarak tebarük ettirmeye sebep olduğu için bu şehitliğin hemen imarına tegebbüs etmek acil bir zaruret ve bir vazifedir.

-5-

030 10 259 744 7

KÛTÜ'L-AMÂRE'DEKİ TÜRK ŞEHİTLİĞİ

Kûtü'l-Amâre'deki Türk Şehitliği'nin bakım onarım ve yeniden düzenlemesi ile araziyi Türk devletine verilmek üzere hibe eden Rebia Emiri Ali-El-Emir'in bir takdirname ve Kızılay madalyası ile taltifine dair

20 Aralık 1935

Bağdat Elçiliği'nden alınan 14/5/933 tarihli ve 15L numaralı tahrirat sureti

Kûtü'l-Amâre'deki Türk Şehitliğinin Türkiye devleti namına temlik ve ferağ muamelesi ikmal edilmiş ve keyfiyet Irak Hariciye Nezâreti'nin bir tavrı ile Elçiliğimize bildirilmiş ve bu husustaki Meclisi Vüzera kararıyla irade-i krali suretleri gönderilmiştir.

Mezkur karar ve irade suretlerinin tercümeleri bağı olarak takdim kılınmıştır.

Bu şehitlik arazisi 7988 murabba metro mesahasında olup Kûtü'l-Amâre şeyhlerinden ve eşrafından Rebia Emiri Ali-El-Emir tarafından Türkiye'ye hibe edilmiştir.

Irak kanunları bir ferdin ecnebi bir devlete doğrudan doğruya arazi terk etmesine müsaade olmadığı cihetle, ferağ muamelesini kanuna uydurmak üzere, arazi sahibi Ali-Emir, şehitlik arazisini Irak hükümetine hibe etmiş ve Irak Hükümeti de kendi arazisi imiş gibi, o araziye bize temlik eylemiştir.

Arazinin asıl sahibi Rebia Emiri Ali-El-Emir'in Türkiye'ye ve Türklere karşı göstermiş olduğu bu samimî muhabbet ve merbûtiyeti, teşekkür ve takdire pek ziyade layık olduğu cihetle, kendisine hükümetimiz namına bir takdirname gönderilmesi ve kendisine münasip derecede bir Hilâl-i Ahmer madalyası ile taltifi muvafık olacağı fikrindeyim.

Umumi harpte Kûtü'l-Amâre muhasarası ve muvaffakiyeti, millî ve askeri mefahirimizden olduğu cihetle, daha o zaman ordumuz tarafından bu şehitlik arazisi dahilinde bir abide inşa edilmiş idi.

Bu abide, bu gün ehemmiyetli tamire muhtaçtır.

Şehitlik bugün artık bize temlik edilmiş olmak itibarıyla anın muhafazası ve imarı, bizim için, millî, askeri bir şeref borcu olmuştur. Bhusus anın karşısında mamur ve muntazam bir İngiliz mezarlığı bulunması bizi seven halk arasında mukayase-i aleyhimize olarak tebarüz ettirmeye sebep olduğu için bu şehitliğin hemen imarına teşebbüs etmek acil bir zaruret ve bir vazifedir.

Bu şehitliğin imarı ve idaresi için aşağıdaki esasların hemen temini lâzımdır:

1. Şehitlik etrafına duvar inşası;
2. Mevcut abidenin tamiri;
3. Bekçi tayini;
4. Şehitlikte vücuda getirilecek bahçenin su bedeli.

Duvar ve abidenin masrafını keşf için Kûtü'l-Amâre'ye Bağdat'tan bir mühendis gönderilmesi lâzım gelmekte olduğu için bu masrafın acilen tahakkuk ettirilmesi lazımdır.

Bu hususların Millî Müdafaa Vekaleti Celilesine bildirilmesini istirham ederim Efendim.

Bağdat Elçisi

30 10 0 0 259 744 7_5, 6

Başvekalet Kararlar Müdürlüğü
5. 12. 1935

Hariciye Vekilliği'ne

24.6 ve 14.8.1935 tarih ve 38114/712, 41827/ 895 sayılı tezkereleri cevabıdır.

Kûtü'l-Amâre'de Türk şehitliği arazisini Cumhuriyet Hükûmetine hediye eden Rebia Ali El Emir'in taltifi hakkındaki evrak okundu.

Evvel emirde bunun ne suretle taltifi düşünülmekte olduğunun bildirilmesini dilerim.

Başvekil N.

Müsteşar

BCA, 30. 10. 0. 0. 259. 744. 7_1

Hariciye Vekaleti

I. Daire Umum Müdürlüğü

2. Şube

20.12.1935

Yüksek Başvekalete

5.12.1935 Tarih ve 6/3372 numaralı yazıları karşılığıdır.

Kûtü'l-Amâre'deki Türk şehitliği arazisini Cumhuriyet Hükûmetine hediye eden Rebia Emiri Ali-Emir'in bir takdirname ve Kızılay madalyası ile taltifinin münasib olacağını Bağdat Elçiliğimizin teklif ettiği ve bu teklife Genelkurmay Başkanlığı'nın iştirak eylediği 24 Haziran 1933 tarih ve 38114/712 numaralı yazı ile arzedilmişti.

Mûmâileyhin bu suretle taltifi münasib ise emir buyurulmasını dilerim

Hariciye Vekili Y.

[İmza]

BCA, 30. 10. 0. 0. 193. 325. 6.

**Kûtü'l-Amâre'de şehit düşenler için yapılmış olan Irak/ Kut'a bağlı
Seyit Haşim Köyü'ndeki günümüz Şehitlik abidesi**
<http://www.msb.gov.tr/Sehitlikler/YurtDisiSehitlikleri>

DİZİN

A

- Abadan 15, 16, 29, 31
Abbas Fazlı Efendi, İdare-i Hususîye Müdürü, 64
Abbas Paşa, Nafiâ Nâzırı 34, 35, 81
Abdurrahman oğlu Abdülkerim, İngiliz esiri, Hindli 379, 380, 381
Abdurrahman 289
Abdülkâdir Paşa 115
(Abdüllatif) Safa Bey, Bükreş Elçisi 59
Acem Körfezi 83, 107, 194
Adana Vilâyeti 13, 159
Âdil Bey 49
Aftonbladet gazetesi, İsveç79
Ahmed Çelebi, Ebu'l-Hasib Belediye Reisi 64
Ahmed Cemal, Bahriye Nâzırı 34, 35
Ahmed Nesimî, Ticaret ve Ziraat Nâzırı 34, 35, 81
Ahmed Sâni' Paşa 64
Ahmed Şükrü, Maârif Nâzırı ve Posta ve Telgraf ve Telefon Nâzır Vekili 81
Ahvas 234
Ajans Ottoman 13
A. J. Wilcok 296
Akabe 29, 33, 34
Âki Hani 289
Aksaray 145
Alemüddin, cem'dâr 290
Ali-El-Emir, Rebia Emiri 383, 384, 385
Ali el-Garbî 75, 84
Ali eş-Şâribî 100
Ali Fuad, Serkâtib-i hazret-i şehriyârî 153, 156, 165
Ali Rıza Bey, şehid 55
Allahnur, sobidar 289
Alman/lar 94, 121, 195, 207
— askerî marşları 273
— Matbûâtı 209, 229
— zâbitleri 192
— Ordusu 121
Almanya 105, 139, 153
— imparatoru 105, 139, 153
— musikîsi 273
Altıncı Kolordu 215
Altıncı Ordu Kumandanlığı 97, 105, 108, 121, 127, 129
Amajuba 202, 297
Amâre 55, 69, 71, 75, 115, 116, 117, 234
— Aşireti 39
— mutasarrıfı 115
Amerika 116
— Hariciye Nezâreti 53
— Hükûmeti 269
— Bağdad konsolosu , 178, 249, 250
— Sefâreti, 53, 116, 177, 178, 243, 250, 265, 267, 269, 277, 278, 279, 281, 282, 287, 288, 289, 290, 293, 295, 296, 297
Anadolu müttefikîn kuvâ-yı askerîyyesi 195
Ankara 141
— Vilâyeti 13, 141, 161
Arab/lar 94, 100, 101, 183
— atlıları 101
— kabileleri 59, 85
— süvarileri 99
Arabistan sahraları 192
Arda Geçidi 212
Arka-Basra- tarîki 209
Arslan Yürekli Richard 237
Aşar Hazine Vekili Müterahim 64
A. S. Cane, Yüzbaşı 296
Asir mutasarrıflığı 13
Asquith, Başvekil 218, 219
Asya 149
— yı Osmanî 210
— yı Suğrâ 148
A. T. J. Mc Reery, Yüzbaşı 296
Avam Kamarası 205, 218, 233, 253
Avrupa 253
— harbi 13, 149

Avusturya 137
— Devleti 215
— Harbiye Nezâreti 215
— İmparatoru 215
— paytahtı 165
— sefiri 165
Aydın vilâyeti 13
Aylmer, General 46, 84, 85, 87, 89, 202, 237, 253
Azerbaycan 55, 210
Aziziye 217, 234, 235
B
Bâb-ı Âli 19, 33, 34
— Hariciye Nezâreti 293
Baden Powell 172
Bağdad 39, 41, 50, 69, 71, 75, 83, 85, 115, 116, 123, 167, 168, 172, 177, 178, 183, 184, 187, 188, 192, 201, 202, 206, 207, 218, 233, 234, 235, 247, 249, 250, 253, 267, 277, 278, 279, 285
— felâketi 188
— seferi 233
— Vilâyeti 13, 50, 81, 117
Bahreyn 23
Bahr-i Faris 19
Bahr-i Umman 211
Bahriye Komodorluğu 15
— livâsı, Fav 31
Bakara aşireti 71
Başkumandanlık 161, 163
— Vekâleti 141, 143, 183, 281, 287, 297
Basra Körfezi 53, 149, 167, 211, 253
— vilâyeti 13, 15, 16, 23, 25, 27, 29, 31, 41, 49, 55, 59, 61, 63, 64, 75, 81, 85, 192, 206, 209, 210
Beauchamp Duff, Hindistan Başkumandanı, Sir 254
Beden Han 290
Belediye Reisi Sâlih Bey 64
Bender-i Buşir 27
Bereketullah, Doktor 290
Berlin 153, 155, 156
Berlin Sefâreti 155, 156, 274

Berlingske Tidende gazetesi 241
Bern Sefâreti 171
Beşinci Kolordu Ahz-ı Asker Riyâseti 141, 143, 145
Beyrut 13
Bingazili Tahsin, 51'nci Fırka Süvari Bölüğü muvazzaf zâbit nâmzedi 247
Birmingham Daily Post gazetesi 229
Bitlis vilâyeti 13
Boerler 202
Boer muharebesi 172
Boğazlar 33, 34
Boğazlıyan 141
Bolu mutasarrıflığı 13
Bombay 64, 107
Bostan Han 290
Bulgar/lar 147, 148
— Matbûâtı 147, 167
Bursa 163, 265, 281, 282
Buşir konsolosu 16
Büyük Britanya 148, 194

C

Campbell, General 84
Canik mutasarrıflığı 13
Carl Pollak, Avusturya'da Reichenberg şehrinde 137
Cavid Paşa 49
Cebur 71
Cemâhîr-i Müttefika-i Amerika maslahat-güzarı 295
Cemal Han, sobidar 290
Cenova 194
Cenûbî ve vüstâ Asya 149
Cevad 241
Ceziretü'l-Arab 49
Chamberlain, Hindistan Umûru Nâzırı, Mister 205, 206, 207, 221
Chambell, General 46
C. H. Barber, Yüzbaşı 296
C. Newcombe, Yüzbaşı 296
Colonel Petit, Mebûsândan 205, 206
Couronne de Fer nişânı 215
Courriere Della Sera 172

Cyborg Nakliye Alayı 100
Çanakkale 33, 34, 133, 148, 167, 172, 184, 202,
207, 218, 253
— hey'et-i seferiyyesi 168
— hezimet 149
— muzafferiyeti 148
Çatalca mutasarrıflığı 13
Çerağeddin, sobidar 289
Çin Hindi 293
Çitral Kalesi 84
Çoruh Müfrezesi Kumandanlığı 125
Çorum 141

D

Dağıstan 50
Dağıstanlı Mehmed Fazıl Paşa 50
Dahiliye Nezâreti 19, 21, 39, 41, 55, 61, 63, 67,
69, 73, 75, 81, 115, 131, 151, 183, 197,
199, 239
Daily Mail gazetesi 123
Daily Telegraph gazetesi 191, 205
Dalhousie ganbotu, Abadan'da 15, 16
Dalziel, Kirkcaldy Mebûsu, Sir 207
Dâru'l-harekâtı 108
— Dicle 108
— Gelibolu 108
— Irak 108
Delhi 107
Deriye Hüzeylâ mevkii 63
Dersâdet 19, 64, 215, 243, 287, 288, 289, 297
Deutsche Tages Zeitung gazetesi 229
Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye 19, 23, 33, 34,
116, 289
Dicle 45, 83, 84, 89, 90, 94, 103, 107, 108, 123,
167, 168, 188, 192, 194, 202, 206, 209,
230, 253
Divan-ı Harb 64, 239
Diyarbakır 212
— Vilâyeti 13
Doktor Seyyid Resul, mülâzım 290
Donanma-yı Hümayûn 33, 34
Dost Mehmed Han, cem'dâr 289

E

Edgar Valois 229
Edib, Karargâh-ı Umumî İstihbârât Şubesi
Müdürü 257
Edirne vilâyeti 13
Edmund Candler, Mister muhabir, 93, 123
Edvard Grayy, Sir 19, 116
E. F. E. Barnes, Binbaşı 296
E. G. S. Cane, Yüzbaşı 296
Ekber Han 289
el-Ayn 193
el-Cezîre 71, 167, 168, 253
el-Hanna bataklığı 94
Elif Han 290
Enver, Başkumandan Vekili, Harbiye Nâzırı,
Bahriye Nazırı Vekili 34, 35, 57, 81,
116, 129, 134, 135, 175, 215, 243, 265,
267, 279, 282, 285, 295
Enver Hüseyin, sobidar 289
Ermeniler 141, 143, 145
Ermenistan 184, 212
Erzurum 103
— hududu 33, 34
— Muâhadesi, kadîm 19
— muhacirîni 175
— vilâyeti 13
Eskişehir 288
— garnizonu 287
— Mutasarrıflığı 143, 159, 161
Eslîha-i cedîde ile mücehhez bir nehir filosu,
Dicle 69
Es-Sinn 253
E. V. Aylen, Binbaşı 296
Eyâlât-ı şarkîyye-i Osmaniyye 212

F

Fahreddin, sobidar 290
Fatherland gazetesi 202
Fav 15, 16, 19, 31
Fav Boğazı 25
Fazıl Han, sobidar 290
Fazl Hüseyin, mülâzım-ı evvel 289
F. D. Woodfield, İkinci Leicestershire Taburu
mülâzım-ı sânilerinden 247

Felahiye, Irak 97, 119, 133
 Feth Han 289, 290
 Figaro gazetesi 194
 Fırat nehri 45, 53, 89, 90, 107, 209
 Flandra 87
 Flemenk matbûâtı 183
 Frankfurter Zeitung gazetesi 209
 Fransa 94, 108
 — Devleti 33, 34
 Fransız/lar 168
 — donanması 33, 34
 — matbûâtı 87, 89, 194
 Fransızca 183, 185, 241, 257
 Fütuhî Han, cem'dâr 290

G

Ganbot/lar, İngiliz 15, 19, 31
 Gani Bey, cem'dâr 290
 Garb cebhesi 93
 Garbî İran 211
 Gelibolu 108, 139, 184, 188, 202, 234, 237
 Gemi süvarisi 15
 Goltz Paşa, Müşir, vefat 105, 121, 209, 211
 Gordon, General 202
 Gorringe, General 193, 202
 Gurkha Rifles, 7th. 269, 270
 Gül Mehmed Han 290

H

Hacadarhan Merhamet, 89'ncu Pencabî Tabu-
 ru'ndan 247
 Hacı İsa Efendi, Mebûs 63, 64
 Hacı Mustafa, Hâkim-i Hassa müsteşarı 64
 Hacı Taha 64
 Hâkim Han 290
 Hakkı Paşa, Berlin sefir-i kebîri 153, 155, 156
 Haleb 277, 278
 — vilâyeti 13, 159
 Halid Efendi, Binbaşı 125
 Halil, Adliye Nâzırı ve Şûrâ-yı Devlet Reisi
 vekili 81
 Halil Beyefendi, Hariciye Nâzırı 79, 81, 185,
 215, 241, 269
 Halil Paşa, Altıncı Kolordu Kumandanı 55,
 81, 125, 127, 151, 215

Hamburg-Bağdad tarîki 167
 Hamidiye Kruvazörü 37
 Hamisiye Nahiyesi 55, 67
 Hamza, Müntefik Mutasarrıfı 41, 67, 55
 Handelsblad gazetesi 202
 Hanry tüfengi 101
 Han Zaman, mülâzım 290
 Harbiye Nezâreti 43, 53, 61, 73, 191, 205, 206,
 207, 239, 253, 281
 Hariciye Nezâreti 21, 116, 153, 156, 165, 171,
 177, 181, 243, 249, 265, 267, 270, 277,
 278, 279, 282, 285, 288, 295
 Hartum 84, 202
 Haşim, Maliye Nezâreti Kalem-i Mahsus
 Müdürü namına Mümeyyiz 151
 Hayri, Şeyhülislâm ve Evkâf-ı Hümâyûn
 Nâzırı 34, 35, 81
 Hayy 75
 Haz'al, Muhammere Hâkimi 64
 Heybeliada 175
 H. H. King, Yüzbaşı 296
 Hicaz vilâyeti 13
 Hilâl-i Ahmer Cemiyeti 267, 288
 — hastahâneleri 116
 Hilmi Paşa, Viyana sefiri 165
 Hind 107, 218
 — Denizi 167
 — hey'et-i sıhhiye memurları 295
 — hidivi 49
 — Hükûmet-i Askeriyyesi 219
 Hindikuş Dağları 83
 Hindistan 63, 108, 187, 194, 205, 206, 211
 — Hükûmeti 233, 253
 — İdaresi 205
 — İmparatorluğu 195
 — Nezâreti, Londra'daki 87, 205, 233
 Hindli 205, 234, 289
 — esir zâbitân 267, 287, 288
 — Müslüman zâbitân 227, 259
 Hindular 94
 Hitta-i Irakiyye 123, 221, 237
 H. O. B. Browne-Mason, Kaymakam 296
 Hollandalı 269, 270
 Hollanda matbûâtı 185, 201
 Hubhouse, Bristol Mebûsu, Mister 207

Hüdavendigâr Vilâyeti 13, 163, 227
 Hükümdâr Han, cem'dâr 289, 290
 Hükûmet-i Osmaniyye 13, 33, 34, 79, 116,
 177, 243, 269, 297
 Hüseyin Hilmi Paşa, Viyana Sefiri 165, 181
 Huveyze 63

I

Irak 49, 50, 71, 79, 83, 85, 87, 89, 93, 97, 99,
 107, 108, 111, 112, 119, 123, 127, 133,
 167, 172, 187, 194, 207, 209, 210, 211,
 217, 218, 221, 225, 233, 234, 235, 245,
 253, 285, 293
 — başkumandanı 206
 — Hey'et-i Seferiyyesi Başkumandanlığı 123,
 206, 218
 — seferi 45, 123, 167, 168, 169, 192, 194, 195,
 205, 206, 207, 233
 — ve Havalisi Kumandanlığı 43, 57, 81
 — Kuvve-i seferiyyesi 108
 Isfahan 211
 İbnü's-Suud, 50
 İbrahim, Adliye Nâzırı ve Şûrâ-yı Devlet Re-
 is-i Vekili 34, 35
 İdea National gazetesi 172
 İmam Mahmud karyesi 45
 İngiliz 15, 21, 31, 33, 34, 27, 45, 46, 79, 84, 85,
 87, 89, 90, 93, 99, 111, 117, 123, 131,
 133, 141, 143, 145, 149, 153, 161, 167,
 168, 172, 177, 178, 184, 192, 193, 195,
 202, 205, 211, 218, 229, 230, 233, 241,
 246, 250, 265, 267, 279, 285, 295
 — aileleri, Abdülkâdir Paşa hânesinde misafir
 bulunan 115, 116
 — asâkiri 46, 84, 101, 131, 172, 234, 246, 293
 — askeri tarihi 184
 — bandırası 192
 — başkumandanı, mecrûh 37
 — donanması 33, 34
 — Elçiliği, Bükreş 59
 — ganbotları, Abadan, 15, 29, 31
 — gaz depoları, Abadan 29
 — gemileri, Şattü'l-Arab'da bulunan 21
 — Generali 163, 193

— Hind kıta'âtı 46
 — Hükûmeti 63, 133, 293
 — Matbûâtı 83, 87, 93, 99, 103, 191, 205
 — medeniyeti 246
 — milleti 187, 222, 229
 — Ordusu 46, 169, 184, 202, 211, 217, 230
 — süvari 101, 167, 168, 245, 246
 — üserâsı 117, 159, 177, 277, 278, 279, 281,
 282
 İngilizler 31, 37, 45, 49, 50, 63, 89, 94, 103,
 133, 148, 167, 168, 169, 172, 183, 184,
 194, 202, 209, 211, 222, 225, 245, 247,
 253, 289
 İngiltere 16, 19, 23, 45, 116, 148, 149, 167,
 172, 184, 194, 201, 202, 206, 210, 211,
 243, 269
 — Devleti 33, 34
 — Harbiye Nezâreti 107, 219, 233, 37
 — Hariciye Nezâreti 177, 178, 250, 295, 297
 — Hükûmeti 21, 177, 219, 233, 243, 253, 257,
 285, 297
 — Kralı 49
 — Sefâreti 15, 19
 İran 16, 19, 46, 103, 172, 184, 194, 195, 209,
 210, 211
 — Kürdistanı 210
 İrfan Bey, Binbaşı 141, 143, 145
 İrlandalı/lar 148, 184, 188
 — İhtilâli 149, 187
 İshak Bey, Süvari Kaymakamı 199
 İskandinavya 241
 — matbûâtı 241
 İslington, Lord 218
 İstanbul 39, 246
 — Boğazı 167
 İstanbullular Fırkası 148
 İsveç 79, 225
 — Telgraf Ajansı 79
 İtalya matbûâtı 171, 172
 İzmir 167
 İzmit mutasarrıflığı 13

J

Jandarma İdaresi 197

J. Brown, Mülâzım 296
 J. Hennessy, Kaymakam 296
 John Nixon, General, Sir 85, 254

K

Kabine erkânı 188
 Kafkasya 29, 167, 195
 Kal'a-yı Sultaniye mutasarrıflığı 13
 Kamara hey'eti 233
 Kampana gazetesi 167
 Kangırı 143
 Karadeniz 33, 34
 — Boğazı 33, 34
 Kara Menzil Hatları Kumandanlığı 197

Karargâh-ı Umumî 37, 49, 111, 119, 141, 143,
 145, 187, 188, 202, 219, 237, 245
 Karesi Mutasarrıflığı 13
 Kastamonu üserâ garnizonu 270, 271
 Kastamonu Vilâyeti 13, 143, 161
 Kayseri Mutasarrıflığı 13
 Kâzım Bey, Erkân-ı Harbiye Reisi, Miralay
 127
 Kâzım er-Düceylî, Bağdad'daki Lugatü'l-Arab
 [nâm] risâle-i mevkute sahibi, İngiliz
 hizmeti 64
 Keary, General 193
 Kerbela 41
 Kerem Han, sobidar 290
 Kirman 211
 Kirmanşâh 210, 211
 Kırşehir 141
 Königsberg 273, 274
 Könnig Friedrich Wilhelm Grinadya Alayı
 273, 274
 Konya 145, 281, 282
 — Vilâyeti 13, 145, 159, 161
 Kopenhag 241
 Ktesiphon 183
 Küçük Asya 148
 Kudüs-i Şerif mutasarrıflığı 13
 Kurna 41, 45, 46, 90, 209, 234, 235
 Kütahya Mutasarrıflığı 161
 Kütü'l-Amâre 45, 46, 75, 83, 84, 85, 89, 90, 93,

100, 103, 108, 119, 123, 131, 133, 134,
 135, 137, 139, 141, 143, 145, 147, 148,
 149, 153, 155, 156, 159, 161, 163, 165,
 167, 168, 169, 172, 175, 177, 178, 181,
 183, 184, 185, 187, 191, 192, 193, 194,
 195, 201, 202, 205, 209, 210, 211, 217,
 218, 221, 225, 227, 229, 230, 233, 234,
 235, 237, 250, 257, 259, 265, 267, 269,
 270, 271, 273, 274, 277, 278, 279, 281,
 285, 287, 295, 297

— Muharebesi 45, 218, 229
 — üserâsı 279, 287
 Kütü'z-zeyn(?), Osmanlı karakolhanesi 15
 Kuveyt 23, 63, 211

L

Lahey 183, 269
 — Mukâvelenâmesi 177
 — Sefâreti 183, 270
 Lal Mir, cem'dâr 289
 La Voix du Nord gazetesi 87
 Lavrance ganbotu 15
 Levâzım-ı sıhhiye 107, 108
 Lloyd George 205
 Londra 19, 21, 87, 187, 229, 297
 — Sefir-i Kebîri Tefvîk Paşa 21
 Lord Grey 296
 Lordlar Kamarası 218, 233
 Luristan 210

M

Mâbeyn-i Hümayûn Başkitâbeti 105, 156, 181
 Mamuretülaziz vilâyeti 13
 Manchester Guardian gazetesi 237
 Manyasizâde Feridun, Sefâret-i Seniyye
 Maslahatgüzârı 79
 Marengo 194
 Marmaris Ganbotu 37
 Massena 194
 Matin gazetesi 194
 Meclis-i Vükelâ 61, 73, 135
 Medâyin 192, 206, 234, 235
 — müsademesi 84
 Medîne-i Münevvere Muhâfızlığı 13

Mehmed 247
Mehmed Efdal, cem'dâr 290
Mehmed Fazıl Paşa 63
Mehmed Han 290, sobidar 289
Mehmed Haşim, sobidar 290
Mehmed Ömer Han 289
Mehmed Paşa 64
Mehmed Reşad, Padişah 34, 57, 125, 127
Mehmed Said, Sadrazam ve Hariciye Nâzırı
34, 35, 57, 81, 125, 127
Mehmed Şuaybî, Tüccar 64
Mehmed Yusuf Han 289
Melliss, General 218, 265
Memâlik-i Osmaniyye 267
Menteşe mutasarrıflığı 137
Mersin Limanı 285
Meşrutiyet 121
Mezopotamya 184
Migel Maitland Wilson, Captain 269, 270, 271
Mihail Efendi, Ziraat Müdürü 64
Millî Ajans 257
Mirza Mehmed, sobidar 289
Mister Asquith 123
Mister Condlar, İngiliz, matbû'at muhabiri 99
Mister Cox 115
Mısır 83, 85, 108, 194, 195, 206
— Kuvâ-yı Askeriyyesi Kumandanlığı 85
Morning Post gazetesi 93, 217
Mösyö Taki 239
Mücâhidîn Teşkilâtı 71
Muhammere 15, 16, 19, 63, 210
Muhtâr Beyefendi, Lahey Sefir Vekili 271
Mümtaz Han 290
Müntefik, aşâyir 41 90, 101
— Arabları 101
— Mutasarrıflığı 63
Muş 212
Musa Kâzım Efendi, Şeyhüislâm 175
Musul 39, 50, 55
— Vilâyeti 13, 159
Muzaffer Han, mülâzım-ı evvel 289

N

Narodni Prava gazetesi 149
Nasırıye 41, 75, 90, 234
Nazif, Bağdad Valisi, 50, 69
Necid sahili 23
Nieuwe Couran 184
— Courant gazetesi 201
— Rotterdameche Liberal gazetesi 201
— Rotterdamsche Courant 183
Niğde Mutasarrıflığı 159
Nikola Nikolayaviç 149
Nil Nehri 84
Nixon 217, Başkumandan, General 217, 218,
219, 221, 233, 234, 235
Novrosiski (Novorossiysk) 37
Novvek gazetesi 148
Nureddin Bey, Dördüncü Fırka Kumandanı,
Miralay, Basra Valisi ve Irak ve Havalisi
Kumandanı, 57, 67, 69, 73
Nureddin Paşa 46

O

Odin ganbotu 15, 16, 25
Olga 239
On Sekizinci Kolordu Kumandanlığı 127
Ordu-yı Hümayûn 121, 129, 133
Ordu-yı Osmanî, 23, 25, 121, 129, 133, 178,
185, 227, 270, 271, 278
Osmanlı/lar 15, 16, 21, 63, 121, 133, 135, 139,
172, 184, 201, 210, 211, 247, 288, 293,
— İmparatorluğu 183
— karakolhanesi 15
— karasuları 19, 21
— muzafferiyet marşı 273, 274
— ordusu 172, 183, 209, 210
Ömer Han 290

P

Paris 89
Parisienne müste'ciri 239
Paul İwan 274, Orkestra müdürü 273, 274
P. C. B. Hehir, Miralay 296

P. E. O. Donoghue, Mülâzım 296
Percy Lake, Irak kuvâ-yı askeriyyesi başku-
mandanı, General, Sir 85, 87, 123, 195,
202
Peter Yoviliçyu(?) Joseph 239
Petit Parisien gazetesi 194
Poti 37
Prusya 273, 274

R

Racput Catolica gazetesi 202
Rahimdad Han 290
Rahmet, cem'dâr 290
Rangon, Amerika konsolosu 53
Receb Efendi 63
Reinhold Lirhey, Königsberg'de mukim kilise
musikisi müdürü, muallim 273, 2740
Reşid, Bağdad Vali Vekili 39
Re'sûlayn 71
— Vilâyeti 159
Rhesa Sokağı 273, 274
Rıza Bey, Roma Şehbenderi 171
R. K. Mallam, Yüzbaşı 296
Robert College Mektebi 287, 288
Robertson, Sir, İngiliz politika memuru 84
Romanya 169
Romanya Matbûâtı 169
Rus/lar 37, 134, 167, 169, 195, 209, 210, 211,
212
Russe, Miralay 194
Rusya 33, 34, 148, 167, 209, 211
— Devleti 34

S

Sadar Dag? gazetesi 225
Sadâret 129, 155
Sadreddin, cem'dâr 290
Safa Bey 175
Sahibdâd Han, cem'dâr 289
Said Halim Paşa, Hariciye Nâzırı 59
Saksonya Kralı 155, 156
Saksonya Sefâreti 155
Salâhaddin-i Eyyûbî 237
Salîb-i Ahmer 237

Sâlih Bey, Belediye Reisi 64
Samarra 277, 278, 279
Selanik 169
Selmanpak 188, 217, 222
— muharebesi 217, 222
Senaiyat 123
Seyfullah 100
Seyyid Ahmed 290
Seyyid İbrahim, cem'dâr 290
Siird 212
Sivas 129
— Vilâyeti 13
Skender Han, cem'dâr 290
Sofya 167
Standard, Dr. Kuyper yayın organı 184
Stockholm Sefâreti 79
Sübeyr 210
Subhi, Basra Vali Vekili ve Kumandanı, 16, 19
Sûk 41
Subhi Bey, Miralay, esir 41
Süleyman, Kadı 197
Süleyman Askeri Bey, Türk birlikleri Kuman-
danı, Basra Fırkası Kumandanı, 43, 49,
59
Süleyman Nazif Bey, Bağdad Valisi 73
Suriye vilâyeti 13
Süveybe (Şuaybe) 39
Suveyce Horu 97
Süveyki bataklığı 93
Süveyş Kanalı 85, 168
Şahnüvaz Han 289
Şamar 71
Şamiye Çölü 67
Şarkî Afrika 108
Şatratü'l-Müntefik 75
Şatt 15, 16, 19, 21, 29, 37, 172, 210,
Şattü'l-Hây Kanalı 90
Şehabeddin, sobidar 289
Şehbaz Han, cem'dâr 289
Şehremaneti 175
Şereflikoçhisar 145
Şeyh Cemal, sobidar 290
Şeyh Mehmed, Doktor 289
Şeyhsâ'd 46, 84, 93, 247

Şeyhülislâm 175
Şir Han, sobidar 290
Şirnur, cem'dâr 290
Şuaybe 55, 59, 63, 69
Şükrü, Maârif Nâzırı ve Posta ve Telgraf ve
Telefon Nâzır Vekili 34, 35

T

Talat 175, Dahiliye Nâzırı ve Maliye Nâzırı
Vekili, Harbiye Nâzırı Vekili, Maliye
Nâzırı Vekili 31, 34, 35, 49, 81, 117,
125, 127, 151, 227
Talib Bey 63
Tanin 241
Teke mutasarrıflığı 13
Temps gazetesi 45, 87, 89
Tevfik Paşa, Londra Sefir-i Kebîri 21
Thayetmyo (Burma) 53
Tijid 184
Times gazetesi 83, 99, 103, 107, 111, 187, 221,
233, 253
Thames Nehri 253
Townshend, General 83, 84, 85, 89, 93, 103,
123, 129, 133, 134, 148, 149, 151, 172,
175, 177, 178, 183, 188, 191, 192, 193,
194, 195, 199, 201, 202, 217, 218, 230,
233, 237, 239, 241, 243, 269, 270, 271
İngiliz Generali 199
Trabzon 212
— vilâyeti 13
Tuapse 37
Türk/ler 45, 46, 83, 84, 90, 93, 94, 99, 100, 101,
103, 108, 123, 148, 149, 148, 149, 168,
169, 183, 184, 187, 188, 191, 192, 193,
194, 195, 201, 202, 207, 209, 210, 225,
230, 234, 235, 237, 245, 246
— Alman uhuvveti 139
— Ermenistanı 209, 212

— Ordusu 148, 192, 230
Türkiye 148, 194, 195, 210, 295

U

Uceymî Bey 41, 67
Urfa mutasarrıflığı 13
Üserâ-yı Osmaniye 53, 293
Üzeyr 39

V

Van 71
— vilâyeti 13
V. Bronsart, Başkumandan, Başkumandan
Vekili namına Erkân-ı Harbiye Reisi,
Firik 25, 121, 270
Vedad, Binbaşı, şehid, 55
Veliyyullah, Doktor 289
Vincent 206
Viyana 165, 181
Voenni İzvestiya gazetesi, Bulgar 148

W

Western Morning Post gazetesi 229
William, General, Sir 206
W. R. O'Farrel, Yüzbaşı 296

Y

Yahya mukataası 63
Yemen vilâyeti 13
Younghusband, General 84
Yozgad 141

Z

Zâkir Ali 290
Zehirzade Osman Bey 63
Zor 71
— Mutasarrıfı 3, 71
Zübeyr Kazası 41, 63, 210